

Incipit Rubrica super Tractatu de instructione
seu directione simpliciu confessorum. Et primo

De ptate cofessoris in audiendo confessiones
et absoluendo. *mm* .1.

Quis sit prius sacerdos. *mm* .2.

De casibz reseruatis diocesanis qui sint. *mm* .3.

De pericia cofessoris qua habere debeat. *mm* .4.

De interrogacōibz fiendis a confessore. *mm* .5.

De casibz i quibz oportz iterae confessionem. *mm* .6.

De contricōe quam debet habere penitēs. *mm* .7.

De condiōibus confessionis. *mm* .8.

De excoicōibus latis a iure coi posite per ordinē
sicut inueniuntur in decretalibus. *mm* .9.

De excoicacōibz extractis de quibusdā ostitucōi
bus extrauagātibz a Bonifatio octauo post con
pilacōnem libri sexti. *mm* .10.

De excoicacōibus minoribus que sepant a sacra
mentis. *mm* .11.

De mō interrogandi cofessoris cofitentem. *mm* .12.

De interrogacōe circa decem pcepta. Et pmo. De
primo pcepto scz. Non habeas deos alieōs. *mm* .13.

Item de pnosticaōne. ¶ Quo ad aues. ¶ Quo
ad ignē. ¶ Quo ad aquā. ¶ Quo ad terrā. hēs
in eodem capitulo pretacto. *mm*

De secūdo precepto scz. Non assumes nomē dei
tui inuanum. ¶ De blasphemia. ¶ De Periuorio

De adiuratione. *mm* .14.

- ¶ De tercio precepto. s. ut die sabbati sãdifices . 14.
 ¶ De quarto precepto. s. hãas i honoẽ pntes . 16.
 ¶ De gubernacõne pntũ quo ad filios et familiam
 ¶ De quinto precepto. s. Nõ occides . 17.
 ¶ De sexto precepto. s. Non mechaberis . 18.
 ¶ De septimo precepto. s. Non furtum facies . 19.
 ¶ De fraudulentiã. ¶ De rapina. ¶ De sacrilegio
 ¶ De vfura. ¶ De cambio. ¶ De falsificacõne. De
 hñs omnibus habet in c. de. vij. precepto .
 ¶ De octauo precepto. s. Non loq̃ris cõn proximũ
 tuum falsum testimonium . 20.
 ¶ Primo de pnicõso. ¶ De mendacõ iocoso. ¶ De
 mendacõ offitioso. ¶ De detractiõne. De hñs
 vide in capitulo predicto. s. de octauo precepto .
 ¶ De 9. precepto. s. nõ desiderab vxorẽ pri tui . 21.
 ¶ De decimo precepto scilicet non concupiscas rem
 proximi tui. 22.
 ¶ Sequuntur capitula Secũde p̃tis tractantis de
vicñs capitalibus a sp̃ibus a filiabus eius . 23.
 Et Primo. ¶ De supbia. ¶ De presumpcõne ¶ de
 ingratiudine. ¶ de inobediencia ¶ De scismãte
 ¶ De infidelitate. ¶ De ambicõne. ¶ De de
 risione ¶ De iudicio temerario ¶ De curio
 sitate. ¶ De adulaõne. ¶ De inani gloria ¶ De
 immodestia virorum ¶ De immodestia mulierũ
 ¶ De ypocrisi ¶ De iactantia ¶ De ostencõne. ¶ De
 discordia ¶ De p̃tinacia Et de omibz hñs in c. 23.

De singularitate siue presumptione nouitatum.
De secundo peccato mortali .s. inuidia et speciebus et filiabus
eius *mm* .22.

De inuidia . De odio . De fufuracōne . De
exultatione in aduersis proximi . De tristitia
in prosperis proximi . De hijs hētur in dicto . C.

De .3. peccato mortali .s. ira et speciebus et filiabus eius .27.

De Ira . De indignacōe . De timore mentis
De amore . De cōtumelia . De blasphemia
De rixa . De sedicōne . De hijs hētur i . C . p̄dicto

De quarto peccato mortali .s. Accidia et speciebus et
filiabus eius . *mm* .26.

De accidia . De despacōne . De presumpcōe
De impugnacōe veritatis agnite . De obstina
cōe . De inuidia fraterne gratie . De impetē
cia . De rancore . De pusillitate . De ocio
sitate . De torpore seu pigrītia . De euaga
cōe mētis . De negligētia cū ea que tenet face

De negligētia confessionis . De negligētia
coionis . De hijs omnibus tractat in . C . p̄dicto

De quinto peccato mortali .s. auaritia et speciebus et
filiabus eius . *mm* .21.

De auaritia . De simonia . De prodicōe . De
acceptacōne personarū . De turpi lucro . De
ludo inhonesto . Quibus psonis restitui debet
quod ab eis lucratur in ludo . De inquietudie
circa tpalia . De secundo modo auaricie que

cōsistit in retinendo ¶ De tercio modo auaritie
que consistit in inordinate amādo ¶ De prodi
galitate. de hijs omnibus vide supra in c. prof.

de 6°

¶ De Sexto peccato mortali. s. Gula a speciebus et
filiabus eius. 28.

Et primo. ¶ De Gula. ¶ De ieiunio. ¶ De ebe
tudine. ¶ De inepta leticia. ¶ De coreis. ¶ De
multiloquio. ¶ De scurrilitate. ¶ De immundi
tia. ¶ De pollucōne. de oib; hijs hēs in predicto
c. ¶ De Septimo peccō mortali. s. luxuria a spēbz
a filiabus eius. 29.

de 1°

¶ Et Primo. ¶ De luxuria. ¶ De delectacōne mo
rosa. ¶ De filijs luxurie. ¶ De cecitate mentis
¶ De precipitacōne. ¶ De inconsideracōne. ¶ De
inconstancia. ¶ De amore sui. ¶ De odio dei.
De amore vite presentis. ¶ De horrore futuri
seculi. de hijs in c. de Septimo peccato mortali

¶ Sequuntur Capitula tercię p̄tis hui⁹ opusculi
de interrogacōnib; certis ad certas p̄sonas. s̄m
status diuersitates. Et Primo. ¶ De interroga
cōnibus. Quo ad coniugatos. ¶ De tpibus pro
hibitis ad celebrandum nuptias seu m̄imoni
um Et de actu coniugali. 30.

¶ De interrogacōnib; quo ad p̄ncipes a rectores. 31.

¶ De interrogacōnibus circa Iudices 32.

¶ De interrogacōnibus circa aduocatos procura
tores a Notarios. 33.

- De interrogacōib; circa mgros a doctoēs.** .32.
De interrogacōib; circa scolares. .37.
De interrogacōibus circa medicos. .36.
De interrogacōibus circa aromatarios. .31.
De interrogacōibus circa mercatores. .38.
De interrogacōib; cū mechaicos i gñe. .39.
De interrogacōibus cū mechaicos i spē. .20.
Circa lamifices.
A tabernario a hospite.
A macellario.
A pistore.
A Sartore.
A aurifabro.
A Cerdone.
A locatore equorum.
Ab histrione.
A musico.
A seruitoribus vel collabra-
toribus in quo aunq; artificio.
A rusticis a agricolis. .21.
A pueris a puellis. .22.
Circa clericos in communi.
Circa beneficiatos a Canonicos. .23.
Circa religiosos a religiosas. .22.
Quo ad votum paupertatis.
Quo ad votum castitatis.
Quo ad votum obedientie.

De hñs interro-
gacōibus hētur
i capitulo imme-
diate p̄dicto.

Quo ad diuinum officium.	
De exercitio.	
De conuersatione cum alijs.	
De executione officij sibi commissi.	
De studio.	
De oratione.	
Quo ad sanguineos. de hñs vide i c. precedenti	
De excommunicationibus religiosorum.	27.
Circa prelatos in communi.	26.
Circa Episcopos & alios superiores.	21.
<u>¶ Capitula quartæ et vltimæ partis huius tra-</u>	
<u>ctatus que tractant de absolutione & penitentiæ</u>	
<u>inunctione.</u>	28.
¶ Circa infirmos. quid agendum sit.	29.

21.
22.
23.
24.

27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.
46.
47.
48.
49.
50.
51.
52.
53.
54.
55.
56.
57.
58.
59.
60.
61.
62.
63.
64.
65.
66.
67.
68.
69.
70.
71.
72.
73.
74.
75.
76.
77.
78.
79.
80.
81.
82.
83.
84.
85.
86.
87.
88.
89.
90.
91.
92.
93.
94.
95.
96.
97.
98.
99.
100.

Prologus sup Tractatu de instructio
ne seu directioe simpliciu cofessoru Editu
a dno Anthonino archiepo florentino.

Ofecerunt scrutantes scrutineo apt psal
mista. **S**crutantes aliorum peccata sunt
confessores. **S**crutinium autem est inqui
situs facta in confessione. **I**n quo quia
multi confessores deficiunt non bene et sufficien
ter se habentes in audientia confessionis: conse
quenter deficiunt etiam in se a gratia dei multum
offendentes. **N**e ergo deficiant. quod esset ad sui et
aliorum penitentiam. diligenter considerent et obseruent
quod apt Aug⁹ in decre. de pe. di. vi. C. i. videlicet
Caveat spiritualis iudex ut sicut non commisit cri
men nequie ita non careat munere scie. **J**udi
ciaria enim potestas hoc exposcit. ut quod habeat
iudicare discernat. **D**iligens igitur inquisitor et
subtilis inuestigator sapienter et quasi astute
interroget a penitente. que forte pre verecundia
vellet occultare. **N**ec ille. **V**bi tria insinuat p
fatus doctor. que requiruntur in idoneo confesso
re. primum est ut habeat auctoritatem siue potestatem
absoluedi competentem. **S**ecundum. ut habeat
sciam ad homini sufficientem. **T**ertium ut faciat in
rogationem de peccatis diligentem.

De potestate confessoris in audiendo confessiones et
absoluendo.

Capitulum primum

Quantū igitur ad primum ut hēas auctoritatem audiendi confessiones. si es in ordine mendicantium equiritur primo quod habeas licentiā a prelatiis tuis non solū quo ad fratres. s; quo ad seculares. Secundo ut habeas licentiā a proprio sacerdote eius quū est audiendus. vel spēalem. vel gñalem. s. per pñtatiōem factam corā diocesano. vel aliqd equi ualens scdm formam de sepul. du. Et ex hac licētia non uales absoluē hñtes domicilia in alijs dioce. nec etiā homines illius dioce. in q̄ pñtatus es extra ipsam diocesim scdm fran. a ab. a laug. Nec uales absoluē ab aliqua excoñone maioē nō habendo aliam auctoritatē spēcialē sup hoc quod si hoc facis absoluendo aliquem ab aliq̄ sententiā scienter. vel ex ignorantia iuris. sententiā excoñis incurris. a qua citra sedem aplicam non uales absoluē. Et hoc verum est de sententiā iuris. Secus si absolueres a sententiā hominis quia quūis male faceres. et ille non esset absolutus. non tamen sententiā excoñicōnis incurres. fm De extra de priui. re. in Cle. Item. ex tali licentiā sic habita. non uales absoluere a peccatis. quorum absolutio dyocesano reseruatur.

Et q̄ qui sūt tales casus circa hoc sunt varie
opinioēs. ⁊ aliq̄ pluēs. ⁊ aliqui paucōres ponūt
Et in hoc multū statur osuetudini diocesium vel
diocesanorū. Ideo nō firmiter inherias ei qd̄ d̄r
de ista materia in sūma pisana. quātum ad illos
casus expressos. Sed ut cautius et daci⁹ pro
cedas a diocesano queras. quos casus velit sibi
reseruare. quibus expressis de ipsis te nō intro
mittas. sed ab omnibus alijs auctoritatē siue li
cētiam petas. Si ergo habes pre manibus ca
sum alicui⁹ peccati solū a quo non potes absoluere
si alias penitens est bene dispositus. absoluas
tu ab hjs a quibus valeas ⁊ de residuo mittas
eum absoluendum ad illū qui habet sup hoc au
toritatem vel tu vadas pro eo ad capiendum
auctoritatem. Sed si repis eum innodatū aliq̄
sententiā excoicationis maioris a qua non potes
absoluere. quia sc̄ sup hoc non habes auctori
tatem specialē. non absoluas eū a peccatis. nisi prius
obtinueris absolutionem excoicationis ab eo
qui potest. Quia s̄m̄ Tho. in. iiii. di. xviii. absolu
tio ab excoicatione debet precedere absolutionem
a peccatis. quia excoicatus non potest absolui a
peccatis cū non sit particeps sacramētorū. Et id
circo cautum est ante interrogacōem de peccatis
interrogare de hjs ppter que possis suspicari ofitē
tem incidisse in aliquam sententiā. ne viz audies

peccatum et non valens imp̄iri absolutionem
propter impedimentum excoicationis remaneat
scandalisatus. ¶ Ab excoicatione autem minori
que scilicet incurritur participando. precipue cum
excoimunicatis in casu nō concessio. nec tamen in
crimine propter quod ille ē excoimunicatus. quia
tunc et ipse pariformiter esset ligatus. extra. e.
Concubine. vales absoluere. et debes ante abso
lucōnem a peccatis. ¶ Personas autem habētes
domicilia extra dioecesim vbi habes auctoritatem
a diocesano ut possis absoluere. oportet ut vel
tu vel ipse qui est audiendus super hoc habeat
licentiā specialem vel generalem. ¶ Sacerdos ve
ro secularis si habet beneficium vel eccliam que
habet curam animarum eo ipso quo ipam recipit
habet licentiā audiendi confessoēs parrochi
anorum illius ecclie solum sine alia licētia speci
ali. non tamen ex ipsa licentiā tali potest absol
uere a casibus episcopo reseruatīs nec etiam pōt
audire parrochianos aliarum eccliaz. nisi hēat li
centiā ab episcopo sup hoc vel alio qui daē possit
aut ipse penitens hēat licentiā ut possit cōfiteri
hoc siue ab episcopo siue a suo prochiāli sacdote
ut dicit hostien. in sūma. ¶ In articulo tamen
mortis potest quilibet absoluī a quolibet sacer
dote etiam non habente sup hoc auctoritatē vbi
qui posset non adesset. et a quacūq; excoicōnis

sententia etiam aplice sedi reseruata. quo ad ab
solucōem. et ab oi casu peccatorū. et de quocunq; dio
cesi existeret. **S**i tñ piculū euadit. quātū ad smās
excoationis oportet q se etiā repñtet ei qui regu
lariter valet absoluē. alias reñcidit in easdem
smās. et hoc debes ei dedaraē. **E**t quūuis a sententia
excoicōnis ppter imedionem manuum violen
tam. cuius absolucō esset aplice sedi reseruata
posset quis absoluū auctoritate ep̄i sui in quibusdā
casibus ex articulum mortis ut no. **I**nnoē. trac.
de excoicōnibus. Excoicōne p̄ma. **I**stud tñ
non est extendendum in absolucōne ab excoica
cōib; alijs aplice sedi reseruatis. et sentētijs ab
homine. **S**; solum pmitit i articulo mortis abso
lutio hec s̄m **I**nno. **S**ed multū doctores in hoc
dicunt cōn. **I**nno. **V**nde de ista materia habes
diffuse in ista parte prima. **C. xxij.** quod incipit
eos qui ibi omnino videas. **E**t quia qui ligatus
est. non valet alium absoluē. ideo si esses aliqua
sentētia irretitus excoicōis maioris vel suspen
sionis. h̄mōi auctoritate concessa uti non vales
Quod si contingeret. vel per ignorātiā. vel per in
aduertentiā. vel certam sc̄iam te aliquē absoluē
a quo nō valebas siue a sētētia siue a pccō vlt̄
pccm cōmissum. teneris si vales omode. manife
stare illi errozē cōmissum. cum apud eccliam mili
tantem non sit absolutus. **H**oc tamē verū est si

excoīcat⁹ eras notorie. Nam scđm pe. de pal. ab
solutio ab occulte excoīunicato tenz ut habes in
fra i secunda parte. de absolutioē propter abso
lucōnem tamen a peccatis solum in casu non cō
cesso ⁊ si graūiter peccas sententiā tñ excoīnis
vel aliam non incurris. Dicūt etiam Inno. hosti.
⁊ Guil. q̄ qui confessus est ei qui de iure non ha
bet beneficiū puta symoniaco. vel intruso. et
hmōi quando hoc scitur tenetur iterum cōfiteri
ei qui possit eum absoluerē. ex de pe. ⁊ re. Si epus
li. vi. Sed regulariter fm̄ hosti. debet quis pprio
sacerdoti confiteri. vel alteri de eius licentiā extra
de pe. ⁊ re. ⁊ de pe. di. vi. placuit.

Quis sit proprius sacerdos.

S Et autem ppri⁹ sacerdos papa quo ad
omnes legat⁹ quo ad eos qui habent
domiciliū i terris sue legacōis episcop⁹
quo ad eos qui in sua dioecesi habent domiciliū
et non sunt exempti. Sacerdos prochialis quo
ad suos prochianos. Et prelatus in ecclesijs vel
monasterijs seu conuentibus exemptis quo ad
sbditos suos. Itē prelati. s. p̄iarche Archiepisco
pi episcopi ⁊ alij exēpti prelati possunt sibi eligē
cōfessorem. ⁊ etiam Cardinales absentes causa
legacionis. extra de pe. et re. Ne pro dilacione
li. vi. Qui tamen confessores electi non possunt
absoluerē ipsum a maiori excoīcaciōe ⁊ in casibus

graviorib; exte de pe. et re. **Si epus li. vi.** Quia
igitur confessoēs instituti i ordine predicatorū a
minorū postq̄ fuerint p̄ntati per superiores suos
diocesani. a ab eis acceptati. si sine causa iusta
absoluendi licentiā dare recusarent diocesani.
Ex de. dudū. de sepul. p̄nt audire confessiones.
non ramen ex hoc absoluē a casibus reseruatīs
ipsis diocesani nec tenentur penitentes qui vo
lunt eis confiteri de illa dioc. petē licentiā a pro
chiali vel alio. **Quīmo** eis inuitis et contēdicē
tibus. **Et glo. b.** que dicebat cōtrarium fuit tāq̄
falsa cōdempnata per **Cle. iij.** in quodā priuile
gio ordinis predicatorū et minorū. **Et hoc ipsum**
tenet **jo. an. ex de pe. et re. Si episcop⁹ li. vi.** nec
tenet etiam sic confessus proprio sacerdoti con
fiteri ut in exuaganti **jo. xxij.** que incipit. **Vas**
electionis. **Possunt** etiam diocesani sine predi
cta solēpnitate scilic; p̄ntacōnis dare licentiā
predictis religiosis audiendi cōfessiones a omīt
tere iurisdictionem eis ut placet a licentiā data
siue per p̄ntacionem siue per alium modum du
rat post mortem prelatorū quousq; fuerit eccl̄is
prouisū a hoc ex preuile. **Cle. iij. scdm Tho.**
in. iij. di. xvij. **Si** subditus scit p̄priū sacerdotem
ēē hereticū. aut sollicitantē ad malū. aut fragile
ad peccatū qd quis ei confitetur a pronū. vel si p
babiliter estimatur reuelator confessionū. vel si

peccatum de quo quis habet confiteri sic dimissum contra
eum. In hijs et similibus. quibus timet. penitens pro
babiliter ex confessione sibi vel sacerdoti periculum
imminere. debet recurrere ad superiorem vel petere licen
tiam alteri confitendi. quam si habere non potest vel non
possit. Idem iudicium esset sicut et de eo qui non habet
copiam confessorum. Idem tenent per. Al. et Inno. et ad
dunt consequenter quod si necessitas imminet. et aliam
non possit habere. confiteatur peccatum in genere sine eo
de quo possit pervenire malum. ¶ Item secundum hosti. va
gabundi. et qui querunt domiciliu[m] quo se confitentur
possunt ubique confiteri. hijs tamen qui valent absolvi
et audire confessionem. Et secundum eundem quoniam quis inter
turus est iustum bellum vel mare. et vult prius
sacerdos. potest alteri confiteri sine licentia. ¶ Item
secundum Guil. peregrini romipite. negociatores. et
viatores. si ceperit peram et baculu[m] a proprijs sa
cerdotibus. vel aliter de licentia eorum iter arripue
rint. presumendum est eis data fore licentia[m] confitendi
Sed si sine licentia iter assumerent non possunt
confiteri alteri. Sicut absoluantur nisi in necessitate
Idem Inno. et hosti. ¶ Cui autem debeant ordinarie
confiteri Cardinales Curiales Reges. et principes
et prelati non exempti. et canonici. et plebani. vel
derici et qui habent domiciliu[m] in diversis diocesibus
vide in Summa hostien. de pe. et re. Et in Summa
pisanam Confessor. 3. 7. 13. et in sequentibus.

De casibus referuatis diocesanis / .C. 3.

Si sunt casus diocesanis referuati. Et primo in
fūma **Pisani .C. Confessor.** dicit q̄ **Bñdictus .xi.** de
clarauit quatuor casus esse de iure **a. v. de cōsue**
tudine. Primus. peccatum clericū. p̄pter qđ incur
rit irregularitatē. **Secund⁹** de mēdiarijs. **Ter**
cius de peccato ubi est indicenda solēpnis p̄nia
Quartus de extōicacōne maiori. **Quintus** de homi
cidio voluntario. **Sextus** de violacōne eccl̄iastice
libertatis. **Septimus** de violacōne immunitatis
Octauus de falsarijs. **Non⁹** de sortilegijs. Quia
illa extrauagans. **Bñdicti** vacat per de. dudū. de
sepul. Ideo non p̄nt induci pro iure cōmuni. s̄
pic p̄nt credi q̄ sc̄z vir sapiens ipse **Bñdict⁹** bñ
deklarauit. Dicit tamē postea q̄ p̄nt **Ep̄i** in suis
Ep̄atibus prout eis videbitur expedire referua
re. a multo magis consiliū sinodale a prouiciāle
Jo. an. ext̄ de pe. a re. C. Si ep̄us. li. vi. glo. 3. di
cit esse casus referuatos. blasphemiam dei et s̄ā
ctorum. a mēimōnium clandestine tractū inter
dictum alias eccl̄ie esse. Dicit etiā q̄ solet **Ep̄us**
referuare casus omnīū publicorū criminū enoe
mum. **Oppressores** filiorū cū p̄posito vel ex casu
Casus falsi testimonij. periurij. **Incestus.** corru
pōnis monialium. coitus cum brutis. cuiuslibet
sortilegij homicidij et h̄ijs similtum. **Dostien̄**
in fūma que dicit copiosa ponit omnes predictos

casus et addit. **I**tem de vicō cōn naturam et mārie
cū brutis. **I**tem si ip̄e ep̄us audiuit confessionem
de aliquo peccō. et concludit q̄ etiam de alijs enor
mibus que consuetudo ḡnalis et speālis ep̄is resuat
de iudiciū eī āquib; i quib; etiā ep̄i aliquoties
mittūt peccōrem ad sedē aplicam p̄t enormitatē
criminū. et aliquoties ad terrorem. **G**uil. Spe. in
suo reportatorio vltra predictos casus addit. de
verberantib; p̄rem et matrē. de deflorantib; virgi
nes vi oppressas vel seductas. de baptisāntibus
p̄rios filios sine necitate. de tenentibus ad bap̄ti
simum siue ad confirmacōnem p̄rios filios sine
necitate. de contrahēte m̄imomiū post votū casti
tatis. de simoniācis in quocunq; genē. de fornica
cōne cum iudea vel sarracena. de cōcipiente filiū
p̄ adulterium quē vir credit filiū suū. de p̄cavan
te abortum in se vel alia. de cōstente m̄imomium
post sponsalia iure firmata. de coeunte cum bap̄ti
sata ab eo. vel cuius confessionem audiuit. de vsu
rarijs. de celebrante in altari non consecrato. vel
sine ornamento. vel sine indumentis. de celebra
te non ieiuno. **I**n fine autem sic dicit. **P**onere
tot casus nichil aliud ē q̄ sacerdotum potestātē
restringere. **V**nde breuiter dico. sacerdotes om
nia posse in occultis quo ad forum penitēcialē
que specialiter non sunt in iure ep̄is reseruata et
que non sunt ipsis sacerdotibus directe. vel per

aliquā consequentiam interdictā ar. ex. videat si et
de sen. ex. nup hoc tamē fateor q̄ vbi cūq; graue
delictum fuerit vel enorme superioris est iudiciū
requirendum vel etiā ppter casus nouitatem vel
ambiguitatem. **I**de etiā fateor de oībus casibus
in quibus sic fieri est in qualib; ecclia consuetum
Jo. de lig. in declaratione quam fecit sup decre.
Omnis vtriusq; dicit q̄ frēs p̄dicatores et miō
res postq̄ fuerint diocesanis presentati p̄nt ab
omibus p̄ccis absolue. exceptis t̄n̄ epis reserua
tis in iure cōi. **P**robat aut̄ hoc sic boifacius. viij.
in constitucōe sup̄ cathedrā. de sepul. **I**nt̄ cetera
de confessoribus. q̄ntū ad frēs p̄dicatores a miō
res sic dicit. **S**tatuimus et ordinamus auctorita
te predicta ut **M**agister predicatorū a minister
minorum. ḡn̄alis. vel alius. de hoc ibidē p̄ cōstitu
cōnem predictam deputati ad p̄nciam prelatorū
p̄ se vel per alios se conferant a huiliter petant
ut fratres qui electi fuerint ad audiendas cōfessi
ones subditorum suoz. audire valeant de licētia
gratia a beneplacito eorundē p̄latorū a sequitur
ibidem. **S**i vero prelati h̄ac licentiā exhibē recu
sauerint. **N**os illam ex nūc cōcedim⁹ fr̄ibus sic
electis de aplice potestatis plenitudinē. **E**x quo sa
tis datur intelligi q̄ conditor canonis magis in
tendit q̄ magistri a ceteri predicti prelati ecclie
debitam reuerentiā in hoc casu exhibeant. q̄ ab

2
no

eis dictam licentiā obtineant q̄ ea ab ipsis non
obtenta firmius p̄ istum canonē obtinet. ¶ Cō
cessa igitur h̄mōi licentia et obtenta. oñdit papa
quāta sit auctoritas q̄ in foro p̄niali concedi. cum
dicat per h̄mōi concessione non intendim⁹ fr̄ibz
ipsis p̄tatem ob hoc impendē ampliorē q̄ in eo
curatis seu sacerdotibus prochialibus est a iure
concessa. Sed fm̄ Guil. in reportor. in Rubrica
Super quib⁹ sit penitēs ad Ep̄m remittend⁹. Sa
cerdotibus prochialib⁹ est a iure cessum. q̄ in
occultis quātum ad forū penitētiālem p̄nt impo
nere p̄niam de omi crimine. exceptis casibz ep̄is
reservatis in iure ar. ex de iudi. Atq̄ clerici de
sen. ex. Super. Et hec auctoritas cōcedi per constitu
tionem dictam fr̄atibz predictis. ¶ De casibus
autem per cōsuetudinez vel per Ep̄s reservatis
quos hostien. et plures doctores ponūt coiter.
Idem Guil. dicit. Tot casus ponere nihil aliud
est q̄ p̄tatem sacerdotum restringere. que tamē
est sibi plenarie attributa. Unde dico breuiter
sacerdotem omnia posse in occultis quantum
ad forum p̄niale que non sunt sp̄aliter in iure
reservata ep̄is. vel q̄ non sunt ipsis sacerdotib⁹
directe vel per aliquam cōsequentiā interdicta.
Habent enim sacerdotes prochiales p̄tatem et
iurisdictionem ordinariā super populū sibi om̄is
sum ex de pe. et re. Omnis vtriusq̄. Et licet Ep̄i

possint sibi reseruare certos casus. **ñ. d. iij.** No
uo testamento. qui tamē oportunt inferioribus
de iure ut dictum est. tamē hanc potestatem non
habēt generaliter seu simpliciter **Ep̄i** super eos s̄m
Guilhelmus. durāñ. nisi in duobus casibus. primo. di
recte. ut cum aliq̄ fuerint legitime deprehensi q̄
merito sint tali potestate priuati. **Alio** modo. per aliquo
conuenientiam. ut cum talis casus euenerit in quo
ad utilitatem communem expediat q̄ talē casum sibi
retineat et alii non. **Probat hoc. xxv. q. c. de**
ecclesiasticis sacramentis vel privilegiis. ubi dicit
gre. Si neā defendim⁹. ita et singulis quibusq̄
ecclesiasticis sua iura seruam⁹. **Nec** cuiuslibet gratia
fauente ultra q̄ mereat impior. **Nec** ulli hoc
quod sui iuris est ambitu stimulare denegabo. **xi.**
q. prouenit. Et sic ex predictis patet quid
tenendum sit de casibus q̄si infinitis reseruatis per
quedam consilia provincialia et synodalia post pro
mulgationem istius constitutionis q̄ fere euacuant
totam potestatem ipsorum fratrum et provincialium cum sit
tamen utrisq̄ plenarie attributa a iure. nec expe
diunt utilitati subditorum primo ponunt eis laqueum
in via salutis. **Sed** quid. si aliqui uellent de
fendere q̄ huiusmodi casus essent rationabiliter reser
uati quantum ad ipsos sacerdotes provinciales cum
de foro prelatorum sint et eorum ordinationibus sint
subiecti. nunquam fratres predicti sunt obligati ad

hmoi casus reseruatos. **d**icendum qd nō. Nam
exempti sunt nec sūt ordinacōibz p̄latoꝝ sub
diti. ut ex de excels. prela. n̄m̄is praua. Et ista
constitutio remouet et cassat omēs cōsuetudi
nes et statuta facta ⁊ ordinata cōtē p̄missa. in
constitutōne vel alicui p̄missorum. **¶** Et nos eteni.
¶ Cum igitur cōcedat̄ hic quātum ad forum
pn̄iale fratribz ip̄sis illa auctoritas quā ha
bent sacerdotes parrochiales a iure. qui est
ab omi crimine. exceptis tamē casibus Ep̄is re
seruatis in iure ut dictum est. manifestū est qd
fratres predicti non tenentur ad hmoi casus
per statuta prouincialia et synodalia reserua
tos. cum non sint eorum ordinacōibz subditi
ut dictum est ymo negando ne ip̄si fr̄es absol
uant in casibz reseruatis Ep̄is in iure. de oibus
alijs concessisse vid̄i quia vnum negādo aliez
concedere videtur. **xxv. di. qualis.** Nec possunt
p̄lati hanc concessionem reuocare. nec etiā defal
sare non directe negando eā dum ab eis pet̄it̄
quia negando ip̄am firmi⁹ per istū canonē ob
finetur ut patz̄. **¶** Si vero. Nec prohibendo in
directe per aliquā sententiā vel preceptum. ne
parrochiam eoz cōfiteātur eis. ut ex de p̄uile.
quanto. Nec per retencōnem multoz casuum
sicut dictū est. quia hoc fiēt in fraudē istius legis
qd fieri nō debz ut ex de concess. preben. **Consti.**

Sileat ergo hic Jo. mo. qui dicit qd si Epus
potest artare ptatem ordinariam curatorum: pot
multo magis artare extra ordinariam ipoz fra
trū. Quod p supiorem deditur: p inferiorem arta
ri seu reuocari non pot ut patz. xxi. di. Inferior
Et in Cle. de elec. romani. **A**d constitutionem
autem Cle. de priuile. rel. vbi dicit. qd religiosi
in casibus sedi aplice aut locorum ordinarijs re
seruatis quenq̄ absoluere non p̄sumant: Respo
dendum est. qd intelligit hoc de reseruatis in iure
sicut intendit ista constitucō. Non autem de reser
uatis per consuetudines vl̄ statuta aliorū prela
torum. quia ista remouet papa in constitutione
prefata. Et p consequens ut videt̄ q̄cquid dicat̄
per antiquos vel modernos doc. de talibus casibz
per Ep̄os reseruatis totum reuocat p constitutio
nem istam specialiter quantū ad dictos fratres
Si enim constitucō posterior licet non faciat
mentionem de priori ipam reuocare noscatur. de
constitu. licet. li. vi. multo magis reuocare debet
dicta doctorum si in cōtrariū pmulgetur. hoc Jo
de lig. Nota tamē qd presupposita ista declaracōe
Jo. tanq̄ vera. non tamen possent p hoc fratres
predicti absoluere a casibus reseruatis p sinoda
les vbi esset annexa sn̄a excoīcationis. quia de
iure communi absolutio ab excoīcatione pertinet
ad Ep̄m. **I**tem. remanet ad huc res satis

dubia. qui viz. sine casus qui in iure reseruantur
Ep̄is directe. vel per aliquam cōuenientia; a qui
bus ali; vel ipsi fr̄es non possunt absoluē. sc̄dm
eund. **Jo.** et quod vnus dicit reseruatū. alter di
c̄t non reseruatū. et ideo tucior via est si fieri
p̄t ut seruetur quod dictum ē in principio capli
Item ex tali licentia disp̄sacō vel cōmutacō vo
torum vel iuramētōrū. sc̄dm omēs pertinet ad
diocesanos quedam tamē ex h̄is ip̄e reseruan
tur. **Disp̄sacō aut̄ incertōrū. quō vel quādo**
ad Ep̄m pertineat. vide q̄m. 2. pte. i. c. de testi.
¶ Nota quod dicit Jo. an. extra de offi. vica. sup
.c. lcz. in glo. q̄ si Ep̄us dedit vicarium gn̄alem.
et in mandato expressit aliq̄d de istis q̄ requiri
tur specialis. secuta generali clausula. et oia alia
q̄ per nos possumus et etiā si mandatū exigant
speciale **Sc̄dm hosti. satis vid̄ q̄ specialia pos**
sit ad instar pcuratoris. vt. q̄. de pcur. quid agen
dum. Secus si aliquod de specialib; non fuisset
expressum. hec ibi. Quod videtur intelligendū
quantum est de virtute verborum et in foro con
tentioso. **Ram si constaret de intentione conce**
dentis auctoritatem. etiam si aliquod speciale
non exprimeret in generali cōcessione; videtur
specialia concessisse. **xxij. q. v. humane. Et idem**
potest intelligi de licentia seu auctoritate data
ab Ep̄o vel prelatō confessoribus.

De peritia confessoris quã debet habere. 2.

Qantum ad .ij. debz confessor hre scientiã q̄
sufficiat ad hoc opus debite exequendum
ut sciat discernere inter lepram ⁊ leprã. qd̄ multũ //
pliciter potest intelligi. Et primo scias discernere //
inter peccatũ. cui annexa est aliqua sententia ex //
cõicacõnis vel interdicti quo ad omes. vñ etiam //
suspensionis vel irregularitatis quo ad perso //
nas ecclasticas. Et peccatũ. cui non est annexum //
aliqd̄ tale. ⁊ in primo casu si est excõicacõ a iu //
re siue cõi siue p̄ticulari synodaliũ. remittas eũ //
ad suum diocesanũ nisi esset casus se. ap. reserua //
tus. ¶ Si autem excõicacõ sit data ab hõie. tunc //
nõ valet diocesanus eum absolue. n̄ eã tulissz. s̄ //
remittas eum ad illum qui tulit sniam. De hñs //
tamen vide plenius infra i tractatu de excõicacõi //
bus. ¶ Secundo scias discernere int̄ leprã p̄c̄i //
mortalis. et lepram peccati venialis. saltem quo //
ad communia. Nam venialia quedã non sunt de //
necitate confessionis. Et ideo non est necarium //
ita insistere inquisicõni de numero et circumstã //
tijs eorum sicut de alijs. Et dico de illis venialibz //
de quibus clarum est ipa esse venialia. Nam vbi //
dubium esset. an scz eẽt mõrle ã veniale. siue ex //
ipso actu in se. siue quia confitens nescit ita de //
clarare. q̄ possit inde conclusio elici. tunc diligen //
tius est interrogandum. ¶ De lepra vero p̄c̄i

mortalis scias terció discernere inter lepram et
lepram id est inter vnā speciē ⁊ aliam. Non enī
sufficit confiteri peccatum mortale in genere sed
oportet q̄ confiteatur in vltima speciē. s̄m omnes
doctores. Sed quia circumstantie peccati aliquā
variant spēm: ideo oportet etiā te scire et in
terrogare de circumstācijs peccatorū. ⁊ marie
que trahunt peccatum in alia; speciē. quā ille
sunt de nēcitate confitende. Circumstantie autē
continentur in hoc versu: **Q**uis. quid. vbi. per
quos. quibus. cur. quō qñ. **Q**o. in summa con
fessorum sic expoit istū versū. **Q**uis vtz sit ma
sculus vel femina. **I**uueis aut senex. nobilis aut
ignobilis. liber vel seruus. **I**n dignitate vel officō
constitutus vel non. sane mētis vel insan⁹. scīēs
vel ignorans. clericus vel laycus vel claustralis
Consanguineus vel extrane⁹ et similia. **Q**uid
vtz omisit hāc spēm vel illā. s̄. fornicatōe; ⁊ adul
terium vtrū etiā sit illud enorme mediocre vel
parum. vtrū manifestū vel occultū. vtrum fetēs
ex consuetudine vel recens. **V**bi vtrum scilicet
in loco sacro vel non sacro. **I**n domo dominorum
vel alibi. **P**er quos. s̄. mediatores vel nuncī
os quia omnes tales sunt partīcipes criminis. ⁊
ipē est obligatus pro pccis eorum. **Q**uib; ⁊ cū
quibus pro quib⁹. et cōi quos peccauit. **C**ur
⁊ quali intencōne hoc fecit. et q̄li temptatione

inductus. et vtrum preuenit ipse temptationem
vel fuerit preuentus ab ea. vtrum sponte vel co
actus. vel quali coactione. vtrum animo ludendi
vel nocendi. ¶ Quomodo. & modo agendi vel pa
ciendi dicat ipse peccator. ¶ Quoniam diebus festiuis
ieiuniorum. vel alias. vtrum an priam acceptam
vel post frangendo eam. quia maior ingratitu
do est. ¶ Sed et circumstantias notabiliter aggra
uantes peccatum etiam si non mutant speciem. tutius
est dicere. precipue autem interrogandum est de
circumstantia. ¶ Cur. id est quod motu vel fine fecit
quia illud aliquando variat speciem cum moralia tra
hant speciem a fine. Vnde qui mechatur cum mu
liere ut auferat ei sua. magis censendus est
fur quam mechus. quamuis etiam mechus ibi sit.
Sed etiam quando non mutatur species multum habet
aggravare vel alleviare talis circumstantia pre
ceteris. scilicet. cur. ¶ Nam secundum Thome in iii. di. xvi.
Quamuis circumstantie que non mutant speciem
peccati non sint de necessitate confitende. tutius tamen est
eas confiteri ut dictum est. ut verbi gratia. Si
furtum faciendo multum vel parum abstulit. Si ri
pando leuiter vel acriter vel atrociter percussit.
¶ Et huiusmodi. sicut dicit petrus in iii. di. xvii. Non
tamen necesse est ad quodlibet peccatum etiam mortale de omni
bus dictis circumstantiis interrogare. sed plus
et minus secundum peccata et ipsas circumstantias.

Alleviantes etiam circūstantias aliquā ut dicitur. **pe-**
in. & bonum est dicere. p̄cipue q̄n̄ posset oriri scan-
dalum in mente auditoris ex taciturnitate eius
Dicit autem **Tho.** in quadā Eplā. q̄ circūstantie
que trahunt p̄ccm̄ ad aliud genus. de n̄citate
sunt confitende et dicuntur ille que habet specia-
lem repugnantiam ad aliq̄d̄ preceptorū diuine
legis. **Sicut** furtum simpliciter ep̄pugnat huic p̄-
cepto. **Non** furtum facies. **Si** vero fiat furtum in
loco sacro. ex circūstantia illius loci habet re-
pugnantiam ad illud preceptum. quod est de ve-
neratione sacrorum. et sic additur noua species
peccati. et sic de alijs. ¶ **Et** in fine dicit q̄ illud
quod dicitur. circūstantias nō trahentes pec-
catum in aliud genus peccati. non esse de n̄citi-
tate confitendas. non est referendum ad nume-
rū quem aliquis confiteri tenet si p̄t. quia nō est
vnum sed multa. ¶ **Scias** etiam. & discernere in-
ter lepram et lepram. inter vnū p̄ccm̄ et aliud
quo ad numerum. ne facias de centum vel mille
peccatis vnā leprā. videlicet non interrogādo
de numero seu quot vicib⁹ cōmisit aliquod mor-
tale. de quo confitetur. **Et** si dicit propter multā
tudinem iteracōnis se non recordari. non est su-
bito dimittendum. sed insistendū. quāto tempe-
stet in illo vicio. et q̄ frequenter iterabat in
fra illud tempus. ut puta quociens in mense vel

in ebdomada ut sic possit haberi numerus illius
peccati. et si non punctualiter saltē scōm aliquam
spacōz. et tñ declarandum est sibi ne dicat plus
q̄ habeat in conscīa sua sub occasione. ut inde sit
magis securus dicendo plus q̄ minus. ut multi
faciūt. et non bñ. ¶ Scias vltimo discernē int̄ le
prā et lepram. id ē int̄ leprā pccī. cui ē anexa ali
q̄ obligacō satisfactōnis v̄l restitucōis. et lepraz
vbi nō ē aliqd tale. Nam ip̄mo caū vltra pccm
de quo debet dolere. oportet insistē et interrogāē
si est paratus satisfacere. Nam vbi non habet
preparatum animum ad satisfaciendū si posset non
esset contritus. et per consequēs non debet absolui
¶ De ista vero materia sc̄ satisfaciendi et resti
tuendi. que valde difficilis est et intricata. ha
betur in fine secunde p̄tis. vbi aliquid dici pote
rit. ¶ Item si confessor circa h̄modi et alia diffi
cilia non est ita peritus q̄ per se sciat nodos dis
soluere. saltem sciat dubitare de h̄modi. et sic
cōsiliū querē a p̄ioribus. nulla facta expressi
one p̄sone cuius cōfessionem habz pre manib⁹
nec quocunq; signo v̄l verbo ip̄m prodat. nisi
penitens super hoc expressaz sibi daret licentiaz
nam quocunq; directe v̄l indirecte. scienter v̄l
inadvertenter manifestaret tale peccatū nō ha
bita licētia. grauit̄ delinquēt. nō tñ pena que
taxatur. ex. de. pe. et re. omnis. puniretur nisi in

in iudicio de hoc conuinceretur. sed arbitraria esset
hominis potestas iniungenda. **¶** Et notandum quod circa
sciam confessioni necessariam sic dicunt doctores. **Thom. in 2.
di. 18.** in expositione littere. hec sciam et si non sit ma-
ior: tamen tanta debet esse ut sciat discernere inter
peccatum et non peccatum. inter peccatum mortale et veniale.
Et si in aliquo esset dubitatio: posset recurrere ad
discretiores. **Al. in 2. di. 18.** dicit quod sacerdos non
tenetur scire discernere nisi in casibus que sunt capitalia et que
sunt mortalia contra. et que venialia ex genere. Sed hec ne-
scies sicut idem dicit puto peccat mortale in audiendo
et eum instituens plus peccat quam ipse. et eum permit-
tens institutum ministrare si sua mens est talem prohi-
bere. Item dicit quod in perplexis questionibus sacerdos
prochialis ecclesie debet ita discretus esse ut talia
difficilia sciat. nec procedendum erit in eis sine superio-
ris consilio et auctoritate. **¶ Henricus de ordine predi-
catorum** in quodam quodlibeto querens. utrum
confessor teneatur scire de omnibus que dicun-
tur sibi in confessione siue mortalia siue venia-
lia. Sic dicit distinguendo. peccata sunt in du-
plici genere. Quaedam sunt peccata quia prohibita. que
si non essent prohibita non essent peccata. ut sunt omnia
que sunt mere de iure positivo. ut audire missam
in die dominico. Confiteri semel in anno et coniugem
recipere. et huiusmodi. Et talia tenetur quilibet
confessor scire nisi habeat causam rationabilem

quæ eum excuset. ut si fortè tpe phibicōnis etas
in carcere vel in terra longinqua. ¶ **A**lia sunt
peccata non quia phibita. s; q; sūt de natura sua
mala. etiam si non phiberētur. Et horum peccōz
quedam sunt capitalia. et tenetur ea quilibet
confessor scire ad minus in geneali. sc; que sunt
septem peccata capitalia. sc; supbia. auaritia. ac
¶ **H**ec enim sunt quasi elementa et principia que
de necessitate scire oportz. Quedam autem sunt
spēs capitalium. ut illa que recipiunt horū pre
dicationem. ut fornicatio. Ebrietas. et h; modi
Fornicatio enim quedā luxuria est. Ebrietas ve
ro quedam gula. Et horū peccatoz que sunt spēs.
quedam sūt que importāt malū de sba sui actus
eo q; statim nomiāta hñt annexū malum ut for
nicatio. Et de talibus cōfessor scire tenetur. vtrū
sint mortalia vel non. Quedam autem de sba sui
actus non habent deformitatē. s; ex libidine faciē
tis. sicut cognoscere vxorem propriam quod nō
est in se peccatum. posset tñ eam cognoscere ma
ricus cum tanta libidine. q; esset mōrle. ut si eam
cognosceret etiam si non esset sua. Et de talibus
non oportet q; confessor sciat. vtrū sint mortalia
vel non. q; nec cōfitens frequētē scit. ¶ **A**lia
sunt peccata que sunt filie peccōrum capitaliū. ut
illa peccata quorum fines terminātur et reducū
tur ad fines capitalium. sicut dolus et acquisitio

pecunie aut alteri⁹ rei iniuste. Et de talibz pccis
freqñter opimiones cōtrarie sunt inter doctores
Et de talibus nō tenetur simplex curatus non or
dinaris scire vtrum sint mōrta an nō. **C**urat⁹
autem ordinari⁹. sicut est Epus vel Archepus
a ceteri alij superiores prelati ordinarij. tenentur scī
re. quia ipsi sunt purgatores et tenentur alios
purgare perficere et illuminare. a ideo tenentur
nouum a vetus testamentū scire. hec ille. **D**u
randus ordinis minorū in sua **S**um. confessorū. li. i.
parte. di. di. c. Si deficit sacerdoti sciā. quia
scz nescit discernere inter mōrta et veniale. vel qz
confitens intricatos casus habet a cōfessor sim
plex fit. est iteranda confessio. nisi forte cōfitem
tur sit peritus et confessorem sup hoc instruat
Idem dicat qz quoties confessor se ingerit ad con
fessiones audiendas. sciens se offert ad rñden
dum de quolibet. a interdū de casibz inopinatis
et alias inauditis. et de qñstioibus valde perple
xis. **E**t idem qz. debet confessor discernē inter pccā
et drās peccatorum. **V**nde scire debet. vtrū ea
que penitens sibi exprimit sint peccata vel non
vt de bellis principum. et de alijs et exactio
nibus eorum. et contractibus mercatorum.
vtrum sint liciti vel illiciti. **E**t per hoc sciat vtrū
prohibere debeat confitentem vel suspendere
a comunione. aut licenciare. vtrum teneatur

ad restitucōnem. an non. Nam cū p̄ceptū sit
semel in anno confiteri et cōicere: si confessor p̄
hibeat illum a conuione qui non habz mōre:
quia forte iudicat illicitum. qđ est licitū. v̄l si licē
ciat non licēciandum. qđ forte iudicat licitum qđ
est illicitum: tam cōfessor q̄ cōfitemens ambo in fo
ue am cadunt. nisi forte probabilis ignorātia eū
excuset. puta si habz aliquem doctorem in Iure
autēticum et famosum. cuius opinioni innitatur
Vnde si confessor non est expertus in casibus.
ita ut per se nec sciat iudicare. nec dubitare no
uit: cum piculo anime sue audit cōfessiones. Sed
et illi qui sciant impitiam eius piunt. nisi itera
to cōfiteantur hoim scienti. de. pe. d. 1. quādo peni
tet. ¶ De interrogacōib⁹ fiendis a cōfessore. ¶ 7.

Quāntum ad terciū debes scire Aug⁹ interro
gare diligenter de peccatis. Querit Ray.
in Summa sua. an interrogacōes sint fiende. a
confessore: et r̄ndēdum est. qđ sic. dum mō discre
te fiant. de. pe. di. 6. Qui vult. ex. de. pe. et re. Ois.
Et ut diligentius possis circa h⁹ modi procedere
debes primo considerare tria. que ponit Tho.
in. iij. ¶ Primum est ut interrogētur ipsi penitē
tes. non omnes de omnibus peccatis. hoc enim
inutile esset et aliquādo damnosum. Sed precī
pue debes interrogare de illis peccatis que con
fuerunt reperiri in hoibus illius conditionis

status. etatis. p̄ie. ⁊ hm̄oi. **Q**ue ut melius vale
as facere: ideo a p̄ncipio interrogare debes de con
dicōne et de p̄ia ⁊ de exercitio et hm̄oi an etiā
fit coniugatus vel non. **D**e alijs autē p̄ccis plus
vel minus p̄t interrogari. sc̄dm q̄litate vite quā
audis ex ip̄o penitēte. **S**ecūdu ē ut interrogē
tur ip̄i penitentes a remotis de ip̄is p̄ccis. ⁊ non
subito specificetur modus p̄ccī. ne si nesciebat.
addiscat. et inducatur in tēptacōez. **S**ed in ḡne
interrogetur de specie. ut verbi grā. **S**i interroga
tus fateatur se omisisse vnū peccatū luxurie: inter
rogetur vltterius cū quibz ⁊ sic p̄cedendo vltteri⁹
Tercium ē q̄ p̄cipue circa vitia carnalia non
descendatur nimis ad p̄ticulares circūstātiās. q̄
non sunt de necessitate confessionis. quia hoc est
sibi occasionem temptacōis dare. ⁊ ipsum peni
tentem qui aliquñ interrogat ad inuencōnem pec
catoz docē ac eē talia cū postea referāt socijs et
in plateis et vicis. inde sequat̄ detisio sacri. ⁊ cō
fessoris ⁊ scandalum ⁊ mala suspitio ut vbi grā
Si fateatur vir cognouisse vxorem suā v̄l aliam
mulierem. vel mulierē cognitā esse a viro eē vas
debitum. cum ex hoc habeatur species peccati suf
ficiēter. quia vitium sodomiticum est etiā in
quacumqz parte corporis exerceatur. nec ex hoc
mutatur talis species. **I**deo videtur sufficere.
nec vltterius ad particularia est descendendum

videlicet interrogando in qua parte corporis vel
quò. Similiter si dicat p seipm se omisisse vitium
luxurie quantum ad actum exteriorem: non vide-
tur ulterius esse interrogandum de mō. cum nō
varietur species per hoc a hmōi. De alijs vero
peccatis scilicet non carnalibus non est ita peri-
culosum vel scandalosum ad p̄culares circūstā-
tias descendere. *¶* De casibus in quibus
oportet iterare confessionem. *¶* .6.

Secundo consideret confessor q̄ confitens
sibi de hīs que alias rite confessus est
et absolutus. et fecit peniam iniunctam.
non tenetur iterum cōfiteri. Et ideo sup hoc non
est grauandus ultra q̄ sua sponte velit. *¶* In
quatuor autem casib⁹ tenetur qui alias cōfessus
est iterare confessionem. s̄m Tho. in 2to. et oēs
alios. Duo primi sunt ex parte ip̄ius penitentis.
Et est primus. q̄n non est omnia peccata mōr̄lia
vel que dubitat esse mortalia dubitacōe proba-
bili confessus v̄m sacerdoti. sed aliq̄d dimisit
vel ex verecundia. v̄l alia iniūsta causa. Secus
autem si aliq̄d dimisiss̄ ex obliuione. q̄ tūc suffi-
cīt illud tantum confiteri q̄d dimisit. Etiam si al-
teri confiteatur q̄ priori. nec oportet ex hoc con-
fessionem iterare. *¶* Secundus. q̄ndo pniam in-
iunctam contempnit facere et oblitus est eius
nā si ad huc recordaretur et vellet perficere: nō

tenèretur iterare cōfessionem. nisi forte confessor
statuisset sibi tempus determinatum infra quod
deberet ipam penitentiā facere. intendens ipsum
obligare ad tempus determinatum. quod ta-
men si non constat secundo confessor. credo q̄
pie possit interpretari secundus cōfessor. q̄ intē-
derit primus dare sibi licentiā perficiendi ieiū-
nia vel orationes vel alia in alijs diebus que. s̄
in hīs non fecit in quibus iniunxit. quia sic con-
sueverunt facere periti confessores. ¶ Alij duo
casus sunt ex parte confessoris. ¶ Primus est
si non habuit auctoritatē absoluēdi nec i hoc o-
te esse curiosum. sed sufficit q̄ non cōstet tibi cō-
trarium. s̄ q̄ p̄or cōfessor non habuit auctoritatē
¶ Secundus est q̄n ipē confessor nō habuit sciāz
sufficiētem. Et iste est satis difficilis & intricat⁹
s̄. ad cognoscendum et iudicandū de quāritate
ignorantiē que reddat sacerdotem inabilez ad
absoluendum. Et si tibi non est nota persona cō-
fessoris. noli ex vno defectu confessoris quem de-
prehenderis. ex priorī confessione pacta condem-
nare vel irritare ipsam. q̄ q̄nq; etiā peritissimi
confessores ex obliuione vel alia causa aliquid
dimittant et ipsi penitētes aliquē etiā non plene
recordantur de gestis cū eos. s̄ in p̄cessu cōfessio-
nis reperto defectu interrogacōis & examinacōis
eorum que sunt magni p̄deris et de necessitate

salutis poteris hoc indicare. scilicet de igratia con-
fessoris impeditiva eius absolutionis. et sic con-
sulere penitentem. ymmo sibi declarare necessariam fo-
re iterationem talis confessionis. ut verbi gra
Si talis confessor non fecisset sibi conscientiam de
simplici fornicatione. vel de confessione et cōione
annuali. et alijs hmoi. ad que tenentur genera-
liter fideles. ¶ Est etiam quintus casus in quo
or reiterare confessionem secundum plures doc. ut bona
ventu. in 2to. di. 11. Et durandum ordi minorum
in sua summa. et Ray. et hostien. Rob. oleth. et vice.
hist. S; non s; Tho. et Rich. de ordine minorum
in 2to. di. 11. et pe. et quoddam aliud scriptum sup
2to. di. eadem et Gra. de pe. d. 1. Jo. et Bern. et ali
os quosdam. viz q; quicquid confitetur integre sua
peccata. sed ab oibus vel saltem ab aliquo mortali
um disponit non abstinere. et sic incontritus
remanet. et hoc ipse penitens declarat. Cum igitur
talis confessio tunc non valeat sibi ad salutem: tutius
est illum facere eam reiterare. tam si nollet eam
reiterare: non esset vere cogendus cum solenes
doctores sint illius opinionis. nisi forte firmiter
adhereres opinioni contrarie. que etiam tutior est
¶ Videtur etiam esse sextus casus quoniam si quis est
absolutus a peccatis bene confessus alias. et con-
tritus existens ligatus excommunicatione maiori quam
ignorabat ipse confessor vel non perpendit et per

sequens nō est absolut⁹ ab ea. Nam scđm pe-
de palu. i. iij. talis tenetur iterare. **P**omittit tamen
opinionem quorū dā iuristarū esse q̄ valeat ta-
lis absolutio. Et si sic est nō tenetur quādo alias
facta est confessio cū debitis circūstantiis. **P**rima
tamen opinio tucior est. et ideo ipsa; teneas. **S**ed
in alijs q̄tuor casibus sup̄dictis oportet. oīno q̄
iteretur quasi scđm omēs. **E**t nō q̄ in hoc cau-
q̄. s. q̄ dicit se penitens vel non posse vel nolle
de omnibus mōribus cōmissis dolere et in futurū
abstinere: non est tamen abiciend⁹. s̄ recipiēda
est eius confessio ut dicit de re. de pe. et re. c. qd̄
quidem. **Q**ui quidē tñ nullo mō est absoluēd⁹
s̄m **T**ho. in quodlibet. sed est ei iniungendum
aliquid boni opis. ut sic ex h̄mōi bonis opibus
et alijs bonis illustretur ad p̄niam. declarando
tamen sibi plene q̄ non est absolutus corā deo
nec alias illa penitētia est sibi ad meritum fru-
ctuosa. **S**ed faciat illud quod sibi dicitur et alia
bona quantum plus potest. ut dicitur de pe. di.
v. falsas. **T**ercio nota. q̄ cum cogitatio cum
deliberatione rationis in actum peccati moralis
sc̄licet desiderandi illum actum agere. etiā abs-
q̄ opesit peccm mōre: ideo ad singulas spēs pec-
catorū post peccā opis interrogat. et de peccatis cogi-
tōnis tantum. illius speciei et de peccatis oris. Et
cum opus alicui⁹ peccati et deliberatio mentis

ad illud agendum absq; ope sint eiusdē speciēi
specialissime. s; drnt fm̄ maius ⁊ minus. vel fm̄
pfectum et impfectū qz scz maius pccm̄ in opere
est. q̄ in sola cogitacōne. de hīs ergo et circum
stātijs hm̄i cogitacōnum quere ut verbi gratia
Si dicat se assensisse deliberate cogitacōibz luxu
riosis. quia hoc potest esse multiplicat et in diuer
sis speciēibz: ideo queratur ab eo de qualitate co
gitacōnum iparum. id est. si deliberasset tale pec
catum omittē cū soluta. quia tunc fornicatio est
si ipse etiam solutus sit. **S**i cum coniugata: quia
tūc adulterium est. **A**ut cū cōsanguinea: qz tūc
incestus est. et sic de alijs speciēibus luxurie. vel
aliorum vitiorum. **P**ro aliquali declaracione
predictorū nota qd̄ dicit **Th**. in scda. 2. q. 112.
qz scz peccatū diuidi p̄ hec tria. scilicet cordis. oris
et operis. non sicut p̄ diuersas speciēs cōpletas
sicut drnt speciē bos. leo. et capra. s; sicut per di
uersos gradus peccati. sicut domus in fundamē
tum parietes. ⁊ tectum diuidi. sicut in spēs cōple
tas. **C**onsummatio igitur peccati est in ope. **U**nde
peccatum opis h; cōpletam spēm. s; prior inchoa
tio eius est quasi fundatio in corde. **S**ecundus
gradus eius est in ore. fm̄ qz homo prorumpit
de facili ad manifestandum cordis cōceptū. **T**er
tius gradus eius est in cōsummacōe operis pa
tet tamen qz hec tria pertinet ad vnā pfectam

spem. cum ab eodem motu procedant. Iracundus enim ex hoc quod appetit vindictam. Primo turbatur in corde. Secundo in verba contumeliosa prorumpit. Tercio procedit ad facta iniuriosa ut percussione et homini. et sic de luxurioso et quolibet alio. hec Tho. ¶ Nec tamen sic intelligendum est peccata cordis esse species incompletas quasi non sint mortalia. immo quando in eis est deliberatus consensus ad actus qui de se sunt mortales. Tales cogitationes sunt mortalia quod quis non ita gravia ut peccata operis sicut dictum est. Et quando sunt similis cogitatio cum locutione et opere est unum peccatum ut de luxuria et aliis peccatis. Quando vero quodam tempore deliberat fornicari et alio tempore diverso et distantia fornicatur opere tunc sunt duo mortalia. ¶ De delectatione vero morosa dicetur inferius. ¶ Quarto nota quod cum penitens fatetur aliquod peccatum a se et ad sui interrogationem quod manifeste vides mortales hoc ei declarata in singulis ipsius speciebus hoc enim videtur satis necessarium. tum ut habeat causam magis dolendi. tum ut ipsum cognoscens habeat materiam ab illo in futurum cauendi. Et hoc dico nisi ipse penitens verisimiliter crederetur talia scire scilicet commissa esse mortalia vel venialia. quia tunc non expediret. ¶ Item si fecit aliquem actum qui de se venialis erat vel nullum peccatum. ipsum tamen credebatur

fremiter esse mortalem vel dubitat. De hoc pri-
mo non magis dedmes ad vnam ptem q̄ ad al-
teram. q̄ se esset mortale vel nō eēt. Hoc eni eēt
proprie dubitare tam in primo q̄ in secūdo casu
dedarandū tñ est ei q̄ peccauit mōlter. Sic ver-
bi grā. Si tpe ieiuniorum vel festiuitatum cogno-
uit vxorem. putās hoc esse cōtra p̄ceptum ecclie
vñ in hmōi rectificanda est conscīa eius cum sit
erronea. ¶ Sed si fatetur aliq̄d pccm qd dare
non videas esse mōle. vel de quo sint opiniones
inter doctores varie. vtrum mōle vel veniale
sit. noli tu precipitare sētētiā et mortale expri-
mere. vel propter hoc absolutionem denegare
si ab eo abstinere non vellet. Sed bene ei efficaci-
ter suadeas. ut tutiorem eligat viam. ab eo scili-
cet abstinendo. ¶ Quinto considera diligenter
condicōnem. statum. etatē. et peritiā ac grossiciē
personarum. Et scdm qualitatem eorū sic diuer-
simode te habeas ad ipsas in modo loquendi
Nam nobilibus aut pitis aut ciuib⁹ coiter urba-
ne loqui oportet. etiam qñdo viciū rephensione
eget. ne durius increpati indignētur v̄l scanda-
lizentur. Rusticis vero v̄l personis ydeotis. et
vilis condicōnis acrius cōmūiter expedit loqui
ad oñsionez malitiē eoz. ne p nichilo pcca eoz
reputēt. ¶ Item nimis cōtristatos ex lapsu. vel
quasi desp̄atos ex multitudine vel magnitudine

cōmissorum. oportet dulciter exortari. ostendendo
immesitatem dīne demētie. pponendo eis exē
pla diuine misericordie. ut latronis. Pauli et
hmoī. **P**resumptuosos vero vel induratos a pec
cata quasi pro nihilo hñtes decet terrē. declarā
do eis seueritatem futuri iudicij. acerbissimas pe
nas inferni a hmoī. pponendo exempla ad ppo
sitū similiter ut de puniōe p̄moꝝ parētū a hmoī
Sexto scias q̄ si persona non est multū perita
cautam reddas eā. ut faciat diligenter cōfessionē
viz de pcc̄is omib⁹. dolendo quātū pōt. pponendo
firmiter abstinere ab omī mortali in futurū. hoc
enī est necēariū ad cōtriciōnem sine q̄ non emittit̄
peccatum. a q̄ nullū cōmissum taceat scienter in
cōfessione. vel ex verecundia vel alia de cā nec
etiā q̄ reputet veniale quod est mortale quia
quāq; homo in hmoī fallitur. et est mortale qd̄
putauit veniale nec propterea excusat eū igno
rantia. **E**t precipue de hoc eum ammonedas inter
rogando de vitijs capitalibus. quia frequēter i
talib⁹ persona multa retinet turpia. necessaria
confiteri propter verecūdiā a magis adhuc mu
lieres in hmoī taciturnitate offendunt. **V**nde
et diuersis cautelis extrahendum est viciū
de ore talium. **D**edarandum est eis tamen. q̄
si aliquod peccatum quod sciunt esse in se. non
confiteantur. etiā non interrogatis super hoc a

confessores: q̄ non prodest eis confessio. Vñ si cō
fessor prius interrogauerat in geneali de tali ma
teria. et tunc confitēs noluit exprimere. cū tamē
bñ ē cordaētur vicij sui. Sed cum postea interro
gatur in particulari: exprimit. q̄ minus videt
sibi erubescibili q̄ si p se expressisset. ostēdendum
est ei quomō fide confitetur. Et quia nō valz sibi
talis confessio s̄m **Guilb.** nisi mutet propositum
scz q̄ habet; adhuc de illo cōfiteri a p se exp̄mēt
in pticulari q̄ntum ad illud qd̄ est necessarium a
doleat de illa fitione commissa. . . . .

De cōtritione quam debz h̄re penitens. . . . . .A.

AT q̄ dictum est quō debeat penitens aui
sari de contricōne: z̄io de cōtritione aliquid
dicendum est. ¶ Nō q̄ dr̄na est inter at
tricōnem a contritionem. ut dicit Tho. in. 2to.
di. xvij. Nam attricō impōit quandā displicētiā
de pcc̄is. s̄ imperfectam. vnde attritū ē aliquo mō
tritum. s̄ contricō importat p̄fectā displicētiā de
peccatis. vnde contritū id ē simul tritū a in pulue
rem redactum. ¶ Est aut cōtricō s̄m **Pe.** in. 2to.
di. 11. dolor volūtarie assumptus pro pcc̄is cum
proposito cōfitendi a satisfatiendi. Et scdm̄ eun
dem. e. di. o3 q̄ cōtritio h̄eatur de oi pcc̄o mortali
Ratio est. quia in omi pcc̄o mortali est actualis
auerſio voluntatis a deo. Et q̄ cōtraria cōtrarijs
curantur: ideo o3 q̄ in omi remissione peccatorū

fit actualis auersio a peccatis et conuersio ad deū
et hoc dicitur contritio. ¶ De peccatis autē obliuiscit sufficit
contritio generalis cum conatu ad recordandū et do
lendum. et dolere de obliuione peccatorū que ex ne
gligentia contingit. Si autē querat. si specialis contri
tio de quolibet peccato requiratur. ¶ sufficiat vna
generalis pro omnibus. ¶ Sic rēdet Tho. in. 2. d. 11.
q. 7. tum ad principiū contritionis. scilicet cum quis de
peccatis suis cogitans dolet. et si non dolore contri
tionis saltem dolore attritionis. et q. sit specialis
dolor de peccatis que quis habet in memoria. si quā
tum ad terminum. qui est dolor iam gratia infor
matus. sufficit q. sit vna contritio de omnibus
tunc enim ille motus agit in virtute omniū disposi
tionum precedentium. hec Tho. ¶ Et quia nemo scit
vtrum habeat gratiam que requiritur ad contritionem
ideo nemo potest esse certus de sua contritione. nec
propter omnia de sua remissione. Et dicit Richar. ordi
minorum. in. 2. d. 11. q. 7. si confitens in peccato mortali
est attritus de peccato suo. ut probabiliter possit pre
sumere se esse dispositum. non peccat absolucōe
recipiēdo. ymmo frequenter virtute clauium per
suscepconem absolucōis formatur sua attritio
et fit contritio. ¶ Item nota q. est duplex con
tritionis dolor scdm Thomam et petrū in 2. d. 11. scilicet intellectualis. qui est quedam perfecta
detestatio peccati. secundum rationem. et dolor sensibilis. qui

est dolor excitatus in parte sensitua ad alteraco-
nem et afflictionem corporis. ¶ **Primus** dolor
de necessitate requiritur ad remissionem peccati. et ille
etiam solus est sufficiens. quia sicut peccatum mortale
sufficiens committitur per solum actum voluntatis et
complacitiam deliberatam rationis. ita et sufficiens
deleberi potest per detestationem voluntatis et displi-
centiam rationis. et hoc etiam est in parte nostra. per hypo-
thesi scilicet gratia. ¶ **Secundus** dolor scilicet sensibilis etiam
valet ad remissionem peccati. sed non est necessarius
sed de perfectione contritionis. nec est in parte nostra.
etiam per hypotesi gratia. ¶ **Item** dolor intellectualis non
potest esse nimis. sicut nec caritas. unde praedicit potest
esse minima. sed sensibilis potest esse nimis. sicut in
ieiuniis et aliis afflictionibus corporis. Ideo oportet quod
sumatur pro mensura debita conservatio subiecti
¶ **Item** non secundum Thome in 2to. di. 11. quod vera contritio
in habitu semper debet manere. id est homo semper debet
habere istam dispositionem. quod quando recordatur de peccatis
commissis habeat displicentiam saltem secundum rationem
¶ **Item** secundum Petrum in 2to. di. 1. maior debet esse dolor
intellectualis de maiori peccato habitualiter non actu-
aliter. si considerant non solum in communi. in quantum sunt offen-
sa dei. sed etiam in speciali debet esse maior dolor de ma-
iori peccato. quia maiorem rationem doloris habet maius peccatum
dolor etiam sensibilis conveniens est ut sit maior
de maiori. quamvis non necessarius. ¶ **Item** scilicet

Tho. in qdlibet. **a Inno.** quia contritus magis de-
bet diligere deum quam seipsum. culpa autem est contra deum
et pena contra seipsum. Ideo debet contritus potius eli-
gere omnem penam quam deum velle offendere. Descendere
autem ad hanc penam vel illam non tenetur. immo
fatue faceret descendendo ad ista particularia. Et alium
super hoc sollicitando. **¶** Item penitentem amone-
as ut non ex quadam consuetudine quia sic aliqui
faciunt. veletiam ex timore. principaliter propter vi-
tandas penas eternas vel propter evasionem in-
firmitatis si esset infirmus. vel alicuius alterius
vel tribulationis temporalis. faciat confessionem quod sic
modicum sibi prodesset. **S;** principaliter eam faciat
ad placandum deum. et sibi reconciliandum. ad satisfaciendum
domine offensa. et ecclesie obediendum. que hoc
remedium ordinavit ad consequendam remissionem.
¶ Item in processu confessionis si aliqua dicat ad
sui excusationem vel alleviationem peccati pertinencia
ut puta quod diabolus fecit eum facere tale malum. vel
planete vel vicini vel sanguinei vel humorum
reprehendas. ostendendo ei falsitatem suam quia. scilicet. nul-
lus trahitur ad peccatum nisi propria malicia sua et vo-
luntate. et ideo non se excuset sed accuset. **¶** **In** e-
dem **¶** Item si recitat peccata aliorum sine necessitate. cum se-
cundum hoc sufficienter possit exprimere suum re-
prehendas et ammoneras. ut nichil dicat de fa-
ctis aliorum. **¶** Unde posset peccatum alterius

de tegi. nisi hoc faceret ex aliqua cā. nō solum ne
cessaria. s; etiam alias valde racōnabili. ¶ Item
si dicat longas fabulas. amoneas eum ut dimit
tat supflua. ⁊ solum quantum est necēariū ad de
claracōez peccāi dicat. nec immisceat narracōnem
suarum tribulacōnū cū peccāis. ut faciūt mulieres
¶ Item amoneas ut non vtatur verbis pallea
tis seu sophisticis. ad dandum intelligere vnū
pro alio. nec etiam vtat verbis nimis turpibus
vbi possit per verba honestiora peccatū declarāe
de hīs tamen in hoc vltimo sc; dictis plus vel
minus penitentes ammonneas. prout videb; eos
indigere in prosecucōne sue confessōis. . . . .

¶ De cōdicōibus cōfessionis. . . . . 8.

Pomūt autem Tho. in. 2. di. 11. q. confessio
deb; hēre. 16. cōdicōes. Que quidem con
tinentur in hīs versib;: Sit simplex hu
milis confessio pura fidelis. Vera frequens
nuda discreta libens verecunda. Integra secre
ta lacrimabilis accelerata. Fortis et accusans ⁊
sit parere pata. ¶ Primo sit simplex. ut non re
citet in confessione nisi q. p̄tinet ad declaracōnē
sui peccāi ⁊ q̄ntitatem eius. ⁊ non alie historie mi
sceantur. ¶ Humilis ut sc; se miserum cognoscat
cōfitens. ¶ Pura ⁊ recta intencōne non ut repu
tetur bonus. vel ut laudetur ab hoib;. ¶ Fidelis
id est vera et sine vlla falsitate. ut sc; non dicat

q̄ non fecit. v̄l etiā ut h̄eat fidē de remissioē peccō
rum si vere penit. ¶ **Freq̄ns.** s. ut sepe cōfiteatur
¶ **Istud tamē ē ad bñ eē cōfessiois.** ¶ **Ruda.** s. ut nō
inuoluat obscuritate verbor̄. s̄ dicat verba ut in
telligatur pecc̄m cum circūstātijs saltē necēarijs
¶ **Discreta.** ut. s. maiora cum maiori pondē dicat
vel non plura simul s̄ distīcte loquēdo a dicēdo
numerū si pōt scire. l̄ etiā ut discreto v̄l sufficiētī
confessori cōfiteatur. ¶ **Libēs.** v̄l volūtaria. nō co
acta timore verbor̄ ut pueri. v̄l timore peāz tpa
lium vel eternaliū p̄ncipalit̄. ¶ **Verecūda** ut. s.
penitens erubescat a non se iacet l̄ mēte glorie
p̄pter seculi vanitatē āquā. a p̄cipue cōfidat in
rōe resp̄cū d̄ine maiestatis offense. ¶ **Integra**
ut. s. penitēs n̄l cōtineat de h̄ijs q̄ omisit p̄cipue
mōribus. ¶ **Secreta** ut se; nō publice s̄ occulte
sacerdoti dicat peccā q̄ possit absoluere. ¶ **Lacri
mabilis.** ut. s. doleat de cōmissis a ipsa detestet sal
tem rōne. ¶ **Accelerata.** ut q̄ citius pōt cōmissio
peccō. cōfiteatur hoc tamen est de bene esse. ¶ **For
tis.** ut. s. nichil dimittat p̄e verecūdia. ¶ **Accu
sans.** s. se non alios. nec se excuset et alios accu
set seu inculpet. ¶ **Et sit parere parata.** v̄l ad im
plere p̄niam sibi iniūctā. a facere que necēario h̄
facere. ut restituere. si habet aliena a huiusmōi.
¶ **Uterius istud obserues.** ut. s. post q̄ ex inter
rogacōibus factis perpēderis eum debere audiri

dicat ei. ut primo ipse dicat peccata sua que commisit
post ultimam confessionem recte factam que habet
in memoria. et sic dimittas eum dicere quicquid vo-
luerit de peccatis suis a quo ordine voluerit reti-
nendo tene in mente ea que dicit. ut ubi suffici-
enter expresserit peccatum suum non eum molestes vel
graues de illo interrogando. Vbi autem non suffici-
enter expresserit. interroga de residuo usque ad suffi-
cientiam. Et postea etiam interroga de alijs de quibus
ipse nil dixerit. ut potest suspicari in eo esse. Hoc sem-
per seruato. ut de eodem peccato de quo interrogasti
iterum non interrogas. ne sic eum attedies. nisi ex
aliqua causa rationabili hoc facies. puta estimando
quod dicat secunda vice quod prima non dixit. vel ex ve-
recundia vel ex ignorantia vel humilitate. ¶ Et si mu-
lier est. facias eam extensus stare ne eam in fa-
ciem videas. quia facies earum ventis vrens est
ait scriptura. Si vir est. potest genuflexus et disca-
puatus stare. et hoc bene quidem si potest. si autem
faciat ut potest. nec tamen eum multum frequenter vel fixe
in faciem aspicias. precipue iuuenem. nobilem. vel pei-
timum ne nimis eum erubescere facias. et sic eum graues
de eo quod non oportet. ¶ Observandum etiam confessori-
bus est ut dicat magister nimbis in libro de officio ordi-
nis predicatorum. quod semper libentius a prius au-
diantur confessiones eorum qui magis indigere pu-
tantur vel raro venire solent. vel sunt extranei. vel

quī sūt in maiori statu. vel de quoz cōfessionib⁹
maior vtilitas secutura speratur. ¶ Item audiē
do mulieres caueat. ne nisi in publico eas audi
at. et nisi ab aliquo vel aliquibus videatur. nec
multum ibi moretur nisi in quācumq; nēcitas cōfessio
nis requirit. et eis que nimis frequenter volūt
confiteri assignet certum tempus ex quo ipas
non audiat. nec in alijs colloquijs se eis expo
nat. et semper duris et rigidis verbis potius vta
tur circa illas q̄ mollibus. ¶ Vterius etiā sc̄a
as ab Ep̄o. Si habet aliq̄s cōstitutiones synoda
les vel prouinciales vbi sint snie ex̄cōm̄is. et
h̄mōi. et de illis non te intromittas. vel impedi
as vltra q̄ velit. Et nō q̄ si aliquē absolueris seu
absoluis in nodatū aliqua sententiā ex̄cōm̄is.
quem esse ligatū non aduertis vel nescis. et ideo
absoluis a p̄c̄is. non autem a sententiā. q̄uis pec
ces absoluendo eū quem non debes. quia absol
utio ab ex̄cōm̄icōne deb; p̄cedere absolutione; a
peccatis. tñ sententiā ex̄cōm̄is non incurris. s̄m
hen. et fran. de sen. et Guil. Debes autem postea
qñ perpendis de errore illum auisare ut p̄c̄ret
absolutionem ab ex̄cōm̄icōne. ¶ Et quia ut dixit
Ray. in Summa sua. Interrogatōes de p̄c̄is ca
pitalibus siēde sūt. s̄. Supbia. q̄ est m̄e omniū s̄m
greḡ. in moralibus a qua p̄cedūt capitalia septē
s̄. Inanis glōia. Inuidia. Ira. Accidia. Aualcia.

Gula & Luxuria. Et ista habet diuersas species
de quibus etiam necesse sunt interrogaciones fide
cum circūstancijs necēarijs. habet etiam quolibet
horum multas filias de quibus dicit Ray. & hosti.
in summa sua esse interrogandū scdm̄ tamen q̄li
tatem p̄sonarum. Ideo de h̄ijs ponētur interro
gaciones. Postremo de quibusdā vicijs lingue
& extra ordinarijs ut sortilegijs & infidelitatibz &
h̄mōi. Et ut quia dem̄ ē absolucō ab excoīcatōe
debet p̄cedere absolucōnem a p̄c̄is id̄circo primo
de excoīcatōe est interrogandū. *mm*

Sequuntur excoīcatōes late a iure cōi p̄site p̄
ordinem sicut inueniuntur in decretalibus. *mm* .9.

Qui se ingerit p̄ papam non electus a du
abus partibus cardinalium excoīcatus
est cum oībus suis consentiētibz ext̄ de
elect. licet. *¶* Qui mittit l̄ras cardinalibus indu
fis ad electioē pape vel nūciū ut loquat̄ alicui
in secreto ex̄ de elect. vbi piculum. *¶* nulli etiā li.
vi. *¶* Quicunqz officialis non fecerit obseruari
dictū decre. de elec. C. p̄pa. Qui dicit Romanam
ecclesiam non esse caput. neqz ei tanq̄ capiti esse
obediendum di. xix. nulli. *¶* Singuli qui regalia
vel custodiam seu guardiam aduocacōis seu de
fensionis titulum in eccl̄ijs. monasterijs. vel alijs
p̄ijs locis de nouo vsurpaē conantur & propter
hoc bona ipsarū eccl̄iarū vacatū accipiūt ext̄ de

electione generali li. vi. ¶ Item clerici ecclesiarum
monachi monasteriorum et ceterae persone locorum
eorundem qui hec fieri procurant hoc ubi s. ¶ Qui
persequitur personas eligentes expoliando eas bo-
nis aut aliter persequendo eas vel ecclesias aut mo-
nasteria aut cetera loca grauando propter hoc quod
non eligerunt illam personam quam rogauerunt eli-
gi extra de elect. sciant li. vi. ¶ Item excommunicati sunt et
a papa tantum absoluedi omnes qui dant auxilium
consilium vel fauorem publice vel occulte directe
vel indirecte alicui domino vel persone cuiuslibet ad ha-
bendum dominium Romane urbis vel romani imperij
ultra annuale spacium vel qui eliget vel electioni
consentiret absque speciali licentia eiusdem sedis exte-
ra de elect. fundamentis li. vi. ¶ Item quicumque voca-
tur a monialibus in electione discordantibus si ali-
quid facerent vel dicerent vni possit in electione
oriri discordia vel accepta nutriri extra de elect. in
depmnitatibus. ¶ postremo li. vi hoc etiam videtur
velle de illis qui viuunt religiose de bonis propriis
ut sunt bizothe et hoc ubi supra. ¶ Item quicum-
que procurat ut conseruatores qui personis vel
locis aliquibus ut a manifestis iniuriis vel vio-
lenciis tueantur eosdem plerumque a sede apostolica
conceduntur se intromittant de aliis quam de ma-
nifestis iniuriis aut violenciis extra de offi. et
pot. in deli. capitulo ultimo paragrauo ps li. vi.

Item quādo vna ciuitas vel dioc. diuersas na
tiones habet diuersarū linguarū diuersos ritus
a mores: tunc Ep̄us p̄t illis nacōibus Ep̄m pre
ficere qui sit eis cōformis a ei per omnia subiect⁹
si quis autem ad hoc se ingerit: excoicatus ē de
offi. or. qm̄. Item qui absolucōem a reuocacōem
sine excoicacōnis aut suspensionis vel interdicti
per vim vel metum extorquent. q̄ tñ reuocatio a
absolutio irritae sunt ip̄o iurē ex de h̄is. q̄ vi me
cau. fiunt C. 7. §. ne. li. vi. Item iudex qui casū
fingit necēariū fraudulenter ut ad mulieres p̄so
naliter vadat pro testimonio aliquo erigēdo ab
eis cum alias debet; mittē tabellionē vel aliā per
sonam ydoneam ad testimoniū requirendū ab
eis extra de iudi. mulieres li. vi. Item excoica
tus est qui impedit sequestracōnem fructuū vel
sequestrationes occupauerit alicuius b̄nificij de
quo est questio ad quem spectet a q̄ non potest
absolui nisi impedimento prius amoto et occu
patis p̄ eum fructib; restitūtis illi cui de iurē debē
tur extra de seq̄. pos. a fruct. ad opescendas §. Si
quis autem in Cle. Item qui hatten⁹ p̄ vim vel
metum p̄sonas eccl̄iasticas coegerint ad supponē
dum vel submitteḅdum eccl̄ias vel bona eccl̄iastica
immobilia laicis. nisi post monicionem submissi
one remissa quā per vim vel metū exegerūt p̄so
nas eccl̄iasticas vel bona eccl̄iastica eis submissa

totaliter in sua libertate dimittat extra de re et non
al. hic consultiſſimo li. vi. ¶ Item qui de cetero p
sonas eccliaſticas ad talia facienda compellerent
et hoc ubi supra. ¶ Item qui ex tractibus hmoi iam
dudum iniſtis vel poſterius iniſtis illicite ultra
id quod natura tractus eis pmititur uſurpau
erunt. Si moniti ad huiusmodi uſurpatione non deſti
terunt. et hoc ſimiliter ubi supra. ¶ Item magistri Bononi
enses et ſcolares conducentes hoſpicium in p*ro*uidi
cium inhabitantium ante tempus locacionis elapſum
excati ſunt niſi ipſi inquilini ſuper hoc p*ro*beant con
ſenſum extra de lo. et co. ex reſcripto. ¶ Item excati
ſunt qui ſciunt in cimiterijs corpora defunctorum in
terdicti t*em*poris in caſibus non conſeſſis a iure ſepeliere
preſumunt extra de ſepul. eos qui in Cle. ¶ Item
qui excatos publice aut nominatim inſediſos et
etiam qui uſurarios maſteſtos ſepeliunt a qua exco
municacione non abſoluuntur niſi prius ad arbitrium
diocelani epiſcopi ſatiſſaciant quibus p*ro*miſſa ſunt
iniuria irrogata et hoc ubi supra. ¶ Quicunq*ue* pre
ſumit diripere res mortui epiſcopi. que debent ſucceſſo
ri conſeruari et qui mortuorum p*ro*biorum et clericorum
bona rapuerit ſunt excommunicati. xij. q. ij. ep*o*rum et
c. illud. ¶ Religioſi eccliaſticas non habentes ſub pre
textu clericatus vel religionis vel racione rerum
eccliaſticarum decimas iniuſte impediētes exco*mu*nica
tionem incurunt. a qua non abſoluuntur ante ſatiſſac*ti*o*ne*m

condignam ex de deca. Religiosi in Cle. ¶ Mona
chi aut regulaes canonici amistracōem aliquā
non habētes qui se ad curias pncipū absq; speci
ali prelatoy suoy luā conferre psumunt q̄ siue
suis prelatīs siue monasteriīs damnū aliquod
inferunt sūt excoīcati ex de sta. mo. c. ne in agro
qui non in de. ¶ Item monachi qui intra septa
monasterij sine licentia abbatum suorum arma
tenent. ¶ Itē excoīcati sunt qui visitatores
monialium impediunt ne suū offitiū exequantur
in illis q̄ inuigūtur in illo c. attendentes extra de
sta. mo. in de. ¶ Si quiuis nisi moniā resipiscant
¶ Item religiosi religionum mendicantium abo
litarum deinde aliquem ad suū ordinē recipiētes
vel locum siue domum acquirētes de nouo vel lo
ca acquisita absq; licentia pape alienātes ex de
reli. do. c. religionum aduerfitatē li. vi. ¶ Mulie
rib; que begine vulgarit nuncupātur que nulli
obediētiā promittūt nec p̄p̄rijs renūciāt nec
p̄fitentur aliquam regulam approbatā sub pena
excoīcacoīs. quā in cōtrium faciētes ipō facto
incurrant imūctum est ne statum hmōi dudum
ab ipsis assumptum quoquō sedentur vltorius
vel ipsum a nouo assumant ex de reli. do. c. Cum
de quibusdam in de. ¶ Item excoīcati sunt reli
giosi qui mulieib; hmōi beginagni statum dudū
assumptum aut ipsū de nouo assumētib; p̄bēt

aliquo modo cōsilium vel fauorē e. t. et c. predic.
¶ Qui accipiunt pedagagia vel guīdagia ab ecclia
sticis personis vel de rebus earūdem. q̄s nō cā ne
gociandi deferunt. vel psonas quas ipsi mīcūt
vel pro se vel pro rebus suis p se vel per aliū suo
noīe vel alieno si psonae sunt singulares: exccate
sunt. ¶ Si conuentus vel collegium ciuitatis vel
castrī vel alterius loci: sunt interdicti locus vel
castrum vel ciuitas hmoi. absolū non possunt
a predicto nisi exacta restituant a satisfacciant de
iniuria extē de cen. a pro. a exac. quāq̄ pedagio
rum. ¶ Qui nullo li. vi. ¶ Item exccati sūt consules
ciuitatum. rectores a alij qui ptātem hēre vidētē
si faciunt collectas a exactiones indebitas i deri
cos et ecclias a ammonitū si nolūt desistē. Nec ab
solui debent. donec satisfaccerint competēter ex de
immu. ec. Non minus a c. aduersus. ¶ Itē qui
iurisdicōem prelatoꝝ a ptātem quā hnt i suis
hoibus ita euacuāt q̄ nī ptātis remānisse videtur
si ammonitū desistē noluerint e. t. quo supra. c. nō
minus ec. alle. ¶ Item successores eorum qui fu
erunt exccati ppter iniuriam factā ecclie nisi infra
mensē errore suū seu excessum pdecessorū emē
dauerint e. t. quo supra c. aduersus alle. Sec⁹ ē
de successorib; alioꝝ exccatoꝝ ¶ Itē q̄ subditis
suis interdicūt ne deicis l psois ecclias q̄c q̄
vendant aut emanent ab eis vel ne bladū molant

vel panem coquant aut alia obsequia faciāt eꝛ
de imm. ec. c. eos quī li. vi. ¶ Item quicumq; im
pediant illos qui ad ecclesiasticos iudices recue
runt pro hijs q̄ ad eos p̄tinent. vel de hoc habēt
lras a sede ap̄lica ne iusticiam valeāt obtinē. vel
quī dederit cōsiliū auxiliū vel fauorē ad hoc eꝛ
e. t. quo supra c. qm̄ nec intelleximus li. vi. nec
absoluantur n̄ satisfaciunt iudici et partī. ¶ Itē
excoꝛcatus est religiosus tacite vel expresse p̄
fessus qui in scolis vel alibi habitum sue religio
nis abiit. vel accedit ad aliquod studiū absq; p̄
lati sui licentia obtenta cum cōsilio sui cōuentus
vel saltem maioris partis eiusdem eꝛ. ne de. vel
mo. c. ut piculosa li. vi. ¶ Item religiosi q̄ exeūt
claustrum ad audiendum p̄hcam aut leges nisi
ad claustras suas infra duos menses redierint
excoꝛcati sunt. Et cum talibus solꝝ ip̄a dispensat
ut ad honores promoueantur e. t. quo s̄. c. non
magno ¶ Idem est de archidiaconis dyaconis ple
banis ⁊ alijs personatis hominibus ecclesiasticis ⁊
p̄b̄ris e. t. quo sup̄. capitulo sup̄ spe. et c. sta li. vi.
¶ Item sacerdos habens officiū vicecomitis vel
ip̄i secularis si ammonitus non resipuerit est ex
coꝛcatus e. t. quo supra c. clericꝝ. ¶ Si q̄s. ¶ Item
excoꝛcati sunt omnes qui in gradu consanguī
nitatis vel affinitatis cōstitucōne canonica inter
dictis. vel qui cū mortalibus scienter m̄imomiū

contrahunt eꝛ de cōsaꝝ. ⁊ affi. eos qui i Cle. Re
ligiosi et moniales et clerici in sacris ordinibus
cōstituti si cōtrahunt: sunt exꝛati e. t. c. li. quo s̄.
Item celebrantes matrimonia scienter inter
dictos similiter. e. t. c. a li. quo supra Item dese
rentes arma. ferrum. lingua. galeas. naues. et
huiusmōi sarracenis. vel regiez nauū vel galea
rū sarracenoꝝ exercentes. vel aliqꝝ illi subsidiū
impedentes in dispendiū terre sc̄e vel xp̄ianorū
sunt exꝛicati. nec absoluantur. nisi totū lucrū et
tantundem de suo dent in subsidiū terre sc̄e extra
de indis. Ita ⁊ c. ad liberandum Item qui inci
dit i heresim iam damnatā eꝛ de hēticis ad abo
lendā ⁊ c. exꝛicamus. Item credēs receptor: de
fensor: vel fautor: hēticorū e. t. Sic ap̄t et c. exꝛi
camus. ¶ Credentes. ¶ Quicūqꝝ hereticos creden
tes. fautores vel receptores eorum eccl̄iastice tra
diderūt sepulture: exꝛicati sunt. nec p̄nt absolui
nisi satisfecerint et p̄ciant hmōi corpa damna
torum e. t. quo supra c. quicūqꝝ li. vi. Item dñi
inquisitori hēticorū in inuestigacōne capcōne et
locorum vel officiales qui non obediērint ep̄o ⁊
seu ep̄is dederit impedimentum ne cōtra hēticos
procedant. Vel qui iudicare aut cognoscere de
custodia diligenti. Et qui predictis inquisitoribꝝ
heresi p̄sumit imperitus. cum sit mere negoci
um eccl̄iasticum vel qui ab ipsis Ep̄iscopis seu

inquisitoribus incarcerationes absoluunt absque eorum
licentia. vel qui eorum sententiam impedierint. Et qui
scienter in predictis dederint auxilium consilium vel
favorem. isti omnes sunt excommunicati ex de hereticis ut
inquisitoribus li. vi. **I**tem qui officium inquisitionis contra
hereticam pravitatem exercet. si contra iustitiam et conscientiam suam
obmiserint contra quempiam procedere ubi fuerit proce-
dendum. aut ipsam heresim vel impedimentum officii
sui falso alicui imponendo. et ipsum super hoc verare
presumpserit. **I**tem si episcopus vel superior suspensus
est per triennium. alii vero sententiam excommunicationis incurrunt
absolventi duntaxat a papa et multorum. **I**tem verum
in Cle. **I**tem excommunicati sunt commissarii deputati
ab episcopis. vel inquisitoribus. seu capitulis sede vacante
ad officium inquisitionis. **S**i preterea officium predicti
ad illicite ab aliquibus pecuniam extorserint. aut
scienter acceptant bona ecclesiarum ob clericorum delictum
occasione predicti officii fisco vel ecclesie applicare
a qua non possunt absolvi nisi satisfecerint iniuriam
passis et. quo supra c. Volentes splendore in Cle
Item qui alienationes factas a prelatibus hereticis
et schismaticis voluerit retinere. ex de hereticis c. i.
Item qui occiderit christianos per assilimos vel
ipsos assilimos receperit vel occultaverit seu
defenderit. ex de homici. p. humani li. vi. **I**tem
qui spoliant naufragium patientes. excommunicati sunt
nisi restituant competenter moiti ex de rapi. c. excommunicationi

Item collegium vniuersitatis vel singularis p
sona cuiuscunq; sit dignitatis aut status si alie
genas et alios oriundos de terris ipsorum exercere
publice vsuras volentes de cetero admiserint
ad hoc domos in terris suis conducere. aut con
ductas habere. aut alias inhabitare pmittentes ex
de vsu. vsurarum li. vi. **I**tem illis ad fenus exer
cendum domos locantes. vel alio sub quocunq; titu
lo cedentes. Si persone fuerint eccliaſtice epi vel
superiores suspensionis minores persone singulares
excoꝛcacionis. Si aut collegium vel vniuersitas in edicti
smam ipso facto incurrunt. Si vero layci fuerint p su
os ordinarios censuris eccliaſticis quibus conuenit
compeſcantur extra de vsu. vsura li. vi. **I**tem extra
sunt potestates. capitanei. rectores. scholares. iudices
aut alij quouis officiales civitatum. qui statuta fa
ciunt ut vsus solvantur. vel que statuta faciunt ne vsus
non solvantur vel restitutiones earum fiat prohibent
de cetero facere scribere vel dictare vel ut vsus so
lute cum repetuntur plene et libere non restituatur
scilicet iudicium presumpserint. ex de vsu. c. ex gnu
ad nos in Cle. **I**tem sunt excoꝛcacioni predicti in
si huiusmodi statuta habent edita de libris civitatum
ipsarum si super hoc potestatem habuerint. infra tres
menses deleverint. aut si ipsa statuta siue consuetu
dines aut condiciones quoquomodo observare
presumpserint. extra de vsu. c. ex gnu ad nos in Cle

Item falsarij ltrarum dñi ppe cum fautoribus
a defensoribus suis extra de falsa. c. dñam. Item
scientes lris prefatis vtentes e. t. quo s. c. ad fal
sariozum. Item recipientes in Romana curia
lras ab alio q̄ a papa vel vicecancellaio de cri
mine falso e. t. quo supra c. dura. Excomunicati sūt
religiosi qui clericis aut laycis sacramentum vn
dionis extreme vel eucharistie ministrant vel q̄
matrimonía solempnisant sine licentia speciali
pbri prochialis ex de preuul. a. excels. p. c. Religi
osi in de. Item qui absoluunt excomunicatos a
canone preterq̄ a casibus in iure expressis vel p
privilegia sedis aplice concessis eisdem. Vel q̄
absoluunt a sentencijs excomunicatis p̄ statuta pu
cialia aut sinodalia pmulgatis. seu qui a pena
a culpa absoluere presumpserit quenq̄. a hoc vbi
supra a hñ absoluendi sunt a papa tātū. Item
qui concedūt eprefalias cōn psonas ecclīasticas
vel bona eorum. vel gñaliter concessa extendunt
ad has psonas. n̄ infra mensem cōcessiones pre
missas reuocauerint. Si psonae singulares sint
excomunicatis vniuersitas vero interdicti smāz
incurrunt. quacūq; etiā cōsuetudine nō obstañ
extra de iniurijs et damnis c. et si pignorações
li. vi. Item quicunq; sacte Romane ecclesie car
dinales hostiliter fuerit insecut⁹. vel percussit
aut ceperit aut socius fuerit hoc facientis aut

fieri hoc procurauit vel mandauit. aut factum
ratum habuerit. vel dederit auxilium cōsiliū vl fa
uorem ad hoc vel qui hmoi facientem exceptauit
siue defenderit scienter. **I**sti omnes excati sūt. a
papa tantū absoluendi ex de pe. c. felix. §. pñti li.
vi. ¶ **P**rinceps autem vel dñs qui contra pre
dictos sacrilegos constitutionem editam serua
ri non fecerit infra mensem. et etiam eius officia
les. postq̄ ad eorum noticiam peruenerit: excōi
cacionem incurrūt e. t. a. c. quo supra. ¶ **R**eligiosi
mendicantes ipso facto sunt excōmunicati. si sine
speciali licentia sedis apostolice domos vel loca
quecunq; receperint. seu hactenus recepta mu
tauerint. vel ea venditionis. permutationis do
nationis aut cuiusuis alienationis titulo quo
cunq; modo in alios transferre presumpserint:
extra de pe. c. cupientes in Cle. ¶ **I**tem religiosi q̄
in suis sermoibus vel alibi proferre p̄sumperit
aliqua ut audientes a decimarum eccl̄is debitaꝝ
solucōne retrahant. excati sunt ipso facto e. t. et
c. quo supra. ¶ **I**tem illi religiosi qui propter sci
entem obmissionem faciendi conscientiam sibi consc̄
tibus de soluendis decimis: suspensionem incur
runt donec confitentibus conscientiam fecerint
si possunt. **S**ed si sic suspensi predicauerint: excō
municati sunt a hoc ubi sup̄. ¶ **I**tem violatores
cōstitucōnis illius que prohibet religios a clericis

secularibus ne aliquos ad vouendū vel iurandū
vel fide interposita seu aliter p̄mittendum indu-
cant ut sepulturam apud eorum ecc̄ias eligant
vel iam electam vlt̄erius nō mutēt ex̄cōicōez icur-
rūt: nec absolui possunt nisi a papa e. t. et c. quo
s. p̄. Sane. **I**tem qui quēuis pontificē iniurio-
se vel temere percusserit aut cepit seu banmerit
vel hoc fieri mandauerit aut facta ab aliquo ra-
ta habuerit vel socius hmōi perpetrantis fuerit
aut cōsiliū auxiliū vel fauorē in h̄is dederit
seu sciēter defensauerit eandē ex̄cōicōnem in-
currit de quibus in p̄dictis casib; h̄etur et per ca-
nones editos. s. i. l. q. 2. **S**i quis suadente de sen-
ex. nuper a c. quicūq; in Cle. a extra de pe. **S**i q̄s
suadente. et a solo papa absoluendus est hmōi
Ite potestates Balim. Scabim. Aduocati. Re-
atores. Consules et officiales ciuitatis. quocun-
q; nomine censeātur si in p̄missis sūt culpabiles
eodem mō sunt ex̄cōicati ex̄ de pe. c. **S**i quis suadē-
te. **E**x̄cōicati etiā sunt qui man⁹ im̄tūt violē-
tas in clericū vel in quācūq; p̄sonam religiosā
professam vel nouitiā vel cōuersam cuiuscunq;
religionis ex̄ de sen. ex̄. Non dubiū a c. Religioso
li. vi. **I**tem qui talem etiā sine lesione detinet
in custodia publica vel priuata. vel detrudit
in vimails e. t. quo supra c. sup. **I**tem qui in
hmōi personas manus im̄tunt temerarias et

iniurias. sed non violentas. scilicet cum clericus se vo-
luntarie submittit aliquibus percussioibus fustium pro
pace habenda cum illo quem leserat e. t. quo s. co-
tingit. ¶ Item qui ratum habet quod aliquis suo
nomine in tales manus inciderit violentas quod quis
factum fuerit ipso nesciente. nec etiam tunc volente
e. t. quo supra. c. Cum quis li. vi. ¶ Item qui potest
eos defendere et tenetur ex officio. et non defendit
e. t. quo supra. c. quanto ¶ Item qui pro alios non pro se
ipsum violentas manus inciderit in tales e. t. quo
supra. c. mulieres. ¶ Item qui spuit in faciem cleri-
ci vel super eum fundit aquam vel oleum in despectum
et derisionem eius vel qui secum trahit equum cui inci-
det pro habeas vel cum minis et terroribus facit eum
stare in uno loco vel ire secum quasi captum excommunicat
est hec hosti. in summa. ¶ Qualiter pro se de sen. excom.
¶ Item qui vestes huiusmodi clericis iustas scan-
dit violenter vel aliam rem sibi coherentem. Dec
Ray. et hosti. quod autem isti debeant a solo papa ab-
soluti patet ex de sen. excom. c. ea noscitur et c. puerit
c. non dubium c. quod huiusmodi mulieres in fi. c. quod quis et
c. tua nos et. 11. q. 2. Si quis suadente. ¶ Sunt autem
11. casus in quibus non oportet ut pro absolutione
injectionis manuum violenter in clericum recurrat
ad papam. Et alii. 12. casus sunt in quibus etiam verberas
clericum non incidit in canonem. De istis invenies in
2. c. sequenti. ¶ Item excommunicati sunt qui de cetero fecerunt

observari statuta et consuetudines inductas con-
libertatem ecclesiarum de sen. ex. Nouerunt. **I**tem
qui statuta talia infra duos menses de libris suis
non deleuerint e. t. a. c. quo s. **I**te excommunicati
si fuerint similiter a statutarij et scriptores statutorum
prefatorum et patres et rectores locorum ubi de cetero
hec statuta fuerint edita vel seruata et similiter
illi qui secundum ea presumpserint iudicare vel in for-
mam publicam scribere iudicata e. t. a. c. quo sup. **I**tem
qui statuit quod clerici debeant conueniri
coram iudice civili vel debeant custodire castra et
hominum e. t. quo s. c. grauem. **Q**uicumque pro eo quod
sententia excommunicationis suspensionis vel interdicti fuerit
contra aliquem promulgata licentiam dederit alicui oc-
cidendi vel capiendi vel aliter grauandi in personis seu
bonis suis vel suorum eos qui tale sententiam protulerunt
siue quorum occasione sunt platee vel easdem sententias
observantes seu taliter excomunicatos uicere volentes
excomunicatus est nisi licentiam ipsam reuocauerit et bonum
ablata ex dicta causa infra octo dies sint restituta
aut satisfactio facta e. t. quo s. c. quicumque pro eo li-
vi. **S**imiliter omnes qui uentur hac licentia vel
aliquo premissorum aut etiam aliorum similium ad que
committenda licentiam dari est prohibita vel etiam
qui perpetrat homini malefacta prefata suo motu
proprio excomunicatus est. **E**t si permanserit in ista sententia
ultra duos menses non potest nisi per solum papam

absolui extra e. t. li. 7 c. quo supra p̄. ¶ Itē incē
diarū eccliarum vel religiosorū locorum vel cimi
terū priuilegiati i circuitu ecclesie: excoicati sūt et
post denūtiacōnem a solo papa absoluendi e. t.
quo s̄. c. tua nos. 11. q. 2. Si quis suadente. ¶ Si
militer et effractores eccliarū q̄ etiā post denūcia
cionem factā a solo papa sūt absoluēdi e. t. q̄ s̄.
e. 2. q̄ sti. ¶ Similiter et illi q̄ faciūt aliq̄ enormia i
ecclia. s. frangendo crucē vel altare vel similia e. t. et
e. quo s̄. p̄. ¶ Itē p̄ticipantes i crimie excoicato
nec absolui p̄nt nisi ab excoicatoe l̄ ei⁹ supiore e.
t. quo supra c. significauit. Rur et c. concubiū. S; si
difficile sit ex aliqua iusta cā accedē ad excoitōrē
occedi a iure q̄ absoluat a suo ep̄o vel p̄prio sacer
dote prestito iuramento qd̄ excoitōri se exhibebit
e. t. quo supra c. nuper in fi. ¶ Clericus cōicans
excoitatus a papa noiatim. recipiendo eos ad d̄ma
incidit i excoitōnē absoluend⁹ a papa e. t. quo
s̄. c. significauit. ¶ Itē si excoitatus tpe imimētis mor
tis vel alterius nccitatis articulo ab a quo absol
uuntur et post hoc cessante impedimento: se illi
a quo absolui debeant q̄ c̄to poterunt represen
tare et absolui petere neglexerint: i eandem
sententiam qua prius ligati fuerant relabuntur
e. t. quo supra c. eos qui li. vi. ¶ Item iudiciū
est de illis qui a sede apostolica vel eius legatis
absoluuntur ab excoimunicacōe et eis iniungitur

ut suis ordinarijs vel alijs penitentia ab eis susce-
pturi se repitent. et passis iniuriam satisfaciant
si hoc cum primo comodo potuerint implere non cu-
rauerint e. t. et c. **¶** Item statuimus **¶** Item exca-
ti sunt fratres minores. si fratres vel sorores de tercio
ordine tpe interdicti in suis ecclesijs admiserint ad
diuina et absoluendi tantum a propria vel satisfactione
premissa ab episcopis locorum ex de sen. ex. Cum ex eo
in Cle. **¶** Excommunicati sunt religiosi cuiuscumque ordi-
nis vel conditionis existant si non seruauerint inter-
dictum absque dolo et fraude. non pforando fuerint
ecclesiarum ianuas aut fenestras in eis faciendo
seu alios modos exquisitos inueniendo in scan-
dalum plurimorum cum cathedralem ecclesiam vel
matricem ecclesiam loci viderint aut sciuerint ob-
seruare ipsum interdictum non obstantibus quibuscum-
que appellacionibus etiam antea ad eandem sedem vel
alium interiectis et alijs obediacionibus quibuscumque
ex de sen. ex. ex frequentibus in Cle. **¶** Excommunicati
sunt et a solo papa absoluendi illi domini vel nobiles
qui in locis interdicto suppositis cogunt aliquos
celebrare diuina aliquo modo predicto et ad officia
predicta audienda excommunicatos et interdictos euo-
cant siue cogunt aut qui publice excommunicatos
seu interdictos et monitos exire dum diuina cele-
brantur cogunt stare e. t. quo. sup. c. grauius in
de. **¶** Eodem modo sunt excommunicati et a solo papa

absoluendi illi q̄ sūt publice excoati ⁊ interditi. si
momentū nominatim ut exeat a celebratib⁹. in hys
ecc̄iis remanere p̄sūperit. e. t. a. c. quo s̄. **I**te
excoati sunt nec ab altero q̄ a p̄a absoluēdi. q̄
cumq; ex certa sc̄ia dep̄uarent vel scriberēt vel p̄
dicarent cōn̄ decre. de declaracōne regule fra trū
minorum. nullo p̄uilegio suffragante eis dē ex̄ de
v. sig. **E**x̄it qui seinat i fi. li. vi. **Q**ui romipetas
⁊ pegrinos ⁊ ad aplōz limina. et ad alioz scō
rum oratoria pegrinātes. cape. vel reb; q̄s ferūt
spoliare tentauerit excoati subdantur ex̄ de ra.
ex eo. a. iiii. q. iii. Si q̄s romipetas. **I**tem noua
theolonea ⁊ pedagia pegrinis et mercatoribus
imponentes ⁊ hoc vbi. s̄. **D**e duob; tñ p̄. su
p̄dictis casib; dubitat. qz nō vidētur excoati ipō
Excoicacōnes q̄ sequūtur sūt extracte **f**acto
de q̄busdam ostitucōib; exuagantib; a Bonifacō
viii. post cōpilationem libri sexti ac̄. 10.

Excoati sunt omnes qui veniētes ad
sedem aplicam. vel redeūtes ab eadem
capiunt spoliāt vel detinere presumūt
aut aliquod impedimentum exhibēt. quo min⁹
ad eandem sedē libere cū p̄sonis ⁊ rebus alijs ve
niant et redeant ab eadem. et qñ apereunt lrās
talium aut auferūt. extra de. sen. ex̄. ⁊ interdic.
c. excoicamus ⁊ Anathematisa⁹ bonifaci⁹. viii.
Item Sniam excoationis incurrūt illi cuiuscūq;

fuerint eminentie dignitatis ordinis cōdicōnis
aut status. qui talibz vel alicui eoz sacramenta
vel sacramentorum aliqđ presumpserit ministra
re. nisi in mortis articulo cōstitutis. sed nec tūc n̄
de stando mandatis ecclie. satisfatione. vel suffi
cienti caucone premissa. a hoc vbi sup̄. ¶ Item
excoicati sunt omnes illi qui in terris suis noua
pedagia imponunt a hoc vbi supra. ¶ Itē excoati
sunt omnes pirata a latrūculi marimi q̄ gazarei
a cupellia vocantur. a similiter omnes fautores
receptores a defensores eorum: ext̄ de sen. ex. Ex
coicamus Bonifacius. viij. ¶ Itē si q̄s deinceps
fuerit exbumans mortuū. vel mēbraim cōcidēs
a coquens. ut tandem ossa tegumento carnis ex
cusso ad remotas partes mittat vel deferat tu
mulanda. Excoimunicatus est ille a solo ip̄a ab
soluendus extra de sepl. c. de restante. ¶ Itē nota
glo. in. c. cum non ab hoie de sen. ex. q̄ q̄cūto ali
quem scio excoicatu: statū deo ip̄m vitae. q̄uis
non sit adhuc denunciatus. nisi sol⁹ hoc scirem
quo tamē casu etiā p̄uati ip̄m euitabo. q̄d̄m ab
ecclia toleratur. vi. q. ij. si tm̄ et c. placuit. qui enī
sūt certiorari non debuit. *mm* .ll.

¶ Sequuntur excoicōnes miōres que sepant a sa
Participās cū excoicato nō ¶ crāmētis
tamē in crimine ¶ Notorius fornicator
¶ Simoniacus etiam occultus in ordie

Recipiens eccliam de manu layci et sine consensu
episcopi. ¶ Balistarum et sagittarum. ¶ Pauperum
oppressores. ¶ Manifesti raptores. ¶ Publici usuri
arii. ¶ Meretrices publice. ¶ Decedens in tor
neamentis. ¶ Decedens in notorio crimine. ¶ In
canonem autem illo. Si quis suadente. 11. q. 2. due regule
continentur. Prima est quod quicumque in clericum temere
manus intulerit violentas incidit in excommunicationem
Secunda quicumque propter violentam manuum intedio
nem incidit in excommunicationem mittendus est ad papam
pro absolutio est. ¶ Prima regula fallit in quatuordecim
casibus. Primus in apostata percussore. quod igno
ratur clericus esse a percussore est. Si vero. ¶ Se
cundus in clericis. qui non fecerunt habitum neque ton
suram. nec aliquid de clericatu ostendunt. et sunt apo
state. Si tertio moniti se non retraxerint. est. con
tingit. ¶ Tertius in clerico qui contempto habitu
ferret arma. et tertio a monitis se non retraxerit
extra est inauditum. Et etiam si non sit monitus et se
tirannidi immiscet extra est. cum non ab homine. ¶ Qu
tus in clerico exercente negotia secularia si amo
nitus non desistat. ut extra de vi. et hone. de. c. fi.
¶ Quintus in clerico concubinario coniugato. si non
fert habitum et tonsuram est de di. co. li. vi. ¶ Sex
tus in clericis buffonibus. et etiam macellariis
si hoc per annum exercuerint. et etiam si minori
tempore. nec ammoniti desisterint extra est. t. a. c.

quo prof. s. ¶ 109. in ill. q. nō ex ira si iocose p̄cu
tiunt e. t. quo s. c. 1. ¶ 110. in mgro. cum hoc fecerit
leuit et cā disciplic ex e. cū voluntate. ¶ si. ¶ 111. in
eo qui incōtinenti vim vi repellit. t. pate tñ ex.
e. Si vero. ¶ 112. cum quis inuenit clericū turpiter
agentem cū vxore m̄re sorore vel filia ppria ut in
dicto c. Si vero. ¶ 113. si fiat a prelato vel de man
dato ipsius cā correctiois ut in p̄al c. cū volūtate
a c. ex tenore. Et si non fiat ex causa correpcōnis
tam verberās q̄ p̄cipiens incurrūt excaōem ex.
e. vniuersitatis. Si tñ cā subest. p̄t clericū cape
re a incarcerare. a etiā p̄ laycū ex e. si clericos. Sed
p̄cussio non debz fieri p̄ laycū. qz tūc iterū ambo
incurrunt excaōem. scz p̄latus a laycus percu
tiens ut i. d. c. vniuersitatis. si clericus esset a deo
incorrigibilis. qz aliter capi a corrigi nō possz extē
e. ut fame. ¶ 114. in turbante officia d̄ma. quem
p̄br vel alius ad quem p̄tinet p̄t eicere de ecclia
ex e. veniens a c. cū volūtate. ¶ Si vero. ¶ Si vero
siml cum racōne officij qd̄ in ecclia optinet p̄cutit
clericum a etiā cū senior cā deuo cōmis facit hoc a
dñs aut parens seu ppinquus q̄ familiā corrigit
hec om̄ia in hoc. 12. dicto intellige. cū sint in mino
ribus ordimibz. ut in c. cū volūtate allegato. ¶ si
¶ 115. Si clericus sit deposit⁹ vel degradat⁹ ex de
iudi. cū nō ab hōie a de p̄. degradatum in fi. li. vi.
¶ 116. quādo clericus trāsfert se ad actum profanus

dericatu cōtrariū utputa erat i mōribz a fact⁹ est
bigam⁹. vel miles. vel h mōi. lxxiiij. di. quisquis
¶ Sed quid si q̄s nō ob sui s̄ ob p̄is. m̄is. vxoris
filij filie familie vel etiam ex̄neorū tuitionē deicū
ledat. h̄. fm̄ Inno. tal non inc̄dit in canonē ar.
ff. quod me cā. l. isti quidē. §. si. Nam socij iniuria
propulsanda ē. xxiiij. q. 3. fortitudo a c. nō iferenda
¶ Quidam tñ dicūt q̄ hoc v̄z est de defensioē illaz
psonarum solūmō p̄ quas intelligit nob̄ iniuriā
fieri ut Just. de Iniur. §. Datuit. ¶ Secunda regu
la fallit in. 1. casibus. ¶ Primus est in ar. mortis
. 1. q. 2. Si quis suadente. Est tñ imungendū ei q̄
si euaserit. se representz sedi aplice vel ei q̄ possit
eū absoluerē mandatum ei⁹ sup hoc recepat⁹ ex̄
de sen. ex̄. a nobis. Et idem est in casibz sequētibz
remoto. s. impedimēto p̄ter q̄ in puero ut ex̄ de sen.
ex̄. de cetero in fi. a c. ea noscitur i fi. Et si cessante
impedimento nō se rep̄ntāt ut p̄scribit̄ reimcidūt
in eandem sm̄az ext̄ de sen. ex̄. eos q̄ li. vi. ¶ 2. ē
quādo quis h̄z imicitias capitales l̄ alias iustas
excusacōnes p̄pter q̄s nō p̄t se sedi aplice p̄sen
taē ex̄ de sen. ex̄ de cetero. De ista tamē excusacōe
stabitur arbitrio boi viri ff. de v. obli. l. cōtinu⁹. §.
¶ Cū ita a ex̄ de vo. qd̄ sup h̄is. ¶ 3. in hostiario q̄
pretextu officij dericū non grauē lehit ex̄ de sen.
ex̄. Si vero. ¶ Quartus in officiali qui arcendo
turbam non ex̄ p̄posito. s̄ non sine aliqua culpa

dericum paufferit ut i die. c. Si vero ¶ Quintus
si sit mulier nec distingui debet vtrum sit fortis
vel debilis. ¶ Sextus si sit senex a valitudina
rius destitutus. ita scz q ad sedē aplicam accedē
non possit. ¶ Iste casus cum duobz primis sup
dictis habetur de sen. ex. mulieres. a c. ea noscūt
a c. quis. ¶ Octauus de infirmo q perpetuū hz
infirmitatis impedimentū. vel etiā tpale si timē
tur q sequeretur mors extra de sen. ex. q de hīs
¶ Nonus in paupe quem oportet mendicare. ut
in dicto c. qd hīs. ¶ Decim⁹ Si regularis verbe
rat regularem extē de sen. ex. monachi a c. cum
illorū. a etiā si paufferit secularē. ut ex. de sen. ex.
religioso li. vi. ¶ Undecim⁹ In hīs qui non
sunt sui iuris scz famulis a seruis extra de sen. ex.
mulieres. ¶ Duodecim⁹ In hīs q nobiles et
magne potentie sunt. a sic delicatū q laborē eūdi
non sustinerent. tñ sup hoc esset prius Roman⁹
pontifex cōsulend⁹. ut notat in dicto c. mulieres
¶ 13⁹. In impubē. extra de sen. ex. c. si. a hoc etiā si
post pubtatem postulat se absolui. a hoc x. pē.
supra. ¶ 14⁹. de clericis qui cōiter viuunt et sub
vno tecto dormiunt. a in eadē domo vestiūtur. ex
de vi. a ho. de. qm quod cōiter expositur qñ simul
viuunt in aliquo collegio. ¶ 15⁹. In moialibus
extē de sen. ex. de moialibus ¶ 16⁹. In hospitala
rijs sādī johānis iherosolomitā. ex de sen. ex.

ex canonica. ¶ In hijs que clericis non enorme
si modicam et leuem iniuriam irrogauerunt extra
de sen. ex. peruenit. Que quidem decretalis non con-
tinet dispensationem ut quidam dixerunt. sed po-
tius ius comune. quod hodie satis inuenitur ex-
tra de sen. ex. ex religioso li. vi. ¶ Nunc quedam
pro declaratione dictorum casuum dicemus. Un-
de nota circa primum casum. scilicet de periculo mortis
quod intelligitur illud periculum non solum propter
infirmitatem. sed etiam si sit in quocumque periculo
vicino morti. puta si timeat hostem. vel predo-
nem. vel crudelitatem potestatis. Et si nauigaturus
sit vel per loca insidiosa transiturus. ff. de do. cau.
mor. l. iij. et iij. Idem ponit hosti. et addit quod idem est
ac si obsessus sit vel obfideat ubi iaciunt machi-
ne vel baliste. ¶ Circa tertium et quartum casus no-
ta scilicet de hostiario et officiali. quod si talis non casu
fortuito sed ex deliberatione percusserit clericum
grauiter. absolutio est a papa impetranda extra
de sen. ex. Si vero. *mm*

¶ Sequitur interrogatio confessoris. ¶

12.

Postquam Confitens dixit ex se ea que vo-
luit de peccatis. Si non dixit sufficienter
quod quasi ut frequenter accidit. In-
terroga de hijs que plene non dixit. pro ut vi-
debitur expedire. Si autem modicum vel minus
dixit. potes interrogare secundum ordinem. hic

positum inferius. scz pmo de pceptis. postea de vi
cijs capitalibus. non tñ omēs de omnibus. sed de
hjs solum que in talibus repiri solent. Et non
solum de istis pccis interrogandū est. sed etiā de
circumstancijs eoz que supra posui. in hoc versu
Quis quid v. ac. Non tñ etiā est necē de quolibet
peccato mōli omēs circūstantias querē. sed solū
illas que trahūt peccatū in aliā specē. que scilicet
habēt specialem deformitatē oppositā alicui pce
ptorum. De numero tñ pccōrum non obmittas
interrogare. scz quotiens hoc vel illud peccatum
mortale commisit. *mm*

13.

**Interrogacō pma erit de decē pceptis. Et pmo
cir pimum pceptū. scz non habeas deos alienos**

Primo interroga si falsam de fide opinio
nē inuenit. aut ab aliquo inuētā secu
tus ē. Si male sensit de septem sacē
mentis ecclesie. vel circa scripture veritatem.
Item si credit qd nō sit infernus. vel qd non sit
alia vita post istam. vel aiā nō esse iudicandā
cum corpe. Si non credit qd deus creauit omia
tam visibilia q̄ inuisibilia. Si non credit qd
i cristo fuerūt due nature diuina scz a humana
Si non credit qd pro nobis passus est per cru
cis mortem a qd resurrexit. Si non credit resur
rectionem mortuorum a vltimū iudicium. Si
non credit qd ecclie pastores sint veri pastores.

¶ Si cōicauit cum hēticis: quia tūc esset exēcatus

¶ Si scienter ecclīasticam sepulturā hēticis tradi-
dit: quia tunc etiā exēcatus eēt. nec absolui pos-
set. nisi prius manib⁹ p̄prijs publice dictū corp⁹
et corpa hereticorū extumulet et dānatis proiciat
Locus etiā ille perpetuo carebit cristiana sepul-
tura.

¶ Si inuocauit demones. vel inuōri fecit p̄
maleficia ad faciendum mala. aut fieri faciēdo
quod est peccatū magnū. et dignū corpali morte

¶ Si adorauit aliquam creaturam. faciēdo reue-
rentiam. vel orationem ad eā. ut ad lunā nouā et
solem. vel stellam. aut ad sonū cāpanez qd̄ peccm
mortale est

¶ Si ex stellacōibus vel planetis s̄b
quibus natus ē aliquis iudicauit determinate de
vita et conuersacōne ipsius.

¶ Idem Si credidit
ex phisonomia aut ex fato. vel cōstellacione aut
complexione. hominem cogi ad bonū vel ad malū
quod etiā heresis est.

¶ Sequitur de preno-
sticacōne. Primo quo ad aues.

¶ Si estimauit aliquod malum futurum prop̄
garritum auium. puta quia cantauit gallus de
sero. vel quia cantauit gallina. vel coruus. vel
noctua. vel quecumq; alia auis. aut etiā cucu-
lus et huiusmodi: que omnia facta sunt et vana

¶ Si habuit malam op̄mionem ¶ Quo ad ignē
de igne sibilante: credens esse signum. q̄ morie-
tur aliquis. vel simle. quod fatuum et vanū est

Si negauit dare ignem ex domū in calendis
mensium: timens a credens propter hoc malū eue
turum in domo. **S**i truncū ignis factum in nati
uitate dñi seruauit a posuit in vinea cōtra gran
dines. vel cum illo signauit angulos a hostia do
mus a huiusmōi. **¶ Quo ad aquam.**

Si fecit. vel fieri fecit. vel fieri procurauit. aut
docuit aliquam incantacōez cū sacramentis vel
sacramentalibz ecclie ut oleo scō. vel aqua bap
tismi a huiusmōi ob sanitatē vel aliā causā: qđ
grauissimum est pccm. **¶ Si incantauit cū aqua
trium eccliarū vel triū fontū. ¶ Si pro re aliq̄ re
sperit ampullam plenā aqua. vel vas vini quod
dicitur scti Johis. ¶ Si ex effusione olei vel vini cre
dit aliquem euentū euenire. ¶ Si prenosticauit
ex timore aquarū currentū. qđ fatuū et vanū
est. ¶ Si incantauit cū speculo vel peluī pleā aq̄
¶ Si aliquid fecit cū sanguīne menstruator: qđ
est mōrle. ¶ Si lauit filios cum aqua benedicta
quod similis mōrle est. ¶ Si incantauit grandinē
quod etiam mortale est. **¶ Quo ad terram.****

Si fecit vel fieri fecit aliquam dīmacōnem ad in
ueniendum aliq̄ furta. vel ad sciendum aliqđ oc
cultum vel futurū qđ sibi vel alteri cōtingē debeat
quod mortale est. **¶ Si usus est sortibz dīmato
rijs ut psalmo vel libro cum filis a huiusmōi pro se
vel pro alio. seu etiā quoquomō: qđ mortale est**

quod tamen si ex leuitate fecit. veniale est. ¶ Si
dixit pater noster. ad fenestram auribus obturatis ut post
modum per prima verba que audierit ab extra interpre-
tetur id quod scire desiderat. quod mortale est. ¶ Si
didicit artem notoriam. vel usus est ea ad sciendum
aliqua. Vel Si usus est arte nigromantica. quod
mortale est. et si homini artis libros huius inducendum
est quod illos comburat quod si facere renuerit non esset
absoluendus. ¶ Si fecit sibi manus inspicere. aut
alterius insperit. prenoscendo de fortuna. ¶ Si
credidit quod aliquis haberet malos oculos super pu-
eros. vel ad aliquod malum obuiamentum. ¶ Si
in ortu liberorum respexit libros fatidicos. Si cre-
didit aliquid sibi euenire debere vel significari
ex fibulatione aurium. vel propter tremorem oculi vel
propter sternutationem in exiitio domum. ¶ Si canta-
uit cum cypho ligneo. vel cantare fecit pueros et
puellas. ut audiret quid pronuntiarent. ¶ Si fron-
des oliue benedixit vel granum frumenti acceptum de
presepio posuit super ignem ad pronosticandum de vita
vel de morte alicuius. ¶ Si obseruauit sompnia
faciens aliquas orationes ad sanctam annam vel ad sanctam he-
lenam vel ad tres reges. vel alium quemcumque sanctum a sanctos
volens propter hoc ex hiis que somniat de futuris vel
occultis diuinae. quod mortale est. Alias autem sine
tali oratione vel obseruatione adiuncta. nimis si-
dem sompniis adhibere. et si non mortale est peccatum

piculosum tñ est hmōi insistere. qz sic dyabolus
multos decipit. ¶ Si estimauit mulieres conuer
sas i cattos vel fimeas vel alia animalia ⁊ de no
cte ambulare ac fugere sanguinem puerorū. Et
exire et intrare domum ostijs clausis et volare
p longa terrarum spatia. ⁊ hmōi que impossibi
lia sunt talibus. ⁊ iō falsa. ¶ Si ānorauit vel āno
tare fecit aliquā bestiam pditam. ¶ Si observa
uit vnam diem plus q̄ aliā. nō incipiēdo aliqd
opus. vel non lauando caput. vel si observa
uit dies egiptacos. vel diem in quo occurrit festū
decollacōnis bti johānis baptiste. vel diem vene
ris in non incidendo pānos. qd veniale videtur
precipue qñdo ex simplicitate hoc credit. qz non
audiuit cōtium. ¶ Si si animo obstinato hoc defen
dere vellet. mōrle esset. ¶ Si in calendis mensū
noluit aliquid dare aut cōcedē ex domū. putās
qz ex hoc fieret diminutio rerum. ¶ Si in calen
dis Januarij comedit in lecto ficus cum melle
vel fecit sibi portare piscem viuum. ¶ Si eo die
dedit pueris pecuniam. vel si ipse ab aliquo rece
pit. qd dicitur vulgarit lamātia vl offerta vel la
strina. ¶ Si eo die misit vel portauit in domo
tpalia aliqua. quia esset p̄ma dies anni. ⁊ hoc ut
sic toto anno inirent multa bona. ⁊ sic noluit in
trare sine aliqua re temporali. ¶ Si eo die fuerit
suspectus de primo quē viderit. ¶ Si in calendis

marcū signauit ostia domus vel aliā rem posuit
in fenestra vel ante domū. ¶ Si signauit et posuit
ouum natum in die natalis dñi. vel in die venis
santo. vel in die ascensionis: credēs q̄ comedens
illud. non possit occidi. ille et simile. ¶ Si in die s̄cti
Johānis baptiste collegit herbas. q̄si illo die es
sent maioris virtutis collecte q̄ altero. ut cum il
lis faceret fumigacōnem cōn infirmitatem. ¶ Si
in profesto dicti festi trāsiuit sup ignē factum de
herbis cum incenso. qui dicitur ignis sancti Jo. ¶ Si
in nocte talis festi fecit vinum quod dicitur vinū
sancti Johis. ad p̄noscendū de furtis. vel alijs
secretis. ¶ Si mulier dedit suo viro vel etiā alci
aut vir mulieri aliquid ad comedendum. ut eā
amaret. vel eū: quod est mortale. ¶ Si fecit vel fieri
fecit aliquam incantacōem obsanitatē osequē
dam. Et quando hoc fit scīenter. quia scitur esse
prohibitum. tunc est communiter mortale. Cum
vero fit ex simplicitate. putando esse bonas ora
tiones: videtur veniale. Sed si nollent i futurum
abstinere ab huiusmodi: neganda est eis abso
lucio. quia ex obstinacōne et maliciā fit morta
le. Et interrogandum est de verbis quibus vtun
tur. et de cerimonijs et obseruancijs. quas ad
dunt. ¶ Si exercuit artem geomantie: quod
est mortale. ¶ Si contra vermes et febres scripsit
in fructu amigdali et in hostia et alibi. ¶ Si icātauit

vel in cantari fecit con dolore dentium capitis. ylio
rum. aut sup aliorum. vel oculoꝝ. cu faba. a p̄ no
ster. a huiusmōi. ¶ Si portauit pueros infirmos
ad sambucum. vel ad rubū. vel aliū simīle locum
causa sanitatis recuperande. ¶ Si fecit vel fieri fecit
aut vsus ē lris vel breuibus. que sūt communiter
supersticiose ex verbis. vel caracteribus. vel carta
in qua fuerit. vel ex modo imponendi a portandi
vel tpe aut loco scribendi. Et inuenta supsticōne
eorum: imponendū est ut cōburantur. a si nollet
non esset absoluendus. q̄ sic fieret mōrle. ¶ Si
sup se portauit cartam scriptā. que d̄: sc̄i Cip̄ani
vel cartam nō natā vel virgineā. vel aliq̄d aliud
simile. ob spem sanitatis vel alteriꝝ cuiuscunqꝝ
supsticōse. quod non esset natūalē ex arte medi
cine vel alterius approbatum. ¶ Et generalit̄ si
quamcunqꝝ aliam incātacōnem. diuracōem. vel
maleficium. aut q̄d cunqꝝ supsticōsum ex̄cuit. aut
eis fidem adhibuit: q̄ oīa sunt vana a fatua ac p̄
hibita. ¶ In quibz oibz non suat p̄mū p̄ceptum
De secundo precepto sc̄i. Non assumes nomen
dei tui inuano. Et primo de blasphemia. m. 12.

Si vi; Blasphemaui in deum vel aliquē
sādoꝝ. dicēdo sibi maledictōez vel alia
opprobriosa verba: q̄d semp est mōrle
¶ Si Blasphemaui in deum dicēdo eū non esse
iustum. a non omīa iuste disponē. sed acceptare

personas. vel non curare de actib⁹ hoīm aut eos
non videre. vel eē p̄ciālē. vel sine demerito puniē
et flagellare eū. vel aliquem. vel posset meli⁹ ist⁹
vel illud fecisse vel similiter arguē deum de āquo
quod totum est mōle. maxime cum aduerſit et
intelligit quod loquitur. ¶ Si murmurauit cōn
deum. ut puta de frigore. calore. pluuiā. vento. aut
niue. ¶ Si murmurauit cōn deum. de infirmīta
te. paupertate. aut filiorū morte. aut quia non ge
nerat filios. ¶ Si murmurauit cōn deum de pro
ſperitate malorum. aut de aduerſitate bonorum
¶ Si iurauit in aliqua curia ali. ¶ De periurio
cuius iudicis mendacōse. quod mortale est quō
cumq; etiā; pueniat ⁊ similiter peccat qui āquē
inducit ad hoc aduertenter ut aduōtus. pcura
tor. et similes. ¶ Si iurauit extē iudiciū in comui
sermone. quacumq; ex causa vel vtilitate vel le
uitate vel iocositate vel qualicumq; mō nō solū
per sancta dei euangelia vel p corp⁹ xp̄i. sed etiā
p fidem. per deū aut dicendo. sic me deus adiuet
vel etiā per virgīnez mariā. per crucē. p aiām
meam aut hmōi. quod semp est mortale. quā
do aduerſit se iurare et falsum dicere et hoc to
ciens quociens. ¶ Si iurauit aliquod certum
affirmando. de quo tamen dubitat an sit verū
mortaliter peccauit. et præcipue si hoc fecit in iu
dicio. ¶ Si iurauit facere aliqđ malum. puta

aliquā vindictam aut talionē reddē. non dimit-
tere concubinam. seruare iniusta statuta. tenere
secretam cōiuracōem iniustā: quod semp mōrle
est. ¶ Si manifestauit aut prodidit aliqđ secre-
tum in consilio aliquo tractatū. quod iurauit nō
manifestare. q̄uis etiā nulli noceat: tñ mōrle
est. et ipse aut etiā ille qui aliquē ad simile mani-
festandum cōpellit mortaliter peccat. ¶ Si iurauit
obseruare statuta alicuius ciuitatis aut vniuer-
sitaris. que tamē iusta et rōabilia sunt et aliqua
ex eis scienter trāsgreditur: qđ etiā mortale est
Si tamē aliqđ statutū iā ess; abrogatū p cōnriaz
et consuetudinē. quia vi; quotidie seruaret cōnriū
Si ex hoc hmōi statutū trāsgredētur nō videre-
tur piurus esse. qz hmōi statutum non videretur
amplius habere vim statuti di. iiii. §. leges. ¶ Si
iurauit p aliqđ mēbrū dei vel sanctorū mō riba-
torum: qđ mōrle est. etiā si res vera esset quā af-
firmare intenderet. Et hoc ppter blasphemiam q̄
ex hoc cōsideratur ut. xxij. q. i. Si quis p capillos
Si vero res iurata aut falsa aut illicita est: dupli-
citer mōrliter peccauit scilic; p blasphemiam et p
piurium. ¶ Si iurauit facere aliqđ licitū i honoē
dei aut sanctorū eius et illud facē neglexit quod
mortale est. ¶ Si etiā iurauit aliquod facturū
sed tamen nō intendebat illud adimplē. similiē
mōrle est. Si vero etiā intendebat seruare. sed

veniente termino quo implere promiseat seu iura
uerat: non seruat promissum. cum tñ posset. licz
cū incommoditate sua. adhuc mortaliter peccauit
nisi tamē pri⁹ epus vel papa relaxaret a omuta
ret sibi huiusmōi pmissum. Si tñ pmissio facta ē
hominiz pōt ille sibi hmōi relaxare. S; si non pōt
adimplere: excusat a pccō. si tñ q̄ cito poterit ad
impleuerit. ¶ Si quis pmittit cū iuramento se ali
quid facturū. qd nō ē alicui⁹ importatīe boni vel
mali. ut viz si mater pmittit cū iuramento pcutē
filium vel simile. vel hō pmittit mediante iuramē
to non bibere vel comedē illud vel hoc. l. hmōi qd
videt veniale nisi fiēt in cōtemptū. qz iuracō a pe
iuratio est in hoc. ¶ Si iurare cōsueuit. etiam pro
quibuscunq; mīmis. dicendo tñ veritatem: quod
veniale est. nisi fierz in contemptū. Et inducendi
sunt tales ut abstīneāt propter piculum pūrii
¶ Si induxit aliquem ad iurādum quē oīno cre
debat falsum iuraturz: qd mōrle ē. n̄ talis iducēs
foret Iudex. hoc faciens ex officio. s̄m ordinem ia
ris. ¶ Si vir iuramentum sue vxoīs irritauit qd
non debet. nisi sit tale qd vxoī non possz adimplē
sine scandalo viri. ¶ De adiuracōne. ~~xxxx~~
Adiuratio est inducō alicuius ad faciendum
aliquid ob inuocacōnem alicuius rei sacre. a fit
per modum coactionis. intendendo aliquem ob
ligari per modum iuramentū ad aliqd faciendū

Que fit ad superiores et alios in quibus adiurans non habet potestatem: peccatum mortale est. Si vero fit ad inferiores et sibi subditos. quibus adiurans preceptum habet eo casu licita est et alias non. Et tunc adiuratus tenetur facere vel dicere illud propter quod adiuratus est alias mortaliter peccaret. quemadmodum transgressor precepti. Si adiuravit patres vel superiores vel socios aut inferiores pro modum deprecacionis. non coactionis. intendens inducere ad aliquod faciendum: non est malum vel veniale. Si leuiter et sine causa adiuravit. et adiuratus non fecerit non peccat hoc. Thomas. Si adiuravit demones pro modum precepti ad aliquid sciendum ab eis. vel ad aliquid auxilii obtinendum ab eis: mortale est nisi quis faceret hoc ex familiari consilio spiritus sancti. Vel ex quadam simplicitate querens ab obsessis a dyabolo. licet tamen illum adiurare pro modum coactionis. ne noceat. Si adiuravit creaturas irrationales ne dyabolo eis utatur in nostri nocumentum: tunc licitum est. Si autem ut dyabolus in eis operetur: tunc mortale est ut per incantaciones serpentum. Si in cantileis seu fabulis mundanis et in narracionibus turpibus vel amatorijs miscuit deum aut sanctos: quod mortale est si fecerit in contemptum. alias vero veniale.

Sed transgressus est seu obmisit. De votis adimplere votum illicitum deliberate factum. et si aduertit scienter: semper est mortale et toties quotiens

frangit. Secus si ex obliuione. vel q̄ non poterat
ex aliquo accidenti superuemente. ¶ Si uouit ali
quod malum se facturum. utputa uindictā de ali
quo. vel alicuius profectus impedimētū. utputa
non ingredi religionem vel simile. mōlter pec
cauit. et p̄t illud votū frangere absq; aliq̄ dispē
sacōne. ¶ Si nimis tardauit implere votum licitū
sic q̄ ex huiusmōi mora a memoria excidit oīno
vel q̄ ipse uouens iam uenit ad statū non ualēdi
amplius implere. quod prius potuisset. quod ui
detur mortale. ¶ Idem quando dimisit p̄pōitū im
plendi. cum tū potuisset. alias mora implēdi votū
q̄n sibi non p̄fixit t̄p̄s. non uidet mortale. nisi
forte esset ualde nimia. et nisi cū ex hoc immineret
ei periculum non ualēdi implere. ut de voto in
grediēdi religionem. cū tū non haberet causam
cogentem dilacōnem. ¶ Si fecit votū de re licita
ut de elemosina. de ieiunijs et h̄mōi. sed ob malū
finem. puta ut posset facere uindictam. adulte
rium. vel simile. mortale ē. nec tenetur adimplere.
¶ Si fecit votum abstinentie et huiusmōi et dubi
tabat utrum posset implere. vel non. et sine con
mutatione vel dispensatione superioris. cum pos
sit defacili habere recursum ad eum. vel confes
sorem pro cōsilio desuper sumendo. frangit vo
tum. quod uidetur mortale. Nota tamen q̄ uiri
possunt irritate vota. abstinentie peregrinacōis et
uenerunt

eleosine vxoru. si non heat n̄ dotē absq; aliq; alia
dispensatione. Et si fiat talis irritacō voti etiam
absq; causa racōabili a viroz non tenet vxor iplē
talia vota. ¶ De irritacōe votoꝝ imputerum et
filioꝝ familias ⁊ religiosoz vide in sūma in
scd̄a parte ti. vlti. ¶ Si votum fecit stultū et irrō
nabile ut ieiunare in dñica non lauare vel pecti
nare caput in sabbato ⁊ huiusmodi si hoc frege
rit nō peccat. ymo p̄bitēdū est illis huiusmōi vo
ta implere. q̄ sicut Tho. ⁊ alij dicunt. sunt pot̄
deridenda q̄ obseruanda. etiā si p̄ honore s̄cto
rum fierent. ¶ Si filius morientū patri p̄misit ali
quod votum. implere tenetur. ut ex de vo. licet
¶ Si fuit sibi aliqđ votū inuēdū a patre puta
satisfactio pecunie vel simile. tenetur implere ex
de vsu. tua ⁊ de sol. c. 1. ¶ Si fuit heres alicuius vo
uentis subuenire terre sancte. tenetur votū illi
implere. Et s̄m Inno. cōpelli p̄t. ¶ Si filius per
uentus ad annos pub̄tatis vouit aliqđ votū qđ
p̄tinet ad suam p̄sonā. ⁊ hoc si fuerit licitū. tene
tur s̄m Tho. in scd̄a sede q. 88. ¶ Seru⁹ autem
non potest vouē votū pegrinacōis aut eligionis
absq; dñi cōsensu. quia in p̄tate sua est ut dicit
Tho. e. loco quo supra. ¶ Si religiosus vouit ali
quod votū absq; p̄lati sui licentiā. illud nō debz
erequi absq; eiusdem licētia. Secus est tamē de
voto oracōnis vel simili qđ p̄t erequi absq; sua

licentia. ¶ Si sacerdos uouit uotum peregrinatio-
nis. sine licentia sui prelati. non debet adimplere
absq; licentia eiusdem. ¶ Si habens uotum castita-
tis. uel religionis. contraxit. q; q; uis m̄imomiu te-
neat. tamen strahendo m̄oliter peccat. et consumma-
tio nō p̄t m̄imomiu sine m̄oli pccō. q; adhuc añ cō-
sumacōnem m̄imomii. añ copulā carnalē. q; me-
diante m̄imomium cōsumatur. p̄t adhuc et debet
implere uotum suū prius factū. Post cōsumacō-
nem. tenetur reddere debitum. etiā interpretatiōe
petenti. s; erigere non p̄t absq; mortali peccato
Vnde cōsulendū tali esset q; peteret dispensacō-
nem a papa super uoto suo. Scdm tamen Guil. posset
etiā episcopus dispensare in hoc casu. ¶ Si mulier si-
ne consensu uiri sui. uel econtra uouit. et si ip̄e uir
uel mulier consentit. implere tenetur. ¶ Si alter
coniugū sine consensu alterius uouit uotum de nō
reddendo debitum. implere non tenetur. Nō tñ q;
alter coniugū p̄t sine cōsensu alterius uouē de nō
petendo debitum s; quosdā. ¶ Si unanimit̄ cor-
des ab̄o uouerit castitatē q; tunc non p̄t alter re-
uocare uotum sine pccō mortali. Et si uir reuocat
uotū debet iustanter pseuerare. et econtra. ¶ Si uir
uouit absq; uxoris licentia uotū peregrinacōis nō
tenet adimplere. q; non p̄t. Si uir uouit uotū ihe-
rosolomitā. tenetur implere illud etiā inuita
uxore. que tamen ut consentiat amonēda est. et

si non vult remanere: potest virū sequi ¶ Si vir
vult votum abstinentie. cōdicēte vxore: potest
illud implere etiā ea inuita. Secus si p dictā ab
stinentiam impediret ēddicō debiti. ¶ Si vir añ
carnalem copulā ad heremū trāsiuit: rediē tene
tur ad vxorem nisi intrasset aliquā religioez ap
probatam ¶ Et nota q de tñsgressione votorum
potest de iure cōi a cōsuetudine simplex confesso:
absoluere. quia non est de reseruatis casibus. S;
de dispensacōne a commutacōne votoꝝ non pōt
se intromittere sine spēali commissiōe dioceſamī
vel alterius qui possit dare epī autēi oibus pñt
dare cōmissiōem a commutare vel dispensāē ñ
in voto castitatis. a religionis a trib⁹ votis pere
grinacōis scz Ierosolomitā. ad sanctū Jacobū
a ad limina Aplōrum Pe. et Pau. in quibus ip̄a
solus vel sumus pñarius dispensat vel cōmutat.
¶ De tercio precepto scz Memento ut diem sab
bati sanctifices. *¶* .17.

Quo primo interrogādū. Si cōgitaui
tria beneficia. scz creacōis hois a totius
mundi ppter hoiem. Redēpcōis huāne
a glorificacōis: ut per talē meōiā caueat a viti
tis a sanctificz diē in exēcijs spūalibus ¶ Si die
bus festiuis se composuit a ornauit p̄ciosis vesti
bus a alijs ornamentis ad pompā a vanā gloriā
sue ad placendum alioꝝ aspectibz ut desideretur

¶ Si diebus festiuis accessit. vel ad eccliam vel ad
alia spectacula. compta et ornata ad capiendas
animas. ut inuicē se oculis cōcupiscant. sicut fre
quenter mulieres faciunt. qđ est mōrle. **¶** Si vero
in ecclis vel alijs locis sacris hmōi fiant. duplex
causatur sacrilegium. scilicet a tps sc̄i. vltra p̄ci
pale p̄c̄m. **¶** Si h̄is diebus coriavit. vane can
tauit manus vel alia mēbra cum alio libidino se
tangēdo. et vana inhonesta. et ad malum incitā
tia verba loquēdo. ut videlicet p̄uocet cōcupiscē
tia in corde. vñ quādoq; etiam opus sequitur qđ
totū est mōrle. **¶** Si h̄is diebz luxurie vacauit qđ
si extra m̄imomium fuit duplex p̄c̄m cōmisit. In
talibus enim diebz etiā m̄imomialit̄ cōiuncti ab
illo opere se abstinere decz. **¶** Si stans in mortali
die dominico non contritus fuit de illo. aliud in
currit mortale. **¶** Si sonatorum musicorum instrumē
torum h̄is diebus causa fuit vanitatis. sonādo
videlicet corā vanis p̄sonis. ut sic fierēt vanioēs
quia mortaliter peccauit. et grauius. qđ causa fuit
peccati mortalis aliorum. **¶** Si mulier ornata
in fenestra se posuit ut a transeuntibus inspiciēt
mortaliter peccauit. et grauius h̄is diebus qđ
alijs. **¶** Si oculos suos vanis aspectibus
impleuit. et si hac de causa hinc inde circuiuit
quia mortale est. **¶** Si ebrietatibz et omessacōibz
vacauit. vel in tabernis et ludis. blasphemijs

se occupavit. vel aliorū ut talia et similia facerēt
causa fuit: quod mortale est. ¶ Si tardavit vsq;
ad sero ante festum. vel vsq; ad mane festi ad se
radē faciendum. ut magis polite cōpareat aspe
ctib; mulierum. ¶ Si hñs dieb; otiose vixit va
gando viz per plateas ⁊ vicos. siue ludendo aut
murmuracōibus vacando ⁊ otiosis verbis. et
hmōi. ¶ Si hñs dieb; laboravit ⁊ exēvit aliqd
opus manuale extē causas nccitatis: q; mōlitter
peccavit. maxime si aliquo notabili spatio hmōi
laboribus instēit. si vero momētanee. vel p aliq
tpis puncta id fieret: nō intm peccaret. Si autē
fiat ex nccitate. quia scz aliter nō posset habē vi
ctum ⁊ nccāria pro sustentacōe vite sue. ⁊ alioꝝ
suozum. vel si timentur hostes. vel veniūt inunda
tiones aquarum. aut alia similia pericula: tunc
lic; remouere suppellectilia. ⁊ cetera boā ne pdā
tur. sine pccō. ¶ Et nota q; debent festa seruari ⁊
festiuaria vespa vsq; ad vesperā di. iij. pnunciā
dum. Dic etiam requirēt magna discretio in cō
sulendo. si in dictis dieb; fecit aliquod mercatū
quia gnaliter loquēdo nullomō licet hñs dieb;
mercatum facē. q;uis specialiter aliquē psonē ex
cusentur. ppter aliq nccitatem magnā. ¶ Si ven
didit vel emit hñs diebus aliquap̄ter ea tantū
que sūt omestibilia q; etiā si vendentur vel emerē
tur ante diem festū illū. ppter corrupcōnem quā

incurrerent seruari non possent. ut sunt carnes
cocte. dapes ⁊ olera. lac ⁊ fructus aliq̄ tē h̄mōi
quā mortaliter peccauit. **I**n estate tū q̄nq; pro
pter pluā festa otigua carnes crude ⁊ similia ad
esum necessaria vendi ⁊ emi possunt absq; pecca
to. **S**i h̄mōi aliquod mādauit filijs suis discipa
lis. seruis. vel laborantibus facē sine necessitate
peccauit mortaliter ipse mandans similiter ⁊ exe
quens. **S**i tamen mandans vel magē vel patro
nus nō habet necessitatem. s; ipse seruus discipu
lus vel laborās habet necessitatem. q̄ aliter viue
re non posset. ⁊ sic non obedit mandāti sibi. ne hu
iusmodi opus faciat h̄ijs diebus. sed laborat p
aliquo tempore i exercitio artis illius ⁊ aliud exē
cītium facere nescit. videtur excusari. **N**am si i ob
sequium pauperum personarum eccliarum paup
cularum. aliquid laborat licet diebus festiuis s̄m
q̄ doctores dicunt. quare non magis talis racōe
sue sustentacōnis in necessitate aliquid laborare
posset. **T**uciq; tamen esset aliā artē eligere qua se
melius questuare posset. **S**i in h̄ijs diebus pro
se vel pro alio placitauit. nisi forte in causa mise
rabiliū personarum. **S**i in didis diebus iura
mētum prestāuit. vel exegit. n̄ pro pace vel fide vel
obedientia vel fama: quia alias non liceret. **S**i
talibus diebus aliquem ad mortem. vel ad penā
iudicauit. quod non licet. **S**i macellarius

in die festo carnes crudas vendidit: quia nec
vendere nec emere licet. nisi quoniam in estate plura fe-
sta continua occurrunt. tunc enim licet. si alias obser-
uari non possent ut superius. Licet etiam macellarios vel
alios carnes in die festo coquere et preparare. ut
illas tunc vendat. si prius non poterat preparare
aut preparatas seruare. ¶ Si tabernarius huius
diebus tabernam ante horam terciarum aperit vel si
ibi tenuit huius diebus instrumenta ludendi. vel
inde non repulit ebrios. lusores. blasphemos. et
hominum. ¶ Si mercator huius diebus suas mercium
culas vendidit prope ecclesiam. ubi festum occurrit
vel forte quod peius est in ecclesia. profanando locum
sacrum. ¶ Si huius diebus attulit vel afferri fecit
aut mandauit cum bestibus vel aliis psalmas bla-
torum. vel aliarum rerum: quia tam precipiens quam ex-
equens est in culpa mortali. nisi in magis necessitate
hoc fieret. ¶ Si huius diebus compulsus ab officiali
vel domino laborauit: quia tam precipiens quam ex-
equens mortaliter peccat. nisi ex necessitate guerre et huiusmodi
hoc fieret. quia tunc ambo excusantur. Si vero sine
iusta necessitate in precipiente. et non sine iusto metu
inobediens: tunc obediens excusatur sed non precipiens.
Si redigal portauit huius diebus merces aut
personas. aut alimenta ad loca longa vel remota
quia quiescere debet in festo. nisi ex magis necessitate
cogatur. ¶ Si viator vel cursor talibus diebus

intrauit. quia non debet nisi propter magnam
necessitatem. ¶ Si aromatarius seu apotecarius
hij diebus tenuit apotecam apertam vel vendidit
aliquid de apoteca. nisi urgente necessitate infir-
morum quibus aliter subueniri non potest. sed
propter hoc non debet apertas apothecas tenere
¶ Si barbitonsor de nocte festi. vel de die. artem
suam exercuit. et sic causam prestitit lasciuie ali-
cuius qui ut politior appareat. radi vult in mane
festi quandoq. quod mortale videtur. ¶ Si ferra-
tores animalium talibus diebus laborauerunt
quia non licet nisi urgente magna necessitate eo-
rum quibus seruiunt. ¶ Si sartor vel futor vesti-
mentorum. quia promisit quod implere non po-
test sine festi violacione. ut promissa seruaret la-
borauit in nocte vel die festi vel alios fecit laborare
quia peccauit promittendo tali intentione. et pl⁹
peccauit seruando taliter promissa. ¶ Item si in
mane festi totaliter se occupauit in induendo no-
uas vestes. dimittendo missam. vel predicacionem
propter hoc. ¶ Si molendinarius moluerit
quia non debet. ¶ Si lanifex lauit lanam prope fe-
stum ex cupiditate prouidens. ut in die festo illam
extendat ad solem. quia non licet. ¶ Si extendit
pannos in die festo in tiratorijs. quia non licet.
¶ Si tinctores lane et panorum diebus festiuis ma-
xime in tinctura granati laborauerunt. quod non licet

nisi timeret piculum magni damni in tali tinda
ra. ¶ Item si tunc studuit inquit potuit audire
missam a dei verbum ut debet. ¶ Item si tunc quantum
potuit preiudicet ut festum celebraret et scificaret
bonis opibus ut debet. ¶ Si mercator vel alius
artifex in die vel nocte festi cum suis consocijs a
laboribus aut agricolis fecit rationem: quia
non licet. ¶ Si illis diebus numeravit animalia ab
animalibus: et scripsit in quineno mercantie. ¶ Si
notarius illis diebus fecit instrumenta aliquorum
contractuum: quod non licet. nisi ex magna necessitate
vel suadente pietate. et pace. et huiusmodi. ¶ Si scri
ptor in festo scripsit pro precioso: quia non licet. nisi
scolaribus tempore suos sermones aut lectiones anno
tare et similia quae dummodo tamen sine pretio fiat. Non
etiam licet hijs diebus nimis insistere proprie scriptu
re. ¶ Si scolaris in festo. neglecta missa et alijs
divinis actibus. disputationes suas ordinavit. aut
execuit in mane solemnis diei: quod non licet. ¶ Si
consiliarius se aggregat consilio in mane diei fe
sti. omissa missa: quia non licet. nisi fieret ex mag
nitudine. aut pietate. ¶ Si in die festo conduxit
operarios. faciendo pactum cum eis: quia non licet. vel
si distulit soluere salarii vel mercedis operarijs quod
non debet servare solutionem usque ad diem festum. h
abate vel post cum indiguerit prestare. Cum leuitici. 19.
scriptum est. non morabitur opus mercenarii

tui apud te vsq; mane ¶ Si in die festo suos
debitores requisit. vel debita exegit. quia non li
cet. ¶ Si sciēter sibi parat occasionem laboran
di in die festo: quia non licet. ¶ Si in die festo fe
cit festa. coronas aut similes vanitates. quia nō
licet. ¶ Si vacauit piscacōni. venacōni. aucupacō
ni. aut alijs similibus. ¶ Si in ecclesia loquēdo
alium strepitum faciēdo intrupit siue impediuit
diuinum officium siue dei verbum. ¶ Si mulier in
ecclesia velatum caput non habuit. quia tenetur
¶ Si non orauit mente attēta. quia ad hoc cona
ri debet. ut i festis ad minus mēs a terrenis sepa
rata oracōnis tpe. libē deum oret. ¶ Si diuino of
ficio dum potuit non interfuit. et si diuinū officiu
deuote et attente non audiuit cum reuerētia. et ho
nore. Si stando ad officium magis delectatus est
voce cantancium vel organorum sono. q̄ verbis
et meditacōibus sacris. ¶ Si diebus festiuis ve
bum dei. vel diuina officia cum tedio audiuit et
non libenter interfuit: quia modicam sibi pro
fuit. Tenet enim quilibet cristianus missam i
tegram audire attēto et deuoto corde. et cum euā
gelium legitur: pedester stare et aduertere. et cū
ibesu nomen nominatur: genua flectere. seu indi
nare. ¶ Si vidua tamquam desperata ex
morte sui viri per annum vel mensem sine missa
i domo redusa permausit: q̄ mortaliter peccauit

¶ Si in die festo retinuit in domo filias nobiles
aut filios vel etiam famulos seu famulas propter
quacumque causam ne missas audierint. quod a mortali
culpa excusari non valent. ¶ Si missam obmisit
ex contemptu vel cupidine lucrandi vel itinerandi
vel causa eundi ad solatia vel conuiuia vel ex negli-
gentia. vel ex ignorantia crassa. quod mortali peccauit
totiens quotiens dimisit ex simili causa. ¶ Si pbr
scienter dimisit missam propriam pro pecunia. ex
de ce. mis. c. 2. ¶ Si vero simplex est persona et
ex simplicitate hoc fecit. excusari videtur. ¶ Si
in die festo audiuit missam in aliena parrochia
sine licentia sui pastoris. **D**imittentes autem
missam propter infirmitatem vel ex tali occupatione
quam euitare non possunt neque dimittere. ut serui-
re infirmo. excubare in castris. et similia. que ex
iusta causa procedunt excusantur. ¶ Puella etiam
que a parentibus dimittitur videtur excusari non
autem euitare ad coreas. vel vidue que manet clausa
in domo de quibus. s. p. l. ab hoc iam dicto. m. 16.

¶ De quarto precepto scilicet. Deas in honore pntes

Quod primo si pntibus non obediunt in licitis
et honestis quantumcumque etiam paruus. quod
mortale est. Secundo tamen si ex negligentia et
in rebus non multum ponderis. ¶ Si non reuerenter
se habuit in alloquendo et assurgendo. sed contendit
et locutus est dure cum eis. vel prouocauit eos

ad iram. vel non supportauit eis. ¶ Si non imple
uit legata facta ab eis. et precipue ad pias cau
sas. sed multum distulit propter incommoditate
cum tamen posset. quod mortale est. ¶ Si tempore
senectutis. vel infirmitatis eorum. aut alijs ma
gnis necessitatibus non prouidit eis cum potuisset
quod mortale est. ¶ Si in tractandis eorum ne
gocijs non fuit fidelis. ¶ Si dixit parentibus ver
ba contumeliosa vel opprobriosa. quod est mor
tale. ¶ Si blasphemauit eos viuos aut defunctos
quod est mortale. ¶ Si verberauit eos etiam le
uiter aut derisit. quod est similiter mortale et gra
ue. ¶ Si propter auaritiam. aut libertatem vel in
firmitatem eorum. aut senectutem. vel aliam quam
cumque causam desiderauit eorum mortem. ¶ Si post mortem
eorum non fuit memor animarum eorum. ¶ Si patri spiritali. scilicet pa
stori. vel superiori suo. aut eum baptizanti. vel ad bap
tizandum tenenti. vel eius confessionem audienti
vel aliquod simile facienti. non exhibuit debitum
honorem. vel si ei non obediuit in rebus spiritua
libus. vel si aliquem ex eis blasphemauit aut de
risit. aut de ipso murmurauit. ¶ Si patribus terna
libus ut sunt domini et superiores seculares et eorum
officialibus non obediuit in temporalibus rei publice
¶ De gubernatione patrum quo ad filios et familiam
¶ Si patres non prouiderit magnis necessitatibus videlicet
et restitit filiorum et uxoris seu suorum cum possent. h

ex auaritia ⁊ cupiditate obmittunt: qđ mortale
est. ¶ Si ppter auaritiam vel crudelitatem filios
suos etiā illegitimōs misit ad hospitale. vel suos
qui bene sibi seruiūt: qđ etiā mortale est. ¶ Si non
adhibuit diligentiam ad hoc ut fierent boni et
mādata dei ⁊ ecclie obseruarent. viz de cōfessione
cōmunionē. ⁊ audicōne misse. de honestate vite
⁊ huiusmōi. In quibz pntes maxime laboraē ⁊ i
sistere debent. cū filij adhuc sunt in iuuenili etate
et tenera. in qua flexibiles docibiles et corrigibi
les sunt ⁊ hoc tam doctrina verborum q̄ exēplo
operum ⁊ discipline correctione. Et si i hoc notabi
lem cōmiserint negligentiam. nō curando vel ne
gligendo talia: mortē peccant. Alias vero veni
aliter. ¶ Si vxori verba contumeliosa dixit. scz
vocando scortū. vel hmōi. vel verberādo aspe sine
causa racōnabili. qđ mortale est. Potest tñ vir
mulieri bene satis dure ⁊ aspere loqui. si viderit
expedire. ¶ Si vxor contēdit cum viro illicite no
lens obedire. ⁊ ex hoc prouocans eū ad blasphem
mandum deum vel sanctos. vel ad aliud magnū
incōueniens: mortale est. qz occasionē dedit ad
huiusmōi. ¶ Si vir pmitit vxorē plurimas vai
tates facere que prouocant ad lasciuā ut cōtus
fatuos. aut tripudiatos cantus. facē. vel similia
quod mortale videt. Si vero non fit multus excessus
videtur veniale. ¶ Mater que mittit filias ad

coreas et alias vanitates. et non mittit vel ducit
eas ad missam audiendam. vel confessionem facien-
dam. aut communionem recipiendum et homini non videtur
excusari posse a mortali. ¶ Si nimis dure vel ni-
mis remisse se habuit in gubernatione familie in
quo omnes quasi delinquant. etiam perfecti comu-
niter venialiter di. 26. qualis.

¶ De quinto precepto. s. Non occides.

.1A.

S occidit extra ordinem iuris aliquem volun-
tarie vel preter intentionem a casu. dā-
do operam rei illicitę. ut in ludo nocivo. s.
ad projectionem saxorum vel simile. seu etiam rei licite
sed non adhibendo debitam diligentiam. ut precipiendo
regulas de tecto incircumspecte quod mortale est
et casus reservatus episcopis. ¶ Item si ex necessitate
evitabili. et etiam inevitabili ad quam devenit ex cul-
pa ut quod adulter deprehensus a viro adultere. ut eva-
deret mortem. occidit ipsum virum adultere. ¶ Item semper
interrogandum est de causa homicidii. ¶ Si iudex
occidit. vel ad occidendum iudicat aliquem inno-
centem secundum iura. vel nocentem. sed preter ordi-
nem iuris. vel secundum processum ordinatum. sed non
habens legitimum dominium. vel habens potestatem sed
non ex iusticia immo ex vindicta vel avaritia
vel crudelitate. quod mortale est et casus episco-
palis excepto ultimo puncto mortis. ¶ Si mulier
gravidam procuravit sibi abortum per medicinas. et

labores. vel alium modum. etiam si non sequatur effectus
quod mortale est in ea. et in quocumque ad hoc consule
te et cooperante. non tamen est casus episcopalis. ¶ Si ve
ro sequatur effectus et puerperium erat formatum
homicidium in ea est. et etiam in cooperante et consulete
in hoc. et est episcopalis casus. et alicubi per constitucio
nes synodales est excoicatio. ¶ Si mulier occidit
filium suum sponte ad occultandum crimem suum: grauissi
mum. et grauissimum si puer adhuc non sit baptisatus
¶ Si pater filium. vel frater fratrem. vel vir uxorem
propter adulterium. si uxor virum propter odium vel
amorem alterius. vel si filius patrem aut matrem ex
ira vel auaritia occiderit: quod grauissimum est et
dignum magna pena. et casus Episcopo tamen reseruatus
Et nota quod comiter episcopi solent mittere pro causa homi
cidij illos qui ire possunt ad priuatos curie ad ter
rorem aliorum. tamen si volunt: possunt absolue per se
ipsos aut suos priuatos. ¶ Si mater vel nutrix
suffocat filium quem tenet iuxta se in lecto in adu
tenter opprimens eum: quod mortale est propter negli
gentiam et casus Episcopo reseruatus. ¶ Si grauida
mulier preter intentionem seu propositum abortum
facit. si commisisset in hoc notabilem negligentiam.
ut quia nimis saltauit. vel quia nimis inordinate
laborauit. vel propter inordinate lasciuas: non
esset absque mortali. Item in viro vel alio percussore
eam. unde hoc sequatur. Secus si non est in culpa

¶ Si quis mutilat membrum alicui⁹ vel āpūtat
aut alias inuāle reddit. extra ordinem iuris. vel
vulnerat. aut alias percussit aliquem ex iniuriāz
mortaliter peccat. **¶** Idem si iniuste incarcerat vel te
net per violentiam quēq̄. ne libere possit abire n̄
hoc faceret ad punctum. impediendo malum ei⁹
propositum quod in eo considerat. **¶** Si vero aliter
fecerit. ⁊ in clericum. etiā solū primā tonsuram
habentem. excommunicatus est **¶** Si quis alicuius mor
tui corpus exhumauerit. ⁊ i frustra conciderit ad
coquendum. ⁊ ossa a carnibus euellendum. ut ea
ad ptes alias deferat sepelienda. etiā si mortu
us ille ibidem elegisset sepulturā. excommunicatus est. et
absolutio illius tantū pape ē seruata. ut in c̄xua.
Bonifa. viij. **¶** Si quis verbo. s. mandando. per
suadendo. ratificando. incitando. coopatur ad ali
quod predictorum in mortem vel aliquā lesionē cor
poralem. mortaliter peccat. etiā si nō sequatur ef
fectus. **¶** Si vero sequitur effectus. grauius peccat
¶ Et si percussus vel incarceratus ⁊ hmōi. esset cleri
cus vel religiosus. in quolibet p̄dictorum casuum
percutiens vel inducens esset excommunicatus. nisi
esset prelatus qui hoc faceret ad corrigendum.
¶ Et vbi in predictis scilicet mandato vel consilio
cooperatione. vel facto esset enormis iniuria de
rico facta. non posset perpetrans absolui c̄tra se
dem aplicam vel legatum eius aut sūmū priariū

Secus si non esset enormis. de hmōi habes diffu
se in .2. parte **Sūme. t. 1. c. 1.** ¶ Si quis interfici fe
cit vel mandavit aliquē xpianū p assessinos. etiā
si nō sequitur effectus: est exccatus. ⁊ deposit⁹ ab
omni gradu ordine ⁊ dignitate seculari ⁊ eccliaſti
ca. ⁊ similiter receptor vel defensor hmōi assessio
rum. ex de homicidijs ne p huām li. vi. Dicunt autē
assessini hēti. qd etiā vide in .2. pte sūme t. 1.
¶ Si quis desiderat mortē alterius deliberata rōe
in malū ei⁹. siue ex odio vel inuidia vel auaritia
vel ut habeat bona ei⁹. vel ex luxuria ut aliā acci
piat. vel ex supbia ut succedat in placōez. vel ex
accidia. ne habeat laborē gubnandi eū. vel ut ma
gis sit liber. ne habeat corripientē. In quolibz ho
rū omittitur mōle pccm. Secus autē si hoc deside
rat ne ille amplius dū offendēt. vel ne peior effi
ceretur. aut ne bonis viris ā ecclie dei nocēt. sicut
tirāni. ¶ Sed ⁊ si q̄s ex impatientia et ira seipfū
iniuriōse pcutit: peccat mortaliter. Et si ē cleric⁹
est exccatus. Secus si ex zelo deuotionis. vel ad
reprimendas tēptacōnes. non tñ ex hoc licz ab
scādere membrū aliqd. quia hoc faciēdo peccaret
mortaliter. et esset irregularis. Et si clericus. est
exccommunicatus ē. ¶ Si occidisset vel vulnerasset i
loco sacro. esset sacrilegiū et ecclia violata. ¶ Si
per violentiam. etiā si eēt officialis. malefactōēs
vel debitores eduxit de loco sacro. vel fecit capere

absq; speciali mandato superiorū. peccauit mortalit̄

¶ Si fecit torneamentum vel fieri fecit. vel aliud spectaculum. vbi sit piculū vite. peccauit mortalit̄

¶ Si testificatus est iniuste vel false cōtra aliquē qd̄ est mortale.

¶ Si libera cōem alic⁹ cōdepnna t̄ impediuit. vel de morte euadentem. cepit ⁊ redūxit.

¶ Si neglexit a morte aliquem liberaē cū posset.

¶ Si iadū lapidis vel baliste ⁊ huiusmōi consuluīt vel fecit. ex quo mors secuta est.

¶ Si fuasit alicui ciuitatem aut castra capere. aut alit̄ guerram facere. ⁊ inde mors secuta est.

¶ Si venenum mulieri pregnāti vel alteri dedit. vel si viro vel mulieri ob amorem aliquid ad manducandū dedit ex quo mors secuta est.

¶ Si tempore famis proximos suos occidit. eis victualia denegando ⁊ occultando. cū habet supflua. vel alio tpe positos in nēcitate extrema

¶ Si desinuit p̄ciū pauperum psonarum. videndo eas positas in extremo

¶ Si seduxit aliquem ad p̄c̄m mortale faciendū per se vel per alium pro se vel pro aliō.

¶ Si malo exemplo aīas occidit verbis sc; gestib; et vanitatibus et huiusmodi. *¶*

¶ De sexto precepto scilicet Non mechaberis /

SCias primo q̄ Lururia que committit̄ extra m̄mōm̄um semp̄ facit mortalit̄ peccatum. in omnibus sp̄eb; suis. que hic oēs ponuntur. ⁊ ergo distincte oportet confiteri

et interrogari. si ex se confitens non dicit. **N**ullo modo tñ de oibus hñs est interrogandū. ne quis discat pccm quod p̄us nesciuit. Sed prout conuenit p̄sonis que confitentur. **E**t cum h̄etur aliq̄ sp̄s specialiter tñ vltimaz nō est s̄p̄ vltra descēdendum ad omēs c̄rcūstantias p̄ticulares non nec̄arias. **E**t ideo caute et honesto mō interrogā dum est de hmōi pccō. ¶ **P**rimo igit si cognouit solutus solutam: qđ fornicacō dicit̄. et interrogandū est. si fuit mētrix. vel serua sua vel vidua et si eam ad hoc induxit. ¶ **S**i tenuit cōcubīnam et quāto tpe: quia vltra fornicacōem est ibi scandalū primorum. quia publicā facit fornicacōem. ¶ **S**i virginem defloāuit ex m̄rimoniū. quod dicit̄ stuprum: et si seduxit eam. p̄mittēdo eā velle ducere in vxorem. cogendus est in foro conscie. vel ducere eam. vel dotāe si p̄t. **I**nuriatus est etiā p̄ntibus illius in hoc. si nesciuerunt. ¶ **S**i cognouit vxorem alterius. vel ipse vxoratus cognouit solutam: quod adulterium dicit̄ et ē duplex adulterium si vsq; sit i m̄rimonio legitimo constitut⁹. ¶ **S**i intulit violentiam alicui. qđ dicitur rapt⁹ et si etiā cōn volūtate parentū suorū hoc facit ḡuius peccat. si fuerit talis rapta nupta. vel virgo vel monialis. adhuc ḡuius. ¶ **S**i cognouit cōsanguineam suā. vel vxoris sue vsq; ad quātū gradum cōsanguinitatis vel affinitatis indusue

quod dicitur incestus. **I**dem de muliere. q̄ simili mō
pmitit se cognosci a consaguineo viro sui. **I**dem
Si pater cognouit filiā adoptiuā. aut filiā adop
tue filie. aut vxorem vel filiā filij adoptiui. **A**ut
etiā si filius adoptiuus cognouit filiā naturalē
aut vxorem adoptantis. que omnia faciūt incestū
Si cognouit filiam suā scienter. quia tūc vl
tra incestum quē commisit. non potest amplius a
mīe debitum petere. **S**i cognouit monacham. vel
hūtem professionem castitatis. scelus opatus ē
a dicitur sacrilegiū. **I**dem si mulier cum clerico i sa
cris ordinibus cōstituto. vel religioso. p̄lato ordi
nato a hūmōi. **S**i cognouit om̄nem. vel quā tenu
it ad baptismū. s. filiam suam spūalem. et dicitur ince
stus. vel sacrilegiū. **I**dem de muliere cū cōp̄e. vel
filio spūali a hūmōi. **S**i susceptus cognouit
filiam suscipientis. vel vxorem eiusdem. etiā ince
stum commisit. **S**imiliter fit de cōfirmacione. **S**i
p̄ semetipsum vigilans voluntarie se polluit. vel
manibus proprijs. vel alijs modis. quod dicitur mol
licies. **S**i masculus operatus est turpitudinem
cū masculo. vel femina cū feia. vel vir cū muliere
extra vas debitū qd̄ dicitur Sodomiticū a ē gūissi
mū oīm. **S**i cū brutis opat̄ ē nephas. a cū qb̄
qd̄ dicitur bestialitas. **S**i dieb; festiuis aliquod
horū opatus est. quia magis ḡue. **E**t s̄m aliquos
huiusmōi circumstācias necē ē cōfiteri. q̄ mutāt

flagit
mad
filiosm

speciem peccati. q̄ si in ecclia vel loco sacro aliq̄
horum comisit: vltra hoc quod fecit. operatus e
etia sacrilegiu. ⁊ ob hoc ḡui⁹ peccm. ¶ De peccatis
que comitantur in coniugio ⁊ actib; inhonestis
vel tactib; ⁊ osculis aut verbis ⁊ huiusmōi dicit
infra c. de Lururia. *una* 191

¶ De vii. precepto viz. Non furtum facies.

Quod primo de vsurpatione rei aliene que
in hoc prohibetur precepto. Nota q̄ in
omnib; infrascriptis sp̄ibus est peccm
mortale. et tenetur ad restitutionem ei a quo est
recepta res. q̄ si ille non inuenitur vel ignoratur
paupibus erogetur. Et nota q̄ nō solum q̄ acci
pit. sed heredes etia eius tenetur. si tñ ad eos de
bonis illis puentum sit. ¶ Si abstulit re alienaz
occulte inuito dño: non solum ab extraneo: sed
etiam filius a pntib; vroz a viro. seruus a dño
discipulus a mgro. socius a socio. consanguine⁹
a cōsanguineo. quia semp furtum est. Et si fuerit
notabile aliq̄d damnū mōle est. ⁊ tenetur ad re
stitutionem. Secus si quid minimū. ut fructus et
huiusmōi. ¶ Si furatus est oues. agnos. oua ā
pulos. aut columbas. aut fructus agrorū. ¶ Si
arando. vel alias culcānando furatus est alienam
terram: quia tenet ad restitutionem totius damni
¶ Si furantē dedit consiliū. aut modū furādi. aut
aliquod auxiliū: q̄ tenetur insolidū. si pbabilē

creditur ex suo consilio homini damnum fuisse se-
cutū. ¶ Si vidit fieri furtum. et dolose zelauit:
quia tenetur ad restituconem. si ex officio habe-
bat impedire. ¶ Si interrogatus de furto ei
noto. tacuit: quia tenetur manifestare. ¶ Si sc̄
enter enit rem suatam. q̄ tenetur restituē. ¶ Si
comedit. aut bibit. aut induit de rebus furatis:
quia tenetur de omnibus que sic consumpsit. nisi
egerit causam spoliatorum. monendo. et indūcēdo
furem. et raptorē ad debitam restituconem. ¶ Si
vixit p̄ annum vixit de rebus. quas vir eius fura-
tus est: quia potius deberet. viuere de elemosinis
¶ Si furatus est aliquid vsurario. vel alteri. ut
inde faciat elemosinam. pro aia illius: quia non
sunt faciēda mala. ut veniant bona. ¶ De frau-
ducentia
¶ Rem sibi mutuam retinuit frau-
dulenter. vel aliter rem alteri ad man⁹ suas ven-
entem non restituit. nisi ille de suo habet tantūde
certitudinaliter. quod non vellet restituere. ¶ Si
inuenta. que non habentur p̄ derelicto. non resti-
tuit. sed ad sibi retinendum accepit. Sed inquisi-
cione facta. si non reperitur. debet paup̄ibus daē
alias peccaret mortaliter. nisi ipsi indigēti hoc
daretur. ¶ De thesauris inuentis multum sta-
tur consuetudini. ¶ Si re pignerata vsus est
ad vsuū consumentem. ad sui vtilitatem. contra
volūtatē dñi illius rei: quia tenetur de consūptis

Idem si sua culpa alias quouismodo pignus dete-
rioratum est. ¶ Si re comodata vsus est ad aliu
vsu q̄ fuit comodata: vel si re deposita sine licē-
tia deponentis vsus est: nisi p̄sumat dñm rei esse
contentum. q̄ tenetur de deterioracōne illius rei
¶ Si religiosus de rebus monasterij siue licētia
superioris habita vel presumpta aliquid accepit
¶ Idem si aliqd̄ recepit vel retinet occulte p̄ se. qd̄
mortale est a p̄prietariū. ¶ Si prelatus expendit
in turpes vsus bona ecclie deputata ipsius repa-
cōm. vel paupibus. vel bona monasterij ¶ Si rece-
pit a religiosis aliquid sine causa racōnabili. scz
pro turpitudine vel ludi acquisitione. vel causa
amicicie a p̄ntele sine aliqua indigētia: q̄ tenet
ad restitutionem. ¶ De fraudulētia etiā nota q̄
fit in substātia rei. vendēdo vnā rē p̄ alia. v; si vi-
nū limphatum p̄ puro vendidit. vel carnes pe-
cudinas pro castratis. aut cerā a alia aromata
non pura s; mixta alijs rebus. a hmōi. vel in q̄li-
tate: ut rem prauā p̄ bona. ut p̄nū. ferrū. coreū
aromata. animalia. fructus a hmōi defediosa a
si ea vendit pro bonis. vel in quantitate dando
mensuras diminutas et pondera. ut. ri. vntias
p̄ libra a hmōi. In hīs si notabilē dāpnificat
p̄imum: peccat mōr liter et tenetur ad restitucō-
nem. si parum nec plus intēdes. venialiter a pau-
pibus croget. ¶ Si vendidit rem aliquā multo

maiori pretio q̄ valeat sc̄dm̄ comunē estimacio
nem illius temporis aduertēter. peccat mōrlit̄. et
tenetur ad restitucōnem si prim⁹ notabiliter le
ditur. **S**ecus si parū. **I**dem si emat mōri pretio q̄
valeat. ⁊ hoc si veniat ex ignorātia vel impericia
venditoris. ¶ **S**i fraudauit iustas gabellas
⁊ pedagia. quia tenetur cōitati restituere. etiam si
multum vel parum fraudauit. **S**i etiam multū de
fraudauit mortaliter peccauit. ¶ **S**i emendo aut
vendendo causa fraudis mentitus est. q̄ quotiēs
hoc facit sciēter. tōciens peccat mōrliter. ⁊ tenet̄
ad restitucōnem. ¶ **S**i ouenit cum mercatoribus
vt ipse solus venderet pre omnibz. q̄ illicitū pactū
est. ¶ **S**i in ciuitate impetrauit. ut ipsi soli ven
dere liceat. quia sc̄dm̄ leges. debet omni bono suo
spoliari. ⁊ p̄pterea exilio damnari. **E**t hec etiā peā
incumbit cōcedentibz hmōi licentiā. **D**ñi qui gra
uant subditos in collectis vel exactionibz iniustis
q̄ tenentur ad restitucōez. **Q**ui distribuunt pre
stancias. sciēter aliquem grauantes cōtra debi
tum tenentur de damnis. ¶ **De rapina.**

Si rapuit rem alterius violenter. q̄ mōrle est ⁊
vltra hoc tenetur ad restitucōez. ¶ **S**i rē raptā ini
que celauit. q̄ tenetur ad restitucōez insolidū si ex
hoc impedita fuit restitucō. ¶ **S**i fuerit pirata. i.
predās p̄ mare quoscūq; idrēter. q̄ vltra p̄c̄m
⁊ restitucōem est ex̄catus ex̄cācōe papali. **S**ecus

tamē est de illis q̄ hoc faciūt cōn certos aliquos
cū quib; habēt bellū. ¶ Si dep̄dauit romipetas
euntes ⁊ redeūtes ad urbē. vel portātes necēaria
ad vsum Curie. vltra p̄ccm ex̄catus est ex̄cane
ppali. ¶ Si in bello iniusto dep̄datus est aliquem
vltra mortale p̄ccm ⁊ restitucōnem nō debet ab
solui n̄ firmiter p̄ponat et se disponat amplius
non interesse hmōi. vel alio bello iniusto. ¶ Si in
bello iusto abstulit aliquid ab amicis. sicut q̄nq;
faciunt stipendiarij. vel etiā si abstulit aliqd ab
eccl̄ijs inimicorum. q̄ tenetur ad restitucōz. ¶ Nō
q̄ omnes dantes consiliū ad aggrediendū v el
sumēdum aliqd bellū iniustū. sine quorū cōsilio
nō fuisset factum. vel nō poterat fieri. tenētur in
solidum de oibus damnis inde secutis. ¶ Si par
ticipauit in crimine rapine vel furti vel alterius
iniuste damnacōnis. in āquo infra scriptorū mo
dorum. quī in h̄is continētur versib;. Iussio con
siliū cōsensu. palpo r̄curfus. Participās mu
tus. nō ostans. nō manifestās. Tenet in solidū
de omni damno inde secuto. quousq; illi q̄ passus
est sit satisfactum. Intellige tñ Iussione vel con
silio vel consensu coopacōnis. vel palpo ⁊ adula
tione. vel recurfu ⁊ receptacōe latronū vel rerum
ablatarum. taliter qd sine hoc nō fuiss; scā rapiā
vel damnum. alias non tenētur. n̄ q̄ tū puenisset
ad eum de re rapta. vel de quanto damnū fecisset

cum suis vel quanto plus fuisset factum propter
aliquod predictorum ab eo factorum. **Quantum**
ad secundum versum nota. qd non obstas. non ma-
nifestans. et mutus tenetur qm est officialis et po-
test impedire damnum. et non facit: alias enim
non tenetur. **Quantum** vero ad participationem.
Istud potest fieri multipliciter. **1°** uno modo percurando
cum alijs ad rapiendum. et tunc tenetur ad illud qd
recepit vel dammificauit. si tamen non fuit in cau-
sa principali. vel quasi. **2°** Secundo modo recipiendo
per viam domi de rapina. et de illo tenetur. **3°** Ter-
cio per consumptionem rapine in victu et vestitu
et huiusmodi. sicut famulus raptoris. et vsurarij
que omnia habet de rapina et vsura. et tenetur de
illo quod consumit. **Q**uid autem debeat talis facere
vide in summa. **4°** Quarto modo per dotacionem. ut
videlicet maritus qui sciebat socerum suum non ha-
bere nisi bona rapta vel de vsura. qd non potest reci-
pere dotem ab illo. **S**i recepit: tenetur ad resti-
tucionem. **F**ilia autem cum remanet. vidua te-
netur restituere dotem. quia de alieno est. **S**i ve-
ro nesciebat maritus socerum suum esse talem.
tunc diuersa est opinio doctorum. vtrum possit
tenere maritus si filia vidua tenetur. **5°** Quinto p-
pter empacionem rei rapte. vel furate. et si sciens
hoc fecerit ob sui vtilitatem. vltra mortale pecca-
tum. tenetur restituere. si inuenire poterit dominum rei

si vero non inuenire poterit: pauperib; erogabit
vel precium eius. etiã si iam cõsumpsit. **S**i i gno
ranter. siue ignorantia iuris siue facti: a peccato
potest excusari. qñ tamẽ scit: tenet restituẽ si nõ
dũ distraxit: etiã p̃tio petito a dño rei. **S**i repe
tat a venditore si potest. **I**de de oibus q̃ successiẽ
emerent hmõi rem. nisi prius distraxerint illã
quia si bona fide exñs distraxerit vendẽdo: non
tenetur ipẽ. sed emens. **D**e hñs vide plenius in
Sũma scda parte ti. ¶ **I**ntrogandum est ergo
de predictis nouẽ modis dictorũ ver suũ singula
riter. **E**t primo. si iussit fieri rapinam. aut si eius
noie facta est: mortaliter peccauit & tenetur isoli
dũ. si aliter q̃ ex eius mandato facta non fuisset
alias tenetur pro qñto. ut sup̃. ¶ **S**i raptori cõfi
liam dedit ad rapiendũ: q̃ tenetur insolidum si
ex suo cõsilio factum sit. **S**i cõsensit rapine coope
rãdo: tenetur similiter insolidũ. eodẽ modo. ¶ **S**i
adulatus est raptori quasi strenuo et bñfacienti
tenetur insolidum si ex hoc damnum secutũ est
¶ **S**i raptorem vel rem raptã recepit. vel iniq̃
celauit: quia tenetur isolidum. si ex hoc damnu
secutum ẽ. vel impedita fuit restitucõ. ¶ **S**i vidit
rapinam fieri & nõ obstitit. cũ possit: vel si celauit
& non manifestauit: quia si officialis erat: tenet
ad restitucõnem. alias non. ¶ **S**i procurauit cum
alijs ad rapiendum: quia tenetur insolidũ. si ex

eius sequela vel fauore raptores hoc fecerunt. si
autem sine ipso fecissent: tenetur de quanto puenit
ad eum. vel de eo quod ipse damificauit. ¶ Si cepit
per viam domi de rapina. quia ad illud tenetur
quod recepit. ¶ Si in victu et vestitu consumpsit
de rebus rapine: quod tenetur ad illud quod consumpsit
nisi talia recipet in agendo causam spoliatorum
monendo et inducendo raptorem. ac. ¶ Si dotem
recepit a raptoze vel usurario: quia tenetur ut su-
pra declaratum est. ¶ Si scienter emit de rebus
raptis vel fuatis: quia restituere tenetur. Si autem
ignoranter. non tenetur nisi ad suam noticiam pue-
nerit. quod res rapta fuit. ut supra. ¶ Si quis impedi-
uit alios iniuste. a consecutione alicuius beneficii vel
officii ecclesiastici vel secularis. vbi iam erat acqui-
situm ius. tenetur ad restitutionem talis dampni
¶ Si autem nondum erat sibi ius acquisitum. sed erat
in via ut acquireretur: tenetur ad arbitrium boni
virii quantum potest illud dampnum in illo dubio esti-
mari. Similiter qui iniuste deicit ab obtento. vel pro-
curat alios eici. Secus autem. cum iuste procedit
¶ Qui infert damnum. quod in specie restituui non
potest ut mutilatio membri. vel si mile. ut manum
amputando. cum qua ille se nutriendo scribebat
vel virginitatem puelle auferendo. precipue per
violentiam vel seductionem. vel etiam mortem a-
licui inferendo qui suo labore se et familiam suam

nutriebat. aut sciens dando vel vendendo equum
claudicantem vel alias nocuum. aut etiam aliud
animal ad vecturam vel alium usum. et non emptori in
dicando illud nocuum. unde sibi postea aliud
sequitur damnum et homini: tenetur satisfacere de
homini ad arbitrium boni viri. ¶ Si mulier suppo
suerit sibi partum alienum. vel concepit per adulterium
nesciente viro: tenetur viro de omnibus expensis
factis filio putativo. et consanguineis id est filiis
vel aliis heredibus. per hijs que puenerunt ad
eum non tamen tenetur illa mulier manifesta esse fem
cum periculo vite sue. § quid agendum sit vide in
Summa scda parte ti. ¶ Si fuerit officialis alicuius
civitatis vel civitatis aut domini. puta camerarius
thesaurarius. aut notarius. vel similis. vel aliud
officium habens. per quo est sufficienter salariatus
nec contentus illo salario: a personis in quibus
suum exequitur officium. exigit vel extorquet aliquid
ultra suum salarium prefatum: non puto quod excuset
eum consuetudo. sicut nec rapina. propterea enim sta
tuuntur salaria. ne talis ultra hec aliquid petat
unde et peccat talis. et debet pauperibus erogare
quod ideo dico. quia difficile est semper illud reddere
illis a quibus recipit. maxime cum modicum fuerit
et persona inveniendi non potest unde illud receptum
est. vel nescitur. ¶ Si cum pecunijs quas habet
civitas in deposito negociatur. et si quidem cum eis

lucreretur per contractus usurarios: tenetur restituere
ei a quo accepit. Si per contractum licitum videtur tene-
ri saltem pro parte citati. vel pauperibus erogare
partem. ¶ Si usurpauit sibi bona iuratis aut iu-
ra procuratoris. aduocatoris. et hominum: quia ultra
mortale tenetur restituere. ¶ Si rapuit aut pro se
impetrauit aliqua bona cuius spoliatorum vel ex-
pulsorum: quod tenetur ad restitutionem. ¶ Si quis
ingressum in religionem bonam et approbatam edu-
cit vel per violentiam vel per suasionem: ultra peccatum
mortale commissum. et excommunicationem. cum infert vio-
lentiam persone. tenetur illum vel alium reducere
ad religionem in satisfactionem. vel tenere ipsum ingre-
di. si non habet impedimentum. de peccato et remissionem. de eo
¶ Qui autem eum qui intendit ingredi aliquam reli-
gionem. a suo bono proposito euocat. etiam si non
dum ingressus fuerat: eodem modo videtur peccare et pu-
niri debere. ¶ De furto rerum sacrarum quod sacrile-
gium dicitur
¶ Imposuit vel dedit super hoc consilium ¶ giu dicitur
ut imponeretur clericis vel personis ecclesiasticis
collekte vel exactiones. non habita licentia a romano
pontifice: Si secutus est effectus. ultra mortale et obli-
gationem ad restitutionem: non desistat post amonitionem: et
excoicatur. ¶ Si fecerit et si fecerit a desuper consuluit sta-
tuta contra ecclesiarum libertatem. ultra mortale tenetur de damnis
et est excoicatur ipse et scriptores et iudicantes. Ea tamen vi-
de plenus. §. in v. pte. ¶ Si accepit pronatum de

nouo alicuius vacantis eccie vel monasterij vel
locoru piorum vel bona iporu locoru vacan tui. de
hoc vide. s. in prima pte. ¶ Si vsurpauit bona
hospitalium vel alioz pioru locoru. aut bona reli
giosorum aut pauperu. aut rem eccie aut bo ca
pituli aut collegij. ¶ Si abstulit rem sacratam
ut calicem. pamenta. et hmoi. de loco sacro. de
eccia aut rem sacram de loco no sacro a rem non
sacram de loco sacro. ¶ Si emit aliqd de pecunia
eccie. qz talis possessio eccie est. ¶ Si effregit lo
cum sacrum vel locu religiosoru. ut portas eccie
vel portas conuentus aut monasterij. qz vltra
peccatum et obligacoem ad satisfaciendu de iniu
ria et de damnoz est exccatus. si tñ hoc fecit iniu
riose a violenter. ante denuciacoem. pot absol
ui a diocesano. de post vero a solo pp a seu summo
pniario. Idem iudiciu est si incendiū fecit stu
diose a iniuriose in predictis locis. Incendiarij
autem alioz locorum de iure coi non sunt exccati
In aliquibus tñ locis p sinodales constitucōes
sūt exccicati. ¶ Si legata facta eccijs et alijs pñs
locis aut paupib⁹ non solū integre nō soluit. s.
etiā solucōez differt. qz peccat mōrliter n̄ legiti
mo impedimēto impediatur. In aliquibus vero
locis est exccicatus p sinodalia statuta. ¶ Si nō
dedit laycus decimas suas q̄s tenetur. et solutio
nem faciat ut consuetū est et specialit̄ ecciasticis

personis. & ultra p̄c̄m tenetur ad restitutionem.
Si mutuauit pecuniam numeratā. **¶ De vfura**
vel aliquid eorū que vfu cōsumūtur ut frumentū
vinum. oleū et h̄mōi. cū intencōne aliquid c̄c̄pi
endi ultra suum capitale. mōrle est. et illud qd
ultra recepit. tenetur restituere. **¶ Si mutuauit**
supra pignus aliqd. rei mobilis. vel rei immobi
lis. ut sup vestes. vel equum a h̄mōi. aut sup do
mum aut agrum vel simile. a interim acc̄pit vfi
pigneris illius. donec reac̄cipiat pecuniam suam. &
quia vfura est. Exc̄p̄itur t̄n casus. s. Cū gener ac
cipit possessionem in pignus a socero suo quo
usq; ille donauerit sibi dotem. a si ipse gener su
stinet onera matrimonij. s. nutriet v̄pore. **¶ Si**
deposuit pecuniam penes mercatorē vel artificē.
cum intencōne recipiendi aliquid vtilitatis. licet
non faciat pactum super hoc. sed ponit in discre
cōne eius. volens in oī casu capitale suū saluum
esse. quia vfura est. Sed si vult p̄c̄cipare tam de
damno q̄ etiam de lucro. sic licet etiā cum pacto
Et in hoc q̄nq; solent offendere mulieres de do
tibus suis. Et dicuntur deposita vulgarit̄ s̄ vfu
ra est. **¶ Si quis p̄pter pecuniam mutuata alicui**
petit l̄ sperat principaliter ab eo aliqd obseq̄ū
vel vtilitatem. que p̄c̄o possit estimari. ut opera
boum vel persone. ad colendum terram vel
aliud. vel mutuacōem sui iumentū. vel cuiuscūq;

rei vel aliqđ remūm ut molat in molēdimis suis
vel ut procuret sibi beneficium vel officiū ecclīasti-
cū vel seculare. Vel ut det sibi pp̄ hoc plus defru-
ctib; fr̄e eius quā colit. vsura ē. Et si pp̄ter hoc nō
ab eo cui mutuauit. sed ab alio. ut dñi vel cōita-
tis recepit vtilitatem exiñ. illud debet paupibus
dare. ¶ Si veniente termino noluit prolongacōez
eius cōcedē nisi daret sibi āquid. quia vsura est
¶ Si in fraudem vsure p̄stitit decem brachia vel
vlnas panni vnus. ut reciperet decem vlnas pā-
ni alterius. quia vsura est. ¶ Si recepit ab
vsurario aliqđ dona. quia tenet restituere non illi
sed illis a quibus ipse vsurari⁹ recepat si sua sba
tota fuerat de vsura. ¶ Si credidit pecuniā pro
simili pecuniā. vel rem p̄ simili re. estimando pl⁹
valē h̄mōi. tpe restitutionis. vsura est si fecit cū
illa intentione ut reciperet illam melioracōz. ¶ Si
mutuauit pecuniā. recepturus in certo termino
alterius generis monetā. aut aliā rem. que plus
valeat. aut in alio loco vbi plus valeat. quia ta-
netur si hac intentione fecit. ¶ Si mutuauit
nauiganti vel eunti ad nundinas. cum pacto re-
cipiendi aliquid vltra sortem. ex eo qđ suscipit in
se piculū pecuniāz et mercūm. ex de vsu. nauigā-
ti quis enī in se suscipit piculum. n̄lomin⁹ tamē
contractus ille non est licitus. ¶ Si dedit granū
vetus ut postea recipiat nouum. qđ vsura est. si

tamen consideravit in hoc melioratione. qua propter
hoc fecerit. ex. e. quo. s. consiliat. r. c. In civitate
¶ Si notarius rogatus scripsit contractum usura-
rium: quia ultra peccatum mortale tenetur in solidum
et similiter si fuit testis in tali contractu. **¶** Si fuit
causa vel mediator et exhortator inter mutuantem
ad usuram et recipientem: quia moraliter peccat
et ad restitutionem tenetur. **¶** Si apposuit penam
contractui prava intentione: quia usura est et
restituere tenetur. **¶** Si tutor vel curator pupil-
lorum. vel procurator aut factor cuiuscumque. pecu-
nia pupillorum vel patrum. dedit ad usuram. etiam in
utilitatem illorum. ultra peccatum mortale commissum
tenetur restituere. In casu tamen quo illi non possint et
nolint restituere. illi in quantum habuerint utilitatem. non
ipsi principaliter tenentur. sed non facientibus ipsis
tenetur tutor vel procurator etc. **¶** Si quis accipit
sub mutuo ad usuram. non ad providendum sive
necessitati. sed ut faciat usuram. vel ludat. et alias
male utatur: mortaliter peccat. Idem si inducat alium
ad hoc faciendum quam alias non fecisset. **¶** De cambio
¶ Si fecit cambium et minuta de vno florentino au-
reo supra monetam accipit vel econtra pro cambio
dedit aliquid secundum communem cursum. non est illicitum
¶ Si fecit cambium per litteras realia de loco ad
locum non ficta et inde cepit moderatum lucrum
quia non est illicitum. **¶** Si fecit cambium que

vulgarit̄ dicuntur cambia sicca. aut p̄ veneciās
aut ad libras de grossi. & vsura est. q̄ ibi realiter
est mutuum sub spe lucri. **H**ec habundant in flo
rentia. ¶ Si mutuauit cum intentione nihil re
cipiendi si postea debitor dedit ei aliqd. & tenetur
ad restituōnem. si probabiliter credit q̄ p̄pter
mutuum acceptū hoc ei dedit. vel creditū vlteri⁹
retinendum. **S**ecus eēt. si ex tenuolētia ei dedit
¶ Si in emptione fructuum terre v̄l aliarū rerū
ex eo q̄ añ per aliquos menses q̄ recipiat hmōi
fructus vel res alias p̄ciū soluit. emit minus
iusto p̄cio p̄pter dilacōem recepōis dictorum
fructuum vel aliarū rerū. **S**ecus si hoc facēt cum
verisimiliter crederet fructus illos aut res alias
etiam posse min⁹ valere tpe recepōis eorūdem
quia ut prius vsurā facēt. **S**i aut̄ non vendidit
plus iusto. & non vult illi qui vendit facē fructū
bonum. sicut ei qui dat sibi pecuniā mutuatā: sic
non est vsura. **S**i vendidit aliquam rem p̄ p̄cio
quod ad p̄ns currebat cum pacto. q̄ si tempore
soluōis valēt plus: etiam vellet illud plus. **S**i
contra si valēt min⁹: non vellet illud min⁹ quia
vsura est. **S**i vero cōtentus sit recipere p̄ciū illud
sive valeat plus sive minus. Et sic utingat plus
valē: non est vsura. ¶ Si quis emit domum vel
agrum multo min⁹i p̄cio q̄ valeat. cū pacto q̄
venditor recemat eā vel eum cum placuerit pro

eodem precio. et ipse primus emptor interim fructus
illarum rerum percipiat: quod usura palliata est. ¶ Nota
quod usurarius tenetur ad omnia damna. que passi fue-
runt debitoribus propter solutionem usure. ¶ Si eius consi-
lio aliqua civitas a civitate dedit suam pecuniam ad usu-
ram: quod usurarius est. Et eodem modo si civitas a civitate
aliquam recipit pignus aliquid a eius fructus non computa-
vit in sortibus: extra de usu. Conquestus. vii. q. si est vir
.xxx. q. iii. si heres. ff. qd me. ca. l. metus. ¶ Cum ad-
vertendum. ¶ Deest de illis que prohibere possunt et non
prohibent: extra de sen. ex. quatuor et non tenetur re-
stituere. nisi quantum ad eos pervenit. ¶ Si concessit
vendidit aut locavit. aliquam domum usurariis
a aliis ad extendendum fenam: quod non licet. Et si sunt pre-
sentes. archiepiscopi. a Episcopi. ipso facto suspensio: incurrit
¶ Si sunt alii prelati aut clerici ipso facto excommunicationem in-
currunt. ¶ Si est universitas: interdictum incurrit. Et si
tales talem suam sustinuerit per mensem: terre eorum
etiam sunt interdictae quod dicitur usurarius ibi morantur.
¶ Si fieret statutum in aliqua civitate. quod usure solvan-
tur. vel solute non possint repeti. a repetite non
possint restitui. et excommunicati sunt qui faciunt hec statuta
et qui iudicant secundum ipsa. ¶ Unde illi qui faciunt capitula
cum iudeis. ut domini et civitates. continentia. quod
possint fenerari. et quod usure ab eis ex torte. non
possint repeti in iudicio. et huiusmodi: videntur in-
cidere in hanc excommunicationem omnes videlicet domini

qui faciunt hmoi capitula. et ciues qui hoc consulunt
ep de vfu. in Cle. ¶ De empcone denariorum
montis florentie. vel pstitis. veneciarum. vel lo
cis ianue. qz aliq ponunt esse vsurarium contractu
licz alij contrarium teneat. Etio nemi consulas
ut faciat. Factum autē. si potes inducē ut post
mortem suam et vnus alteri sinat cōitati. l̄ p̄tē
det paupibus. bonum erit. Si non vult adherēs
opinionī cōtrarie nō facile odempnes. In hmoi
enim fm̄ doc. non est p̄cipitāda sentētia.

¶ Quis falsificat testa // ¶ De vsurpatione
mentum defunctor. aut aliud. instrumentum aut
lras vel p̄tices aliquas. aut aliquo taliū sciēte
v̄tūtur. v̄d̄i mortale. et tenetur ad oē damnū qd
inde sequitur. ¶ Si quis falsificauit lras papales
vel talib9 falsis sciēter v̄tūtur. est ex̄catus. cui9
absolutio pape reseruat. Sed qui ex falsa causa
suggesta. obtinuit aliquā litteram in Curia. que
causa si fuisset expressa. nō obtinuisset p̄tita. vl̄
qd ex illis litteris recipit. Licz non fit ex̄cat9. tñ
tenetur ad restitucōnem illi9 quod sic recepit.
¶ Si quis in bullis papalibus apponit l̄ remou
vnam lrām vel punctum. fm̄ hosti. est ex̄catus
ex̄cacione papali que fit in curia. nam in iure cōi
hoc non hētur. Et hoc si bulle hnt vigore. Nā si
expitasset earum vigor aut valor. utputa quia
cōtinebat grā ad tpus cōcessam. et iā expirauit

illud tpus quia si tūc totū raderet non ppter ea
incurreret quis excoicacōz. fm Rich. ¶ Si quis
falsificat lrās aut sigilla prelatorū aut citatis vl
dnorum: vltra mōrle tenet ad satisfactōnez oim
damnorum inde secutorū. ¶ De falsificāte quēcū
q; librum vl scripturā in damnū aliorū. ¶ Si q̄s
fecit alchamiam. aut falsificauit monetā: quia
vltra mortale tenetur ad restitucōnez. ¶ De si fals
scienter vtitur. a si in hoc deceptus fuit. ¶ Si q̄s
falsificauit mensuras vel pondera ciuitatis. vel
scīenter illis falsis vtitur: vltra mortale tenetur
ad satisfactōnem damnorū inde sequentium.

De 8. precepto. s. Non loquaris cōtra primum
tuum falsum testimonium. Et primo de menda
cio pernicioso. *mm*

20.

Si dixit mendaciū perniciosū. id est quod
est contra honorem dei. ut in hijs que sūt
fidei. vel in damnum notabile proximi
spūale vel temporale: quia mortale est verbi grā
Si dixit fornicacōnem non esse peccatū. a v furam
aut hmōi: vel. Si negat se vel alium esse debi
torem proximi. cum tamen nouit se esse debito
rem aut alium. et hmōi. ¶ Si dixit mendaciū
in iudicio interrogatus a iudice: quia mortale
est. ¶ Si dixit mendaciū in confessione de ne
cessario confitendis. quia mortale est. ¶ Si dixit
mendaciū in p̄dicacōne studiosē: q̄ mōrle est

nisi ex surreptione subitanea locutionis impedit
tatis. ¶ Si mendacium dixit ad laudandum aliquem
vel adulandum alicuius. ¶ De mendacō iocoso
¶ Si dixit mendacium iocofum causa solacii vel
ad utilitatem aliquam inde consequendam spiritualem
vel temporalem sine nocimento alterius: quod est ve
male. ¶ De mendacō officioso. ¶ Si persona
quae dicit mendacium etiam officiosum est persona au
toritatis vel magne reputationis seu perfectionis
posset propter accūs tale mendacium esse mortale. si vi
de quantur inde magnum scandalum in mentibus
hominum. ¶ Si dixit falsum testimonium contra aliquem
iniudicio. vel accusavit iniuste. ultra mortale pec
catum tenetur de omni damno lesio tenetur etiam ad restitu
tionem fame. sicut dicat se falsum dixisse postquam vero
ille est punitus: non tenetur propter periculum quod ei
immineret. ¶ De detractione. ¶ Detractione per
quam auferuntur fama alteri multipliciter est inter
rogandum est. viz. Si quis imponat alteri aliquod
falsum quod sit peccatum mortale: quia peccat mortaliter et
tenetur ad restitutionem faciendam. nisi ex hoc im
mineret ei magnum periculum. ¶ Si ad peccatum alte
rius quod narrat addit aliquid notabile ultra pec
catum: tunc tenetur ad restitutionem si illud impor
tat infamiam. ¶ Si peccatum alterius mortale cum esset
occultum. manifestavit alijs ad infamandum: pec
cavit mortaliter. et tenetur ad restitutionem. inquitur

potest nisi illud crimen postea p̄ aliā viam esset
publicatum. ¶ Si p̄ccm̄ alterius occultū manife-
stauit. non intencōne famandi. vel alias nocēdi
sed ex quadam loq̄citate. nō vidē mortale. Per
accīdens tñ vi. si ex hoc sequēt diffamaō illius
ut q̄ audiētes publicāt possz̄ fieri mōrle. ¶ Si ac-
cusauit i iudicō & denūciauit p̄lato crimē alteri⁹
non zelo iusticie. sed ex maliuolentia. & peccauit
mortaliter. s̄ ad restitucōnem fame non tenetur
seruato ordīe iuris. ¶ Si fecit libellam famosū
id est cedulas siue scripturas in detractionem
alterius ponens in loco publico ut legantur aut
etiam caucōnes. et h̄mōiz quia mōrliter peccat &
tenetur ad restitutionem. ¶ Si p̄ccm̄ alterius
etiā manifestū narrat ex odio. vel intencōne
nocēdi. peccat mōrliter. s̄ ad restitucōne. fame
nō tenetur. Si aut̄ ex loquacitate. venialiter pec-
cat. ¶ Si de factis alioz̄ que sunt venialia cōiter
recitauit ex loquacitate. vel aliqua indignacōe
non est mortale. nisi intenderet sic diffamare
¶ Si significauit peccatū alteri⁹ mortale et oc-
culum prelati. vel p̄nibz̄. vel ofessoribus aut
alijs p̄sonis maturis. qui possunt illū peccātem
impedire ne amplius simile faciat. vel q̄ non fi-
at si adhuc non fuerit factum. puta si timēt h̄oci-
dium ab illo fieri. quod significauit ac̄. q̄ non
est p̄ccm̄ sed caritas. & nō tenetur ad restitucō;

fame. maxime cum verū significauit. Secus si fal-
sum significare. ¶ Si falsū dixit de aliquo: debet
accedē illum vlt illos. corā quo l quib⁹ hoc dixit
a dicē coram eis. falsū se dixisse. nec excusatur qd
hoc sit ei verecūdia magna. Si autem verū dixit.
h non iuste vel bene non debet dicē se falsū dixis-
se. qd hoc tūc esset mendacium. h debet dicē. iū-
ste se et male dixisse. ¶ Si quis narrat crimen
alicuius p̄t audiuit. dicens. se sic audiuisse dici
ab illo. licz sit occultum. a hoc ex leuitate vlt etiā
loq̄citate: non videt mortale. neq; teneri ad re-
sticūdem fame. Sed est dubiū de illo. ¶ Si bona
facta alicuius dixit mala intencōne facta. s. p̄pter
ypocritism vlt supbiam vel hmōi. intendēs eū in-
famare: peccat mōlitter. Idē si negauit bona fa-
cta. Idē etiā si taceat bona alicui⁹ que sūt cū ē
necēarium quiq; ad liberacōem p̄mi. ¶ Si audi-
uit infamacōes et diffamacōes alioꝝ a in hoc
delectatur: peccat mortaliter. Si aut nō delectatur
in infamea. ymmo displicet sibi infamaē alios. h
tū delectatur de loquacitate: non videt mōlitter pec-
care. In p̄latis tū qui p̄nt prohibere talia cum
aduertūt a non faciūt: est mōle. . . . . 21.

De nono p̄cepto. s. Non desiderabis uxorem p̄-
Primo nō de cogita ~~uxorem~~ p̄mi tui.
tombus cū Luxuriam. qd cogitationes
committendi aliqd p̄cēm luxurie. quādo

fiē cum consensu rōnis: semp faciūt peccm mōzle
a specialiter cōtra istud p̄ceptū. Et sūt diuersaz
sp̄erum. sic etiā opa carnalia. licet non ita graue
mortale faciat simplex cōsensus. sicut op⁹ exteri⁹
Cum ergo dicāt penitēs habuisse se cogitacōes
quibus cōsensit rōne. **I**nterroget cōfessor. cū qb⁹
p̄sonis. seu erga quas personas habuit hmōi co
gitacōnes q̄ si erga coniugatam dixerit: q̄ adul
terium est. **S**i vero erga solutā a ip̄e solutus fue
rit: q̄ fornicacō ē. si erga cōsanguineā: q̄ incestus ē
a sic de alijs. ut sup̄ dictum est in. c. de. c. p̄cepto
Insuper interrogād⁹ est penitēs quociēs hmōi
habuit cogitacōnes. q̄ tōciens peccauit mōzliter
Item si p̄ interualla tpm hoc fecit. puta de h̄de
rat nunc cum cōsensu rācōnis cōmittē fornicacōez
cum aliqua. postea se occupat in aliquo alio ne
gocio. ut viz. cogitat de gubernacōne domus sue
vel hmōi. et exinde iterum deliberat fornicari: q̄
iterum peccat mōzliter. et sic deinceps. **S**i si cōti
nue versatur in tali cogitacōne. viz. p̄ horā plus
aut minus. vnū peccatū est. sed tanto grauius
quāto diutius. **S**i mutat cogitacōnez de vna
ad aliam p̄sonā. vel ad diuersā sp̄em cū eadem
persona. vel deliberans de p̄ se. semp de nouo pec
cat mortaliter. **V**nde si centum mulieres vidēt
vnam post aliam. ad quālibz specialit̄ determi
naret animū suum: centum mortalia cōmitteret

Secus si vna cogitatione omnes appetet; quia
ut sic vnum esset peccatum. habes tñ deformitatem
tot peccatorum. ¶ Item si diebus festiuis huiusmodi
habuit cogitationes. discurrendo peccatas. et puo
cādo mulieres. et si filo captus ex aliquo libidine secu
tus est eā. et quanto tempore. ¶ Item quod dicitur de viro erga
mulierem: idē semp dicendū est de muliere erga
virum. ¶ Item de delectatione morosa habes in
c. de Luxuria. ¶ Si mulier contematur hūc ama
tores. et cum perpedit vel cōsiderat aliquē eā pe
ri. seu amare carnalitē: ponit se ad fenestram. vel
vadit ad aliquem locū ut videatur ab eo. vel po
nit se in ecclesia vel alio publico loco. vbi discurre
iuuenes. ad prouocandum eos in sui amorem:
quod mortale est. etiam si non appetat peccare. cum
eis. cū occasione ruine prestat. *num* 22.

De p̄cepto. s. Nō cōcupiscas rē primī tui.

Cogitacōe seu desiderio hūdi res alie
nas nō. q̄ ultra peccatum operis iniuste
vsurpationis diuersarum specierum. de quī
bus dictum est. s. in c. de. vii. p̄cepto: Inro gan
dum est etiā de desiderio habito cū rēs alienas
hūdas seu acquirēdas modo iniusto. q̄ tale de
siderium siue cogitacō. si cū cōsensu rōnis est. et ali
cuius rei nōbilis: semp est mōrle. et eiusdem sp̄ci
cuius ē op̄ illius iniuste acquirēdis. verbi gratia
Si desiderat aliquid habē ex vsura: sp̄s vsuē est

Si p rapinam: est rapina. Si p viam occultā. est furtum. et sic de alijs. Et ideo interrogand⁹ est. quō desideravit h^o rem alienam. ut habeatur species peccā. q̄ necēria est confitenti. In hijs tū peccatis cordis tātum nō tenet quis ad restituōnem nisi opus fuerit secutum. Nota etiā q^d cū q̄s in q̄ntū cumq; mīmo ope dānificat primū. per quēcumq; etiam modū. si habet ppositū etiam in multo dānificandi si posset: peccat mortaliter. Vnde ementes et vendentes. quicūq; pati sunt decipere primum in multo si possent cōmode: mortaliter peccat. licet actu in modico decipiunt. *m*

¶ Sequitur scda pars huius tractat⁹ q̄ tractat de vicijs capitalibus et speciebus et filiabus eorū

¶ Et Primo de Supbia. *m. 23*

Supbia scdm greg. est mater oim capitalium viciorū. et est vicium multum subtile et difficile ad cognoscendum et consistit in appetitu inordinato p prie excellentie. Et habet quatuor species siue modos de quibus potes interrogare. prout videbitur expedire. si tamen penitens intelligat.

¶ Prima species. Si videlicet bona que habuit naturalia vel spiritualia. aut temporalia: sibi attribuit et non a deo eadem recepisse recognouit.

¶ Secunda species. Si bona ipsa a deo recepisse cognoscens principaliter: estimat tamen se ea

meritis p̄p̄ris recepisse. ut p̄pter suam industriā
vel ingenium aut prudētiā. v̄l p̄pter sua ieiunia
aut oracōnes. ⁊ h̄mōi. ¶ Tercia ut si ea bona q̄
non habuit. reputauit se habē. s̄. cum estimat se
h̄re multum huilitatis. caritatis pacie. sapiētie.
⁊ prudētie ac. ¶ Quarta. si reputauit se meliorē
ceteris alijs. contempnens eos siue despiciens.
¶ In qualibet harū sp̄erum p̄t esse mortale v̄l
veniale. sc̄dm q̄ rōne cōsentitur vel non. ⁊. ~
Si fuit presumptuosus. p̄. ¶ De p̄sūptione
nendo se ad faciendum. v̄l dicendū. que sūt sup̄
vires suas. v̄l non p̄tinent ad cōdicōem suā. v̄l
in sp̄ualibz v̄l etiā in tp̄alibz. utputa secularis
iudicando clericum. vel eos q̄ non sūt sibi subditi
vel de h̄is in quibus non habet potestatē: quia
peccauit mōrliter. ¶ Si posuit se ad faciendum
ea ex̄c̄tia ad que non erat aptus. ⁊ vnde potest
venire piculum sp̄uale vel tp̄ale alteri: ut si me
dicus ignarus posuit se ad medicandum. Aduo
catus ignarus ad aduocandum. Cōfessor igna
rus ad audiēdas confessiones. ⁊ h̄mōiz q̄ pec
cauit mōrliter. Secus autem si cōpetenter de illa
arte erat peritus. nō tamen excellens. ¶ Si presu
mens de sanctitate sua. v̄l de virtute. exposuit se
piculo peccōrum. vt vadens ad loca imbonesta
vel frequentans cōuersacōnem cum mulieribz
specialit̄ leuibus. ⁊ alia h̄mōi. vbi de facili potest

labi in mōle. ¶ Si nimis. presumens de se. non p
uidet de necitatibus vel periculis occurrentibus
spūalibus ⁊ corporalibus. expectans effectum mi
raculosum a deo. vt q̄ sanet eum infirmum siue
medicinis. vel ministret ei cibum sine labore ⁊
quia mortale est. et dicitur temptare deum. Si
militer si sit predicator sine studiū prouidentia. ⁊
doctor aut consul. rēdendo vel consulēdo impio
uise. *xxx* ¶ De ingratitude.

Ingratitude. q̄ reperitur in omni peccō mōli est
sicut circumstantia aggrauās ip̄m. quia ubi hō
semper debuit seruire deo: eum offendit. Est tñ
etiam vnū speciale peccm. inquitum. s. recipiens
bñficia a deo vel ab hoie. nō ea recogitat regra
ciari ⁊ recompensare. v̄l quod pei⁹ est in mēte
vilipendit beneficia rēpta. v̄l murmurat de eis
v̄l iniuriatur benefactori. Cōiter tamē reperitur
mixtum cum aliquo alio gñe peccati. qñq; est
mortale et quōdoq; veniale. ¶ Interrogetur er
go singulariter si recogitauit. si regraciatus est
si recompensauit: ⁊c. Item si ea vilipēdit. si mur
murauit de illis. v̄l si illi bñfactori iniuriatus est

De inobedientia etiam inter. ¶ De inobediētia
rogandum est. Si viz. non obediuit superioribus
suis spūalibus. et t̄palibus. legibus. canonicis
vel cūilibus. rōnabilibus statutis. aut statutis
synodalib; aut p̄uincialib; aut etiā ordinacōib;

superiorum hūcū vim p̄cepti v̄l p̄cipiēdi. ut q̄n
mādat verbo aut scripto. hoc vel illud serua
ri in virtute obedientie. vel sub pena excoīcāōis
vel alijs penis grauib⁹. ⁊ h̄mōi equipolentibus
quā mōrliter peccauit. In alijs autē ordīnāōib⁹
simpliciter factis t̄nsgrēdiendo: est veniale nisi si
at ex cōtemptu. q̄ tūc esset mōrle q̄ntumcumq⁹
leuib⁹. ¶ Si nō obediuit dñicis p̄ceptis de quib⁹
s̄. tractatum est. vel p̄prie conscīe. ¶ Si non
p̄buit debitam reuerentiā maiorib⁹ suis vel dñis
spūalib⁹ et t̄p̄alibus. ¶ Si obediuit alicui superiori
in illicitis. ⁊ quia vterq⁹ peccauit. ¶ De scismate.

Scisma committit̄. cū quis recedit ab obediētiā
scē Romane ecclēe sumens sibi aliud caput. vel
sequens alium p̄pam q̄ canonicē electū. nisi eēnt
duo electi. quorum quilib⁹ h̄rētur a suis sequaci
bus p̄ papa. ⁊ nesciretur daē quis eorū canonicē
esset electus. quia in hoc casu vidētur excusari po
puli. si tamen non sunt p̄tinaces. s̄ parati semp
obedire illi vel adherere. quē sciēt sciēt verū
papam. q̄ alias mōrliter peccarēt. ¶ Si q̄s immi
t̄tur ordīnāōib⁹ factis a scismaticis. ⁊ q̄ est exca
tus. ex̄ de sen. ex̄. c. i.

De infidelitate.

De infidelitate iudeorū. ⁊ paganorū v̄l h̄eticorū
quorum q̄lib⁹ est grauiissimū p̄c̄m ducens ad
dampnāōnem. non oportz hic dicē. Inter hos
solum heretici sunt ex̄cati. et cum illis precipue

iudeis non debz hēi mīmis domestica conuersatio
et p̄cipue ydiote. Potes tñ interrogare prout
videtur. si habuit aliqd̄ dubiū in hīs que sunt
fidei. vt de sacramēto altaris a hmōi: a si de hoc
habet displicentiā: non curandū. Si aut̄ volun
tarie a spon̄te dubitat essz mortale. ¶ Hereticus
quilibz. est excoīcatus. et non pōt absolui c̄tra se
dem aplicam. vt patz in processu. ¶ Item cre
dens. receptator. vel fautor hereticorū: similiter
est excoīcatus. ut ex de hereticis. ¶ De ambicioē

De ambicioē que p̄cedit ex supbia a importat
inordīnatum appetitū honoris q̄ multum repitue
in prelatīs et dñis. etiā interrogandū est. ut. s.
Si desiderauit aliquā dignitatē. v̄l bñficiū cura
tum. rōne deliberata. p̄ncipaliter p̄pter hono
rem vel vtilitatem tpalem: peccauit mortaliter.
¶ Si desiderauit dignitatem v̄l officiū a bñficiū
eccīasticum v̄l seculare ad qd̄ est indign⁹ a inep
tus. vtqz ignarus v̄l criminofus et hmōi: quā
peccauit mōrliter. maxime. Si desiderauit hmōi
etiā faciēdo cōn̄ precepta. ¶ Si quēsiuit ho
nozem de quacumqz re ita inordīnate. q̄ ibi cōsti
tuit finem: mortale est. In alijs casibz tñ v̄iale

De derisione que aliquñ procedit. ¶ De derisione
ex supbia etiā interrogandū ē. si v̄z derisit sacra
mēta aut verba sacra. l̄ alia d̄ma. vilipēdēs ea a
scōs viros. a p̄latos. ap̄sonas r̄ligiosas. a p̄ntes

aut volentes deo seruire. ut sic retrahent eos:
quia mortaliter peccauit. ¶ Si studiose derisit ali
quem intendēs ex hoc iniuriā eius ⁊ vilificacōez
vel nobilem pturbacōnem eius. vel derisit defe
ctuosos sensu vel corpore. ut eos facēt pturbari:
quia mortaliter peccauit. Secus si ex leuitate et
causa iocī. ⁊ si nullū ex hoc pturbauit. ¶ De iudi

Si viz facta alterius q̄ du **¶ De temerario**
bia fūt quo animo fiāt. in malā partē interpretat⁹
est. ¶ Si deliberate iudicauit alium de peccō mor
tali. sine signis sufficientibus ad indicandū ma
liciam illius q̄ mortalit̄ peccauit. ¶ Si iudicauit
de veniali deliberate: venialit̄ peccauit. Idē etiā
si iudicauit de mortali. s̄ non deliberato animo.

Si fuit curiosus cū condi **¶ De curiositate**
tionem intellectuā. ut q̄rendo scire q̄ fūt. s̄. capa
citatē suā. ut de trinitate. de p̄destinacōne ⁊ si
milia. vel q̄rendo scire parum vtilia. ⁊ dimitten
do multum vtilia. ⁊ magis necēria. ut querendo
sciām aut aliqd̄ scire. solum ad sciendū. nō autē
ad hoc. ut deum ex illo agnoscat. v̄l ad aliā vtili
tatem: quia peccm̄ est. ⁊ q̄nq; mōl̄e. ⁊ q̄nq; veni
alez. v̄l querendo scire aut sciām ab illis a quibz
non debz querere. ut a demombus v̄l p̄ sortes q̄
mōl̄iter peccauit. ¶ Si q̄ fuit scire mala et va
na. ut cātilenas. incantacōnes aut similia. ¶ Si
fuit curiosus circa vsus sensuū. s̄. vel aspiciēdo

vel audiendo. vel odorādo. vel gustando. vel tan-
gendo aliqua fine necitate vel vtilitate. s; sola de-
lectacōe sentiendi. sine tñ aliqua deformitate. qz
pcēm est et cōiter veniale. ¶ Si vero cū deformita-
te pōt esse mōrle. ¶ Si uūt ad videndū specta-
cula mundana ⁊ officiosa. vt torneamēta hasti-
ludia. seu ad videndum currē p brauiō. ⁊ hmōi
Nam si in hmōi est piculum mortis spūalis ⁊ cor-
poralis. ut qñ sunt spectacula ēpñtatiua turpitu-
dimis. vel cum in illis pōt recīpe lesionē aliquam
nōbilem corpis: mortale est. et multo maius in
exercente hmōi spectacula vel prebente occasioēz
ad ea. alias eēt veniale. nisi ppter hmōi aliquis
ita delectaretur. qz mēs ei⁹ a deo auerteretur. Ita
viz qz eēt patus trāsgredi pcepta dei et ecēie vt
illa aspiceret aut facēt. Et hoc idem intellige de
quocumqz pccō. qd ex se est veniale. qz p hunc mo-
dum pōt effici mōrle. ¶ De adulacone.

DE adulacone. q̄ cōiter ē scandalifatiua ⁊ ofiſtit
in hoc. qz quis verb; vel factis suis inordiāte intē-
dit placere alijs ad beniuolentiā capiendā. Et si
in malo adulatus est criminali. pura laudās ali-
quē de vindicta facta. vel de turpitudiē ⁊ h⁹ mōi
qz mōrle est. Si adulatur vel laudat aliquem in-
tendens eum decīpe. ⁊ pāpue nōbiliter i aliquo
in spūalib⁹ vel tpalib⁹: ē mōrle. Secus si aliquid
iustum intendit ab eo habere. vel quid paruum

recepte p modū domiz ¶ Si nimis laudat aliquē
ex quo ille sumpsit occasionē supbie vel inanis
glorie: cōiter est veniale potest tñ aliquñ esse mor
tale. ¶ Si autem laudat aliquē ad magis exhitā
dum illū ad virtutes. vel ad cōfortandū. cum in
tribulacōne ⁊ tēptacōne fuerit. obseruatīs tamē
debitis circumstātīs ē veniale. ¶ De inani gloria

De inani gloria. q̄ pcedit ex superbia. et impor
tat inordinatum appetitum laudis huāne. seu in
ordinatam cōplacētīā eius cui offertur. ⁊ cui fit
aliquid opis. p̄ncipalit̄ ppter laudē p̄priā amit
titur meritum eius ⁊ p̄cēm incurritur. Et ergo. inē
rogādum ē s̄m statū hoīm de diuersis materijs
in quibus hoīes querūt sibi laudē. ut a docto ē de
sciā et doctrina. a scholarib⁹ de ingenio et dispu
tatione. a rcōre de regimine. a muliere de ornatu
⁊ pulchritudine. ⁊ hmōi. ¶ Si opera sua in ge
nere bona. ut ieiunia elemosine ⁊ h⁹ modi. quasi
omnia ad laudē huānam fecit mōrle vidē cū ibi
constituit finem suum. Si tñ pura intentione et
iusta fecit opera bona. et audiēs se inde laudari
sumpsit cōplacētīam de laude sua ⁊ vidē veniale.
¶ Si q̄siuit laudem ⁊ gloriā de ope p̄cī mortalis
mortaliter peccauit. ⁊ hoc si s̄m rōem deliberatā
hoc egit. Secus si scdm̄ motum sensualitatis. vel
etiam si de aliquo veniali gloria ē. ¶ Si ita inordi
nate appetit laudem ⁊ gloriā de aliquo ope q̄ p̄t

eam cōsequendā patius est facē cōn aliqđ prece
ptorum dei: peccat mortaliter. ¶ Si gloriatus
est de fortitudine aut pulchritudine aut sanita
te corporis. aut de memoria aut intellectu prestāū
aut de spūalitate. aut grācia spūali. l. de pntela
a sanguinis nobilitate. aut de potētia vñ dñio seu
psperitate. de scia. de diuicijs. d. e eloquentia. de
artibus de cantu. a ceteris hmōiz: gloriatus est
de visitacōne ciuū. vñ de reuerēcia sibi facta. a
de sequela famulorum a ceteris multis hmōi.

De immodestia. Et ¶ De immodestia virorum
primo virorū inornati. que pcedit ut frequēter
ex inanī gloria. possit tñ ex alijs causis pcedere
Vnde interrogandū est si vñq̄ vestit⁹ sic bitu
religiosorum in despectū eorū. vñ in ludis vanis
a inhonestis. q̄ si hoc fecissz. grauiter eēt punien
dus. ar. extra. de epi. audi. vel mime. ¶ Si ex la
sciua. et vanitate vsus est veste muliebri. quia
grauiter peccauit. ¶ Si ad ostentacōez et inanē
gloriam. supfluum habuit ornatū. a supflūū app
raturum in vestibz. viz si vestit⁹ est bisso l. purpura
cum ad hoc nō sit autorsat⁹. vel veste racamata
aut picturata falcōibz a radijs a hmōi. vel si cū
vestes compositas apposuit nimiaz sollicitudinez
et si de hīs supbiuit et glatus ē mōzle est. si tam
inordinatam delectacōez habuit ex hīs ad lau
dem a gloriam inanē. q̄ non curauit transgredi

mandata dei et ecclie. ¶ Similit si dicto mō vsus
est vestibus diuisatis et diuersis colorib⁹ et
vl trapatis. ¶ Si talibus vestib⁹ et supfluis or
natibus vsus est ad inducendū mulieres ad sui
cupiscētiā ex tamē mēimomū. qz mortale est
et dico ex mēimomū. qz vxor pōt se ornare ut
marito suo placeat. et econtra maritus ut vxori
absqz peccato honesto tamen modo fieri debet
ille ornatus. ¶ Si coram mulieribus stetit aut in
cessit. inhoneste vestitus. demonstrando femora
lia et alia inhonesta mēantia ad libidīnē. ¶ Si
nouam inueit portaturā in vestib⁹ ex lascīua et
vanitate. ¶ Si radi fecit barbā sepius causa
lascīuē et vanitatis. ¶ Si ad ostentacōnem et ma
nem gloriā vel supbiaz habuit supfluū ornatū
et apparatus in equis. sellis. frenis. aut vtēlibz
domus. ut ciphis. lectis. et alijs rebus et supelle
tilib⁹ ornatis. aut si alijs ornamentis vsus est
p̄ter honestā et suētudīnē et dētē sibi et sibi simili
bus vel si ad hmōi manē gloriā domū vel camerā
depingi fecit stellis vel rosis aut alijs varijs et
mundanis historijs. vel inhonestis picturis et
hmōi. qd mōle vidi. ¶ De immodestia mulierū
De ornatu supfluo et inhoneste etiā interrogā
de sunt mulieres. s. de ornatu fucorū. capillature
gēmarum. vestiū p̄ciosarū et de foderaturis et
caudis earum. et planellis nimis altis. et pictis

quibus ut frequenter videntur mulieres ytalice
a coronis. aut balhis capiti. a hmoi. in quibus
aliqui est mortale et aliqui veniale. ¶ Si vfa est
fucis et alijs ornatibus ad ostentationem a manem
gloriam sui et de hmoi supbiuit vl gloriata e. qe
more est si tam immoderatam delectationem habuit
ad laudem a gloriā illam. qe nō cuauit transgredi
mandata dei et ecclie. ¶ Si vfa est fucis et alijs
ornatibus ad inducendū viros ad sui concupiscē
ciam ex mēimomūz quia est more indubitanter.
¶ Si oblasuam vl ad placendū aspectibz viro
rum. aut ad cōtemptū. depilauit collū a supcilia
aut barbam vel frontēz qe more est. nisi id facēt
ad vitandam nimiam deformitatē. vt nō despiciat
a suo legitimo viro. ¶ Si adhibuit nimiam dili
gentiam et studiū a tyus ad ornandū se. vl si
fecit excessum vt statuta vel tū vltra suum sta
tum vel odicōnem. vel nō scdm morē priē. vl vfa
est vestibus nimis mollibz a delicatis quia pccm
est. Et si inordinate delectatur in hmoi. ita qe etiā
si sciret homiēs ex hmoi sui ornatu scandalizari
id est trahi ad sui concupiscēciam: nō curaret de
ruina proximiz quia mortale est. ¶ Si ex lasci
uia et vanitate mulier est vfa veste virili: mor
tale videtur esse. ¶ Si mulier se colorauit vel
aliud figmentum adhibuit ad apparentem pul
chritudinem. ¶ Si fit ppter lasciuā l ad trahēd

alios ad sui cōcupiscentia. & q̄ mortale est. Si tñ
aliquam turpitudinē à maculā aliquā et hmōi
ex infirmitate aliqua v̄l alia causa supuente
delere vel occultare conaretur: nō esset peccatū
¶ Si ad cōplacendum viro suo. vel ad repiendū
virum si est inuupta vel ne despiciatur ab alijs
vel ex aliq̄ leuitate v̄sa est fucis v̄l alijs oīmen
tis supfluis: non est de se pccm̄ mortale. s̄ p̄uā
veniale. nisi sit notabilis excessus in hmōi. q̄ pos
sit iudicari de occasione data ruine alioꝝ. & non
accepta. q̄d tamē difficile est iudicare. ¶ Si co
ream duxit aut corizauit. & qua intencōne. & cū
quibus. & quo loco & tpe. & si cātilenas cantauit
& p̄cipue turpes. & q̄ intencōne. & coram quibus
Si simulauit sc̄itatē h̄re ¶ De p̄pocri
p̄ieium. orōnem. & hmōi cū malus esset. v̄l si
hoc egit ad cōsequendam laudē huānā constitu
ens ibi finem. & q̄ mōrle est alias veniale. n̄ aliud
viciū adiūgatur. ¶ Si simulauit sc̄itatē. inten
dens p̄ hoc aliquid facē. q̄d sit cōtra honorem dei &
v̄tilitatem p̄mi. ut viz ex hoc possit adipisci sc̄z
indignus aliquam dignitatē vel officiū aut bñ
ficiū. vel ut ex hoc decipe possit p̄mū sp̄ualit̄
vel t̄paliter. & q̄ mōrle est. ¶ Si simulauit sc̄itatē
cum esset malus. ut darentur ei elemosine. sic sc̄o
viro. vel p̄curatoribus eccliarum. ut cecritanis et
similibus. & q̄ mōrliter peccauit. ¶ Si simulauit

maiozem sc̄itatē q̄p̄ habuit. v̄l occultauit aliquē
defectum suū. q̄ hoc ad edificatōnem proximorū.
non est pecc̄m. velleue veniale. Si tñ hoc facit
ob aliqualem vanitatē vel vanā gloriā: veniale
est. ¶ Si laudauit seipsum de aliquo ope ^{peccati}
quā mortale est. ¶ De iactantia.

Si laudauit seipsum de aliquo peccō mōli mor-
taliter peccauit. Si de venializ venialiter. q̄ntum ē
de se. ¶ Si iactauit se de aliquo ope bono. s̄ de
virtute sc̄ia. industria. vel diuicijs. aut potentijs
et hmōi ex superbia q̄ inani gloriā: mortale ē vel
veniale sed in radicē in ipius superbie. vel inanis
glorie vnde p̄cedit. ¶ Si laudauit se. cōtempnē-
do alios. vt phariseus publicanū: mortale vidē-
fiat ex aliqua leuitate vel vtilitate cōsequenda
veniale vel nullū est. ¶ Si se laudauit menda-
citer de malo. vel bono quod non fecit. vel de eo
quod non habuit. vel quod nō fuit. p̄pter super-
biam et inanē gloriā: p̄t esse mortale vel veniale

¶ Si vilificauit se verbis vel factis plus q̄ sen-
tiat in seipō in mente. dicens aliq̄ mala de seipō q̄
in se non recognoscit: viter veniale ē. et d̄: proia

Si contendit aduersus ali ¶ De contētiōne.
quem scienter contra veritatē in rebus alicuius
importantē: mortale est. Secus si in rebz paruis
et inaduerterter. ¶ Si contendit pro veritate
et nimis inordinate: cōiter est veniale. possit

tñ tanta esse inordinatio. q̄ rōne scandali conse
quentis esset mortale. *iiii* ¶ De discordia

Si habēs tractare aliq̄ cum aliquib⁹ in hñs q̄
fuit ad dei honorem a p̄mi v̄litatez. discordiā
habuit et fecit. eo quia male afficitur ad eos cū
q̄bus tractauit. vel ut eis oñdat se non minus
scire. s̄ tātum quantū ipi. q̄ mōrle est. **Sec⁹** autē
si idcirco discordat. quia videt sibi magis secūdu
deum a rationem q̄d ipē intēdit q̄ quod alij. Et
tunc vel non est peccatū vel leue. nisi tamē eēt mī
mis p̄tinax. *viii* ¶ De p̄tinacia. . . . .

¶ Si fuit nimis p̄tinax i sētētijs suis. discrepās
a cōi iudicō ceteroz. cōiter ē v̄iale nisi eēt pericu
losum a inductiuum erroris. ¶ Si excusauit vel
defendit peccatū omissum ut tan q̄ benefem. a si
scienter. q̄ mōrle est. ¶ De singularitate siue p̄

Si fecit singularita *viii* sūp̄cōe nouitatum
tes in conuersacōne vite. vel in vestib⁹. vel i cere
monijs. vel alijs adinuentiomb⁹. p̄ccm est. Et si
adinuenit aliquā malā ōsuetudinē. omia mala
exinde sequentia. ei imputantur. *x* ¶ De secū
do p̄ccō mōrli a sp̄eb⁹ a filiabus eius. .22.

O Inuidia que est sc̄dm p̄ccm mortale. et
est tristitia de alieno bono. in quantum ē
diminutiuum p̄prie excelētie. a si fit cum
consensu rōis. est mōrle. nisi esset de aliqua re pua
Sicut puer inuidet alteri puero. quia plures

habz feudus et hmōi. **S**ed si fit secundū motum
sensualitatis et cum displicentia rōnis est vāiale
vel nullum. etiā de renōbili. **E**st ergo interrogā
dus penitens scdm statū suū de hmōi viz. ¶ **S**i
prelatus alteri inuidit de maiori placōne et dig
tate: **S**i officialis de dignitate et meliori officio. **S**i
doctor de maiori sciētia vel concursu. **S**i scolaris
de acutiōri ingenio: alteri: **S**i curialis de maiori
acceptacōne coram dño: **S**i mercator de maiori
credito: **S**i nobilis de maiori honore et repu
tacōne: **S**i spiritalis de maiori deuocōe. reputa
cōne vel fama: **S**i vicinus. de maiori honore vel
familia vel diuitijs: **S**i mulier de maiori ornatu
vel pulchritudine. aut de marito vel filijs et h⁹
modis: **S**i artifex: de artificijs: vel de maiori lu
cro et sic de alijs qz totum est inuidia et peccatū
mōrle. **S**i tamē quis dolz de bonis proximi. nō ex
eo. qz ille ea habeat. s; de defectu suo. qz. s. ipē eis
caret: est tamē cōtentus proximū illa hēre. nō est
inuidia. **S**imiliter etiā si dolet de bono inimici. ex
hoc solum. quā tīmet sibi ex hoc nocimentum
venīre: non pprie pertinet ad inuidiā. ¶ **De odio**
Odium est filia procedens ex inuidia. Vnde in
terrogandum est. **S**i habuit odium ad deum
quia flagellauit eum infirmitate vel penuria
aut aliquo simili. vel quā impediuit eius mala
desideria. vel ppter aliam causam: qz mortale est

¶ Si habuit odiū ad primum. desiderans malū
eius siue spūale siue tpale. vel gaudens de malo
illius. et si est malum nōbile quod ipē appetit. rō
ne deliberata et mōle est siue malum sit in psona
vel in fama vel in sba. vel alio modo. **¶** Secus autē si
non cōsentit racō. vel si quid non multū dānosū
malum appetat. **¶** Si doluit ex eo qd inimic⁹ eius
non sustinet aduersa s; psp̄era eius semp vidit
Si autem desiderauit malū alteri. puta infirmita
tem in bonum eis. ut bonus ppter hoc efficiatur
vel ne alijs noceat. non ē odiū. **¶** Item interro
gandum est hic et inuestigandū caute. **¶** Nā laici
omēm displicentiam solent appellare odiū. qd
tamē non est. nisi mō iam dicto. **¶** Item odium
quod hnt contra vnū. reputāt tantū vnū pccm
¶ Nota qd sicut in alijs. sic et in illo quotiens re
uocādo iniuriam mēte. de nouo odiū habiūt ad
illum cū consensu rōnis. et totiens peccauit mōlif
¶ Et ideo interrogandū est de tpe in quo odium in
eo pseuerauit et quō frequenter odiuit. **¶** Item
nota qd nō oportet. ymo nō debet illi petē remiam
de hmoi odio mentali nisi illum offendiss; verb
aut alijs modis ab eē. quā tunc tenetur remiā
petere. **¶** *~~~~~* **¶** De susuracōne. *~~~~~*

¶ De susuracōne. q̄ est ponere dissensionē ppter
malam intencōem inter amicos vel consanguineos
de vno dicēs mala alteri. et econtra vel referens

studiose que possunt odium causare. et huiusmodi quod
mortale est ut frequenter solet facere nurus contra
socrum et e contra. Si tamen dicit aliquis unde orta est dis
sensio inter amicos vel consanguineos non hoc in
tendens. sed quod incaute locutus est et de se non est
mortale. sed potest esse ratione scandalum. ¶ Si quis tam
tum intendit malam amicitiam vel conversationem alicui
cum aliquo ne alius decipiatur congruis modis
non est malum. ¶ De exultatione in adversis proximi.

Ividens damna et mala fieri hijs quibus inui
det. vel ad quos odium habet. letatur deliberato
aimo. de malo illorum est mortale. Secus si non delibe
rato animo letatur aut de malo inimici. non in quantum
malum est. sed in quantum non poterit ei nocere potest
esse sine peccato. ¶ De tristitia in prosperis proximi.

Tristitia in prosperis proximi. differt ab inui
dia in hoc quia invidia tristatur de bono proxi
mi. et propter hoc cogitat. et desiderat quomodo mala
habeat. Sed contingit sepe quod non patitur ille damna
que ei appetit. sed magis prospera sibi contingunt et
de hoc tunc amplius tristatur. et est mortale si
tamen fit cum consensu rationis. ¶ De detractio
ne etiam filia inuidie habes super in. c. de octavo
precepto.

Ira nec non speciebus et
Ra Est appetitus vindicte. et vi. ¶ filiabus eius
cum capitale. quod frequenter ministratur

cum odio. unde interrogandus est de ea ut sequitur

Si vii; propter aliquem defectum in se vel alterum commissum desideravit vindictam seu punitionem alicuius. quocumque. et a se vel a deo. vel ab alio solum intendens satisfacere animo suo irato: mortale est a hoc quando intendit istam punitionem absque oratione. et etiam si nobile malum intendat cum consensu rationis. quod alias veniale esset. ut est ira praesumptiva in gubernanda familia sua. nisi tamen illa fiat modo prescripto. **S**i iratus contra seipsum propter aliquem defectum. turbatur contra se. quod veniale est. **S**i iratus contra deum propter aliquod flagellum murmurat corde vel ore. impatienter ferens: quod potest esse mortale et veniale secundum modum impatientie. **De indignatione**

Indignatus est contra aliquem. non valens eum videre. vel audire reputans indignum. quod illi displicuit. cum potius debet sibi servire: quod veniale est contra. Et si propter hoc retinet sibi loquelam et per alia signa ostendit sibi displicentiam. quam auferenda sunt ad tollendum scandalum proximorum et opinionem odii. **S**i petenti veniam. et parato satisfacere de iniuria. non dimittit vel reconciliatur. quod mortale est

Percogitavit diversas. **De timore mentis**
vias et modos ad vindicandum se de iniuria. et hijs implevit mentem cum cogitationibus alterius: quia secundum processum potest esse mortale et veniale

Sex ira clamavit contra aliquem. **De clamore**

inordinate et confuse et furiose loquendo. veniale est
dicitur. Si tamen expressam sibi dixerit iniuriam propter
quam scandalizari possit. mortale est. ¶ De contumelia

Si dixerit alteri verba iniuriosa. importanter vi-
cia vel opprobria. alicui iniuriandi. ut vocando ali-
quem furem. aut proditorum. vel alias inhonestam perso-
nam aut dicendo homini mala vel alia de partibus suis
quia mortale est. ¶ Si dixerit verba opprobriosa fa-
milie sue. vel discipulis vel subditis suis causa cor-
reptionis. si fit debito modo et honeste. est sine pec-
cato. alias dicitur veniale. nisi tamen infamatoria di-
ceret. unde sequeretur magnum scandalum. quia
tunc esset mortale. ¶ De blasphemia.

Si blasphemavit aliquem alicui deliberato. ut per-
cuteretur vel castigaretur in hoc tali maledictio est
maledictio in malum eius. est mortale. nisi hoc af-
fectaret ad emendationem. Si autem hoc non deside-
ravit sine rationem. sed sine subitum motum id est quod tamen
si contingeret. valde doleret. sic est veniale. et dicitur fit a pu-
tibus erga filios. cum ex ira subita quandoque male-
dicunt ipsis. quod tamen corde non vellent. ¶ Si maledi-
xit annum vel diem. aut horam natiuitatis sue. et minimo
malis coniunctionis. et homini alicui deliberato. mortale
videtur. Si tamen ex solo primo motu ite hoc fecit. est ve-
niale. ¶ Si maledixit creaturis irrationabilibus et
hoc fecit in detestationem creatoris. vel in damnum
domini eorum est mortale. alias esset veniale. et otiosum

Si blasphemavit animas defūctorū suorū pntū
vel aliorum hoīm: vidē mortale. q̄ vidē intendere
notabile damnū vel malū. a hoc idē cum sibi p̄
maledicit ex impatiētia. **S**i blasphemavit dia
bolum. malū est q̄ otiosū saltē. **De maledi
ctōne dei a scōrum dictum est s̄ in sc̄do precepto.**

De rixa. que fit cū hoies ex ira se inui
cem percūtiunt etiam interrogandū est. Nā que fit
animo nocendi vel iniuriādi. ut in adultis: ē mor
tale. a in incipiente. Idem in p̄sequente si fit aīo
vīdicandi. **Sec̄o** si fit aīo defendēdi se tātum vel
ad exercitium ut pueri faciūt. **De sedicōne**

Seditio est quādo vna pars ciuitatis isurgit cō
trā aliam. a ex pte eius qui iniuste mouit. est mor
le. a in omnibus sequentibz eū. a tenētur de oibz
dampnis inde secutis alteri partī. **Ex** pte autem
eius qui resistit iniuste sedicōi mote cōtra se vel cō
tra bonum cōe ciuitatis. nō ē secūdū se peccatum
nisi misceantur odia a vīdicacōes. quod ut fre
quenter accidit in hmōi. **Quādo** etiā ex resistētia
sequerentur alteri p̄ti multa picula a mala ceden
dū esset per partē resistantem sic. q̄ alias nō eua
deret multa peccata que in cōflictu partium seque
rentur. **Si** quis est etiam ita parciālis a ita obsti
nat⁹ animo. vel alit̄ parciālis. q̄ appetat ex t̄mimū
alterius partis exilium. l̄ damnū. per fas vel ne
phas paratus etiam in malis sequi ptem suam

ut sunt in ytalia. guelfus. ⁊ gibellin⁹. non est sine peccato mortali. et in malo statu. Similiter si ex hoc vel alias. iniuste operam dedit ad expellendū aliquem. vel impedit ne possit reuertī. ¶ De homicidio etiam filia ire dictū ē supra in quinto precepto. ¶ De quarto peccato mortali. scilicet. Accidia ⁊ speciebus ⁊ filiabus eius. ¶ 26.

Accidia est quartum peccatum capitale et importat tedium bene operandi. Unde in interrogandum est de ea. Si ita accidiosus et attediatus est quod habuit in horrore bona diuina. ⁊ in abhominacione spiritualia ⁊ opera bona ad que tenetur. ut precepta dei ⁊ ecclesie ⁊ hoc cum consensu rationis. quia mortale est. si tamen habet tales motus secundum sensualitatem. cum tamen diu spicientia rationis. est veniale. ¶ Si ita contristatus est de morte consanguinei. vel alio casu. quod permitet eum benefecisse. vel proponit amplius non benefacere. ⁊ dimittit aliqua necessaria ad salutem ut audire missam. ⁊ huiusmodi. quod est mortale. ¶ Si ita contristatus est quod vellet nunquam fuisse creatum vel natum se in mundo. vel quod esset animal brutum. vel quod vellet mori quocumque etiam siue male siue bene. dum modo hinc exiret. talis tristitia secundum consensum rationis est mortale. ¶ Si esset ita contristatus de causa aduerso quod iurreret in grauē infirmitatem propter nimiam tristitiam perdens somnum. aut dimittens cibum ⁊ huiusmodi

videtur mortale quādo pōt se iuuare i hmoi ¶ Si
cōtristatur ex cōsideracōe bonoz q̄ habent aliqui
a quibus ipse caret. vilipendens dona sibi data a
deo a iñ sumens tedium bene opandi qđ est mor
tale scđm sub a supra. a repitur i psonis spūali
bus. ¶ Si ex lapsu i peccatum ita cōtristatur qđ
incurrit tedium bene opandi. a qđsi diffidentiam
¶ Si cōtristatur ex hoc qđ bona pposita que faciūt
sepe frangit ex hoc incurres tedium bene opādi
quasi sibi videat non posse pficere. accidia est a
repitur i spiritualibz deo seruire incipientibus
¶ Si attediatur ex frequentia tēptacōnū veniale
est si tamen ipsis resistit. qđ etiā incipientibz deo
seruire volētibz cōtingit. ¶ Si attediatur i opibz bonis
ut i orando. legendo. vel audiendo lectionez. vel
missam. vel predica cōnem. vel dicendo officium
a huiusmōi. non tamē dimittit de nccitate fiēda
quod cōiter est veniale. a repitur hoc i spūalibz
¶ Si i officijs suis cōmittens defectus sumpsit
nimiam tristitiam respectu cōfusiōis hūane. acci
dia est a veniale. a ex superbia procedens. ¶ Si
de peccatis suis doluit magis respctū hūane vere
cūdie qđ diuine offense. similiter accidia ē ex sup
bia procedens. a pōt eē veniale cūiter. ¶ De filia
bus accidie quandoqz est difficile cognoscere an
sit mortale. nisi cum miscēt cū aliquo peccō no
to a cōtra precepta. vel vbi pceptū aliqđ depmāt

Si desperauit de misericordia dei est **¶ De desperatione**
mans deum non posse vel nolle sibi indulgere. vel
parcere. etiam venienti ad penitentiam. vel non posse ab
stinere a peccato cum adiutorio dei. mortale est. si fit
cum deliberatione consensus. Secus. si secundum aliquem
pulum temptationis. **¶ Si desperauit se non**
posse euadere aliquas miseras mundanas. et peri
cula propter quod decreuit se occidere aut aliquid aliud
malum facere. quod mortale est. et si aliquid homini operatur
est vel incepit. peius est. et multo grauius. **¶ Si con**
tempnit diuina bona et spiritualia. ex tristitia aggra
uante mentem. mirra cum accidia. est mortale. Si autem
contempneret et refugeret ea per que posset vitare
peccatum. quia tunc pertinet ad blasphemiam in spiritu
sancto. que habet sex species. que sunt. **Presumptio**
Desperatio. Inuidia fraterne gratie. Impugnatio
veritatis agnitione. Obstinatio. et finalis impeniten
tia. De hijs interroga prout expedire videtur
quia communiter non committuntur homini. nisi a mul
tum sceleratis. **¶ De presumptione. ¶**

petra in spiritu sancto

Presumptio dicitur cum quis nimis presumit de misericordia
testimans quod parcat sibi ad placitum suum. vel quod sal
uet eum perseuerantem in peccato. **¶ De desperatione dicitur**
est huius prope. **¶ De impugnacione veritatis agnitione**
Impugnatio veritatis agnitione dicitur cum quis
condicet veritati quam tamen bene nouit. et ma
xime circa ea que sunt fidei. **¶ De obstinacione**

Obstinatio dicitur cum quis firmat se in proposito peccandi. **De inuidentia fraterne gratie.**

Inuidentia fraterne gratie est contra caritatem dei in quantum dolet de eo quod deus est bonus. et ex bonitate sua dat gratiam. et est contra caritatem proximi.

Penitentia finalis dicitur cum quis proponit se nunquam desistere velle vel penitentem aut nunquam reuersurum ad penitentiam. **De rancore.**

Rancore etiam filia accidie est interrogandum si viz habuit indisplacitiam vel tedium correptiones. et etiam corrigentes eum: veniale est nisi illos odieret. quia tunc fieret odium ammortale.

Si subtraxit se ab hijs bonis ad que erat aptus ex timore deficienti. ut a ieiunijs. ab ingressu religionis a prelatione imunda. ab officio predicacionis ab audientia confessionis. et hmoi: quia cõiter est veniale. nisi esset preceptum in eo quod dimittitur. **De otiositate**

Si stetit otiosus nisi boni spiritualis vel temporalis opans. unde tempus amisit irrecupabile veniale est ut videtur. nisi ex otio addatur aliquod viciu quod frequenter accidit. unde etiam interrogandum est quanto tempore stetit otiosus. **De torpore seu pigritia**

Si fuit piger et tardus ad bene operam gratiam quam quis tamen fecit. ut videlicet tarde venit ad ecciam. tarde dedit elemosinam. et similia. quod cõiter est veniale. nisi tamen ex illa tarditate obmitteret

aliquod preceptorū. ut qz nō subuenit paciētia
extremā necitatem. cum tenetur. aut infirmo ex
quo sequitur mors a hmōi. quia tunc ē mortale
S habuit distracti. ¶ De euagacōne mentis
onem mentis. vel si voluntarie vagat i audiēdo
dīna cogitando interim vana a iūtilia. quia viter
est veniale. nisi addatur aliqđ spēale pccm. vel si
pmitit eas durare per totum officiū ad qđ obli
gatur ex precepto. ¶ Si loq̄tur iūtilia ex tedio l
audit noua. l mutat loca hinc inde. l distrahit
sensus vel menbra. diuersimode. qz ē veniale viter
¶ De negligentia. que ē emissio ¶ De negligentia
voluntatis circa ea q̄ d; facē. q̄ etiā pōt dici repi
ditas. In hoc quotidie oēs offendim⁹. s; ē veniale
n̄ omittatur aliquod necariū. ¶ Si fuit negligēs
circa opa mīe spūalia. q̄ tinētur i hoc versu. Cō
fule. castiga. dimitte. solare. fer. ora. Et nō qz s;
cōsilio p̄prehenditur dōctrīna. i. docē ignorantem
precipue vtilia ad salutē. ¶ Si fuit negligēs ad
ad discendum necaria ad salutē. ut p̄cepta dei a
eccie generalia. quia in hmōi ignorantia non ex
cusatur. vel ad eundum ad predicacōnem. vel ad
missam audiendam. vel similia. primo modo est
mōrle. secundo modo veniale. vtile ei ē p̄deotis
a laicis valde ire ad predicacōnem. ¶ Si fuit ne
gligens in audiendo diuinum officiū. vel pre
dicacōnem ut ibidē dormiēdo vel loquēdo aut

alia cogitando. vel curiose querendo audire. aut
de predicatore murmurando ¶ Si fuit negligens
ad procurandū sacramēta sibi a familie sue ut
si ex negligentia mortua est ples sine baptismo
vel hmoi: qz mortale est. ¶ Si infirmus mortu⁹
est sine confessione a oratione. vel extrema unctio
ne. a cum ex negligentia crassa hoc pcessit: mōle
videtur. vel graue veniale. sedm qz ipē plus. vel
minus indigebat. ¶ Si negligens fuit ad recipi
endum sacramentum cōfirmacōis pro se a fami
lia sua. ¶ Si non confirmatus tenuit aliū ad cōfir
macōnem. ¶ Si iterato fecisset se confirmari. vel
recepisset iterato ordinem semel receptū. et si scī
enter hoc fiēt mortale ē a orahie irregularitas
in suscipiēte. ¶ Si fuit negligēs ad correpcōnem
fraternam cum ad eā tenetur. viz de occulto peccō
a mortali et sperabat emendationem eius: quia
tunc esset mortale ipam obmittendo aut veniale
eam ē tardādo. vel si obmisit de hīs que nō sunt
mortalia. ¶ Si non seruauit ordinem debitum in
fraterna correpcōne. ut videlicet nimis aspere l' in
tempore vel loco indebito: quia peccatum est.

* **S**omisit ad mī / ¶ De negligentia confessiois
nus semel in anno confiteri. vel ex negligentia. vel
ex ignorantia. Secus si ex impotentia. s. quia non
habuit copiam confessoris. Si etiam nō suppleuit
defectum cū potuit: mortale est. Et si suā familiam

ad hoc quantum potuit non induxit. ¶ Si recolens
aliquid mortale commissum non habuit contritionem et
propositum confitendi tempore suo. sed fuit contentus se illud
commississe. vel si penituit eum non commississe aliquid
peccatum mortale. quod sibi videtur iam potuisse commit-
tere. et si consentit in hoc. mortaliter peccauit. ¶ Si
faciens confessionem. scienter dimisit aliquid mortale
peccauit mortaliter. et tenetur reiterare totam con-
fessionem. ¶ Si dixit se esse contritum de omnibus
peccatis et dispositum ad abstinendum. et satisfaci-
endum. cum hoc non intendit. mortaliter peccauit. et
tenetur reiterare confessionem. ¶ Si penitentiam sibi im-
putatam pro mortalibus. ex negligentia omisit
mortaliter peccauit. et tenetur reiterare confessionem; si est
ipsum oblitus. ¶ Si ad confessorem simplicem. et
grossum accessit. et insufficientem eum cognoscens
cum tamen habet casus difficiles. quia tenetur iterum
confiteri alteri magis perito et sufficienti. Vel si con-
fessus est in excommunicatione maiori excommunicatus. etiam si
ipse nesciuit et suus confessor. quod non fuit absolutus
a peccatis. et debet iterum confiteri. quod non fuit tunc ca-
pax absolutionis. ¶ Si scienter confessus est ei quem
nouit excommunicatum vel suspensum. vel non habentem au-
toritatem. puta quia simoniae recepit benefici-
um. vel quia intrusus est per laycam potestatem
peccauit mortaliter. et tenetur reiterare confes-
sionem. ¶ De negligentia confessionis.

Somisit cōicare semel in anno. s. in pascha & hoc
post annos discreōnis: peccauit mortaliter. nisi
fuisse legitime impeditus ut quia alteat⁹ stoma-
cho vel excōicatus. querens tñ absolucōnem. vel
de licentia proprii sacerdotis vel cōfessoris per ali-
quos dies differret. **I**n hmoi tamē casibus debz
supplere defectus q̄ cito poterit. ¶ **S**i comuni-
cauit nō ieiun⁹. ita. s. q̄ post medium noctis ali-
quid sumpsit cibi & pot⁹: q̄ mortaliter peccauit
nisi esset grauiter infirmus. quia tunc licet. ¶ **S**i
cōmunionē sūpsit. cum staret in pposito perpetrā-
di aliquod mortale. q̄ mōlter peccauit. ¶ **S**i nō
cōfessus de aliquo mortali omisso. vel aduertēter
ex verecundia. vel inaduertēter ex indiscretionē
aut in discucōne cōscientie. vel ex ignorātia crassa
vel sup̄ma sumpsit cōionem: q̄ peccauit mōlter.
¶ **E**t nota q̄ si quis obmittit cōionem tpe statu-
to. conari debet cōfessor ut inducat illū ad supplē-
dum defectum. nisi sit oīno indispositus. **I**tem cū
tēperit aliquem deditum vicis turpibz vsqz ad fi-
nem quadragesime. tantū vidz ut non subito ad-
mittat talem ad cōionem. sed plonget sibi tpus
p aliquas ebdomedas. ¶ **D**e alijs defectibus cō-
cionem. vide q̄ i. 3. parte i. c. de clericis. ¶ **I**nter-
rogandū est etiā hic. ¶ **S**i p̄cipauit cū aliquo
in crimie ppter qd crimen ille erat excatus puta
excatus est. quia verberauit clericū. vel etiam cū

aliquis clericus subicit se alicui layco verberan-
dum. ad placandū ipsū de iniuria illata. clericus
ille efficitur exccatus. quia participavit in crimine
cū verberante ppter qd ille est exccatus. ut extra
de sen. ex. Si concubine. a est mōrle. ¶ Si existēs
in exccatōne maiori scienter. participavit in dīnis
audiendis in ecclia. aut in sacramentis percipien-
dis. quia peccavit mōrliter. ¶ Si etiā existēs exca-
tus maiori exccatōne. scienter picipavit cum alijs
fidelibz. etiā extra dīna. precipue in hīs q dīnē-
tur i hoc versu. Os. orare. vale. cōio. mensa. nega-
ta. a si hoc fecit ex contēptu. vel cōn phibicōnem
supioris. peccavit mortaliter. alias. xialit. similiē
a ille cū quo picipavit si scīvit eum exccatū. quia
ille similiter etiā efficitur exccatus maiori exccatōe
a q tamē pōt absolue ois qui eū pōt audire. Exci-
piuntur etiā quq; casus in quibz licet picipare
cū exccatis. qui cōtinentur in hoc versu. Vale. lex
huile. res ignorata. necē. Declaratō; tamē istius
versus a alteri paulo supra. vide in. 2. pte sūme
¶ De quito peccato mortali. s. Auaitia a speciebus
a filiabus eius. *uun*

.2A.

Auaitia est inordinatus appetitus ha-
bendi. Et consistit in tribz. s. i iniuste ac-
quirendo. tenaciter retinendo. a inordi-
nate amando. De hīs tribus ergo et filiabus. et
speciebus eius est interrogandū ut sequit. a pō

te primo modo vij de iniusta adquisiōne. dicitur
est s̄ in c. de .l. precepto. restant tamen aliqua de
quibus nunc dicendum est. ¶ De symonia

Symonia que versat̄ cū spūalia. a semp̄ est
mōrle peccatū. a in omi casu eius pecūia recepta p̄
eam restitui debet. non tamē ei qui eam dedit. s̄
pauperibus debet erogari. a hoc de necessitate l̄
illi ecclesie in cuius iniuriā data est. ¶ **Si dedit**
pecuniam vel aliquid qd̄ pretio pōt estimari pro
habendo aliquo sacramento. ut ē baptism⁹. euca
ristia. benedictio nuptiarum a h̄mōi. a fecit hoc
quasi daret premiū illius. cuius signum esse pōt
si pactum fecit cū dante h̄mōi sacramentaz. quia
symonia ē a mōrle. ¶ **De presumit̄.** quādo negat̄
sacramentum si non detur pecūia. nec excusat cō
suetudo. Secus est. si dat aliqd̄ s̄m̄ beneplacitum
suum gratis. et ut elemosinam. non coactus aut
exactus. sed sponte ad cōsuandam cōsuetudinem
quam tamen si seruare nollet. non esset cogend⁹
neq; sacramenta ei deneganda. ¶ **Si emit vel**
vendidit aliquā capellam l̄ aliū locū in ecclia. qz
symonia est. ¶ **Si emit vel vendidit sepulturam**
ecclie. vel sepulchrum. vbi ponat̄ cadauer ei⁹ qz
symoniam commisit. ¶ **Si emit vel vendidit ius**
patronat⁹ alicuius ecclie vel capelle. qz symoniā
cōmisit. ¶ **Si patron⁹ alicuius ecclie vel capelle**
aut altaris. vel alterius beneficij. pro pecunia

2
110

elegit et presentauit instituendum in ecclesia sua. quia
simoniam commisit. ¶ Si porrexit preces carnales
pro indigno aliquo ordinando vel promouendo
aut beneficiando. quia simoniam commisit. et hoc
si sciuit ipsum indignum. Et si prelatus ratione homini
precorum vel pretio eum admittit. similiter simoniam
commisit. ¶ Si fuit mediator ad procurandum al
teri aliquod spirituale beneficium. vel ordinem et
homini pro aliquo temporali. quia simoniam commi
sit. ¶ Si conduxit aliquem ad predicandum
cum pactione pecunie. vel intentione lucri. simoni
am commisit. Et similiter predicator qui hoc modo
acceptauit. ¶ Si filium aut filiam aut alium misit
in monasterium. pactione facta pro certa quanti
tate danda pro ingressu monasterii. simoniam
commisit. Et similiter religiosi recipientes hanc pe
cuniam. ¶ De quibusdam alijs simonijs cleri
corum vide quod in tertia parte in capitulo de clericis
Et de ista materia habes plenius in summa in secunda
parte si. et per totum. ¶ De prodicione
Si prodidit civitatem aliquam aut castrum inimi
cis. quia ultra mortale tenetur de omni dampno
inde secuto. Idem si prodidit res alterius iniuste
auferentibus. aut etiam personam eius. Si prodidit
secreta alicuius iniuste. quia ultra mortale tenetur
satisfacere de dampnis inde sequentibus. ¶ Secus
si secreta iniqua et coniurationes et tractatus

contra ciuitatē vel omne bonū. vel si nocumenta
personarū iniusta manifestat: quia tunc bene facit
et facere tenetur. ¶ Si recepit aliquid sub sigillo
confessionis etiam nō in confessione: si reuelat illud
peccat mortaliter: nisi illud eēt quid iniquū. cui
posset quāre manifestando. et si de hoc perpen
dit quando pmissit: peccauit mortaliter. s; nō debz
tenere secretum. qz tūc etiā peccaret. ¶ Si legit
alterius lras clausas: videtur mortale. nisi poneret
spem in rathabitione mittētis vel eius cui mittit
¶ Si acceptauit per / De acceptōne personarum
sonam i iudicio ut .s. magis audiat vnā partē q̄
alteram. vel credat vni magis q̄ alteri. non ser
uato ordīe iuris. vel magis declinet ad vnā
partem q̄ ad aliā rōne auaritiē. quia forte speāt
lucrū aliquod ab ea recepturū et hmoi: mortale
potest esse. scdm circūstantias sub et supra ¶ Si in
distribuendis beneficijs vel officijs ecclīasticis et
spiritualibz admittit indignos. et malos: peccat
mortaliter. et tenetur de damnis inde secuturis.
¶ Si i faciendis cedulis que vulgariter dicuntur
scrutinea scienter admittit indignū. vel q̄ phibz
admitti seu excludit dignum: peccat mortaliter
¶ Si in distribuendis honoribus. vel imponēdis
collectis ciuitatis scienter grauat aliquem ultra
debitū. vel alleuiat: peccat mortaliter et si solū ex
tius determinacōe fiēt talis distribucō: tenetur

ad satisfactionem de damno. Secus aut si plures
alij imponunt cum eo. ¶ Si cum habet distribuere
elemosinas alicuius societatis vel testamenti hu
iusmodi non fideliter distribuit. Et si dedisset non
indigentibus. ultra more. tenetur ad restitutionem
Si iudex accipit pecuniam ab. ¶ De turpi lucro
aliquo ut iudicaret. aut non iudicaret. aut bene
pro eo iudicaret. aut iniuste iudicaret: peccat mor
taliter et tenetur illa restituere danti. nisi ille dedis
set ut male iudicaret. quod tunc tenetur dare paupi
bus. ¶ Item de teste. qui pro testimonio ferendo pecu
niam vel aliquid accepit. quod ultra mortale. etiam te
netur restituere. ¶ Si fecit instrumentum in frau
de usurarii ut non iudicet: quia peccat mortaliter et mer
cedem quam accepit. debet pauperibus erogare. ¶ Si
seruauit usurario in arte usuraria. quia peccauit
mortaliter. Et si omnia bona usurarii essent obligata re
stitutioni. non posset obtinere salarium. sed restituere cre
ditoribus usurarii. alias autem potest. Sed illud debet
pauperibus dare de honestate. non de necessitate. nisi
esset pauper. ¶ Si recepit pecuniam pro turpitudine
ut meretricis. debet illam pauperibus dare. non tamen
de necessitate. sed pro consilio. ¶ Si quis facit aliquam artem vel
aliquid artificium cuius usus est ad more. ut facere taxil
los et huiusmodi. peccat mortaliter nec debet absoluam nisi di
sponat se illud dimittere. De lucro inde recepto
debet pauperibus dare. non ex precepto. sed ex consilio

¶ Si diebus festiuis emit vel vendidit negotiā
do. nisi forte in nundimis. vel fecit cōtractus non
necarios. vel scripsit & aliud manuale fecit pro
lucro. quia vltra pccm debz illud paupibus daē
fm aliquos. quod tñ videt de honestate magis
q̄ de nccitate. **¶** Si tpe messis vel vindemiarum
emit bladum vel vinū vel fructus. ut alio tēpōē
vendat carius. non exns talis rei cōtinu⁹ nego
ciator. nec ppter aliquem honestū finē. nisi solū
ppter cupiditatem & auariciāz qz turpe lucrū est
nec tñ tenet i aliquo ad rēstitucōez. **¶** Si accepit
aliqd ad eligendū aliquē ad dignitatē aliquā tpa
lem vel officium seculare. vel si v̄didit hmōi of
ficiā seculariāz quia turpe lucrū ē. nec tñ tenetur
ad rēstitucōnem. **¶** De ludo inhonesto.

S lusit ad tarillos vel cartas. vel ad alium lu
dum fortune. si vicit p fraudē puta cū falsis taril
lis vel mendacō se. vltra mōile tenetur sic lucra
tum restituere amittenti. nisi foret qd parū. **¶** Si
vicit ab eo quā alienare non potuit. ut a seruo &
religioso aut vxore. vel filio familias. et hmōiz
tenetur ad rēstitucōnem hñs q̄ habēt curā illorū
& est mortale. si est quid notabile. & si ludic ex cu
piditate acquirēdi. **¶** Si p multā importunitatē
traxit alios ad ludum qui hoc non intendebāt &
retinuit volentem recedēz qz vltē mōile tenetur
restituere illi. si tamen est quid notabile. **¶** Si

acquiſiuit ſeu lucratus eſt huiusmodi. in locis ubi
prohibetur ludus. et mandatur fieri reſtitucō. ſi ue
legibus impabilibus. ſiue municipalibus. et ſuae
quantū ad utrūq; debz fieri reſtitucō illi q̄ amiſit
Secus ſi leges ille ſunt abrogate per cōtrā con
ſuetudinem. ¶ Conſequenter nō q̄ ſi viciat per lu
dum. i alijs caſibus. exceptis predictis. nō tenet
reſtituere illi qui amiſit. q̄ uis poſſet elimoſinali
ter retinere. ſi eēt paup. ſ; debz paupibus erogare
ſc̄dm aliquos ex conſilio. ſ; alios vero ex necita
te. qd̄ tñ tucius eſt. non tñ ita oportz tales ſtr̄m
gere ad citā reſtitucōez ſicut in furto. vſura. et h̄
mōi. ¶ Nō pſonas q̄bz reſtitui d̄z qd̄ ab eis lucrāt

Ste ſunt pſone quibus indistincte reſtitui in ludo
ſtituendum eſt. q̄cquic ab eis lucrātū eſt in ludo
alee. aut tarilloz. vel alio modo. ſ; Ray. ſ. furio
ſi. prodigi minores. 27. annis. et marie pupilli. filij
familias. et vxores qui non h̄nt res parāpherna
les. amministratorēs rez eccliaz. et paupm. et ſimi
les. ¶ Item mēte capti. furci. muti. cēci. et q̄ morbo
laborant ppetuo. ſerui. religioſi. et ſimiles. Et nō
q̄ talis pecunia nō eſt ſimpliciter reſtituēda illi q̄
amiſit. niſi eēt emēdat⁹ et corrept⁹. ita ut credēt
eam ad pios vſus expenſur⁹. S; tutori. curatori
dño mōſterio. p̄i. marito. ecclie hec in ſūma cōfeſ
Sadhibuit nūm. ¶ De inquietudine
iam ſollicitudinem circa temporalia acquirēda

et cōseruanda. q̄ ppter hoc dimisit aliquod necē
riū ad salutem. ut missam. et h̄mōi. s̄q̄ est mōrle

¶ Si non dimisit necēria ad salutem. s̄ tamē
remissus est in eis aliquñtūlū ppter inquietacōez
tpalum. s̄ q̄ uiale ē. ¶ Si minā sollicitudinē ha
buit circa spiritualia. ex p̄uitate ofidentie auxiliij
dei. in se non est mortale. sed vid̄: multū impedi
mentum deuo cōis. et aliorum bonoz. ¶ Sequitur
de secundo modo auaritiē que cōsistit in retinendo

DE auaritiā que cōsistit in tenaciter retinendo
etiā interrogandum est. Si viz ita inhuman⁹
fuit. q̄ non fecit elemosinas corpales s̄ime indi
gentibz cum posset. vel si nō opatus est opa mi
sericordie corpalia. que cōtinētur in hoc uerfuz vi
sico. potō. cibo. redimo. tego. colligo. condo. Pri
mū est. visitare infirmos. Secundū. potāe s̄iciētes
Tercium. cibare esurientes. Quartum redimere
captiuos. Quintum. colligere et congregare dispersos
Sextum. est tegere nudos. Septimū. est cōdē et se
pellire mortuos. ¶ Si habens superflua. quo ad
naturam et quo ad decētiā status sui et familie
sue non subuenit necitātibus alioz maxime in ex
tremis. ¶ Si h̄ns superflua quo ad naturā nō tñ
quo ad decētiā status. nō subuenit pacientibz
extremam necitatem. quos tñ sc̄uit et nouit. s̄q̄
mortale iudicatur cōiter. Sed hic oportet multa
cōsiderare ad bene intelligendum. vñ vide de hoc

in summa. 2. pte. si. 1. ¶ Si habens vnde subuenire
possit non subuenit pauperibus. etiam non exte-
mas necessitates patientibus. et tardauit ipsis dare vel
eos exasperauit. veniale est. ¶ Si parauit pau-
peribus nimis sumptuosa vel delicata. aut etiam mi-
nima cibaria. vel questuans sine causa vegete
vel male utentibus elemosinis. quia peccatum videtur
potius quam meritum. Si laborantibus pro eo. quo-
cumque ministerio. nimis distulit dare mercedem
ultra factam conuentionem. cum tamen posset soluere
quia posset esse mortale. marie si incurreret graue
damnum vel scandalum. Sed si aliquis defraudauit

De tercio modo Auaritie qui consistit in inordi-
nate amando note amando
dinare nota. quod si quis res etiam iuste adquisitas
ita inordinate amat. ut inhereat eis. quemadmo-
dum fini cuius signum est. quando propter eas
non amittendas. paratus esset facere contra aliquod pre-
ceptorum. quia mortaliter peccat. et hoc ideo. quia
plus diligit creaturam quam creatorem. Si autem
nullo modo vellet facere contra salutem suam pro-
pter huiusmodi temporalia. quous tamen aliquantulum inor-
dinate afficiatur ad ea seu amet ea est veniale. Et ex
hinc considerari potest quantum peccat. qui res i-
uste adquisitas. ita inordinate amat ut supra.

De prodigalitate. ¶ De prodigalitate.
que contraria est auaritie. etiam interrogandum est

¶ Si viz superflue expendit suam sbaz. vel in edi-
ficijs sumptuosis. vel in eq̄taturis. vel i cōuiujs
nimis delicōsis. aut frequētibz. vel in palestris et
ludis. vel in ornamentis a p̄cipue muliez. vel in
renijs. vel histrionibus. a hmōi. quia peccatū ē
Et quando est nōbilis excessus scdm̄ p̄porcōez sui
status. est mortale. alias aut̄ in modico. est via-
le. Descendere aut̄ ad p̄ticularia in determinando
quādo sit mōrle a q̄n̄ viuale. non de facili pōt dai
iudiciū certum. vnde hoc dimitto .28.

¶ De 6. peccō in oīli. Gula a spēbus a filiabz ei⁹

Gula est sextū peccm̄ capitale a importat
inordinatum appetitum seu delectacōez
circa cibum a potū. vnde de ip̄a nō quīz
modos que oī nentur in hoc versu. **Pre. propere.**
laute. nimis. ardentē studiose. **Primus** modus
est pre. vel propere. si comedit vel bibit ante hō-
ram debitam vel consuetam sine causa rationabi-
li urgente. **¶ Secundus laute.** Si vsus est cibus
vel potibus nimis lautis a delicatis vltra cōdicō-
nem sui status. **Aliter** enī decet comedē infirmū
q̄ sanum. a aliter nobile q̄ rusticū. a sic vltorius
vel si vsus est cibus vel potibz multum nutritiuis
vel calidis prouocatibz ad luxuriā. a si ex hac cā-
fecit. mortale videt. **¶ Tercū Nimis. id est.** Si co-
medit vel bibit in nimia quantitate scdm̄ indigē-
tiam sue complexionis. quod enī parum est vni

nimis est alteri quāq; . Plus tñ conmedere in die
ieiunij. q̄ altera die pro vna conmeditione non ē
de se malum. ¶ Quartus ardeat. Si conmedit vel
bibit nimis ardore gule. vel nimis auide vel ve
lociter aut rapaciter conmedit ppter gulā. vel cū
nimia conplacētia. cōtentus magis satisfacē gu
le. q̄ nēcitatī prouidere. ¶ Quintus. Studiosus. Si
adhibuit vel adhiberi fecit nimiam diligētiam
a studium circa cibaria delicata preparāda. vt
varijs saporibus a diuersis modis. a hmoi; ¶ In
hīs omnibus vel etiā; alijs spēbus gule. tūc ē ibi
mōrle. qñ delicatio gule queritur ut finis. cum si
patus est quis facere cō aliquod pceptoꝝ ut
satisfaciat delectacōni gule. vel cū conmedit vsq;
ad crapulam vel vomitū aduertenter. si cut fit a
pluribus in carnis priuio. vel cum vñ aliquo ci
bo ex quo verisimiliter credit incurrē magnā le
sionem psonē. In alijs autē casib; dicitur ē veiale
De ieiunio. qđ est contrarium gule. ¶ De ieiunio
etiā interrogandū est. ¶ Si vi; dimisit ieiunia ec
clesie. s. xl. l. g. tpm ā festoꝝ vigilijs. p. xxi. añū
peccat mōrliter. nisi hēat cām eū lāms excusātē l
saltem estiet se hēre. a hēat cām estimādi. Puta
cum eēt satis debil. vel sibi vidē eē ppe qđ nō cre
dit posse ieiunare sine notabili corpis detrimēto
lic; s̄m veritatem possit tal nō vidē de facili idem
pnand⁹ de mōrli. ex quo eāt pat⁹ obediē pcepto

si credidisset posse. alias est mōrle. a to ciens quo
ciens dimittit aliquem diē ieiunare. quia q̄libet
dies est sub vno precepto. **Sed** ante xpi. annū i
ducendi sunt iuuenes ad ieiunandum. ¶ **Item**
interrogādū est de numero dieꝝ per quos dimi
sit ieiunare. a de causa. ¶ **Si** notabiliter antīci
pauit horam comedēdi sine cā legitīā: q̄ nō ē ie
iunium vñ mortale. Hora autē congrua est circa
horam nonam. tardare autē post nonā nō est vi
ciū nisi fieret ex supstitione. ¶ **Si** cū ieiunauit ex
statuto ecclie. vel ex voto. vel ex iniunctione con
fessoris. de sero comedit frustum panis. vel de plu
ribus fructibus de vno gñe i nōbili q̄ntitate ieiu
niū frāgit. ¶ **Si** aliquid de ofedione fumit i pu
quantitate nō frangit nisi fieret i fraude. s. ad nu
trium. s. fumendo aliquid fructuū p modum
medicīne. s. ne vinum diruat stomachum nō vi
detur malū. **Potest** autē pluries in die bibere et
non frangit ieiunium. q̄ potus est sequela cibi n̄
fiat in fraudem sicut dictum ē. **De** debilibꝝ et mul
tum laborantibꝝ. pregnantibꝝ. nutrientibꝝ.ambu
lantibus. paupibus. a hmōi quō vel qñ excusan
tur. vide in summa c. ieiunium p totū. ¶ **Si** come
dit carnes in quadragesima l̄ alijs ieiunijs ecclie
l̄ in sextis ferijs aut sabbato p totum annū nisi
vrgēte causa necitatis vel infirmitatis: quia pec
cauit mortaliter. ¶ **Si** vsus est lacticiñs tempōe

quadragesimali sine causa infirmitatis de consilio
medici peccauit mortaliter. In alijs ieiunijs ecclesie
seruari potest mos patris quantum ad usum lactiuorum
qui si non appareat: tunc est abstinere. ¶ Si
bibit usque ad ebrietatem. aduertens nimiam poten-
tiam uini ad inebriandum. uel de hoc dubitans pro-
babuliter: peccauit mortaliter. scilicet si ignorauit po-
tentiam uini sicut noe. ¶ Si fuit causa inebriationis
alteius aduertenter inducendo aliquem ad nimium
potum. uel ponendo sal in uinum. a homini quod pecca-
uit mortaliter. ¶ Si induxit aliquem ad frangendum
ieiunium ecclesie sine causa legitima suis persuasionibus: quod
peccauit mortaliter. ¶ Item Si induxit pueros et iu-
uenculas ad lambacitates. tabernas. et homini ut
peruertat eos ad turpiaz. ¶ Si frequenter taber-
nas sine causa rationabili uel conuiuia dissoluta: peccatum
est. ¶ Si abstinuit nimis a cibo et potu et alijs necessa-
rijs uite. propter quod incurrit infirmitatem: oiter ueia-
le est nisi fiat nobil excessus. ut uis si ad dact obsti-
natio contra amonicoes in homini deficiat quod tunc uidetur
mortalis ratione periculi in sequentis. ¶ Sequitur de filiabus
Sex inordinata ¶ gule. quarum prima est Ebetudo
ita conuulsiōe et potu incurrit obscuritatem seu gros-
sitiem intellectus. et ex hoc inepitandis ad consideran-
dum spiritualia. ad consulendum. orandum. legendum. et
homini: quod conuulsiō est veniale. ¶ De inepta le-
Sex inordinacione cibi uel potus nimis ¶ ticia

fuit leuis et dissolutus risibus ludis et iocis. et
alijs leuitatibus corporis. quod cõiter est veniale nõ
addatur aliud vitium. ¶ De coreis.

De coreis que fiunt ut cõiter ex iordmata leticia
a frequenter cum mõli. etiam interrogadum est.
Nam quinque modis fiunt cum peccato mortali. Primo
modo cum fiunt ex libidine. Secundo modo cum fiunt a
dericis et religiosis cum mulieribus. et hoc ratione
scandali. Tercio cum fiunt in ecclis vel alijs locis
sacris. quia sacrilegium est. Quarto cum fiunt ex
inani gloria vel vana leticia tam iordmata quod
ibi constituitur finis. Quinto quando tales chorifantes nõ
curant de scandalo proximi etiam mortali. In alijs
autem casibus cõiter est veniale. possit tamen quinque esse
mortale ex aliquo accidente. nec de facili potest dari
de huiusmodi iudicium. ¶ De multiloquio.

Si cum fuerit repletus multum fuit loquax vel
dixit verba otiosa. sine necessitate. vel rationabili
utilitate. quod veniale est cõiter. ¶ De scurrilitate

Si fecit actus et gestus immorigeratus. quia si
sunt prouocantes ad libidinem et inuicem est mor
tale. Si autem ad dissolucones et leuitates ut ve
rositates et hmoi. est veniale. ¶ De immunditia.

Immunditia potest intelligi cum quis imunde come
dit et est veniale precipue si ex hoc conturbat ali
os vel quia vomitum facit. Et si hoc facit quod nimis
comedit. vel ut auuidius comedat vel bibat. peccatum

est. Secus si causa medicine. vel potest intelligi
de immundicia pollucōis. que cū accidit in som-
nis: non impūatur ad peccm. **S**i peccm potest eē
causa eius. s. si processit ex crapula. vel turpi cogi-
tatione pcedente. vel ex negligēcia vel etiā cū post
in vigilia ēcolens: de immundicia ipa. a sompno
turpi delectatur. a si est ibi cōsensus rōis de hmōi
delectacōne turpiz est mōrle. alias aut veniale vel
nullum. s. si ex alleuiacōne natuē. ¶ De pollucōe

De immundicia seu pollucōe pcurata. nō q si
quis aliqd agit hac intencōne pncipaliter. ut
pollucōnem hēat. siue vigilādo. siue dormiendo
mortaliter peccat. etiā si faciāt causa salutatis. **S**i
aut etiā ipa pollucō cōtingat in vigilia. et pter
voluntatem ac sine pcuracōne: nō est mortale.

¶ De. A. peccō mortali. s. Lururia et speciebus et fi-
liabus eius. .29.

Lururia est septimū vicium capitale. Et
quia sup i. c. de. 6. precepto satis dictū ē
de speciebus ei⁹. in ope ac etiā cogitacōe
et hoc in. c. de nono precepto supra. Ideo illis
omissis. ad que ibidem recurrendum est. viden-
dum est de quibusdam alijs pncipalibus ad ipa;
luxuriam et delectacōnem morosā. Vnde inter-
rogandum est de hoc vt sequitur. ¶ **S**i videlicet
osculatus est aliquem vel aliquam ex libidine
et extra coniugium. quia mortaliter peccauit

etiam si non sequatur actus turpis. s; si sequatur
actus cum hmōi: facit unū peccm. s; tanto grūus
quanto plura de huiusmōi cōcurrūt. **S;** si sūt diū
sis tpiibus: sūt diuersa peccā. **¶** Si scripsit lrām
vel misit vel portauit. vel recepit lrās cōfines
amatoria a puocatiua ad libidinem: q; mōlter
peccauit. hoc aduertens. **¶** Si cantauit vel legit
vel cum delectacōne audiuit verba lasciuia a tur
pia ad prouocandū se vel alios ad lasciuā mor
tale est. **¶** Si se sociauit alicui quem nouit eun
tem ad peccandum. vel turpiter agendū. vel ad fa
ciendum seromotus vel mānatas. peccāuit mor
talit. **¶** Si fuit mediator inter aliquos ad hmōi
turpia. vel posuit aliquos mediatores inter se et
alios in hmōi: peccāuit mortaliter. **¶** Si recepit
peniū aliquod vel donū quod cūq;. vel misit hmōi
ex amore libidm o s; mortaliter peccauit.

Delectacō morosa repi **¶** De delectacōne morosa
tur ut frequenter i tepidis a multū negligētib;
Nam feruūdi subito cogitacōnes expellunt nori
as a feruūdis cogitacōibus desiderijs et opibus
acquiescunt. **V**nde interrogandū est **¶** Si habuit
cogitacōnes immūdas a carnales. in quibus cō
trahit moram. post q; rōne perpēdit ppter delecta
cōnem ipsā. hmōi cogitādo mortaliter peccauit
Nou solum eni peccat homo. quādo cogitacōib;
luxuriosis rōne cōsentit deliberās malū facere

sed etiam cū non curat ipas libidinosas cogita
cōnes expellere. post q̄ eas p̄pendit. s̄ in eis volū
tarie immorat̄: peccat mōilit. ¶ De filiis luxurie

¶ De filiabus luxurie nō oportz multū interrogāe
q̄ difficile ē intelligē. nisi cū mixtuā alioz vicōz

¶ Si fuit ita mente occu. ¶ De cecitate mentis
patus circa mūdana. q̄ nesciūt de deo cogitare
vel rebus spūalibus. ¶ De precipitatione

¶ Si fuit preceps a subitus i opibz suis. sine consilio
a examinacōne mentis debita agēs. ¶ De incōsi

¶ Si fuit incautus in factis suis a non deracōne
bene iudicauit cū occurrētia. ¶ De incōstantia

¶ Si in eo q̄ deliberauit bonum agē. mutabilis a
inconstans fuit ex passione. ¶ De amore sui

¶ Si nimis seipm dilexit. querendo delectationes
corpis comoditates. a hmōi. ¶ De odio dei

¶ Si habuit displicentiā in deū vel legē suā. quia
prohibet cupiscētias ei⁹. ¶ De amore vite p̄ntis

¶ Si nimis amauit vitā istā p̄ntē p̄pter volupta
tes carnis quibus est dedit⁹. ¶ Nā ita amare vitā
p̄fētem. q̄ aliq̄s velit h̄ p̄petuari: s̄m p̄. ē mōile

¶ Si horrorem habuit. ¶ De horrore futuri seculi
ad vitam futuram. ¶ De alijs que p̄tinent ad

vicium luxurie circa cōiugatos vide infra m. c. de
cōiugatis.

¶ Sequit̄. 3. ps hui⁹ opusculi de interrogacōibz
certis ad certas personas s̄m status diuinitates

Et primo quo ad coniugatos. *xxxx* 30.

Dunc formande sūt interrogacōnes non ad omnes. s; ad quosdam scdm status eorū. Et primo quo ad coniugatos. In-
terrogandi sūt ergo coniugati. nō tñ omnes. s; de quib; vidē expedire. ¶ Si viz i āquo gradu p̄hibito contraxerūt: q; mōle est nisi igno-
rantia facti probabilis excuset. Vnde sciendum est q; qued sunt impedimenta que impediūt m̄i-
mōmum contrahendū a dirimūt iā contractū. n̄ nul-
lum faciunt illud qd tamen intelligendū est. qñ dicta impedimenta prius fuerunt int̄ eos q̄ sit
contractum m̄imomū. Et cōtinetur i hīs verbis;
Erroz. conditio. votum. cognatio. crimen. Cultus
disparitas. vis. ordo. ligamen. honestas. Si sis
affinis. si forte coire nequibis. Nec socianda ve-
tant connubia iuncta retractāt. ¶ Pro hōz quo-
libet breuissima declaracione: nā de hīs satis in-
uenies in summis. Nota de singulis intellectum
¶ **E**rroz intelligitur de p̄sona. nō de fortuna cū. s; quis
contrahit cū bertha. credēs contrahē cum ka-
therina. cum qua intēdebat contrahē. ¶ **C**onditio
intelligit de conditione seruili cū. s; quis contrahit
cum serua credēs eā esse liberā. nā si sciēter liber
contrahēt cū serua m̄imomū: tenēt. Et similiter
si seruus contrahit cum libera. credēs eam suā. Idē
vidē si seruus cum serua. lic; credēt eam liberam

Votum intelligitur de solemnī. Cum. s. quis fe-
cisset professionē tacitam v^l exp^lssam in aliqua
religione approbata. a postea cōtraher; nā talis
esset etiā ex cōicatus. **C**ognatio est triplex. s.
naturalis spūalis. a legalis. Naturalis s; cōsag-
nitas. a habet tres lineas. s. Ascendentium ut pī-
auus. proauus. a hmōi. Descendentium ut filius
nepos pronepos ac. Collateralium. ut fratres.
sorores. a huiūsinodi. Et habet quolib; lineas. q.
gradus cōdusive. pīcipue collatēalis. Nam inter
ascendentes a descendentes. vid; esse perpetua pro-
hibitō. Qui ergo inter istos etiā cōtrahit. est ex
cōicatus. Cognatio spūalis. habet tres gradus
a contrahitur in bapūsmo. a cōfirmacōne. **P**ri⁹
est inter tenentes ad bapūsmū vel cōfirmacōem
a eum qui tenetur. et s; pīnitas et filiacō. **S**ecūds
est inter pīem et matrem carnales illius q̄ tene-
tur a illum tenentes. a dicit̄ cōpatermitas. **T**er-
cius est inter filios natuāles illi⁹ qui tenet a illū
qui tenetur a dicitur fraternitas. Cognacō lega-
lis fit p̄ adopcōnē. a habet tres lineas l̄ gradus
Prim⁹ ē inter ipm adoptantē. a adoptatū a filiū
l̄ filiā ei⁹ adoptatū. **S**ecūds ē iter vxorē adoptātis
a ipm adoptatū. ac etiā inter vxorē adoptatū a
adoptatē. **T**ercī⁹ ē iter filios natuāles a legitōs
ipm adoptātis a ipm adoptatū a hoc tm̄ cū ipm
filij sint adhuc imptate pīs. Inter hos enī omīs

est prohibitū mēmōmū. et ergo si otractū fuerit
dirimatur. ¶ Crimen hoc .s. qđ hz impedire et di
rimere mēmōmū otractū: intelligitur tantū de
duobus criminibz. Primū est. cū mulier machi
natur cum effectu in mortē alteri⁹ vxoris ut hēat
maritum illius in virū. et eodē cum vir in mortem
alterius viri machinatur ut hēat vxorē ei⁹. Se
cundum cū quis d at fidē alicui cōiugate de ducē
do eam in vxorem post mortē mariti sui. et cum ex
illa pmissione sequitur adulteriū. ¶ Cultus di
sparitas. ut .s. si fidelis contrahat cum indea. vel
pagana pmanente in infidelitate. Si autē cōtra
heret cum heretica: teneret mēmōmū. s. cohabi
tare ei non debēt. et hoc si eēt piculū ei incurrēdi
heresim. s. peccat cū tali contrahēs. ¶ Vis .s. cum
quis p violentiam cogitur ad otrahendū et intel
ligitur de violentia absoluta. et similiter de violen
tia que fit p metum q̄ potest eadē in cōstātē viz
quā continetur in hoc versu. Stupri atq; status
verbeis atq; necis. nisi tamē postea de inuito effi
ciatur voluntarius. ¶ Ordo intelligitur de ordine
sacro. .s. cum cōtrahens fuerit in sbdiaconatu vel
supra. et talis etiam est excoatus. Greci tñ i sacris
ordinibus pnt vti mēmōmō iam cōtracto. s. otre
here non possunt. ¶ Ligamen. .s. si sit alteri liga
tus p coniugium p verba de pnti. etiā nōdum cō
summatum. Nam talis in nullo casu potest alteri

m̄momialiter copulari. nisi ille cū quo cōtraxerit
profiteretur in aliqua religione ante consum-
ma cōnem m̄momi. Si autem recederet alter cō-
iugū. ita q̄ per multos annos nichil de eo audie-
tur. adhuc non liceret alteri cōtrahere. nisi pri⁹
verisimiliter sciret de morte ipsius. ¶ **W**onestas
v̄ publice honestatis iusticia in finā. que oritur ex
sponsalibus contractis cum aliq̄. cum qua postea
non sequitur m̄momiū. nisi p̄pter mortem vel
p̄pter aliquā causā aliam. nam cū nulla cōsagu-
nea illius contrahere p̄t vsq; ad quartū gradū
inclusiue. ¶ **A**ffinitas est proximitas que contra-
hitur inter eū qui ducit vxorē. ⁊ omnes cōsagu-
neos vxoris vsq; ad .x. gradū similiter inē vxo-
rē ⁊ omēs cōsaguineos eā ducētis vsq; ad .x. gra-
dum inclusiue. Et nota q̄ affinitas cōtrahitur etiā
per fornicariū coitū. ita q̄ ille qui fornicatur cum
aliqua. non p̄t cōtrahere m̄momiū cum aliqua
cōsaguinea illi⁹ vsq; ad q̄rtum gradū. nec illa
mulier potest cōtrahere cum aliquo cōsaguineo
secum fornicantis vsq; ad eundē gradū. ¶ **I**mpo-
tentia exercendi actū cōiugalem. potest proūeni-
re vel ex naturali frigiditate. vel ex maleficio vel
ex indispositione membri genitalis viri vel muli-
eris. De hijs aut̄ omnib; impedimentis habes
plene in sumis. ¶ **I**nsuper nota q̄ non oportet
nec expedit interrogare oēs cōiugatos singulatī

de predictis impedimentis. s. de illis saltē de quibus
possit presumi. Et p̄cipue de impedimentis criminis
vel cognationis. vel publice honestatis. et ante
oia affinitatis. Si enim quis cognosceret cōsan
guineam eius cū q̄ iam cōtraxit p̄ verba de p̄nti
et graui⁹ si iā cōsumauit m̄rimoniū: tale m̄rimo
nium non dirimitur a diuidic. s. amittit ille qui
h̄mōi fecit. p̄tatem. seu ius petendi debitū. ita q̄
petē non p̄t sine peccō mōrli. tenetur tñ reddere
eractus. Item in muliere q̄ p̄mittit se cognosci
a cōsanguineo mariti sui. Si tamen ante q̄ cōtra
xit p̄ verba de p̄nti cum aliqua. coguit cōsangu
ineam eius. ita q̄ semen emisit intra claustra
pudoris: non potest illam habē a si iā cōsumassz
matrimonium cū illa: non tenēt. nec in hoc p̄t di
spensari nisi p̄ ip̄am. vñ ante dispensacōnem sem
per peccat mōrli. exigens a reddēs debitū. sci
ens dictum impedimentū. alē autē coniugū nesci
ens. excusatur ex ignorantia facti p̄babili. Et de
h̄is et alijs qñ casus occurrit. vide plenius in
summis. **I**nsuper interrogandū ē. Si cōtraxit
matrimonium clādestine: q̄ mortale est. p̄pter pro
hibicōnem ecclie. **I**tem si habēs votū simplex
continentie cōtraxit. mōrli. peccauit nisi prius
fuerit dispensatum a ip̄a. a tenetur adimplē vo
tum ante cōsummationem matrimonij. Nā ip̄o cō
sumato: efficit impotēs ad votum implendum.

quia reddere tenetur exactus debitum. expresse.
vel interpretatiue sed tñ exigere nō potest sine
dispensatione quia peccaret mortaliter. ¶ **I**tem
Si contraxit cum aliqua. vel mulier cū aliquo p
verba de futuro. et postmodū cum alia contraxit
vel alio. etiam per verba de futuro vel de presentī
mortaliter peccauit ppter fidem fractā. nisi de cōi
cōsensu mutuo se ab soluerint. quod fieri debet
per iudiciū ecclie l si aliquis predictorum casu
um. seu aliorum septē. quos habes in sūma. qui
bus sponsalia solui pñt. supuenerit. ¶ **I**tem si
post m̄rimoniū cōtractū per verba de presentī
cōtraxit cum alia. quia peccauit mōrliter. nec te
net m̄rimoniū secundū. etiā si esset cōsummatum
et filios iam genuisset. redire enī oportz ad p̄mū
matrimonium. nisi ille vel illa cū quo vel qua p̄
straxit intrasset religionem aliquā a ibi p̄fessus
esset. vel nisi papa dispensasset in secūdo. **T**amē
s̄m Theo. in hoc dispensari nō potest. **S**ed quia
difficile est disputare de pt̄ate pape. si sine supple
tione obtenta est fornicā trāhri potest. ¶ **I**tem
Si cōtraxit m̄rimoniū ante eratē legitimā. vel
filios aut filias iūxit matrimonio añ l̄imā etatē
q̄d p̄hibitum ē. Etas autē l̄imā s̄m iura est. xij.
an. i femella. a. xiiij. in masculino. s̄m cōtrahendo
per verba de p̄nti. vel in cōsummando. ¶ **I**tem **S**i cōsu
mauit matrimonium añ b̄ndictionē nuptiarūqz

mōrle est et cōtra p̄hibicōem eccl̄ie. Et hic aduer-
tendum est. q̄ in multis locis. q̄uis sponsi non
summant m̄rimoniū cū sponsis ante nuptias:
multas tamen turpitudines et corruptelas faci-
unt cum ipsis. eas visitando ac. Vnde interrogan-
dum de h̄mōi est. ubi illa repiūtur. ¶ **I**tem Si
celebrauit nuptias i tpe p̄hibito ab eccl̄ia: quia
mōrtale est. ¶ **N**ō tpa p̄hibita ab eccl̄ia
ad celebrandum nuptias seu matrimoniū.

Tempa p̄hibita ab eccl̄ia ad matrimoniū cele-
brand sunt ista. s. Ab aduētū dñi vsq; ad Eph̄iā
non tamen ante octauā eius. et a. lxx. vsq; ad
octauam pasche. et a trib; dieb; letanie minoris
ante ascensioēm dñi. vsq; ad octauā p̄tecostes
¶ **I**tem de actu coniugali nota. q̄ qñdoq; fit ubi
est manifestum mōrle. s. cū fit ex vas debitū. vel
etiā cū fit intra vas debitū. tamē eo mō ut non
fusi piatur semen. ad euitandā prolē. vel gnacō;
¶ **V**el cum ex actib; vel tactib; impudicis sequitur
pollutio in altero ipōrum. ¶ **V**el cum exccens actum
coniugalem appetitū hab; deliberatū ad aliū vel
aliam. ¶ **V**el si ita inordinato affectu fert̄ ad actū
coniugalem. q̄ etiā si nō esset vxor sua vel marit;
adhuc ageret opus carnale cū illa vel illo. Diffi-
cile tamen est hoc discernē. ¶ **V**el si cū alter alteri
exigentū denegat debitū sine cā legitima. propter
quod exigens incontinentiam incurrit vel aliud

De tpe m̄rim
monij

scandalum. Effet aut causa legitima ad denegandum debitum. si timet probabiliter notabile nocuum tum persone. vel coniugis. vel prolis in utero. Vel quia ex adulterio commisso amisit ius petendi vel etiam si in loco sacro. petet vel etiam in publico quia esset contra debitam honestatem. Non autem est legitima causa denegandi. dies ieiuniorum. solempnitatum. vel ira ad iniuriam. Rursumque etiam fit actus coniugalium ubi dubium est. an sit mortale vel veniale. scilicet quando servatur vas debitum sed modo indebitum. puta si lateraliter. et si ex parte posteriori accedat vir ad vas debitum. vel mulier supgrediat viro. In quibus modis et precipue in ultimo. dicunt aliqui esse mortale de se. Alii vero ut **Th.** et **Al.** dicunt quod non sit mortale de se. Sed potest esse signum mortalis concupiscentie. nec per hoc impeditur generatio. et si non ita aperte procuretur. Unde in hoc noli precipitare sententiam. nec denegare absolucionem in homini perseveranti. sed detesteris et prohibeas quantum potes. Rursum autem fiat primo vel secundo modo. a hoc propter periculum abortus: forte est sine peccato. Dubium est etiam an sit mortale. cum sit tempore menstruorum. et precipue irerigente. sciente tale defectum. quod quidam ponunt esse mortale. precipue quando est quasi continuus secundum consuetudinem ut mensuram. Alii tamen contrarium dicunt ut **Pe. de pal.** Et haec opinio comior est. Unde etiam propter hoc non denegas

absoluconem. s. phileas qntu potes de exactoe
et exactam amoneas ut no assentiat exigenti.
nisi tamen ex hoc de incontinentia ipi9 timet. **Du**
bium etia est de exigente debitū a iuge pmanēte
in adulterio siue occulto siue manifesto. quod
ipenouit. **Doct**amen quid dicunt esse mortale
in ipso exigente. qz facit conōstitucōez ecclie. ut
nota **Hugu. xxiij. q. i. Si quis vxorē. Et hoc fitur**
in summa pisana. **Sed** in summa confesso. **et** **Ad**
in rosario mitigant hūc rigore. excipietes casū
illum viz. cū exigens hoc facit ad puidendum in
continentie sue. **Sed** pe. de pal. multo magis miti
gat dem rigorem viz. cū non spatur ex hoc emē
daco pmanētis in adulterio. s. potius deterio
ratio. non peccat exigens saltē mortali. **Qu**
etiam exet adus cōiugalis. vbi fit veniale cū viz
exetur seruato debito vase et modo. tū pncipali
ter fit intencōe delectacōis osequēde. ita tamē
qz sistat intencō intra limites matrimonij. **Vel**
tum exerceat adus hmōi cōiugalis ppter sanita
tem corporalem solū. qz ad hūc finē nō ordimatū
est veniale tamē puto. **Vel** si i solemnitatibus
et dieb9 ieiunioz exegit debitū. aliq infirmitate
s. cōcupiscentie ductus. sine contemptu sacri tps
vel eccliaſtice exhortacōnis. **veniale** est s. m. **Tho.**
et Ray. **Sed** reddens debitum non peccat. cū tim9
de incontinentia vel scandalo cōiugis peccaret

aūt si negaret oīno. **I**tem tpe p̄gnacōnis exigē
xmale est. et si non est piculū abortus: reddere
non est pccm. **I**tē aū purificacōnem post partū
erigere seruatis tamē alijs debitis circūstantijs
non est mortale ut vidē. **S**z fm **G**uilh. Exigere l.
reddere debitum ante ingressu; ecclie post ptū nō
vidē pccm. **E**t p̄nt mulieres intrare eccliam ante
.xl. diem sine pccō. **I**n quo tū seruāda est cōsue
tudo patrie si fieri pōt. **I**tem actus impudicitie
q̄ ibi exercentur p̄tinētes ad delectacōez opis seu
exercitij illius. excepto tamē ope. vt in tactibus
ofculis. et alijs hmōi inordinatis. viter sunt xmi
alia. q̄uis tanta pōset esse inordinatio. q̄ fieret
mortale. ¶ **R**ūq; etiā exētur actus cōugal sine
pccō aliquo. cum viz. fit causa prolis cōcipiende
vel etiā causa reddēdi debitū. seruatis tū alijs
debitis circūstantijs. **T**enetur autē exactus a
debet reddē debitum a p̄cipue vic vxori. nō solū
expresse perentī. sed etiā per signa vel circūlo
cucōnes. nec debet vic vxorem auertē ne petat
p̄pter periculum. **E**tiam fit hmōi actus sine pccō
cum fit causa fornicacōnis vitande i se vel in con
iuge. ¶ **C**irca predicta aut sic formātur inter
rogacōnes. **S**i viz. vsus est matimonio. extē vas
debitum. ¶ **S**i aliqd fecit ad euitandā gnacōnez
¶ **S**i vsus est modo indebito. licet in vase p̄prio.
a quō. ¶ **S**i vtendo m̄imonio habuit intencōez

ad alium vel aliam. ¶ Si tpe mēstruorū exegit
vel reddidit. ¶ Si tpe pregnacōis et p̄cipue
p̄pe partum. vel ante purificaōez post partum
exegit debitum. ¶ Si exegit l̄ reddidit a perma
nente in adulterio. ¶ Si p̄ncipaliter cā delecta
cōis exegit. vel alia a qua. Et circa h̄mōi iudicā
dum est de peccato mōrli vel veniali s̄m p̄dicta
de quibus t̄n pleni⁹ habes in s̄m̄is. ¶ Si petenti
oīno denegavit debitum. ¶ Si p̄ref actum v̄ingij
per tactus. oscula. seu alia. secuta est pollutio.
¶ Si cōtraxit m̄rimoniū ex̄ns ex̄catus maiori
ex̄cacione: q̄ peccavit mōrliter. a p̄cipue si sc̄iuit
se fore ex̄catum: a hoc q̄ p̄cipavit in d̄m̄is. s̄. sa
cramētis cū ex̄cacione maiori. Idē vidē de mōri
si eam novit. q̄ sepat a susceptōne sacramento
rum. a mat̄imoniū est sacramētū. ergo aē. ¶ Si
existēs in mōrli cōtraxit m̄rimoniū: vidē mōrle
q̄ sacramētum suscipit in mōrli scienter. p̄cipue
aūt si sit factum p̄ verba de p̄senti. q̄m̄ ibi est ef
sentia sacramenti. ¶ Si cōtraxit cū aliq̄ de futu
ro l̄ de p̄senti per verba. nō intēdens illū l̄ illaz
h̄re in cōiugem. s̄ tantum carnalē copulā extor
quere. mortaliter peccavit. Et q̄uis regulariter
nō sit ibi mat̄rimoniū. cogend⁹ tamē est i fo
ro consciē illaz ducē. vel aliter illi satisfacē. m̄xiē
si secuta est copula carnalis: In quo tamen ca
su eccl̄ia iudicaret mat̄rimoniū. si veniret ad for

contentiosum. nā ip̄a iudicat de manifestis non
de occultis. et tenet obedire eccl̄ie. ¶ Si vir non
providit vxori et familie in necēssarijs non tamen
superfluis. ¶ Si nimis exasperauit vxorem diuis
vel factis. ¶ Si zelotipus et nimis suspiciosus
fuit contra eā. v̄l nis ēmissus i custodia ei⁹. ¶ Si
vxor imobediens et otentiosa ac sui sensus erga
virum fuit. ¶ Si nimis inulta et negligēs fuit
circa gubernacōem domus. ¶ Si irreuerēs et di
scola fuit ad soceros et cognatos. ¶ Si dedit
de rebus viri p̄ntibus vel paupibus plūs q̄ de
buit. ¶ Si dedit licentiā viro eūdi ad alias cū
pregnatur: quod est mōrle. ¶ Si nō vult sequi
virum trāsferentem domiciliū: ad qd̄ tenet. nisi
veller eam trahere ad pcc̄m. aut dubitaret de mor
te sua. aut si eēt vagabundus. ¶ Si vterq; etiā;
filios educavit in timore dei. et obedientia man
datorum eius: ad quod tenetur. *~~~~~*

Interrogaciones ad p̄ncipes et rectores

31.

AIta p̄ncipes et rectores seculares sic
possunt formari interrogaciones pro ut
videbitur expedire sc̄dm cōdicōem per
sone. Et primo Si vi; p̄ vsurpaciones iniustas et
non iusto titulo obtinuit dignitatē regimē. vel
dñiū civitatis. vel castriz: quia mortaliter pec
cavit. et semper in isto peccato manet dum te
net huiusmodi vsurpationem. nisi post modum

titulum iustificasset. nec ibi ante iustum titulum pot
exercere iudicia sine peccato. ¶ Si ambitiosus fuit
ad dignitates et regimen nimis aspirans: et si
intendit negligere iusticiam ad querendum amicos
ut sic permaneat in domino: quod mortaliter peccavit
¶ Si prelati ecclesiasticis vel alijs maioribus suis
non fuit obediens: et ammonitiones et correptiones
ab eis factas. non sustinuit pacienter: aut si eos
contempnit. quod peccavit mortaliter. ¶ Si sniaz excoica
comis vel interdicti non curavit: aut sic ligatus. di
uinis se ingessit. quod est mortale. ¶ Si propter
crimen eius civitates sunt interdite. quod est sibi ad
magnum iudicium. ¶ Si prohibuit laycis quod non
venderent deicis neque coquerent eis: ex eo quod non
habet ex eis quod vult. ¶ Si propter excoicationem in
se latam iudices vel actiones aut ministros gra
uavit. quod ultra mortale excoicat est. ¶ Si de factis
ecclesiasticarum personarum ad eum non pertinentibus se
intromisit. ut trahendo eos ad suum iudicium. et
hominum. quod mortaliter peccavit et excoicatus est. Et si
cepit. aut capere fecit. vel incarceratione. clericos aut
religiosos. etiam delinquentes est excoicatus. si non
habuit prius licentiam a prelo suo. ¶ Si electio
nem alicuius impedierit maliciose. vel per violen
ciam aliquem intrusit. vel si gravavit aliquod mo
nasterium vel collegium. eo quod volebat eligere illum
pro quo rogabat: quod ultra mortale excoicat est.

¶ Si ius p̄onat⁹ eccliaz. de nouo sibi vsurpauit
vel bona vacantium eccliarū aut monasteriorum
q̄ ultra mortale ex̄catus est. **¶** Si imposuit colle
ctam. aut talia vel exactiones clericis ⁊ alijs per
sonis eccliaſticis sine licentia papeꝝ quia si post
monitionem non desistit: est ex̄catus. **¶** Si fecit
statuta vel leges contra libertatē ecclie. vel iudi
cauit sc̄dm̄ illa. vel dedit cōsiliū ad hm̄oi. vel non
remouit cum potuit: quia ultra mortale ex̄catus ē
¶ Si noua pedagia vel guidagia instituit. non
habens p̄tatem a p̄ncipe sup̄ hoc: Vel si antiqua
pedagia seu theolonea augmentauit: ex̄cōicat⁹
est. Sed si hoc fecit cū licentia p̄ncipis et causa
rationabili non est p̄c̄m. **¶** Si nō tenuit strataꝝ
vel viam publicā securā a p̄donib⁹ ⁊ latromibus
vt debuit: quia peccauit mōrliter ⁊ tenet ad resti
tutionem damnorum inde secutorum. **¶** Si a dei
cis aut religioſ theoloneum aut gabellā accepit
pro h̄is q̄ deferunt. non tñ causa negociacōnis
quia peccat grauiter ⁊ ex̄catus est. q̄uis aliqui
ut Jo. al. hanc nō admittūt. quia nō recepta. et
ip̄a sc̄r et tollerat. ymo hoc facit in terris suis
¶ Si publicos vsurarios et alienigenas et non
inde oriundos. s. in terris suis. ad exercendū fen⁹
in ciuitatibus suis admittūt. vl̄ admissos infra
certum tps non expellit: q̄ ex̄cōicat⁹ est. ⁊ hoc si
fuerit persona eccliaſtica habens dominiū tpale

¶ Si vero fuerit princeps secularis: excommunicandus est. ex. de usu. li. vi. Non tñ Ep̄i et superiores incur- runt sed alij. **¶** Si nauigantes in districtu suo depredatus est. vel depredari fecit. vel hoc factū noie suo ratum habuit: q̄ ut pirata excoicatus est excoicōne p̄ali. **¶** Si nauigantes expoliauit vel res eorum ad portus terrarum suarū a mari de- latus sibi appropriauit: q̄d est rapina. et sc̄dm aliquos sunt excoati. **¶** Si incendia fecit. vel fieri fecit. vel effregit ec̄cias vel loca religio sa: quia excoicatus est. et post q̄ fuerit denunciatus spectat ad papam absolucō eius. **¶** Si immunitatē ec̄cia- rum violauit: puta q̄ fecit cape hominēs p̄pter de- bita et etiam malefici. aut aliā quamcūq; causā in ec̄cia vel locis priuilegiatis: q̄ sacrilegiū omi- sit. q̄d est mōle. et pōt excoicari. **¶** Si expolia- uit ec̄cias vel personas ec̄cīasticas quod multi- tyrannū faciūt aut p̄uilegia eorū violauit: mōli- ter peccauit. **¶** Si fecit represalias. vel fecit fieri aut ab antiquo cōsuetas extendi cont̄ p̄sonas ec̄cīasticas: est excoicatus. nisi reuocauerit infra mēsem et satisfecerit. de iniuria et damno. Et si pi- gnorantis. li. vi. **¶** Verū aut liceat facē represalias cōi laycos: vide in terciā pte summe. q. c. i. **¶** Si ad ec̄cias in quib⁹ patronus fuit ydoneus non representauit. s̄ ineptos. ut ydeotas. vel cōcubiā- tios. vel alios malos p̄ntauit. vel subditos suos

eccliaz patronos tales eligere aut p̄ntae fuasit
quia peccauit mortaliter. ¶ Si recepit pecuniam
vt presentaret aliquē. cū cēt p̄on⁹. vel ut suppli
caret pape vel Ep̄o. q̄ beneficiū alicui cōferat ⁊ q̄
symoniam cōmisit vl etiā absq; pecunia si porre
xit preces pro indigno: quia mōrle est. et simoia
¶ Si fuit fautor ⁊ defensor hēticorum aut etiam
scismaticorum: q̄ mōrleter peccauit. ⁊ est excat⁹
¶ Si impediuit volentes recurrere ad forū ecclia
sticum sup causis q̄ ad talē forū p̄tinet. ne. s. corā
ecclesiastico iudice tales cause agitentur. vel ad
hoc dans cōsiliū auxiliū vel fauorē: q̄ excoīcat⁹
est vt extra de immu. ecc. c. qm̄. li. vi. ¶ Si bellum
sumpsit iniustū. vel adiutor fuit iniuste bellantis
quia oīa mala q̄ inde sequuntur tenet restituere
⁊ hoc verum. nisi ad iuuandū ⁊ seruiendum tene
tur illi quā hmōi bellum instituit. vt puta quia ē
miles aut vasallus eius. Talis etiam adiuuans
cum est dubium si bellū sit iustū vel iniustū excu
satur. vt e. xxij. q. 1. Quōd culpae non autē excusa
retur de peccato si sciret bellum iniustum. ¶ Si
consulit existens in officio cōitatis q̄ assumatus
iniustum bellum: ad oīa eni mala et damna inde
secuta tenetur nisi forte proponeretur materia in
consilio falsa. modo tamē ⁊ forma ac si esset iusta
tunc enim hoc ignorātes vidētur excusari. ¶ De
materia belli et quō dicatur iustum vel iniustum

vide in summa in 3 parte. tit. 2. ¶ Si indiscretos a
tirannos officiales fecit seu preposuit terris fu-
is. qz tenetur de damnis a malis eoz. si sciebat
eos tales esse. Secus si nesciebat. et tunc q̄ cito
pcepit eos tales esse. remoueat eos. quia alias
peccaret ut p̄scriptum est. ¶ Si iniustas exactio-
nes et collectas fecit. qz rapinam fecit. Et q̄ colle-
cte dicantur iniuste et quō debeat satisfacē. vide
in 3 parte sume. tit. 2. c. 1. ¶ Si posuit iudeos in of-
ficijs publicis. quia phibetur ut. 11. q. 2. ¶ Si
ea que sunt cōitatis appropriant sibi ut filuas
campos et hmōi qz mōrle est et teneē c̄stituē. Si
liberos hominēs in seruos subiecit. nā xp̄iani non
p̄nt redigi in seruitutem rōe belli. l. etiā capti nō
possunt licite emi in seruos. vel empti vendi. Sed
infidèles bene in seruitutē rediguntur ac emi et
vendi p̄nt capti tamen in bello iusto. Rur si po-
stea efficiantur xp̄iani. non tamē ex hoc liberāc̄
a captiuitate vel seruitute. q̄uis tamē piū sit tūc
eos liberos facē. ¶ Si a decedentib⁹ sine filijs ac-
cipit bona illorum. non p̄mittēs de eis testari vel
legari ad placitum. nisi p̄ria illa talem habēt cō-
suetudinē a tpe cui⁹ in cōiūriū non esset memoria
hominū. ¶ Si nimis vindicatiuus fuit. ¶ Si homi-
cidia mutilationes. incarcerationes. vulnera et
hmōi seua. sine iusticia. vel etiam cum iusticia a
ex odio. vel ob vindictam fecit. p̄curauit. l. facē

pmittit: quia in hoc graua mortalia sūt. ¶ Si tor-
neamenta aut duella fecit fieri. vel ludos à specta-
cula piculosa aie vñ corpi. ut proicere lapides ad
inuicem: vel si alias repñtaciones turpitudinū fi-
eri fecit à pmittit: vel si hmōi non pbibuit cū tñ
potuit sine graui scādalo. qz mōrliter peccauit di-
82. terrori. ¶ Si leges statuit q̄s non potuit vel
non debuit. qz imq̄ erant. qz mortale est. ¶ Si nis
durus fuit ad dispensandum vel parcendū. in q̄
bus potuit: vel e contrērio si nis facilis ad parcen-
dum delinquentib⁹ fuit. in p̄iudiciū iusticie a ois
utilitatis. ¶ Si feoda vasallis suis absq; iusti-
cia denegauit. vel seruiciū indēbitū ab eis ere-
git. aut fidem nō seruauit. ¶ Si ip̄e exñs vasall⁹
alteri⁹ non fuit fidelis dño suo vt debuit. s̄m qz
in iuramento fidelitatis exp̄misse. vñ obsequiū de-
bitum non p̄stitit. vñ iniuriā aliquā fecit dño. s̄.
alienādo p̄cedum. à diminuēdo. à aliqd hmōi
qz mōrle est. et tenetur de damnis. ¶ Si tutela
alicuius sibi ommissam nō fidelit̄ egit. vñ de bonis
illius sumpsit vel dissipauit: qz mōrle est a teneē
de damnis omibus. ¶ Si in terris sue iurisdidio-
nis sustinuit iniustas menfuras. à iniusta pon-
dera. aut iniusta precia cētū venaliū sciēter. quia
mōrle est et teneri vidē de damnis. si tñ cōmode
obuiare potuiss; hmōi. Similiter peccat si iducit
vel sustinet malas cōsuetudines aut corruptelas

¶ Si tolerauit publicos vsurarios. ppter hoc
recipiens ab eis certam quantitatē vel sumā pecu-
niarum ānuatī. vel ob aliā causā: qz mortale est
et tenetur ad restitucōnem illius sic accepti. non
tamen vsuratio s; creditoribus eius. a quib; fuit
vsure accepte. a extorite s; m̄ Tho. **¶** Si aliqđ
castrum vel dominiū aut aliā rem in pignus ha-
biūt. et fructus illius non computauit in sortē qz
vsura est. Et sic vltterius hic interrogādum est de
alijs speciebus vsure. si viz in aliqua offendit vel
p̄iceps fuit. & de quib; sup̄ i p̄ma pte. c. de vsura
¶ Si penas. vel emendas. in pecuniā. ppter cu-
piditatem vel odiū. vel ppter correpcōnem delin-
quentium accepit. vel vltra debitū extorsit. vel pe-
nas corporales vel mortis in pecuniarias propter
auariciā cōtra iusticiā commutauit: qz mortale est
¶ Si p̄misit in terris suis latrones inualescere
vel malicōse eisdem fauens fuit aut ex auariciā
nolens expedire ad tutandam pacem: qz morta-
le est & tenetur de damnis factis. si commode ob-
uiare poterit. **¶** Si iusticiam vendidit. vel mune-
ra inique accepit. s. p̄ āministracōne iusticie. vel
alias iniusticias fecit vel fieri fecit in iudicādo. &
quia mortale est. **¶** Si fidē p̄missā violauit ec̄
inimico. nisi prius ipse violasset: qz mortale est.
¶ Si treugas non seruauit. & si obsides suos
non liberauit: qz mortale est. **¶** Si viduas et

pupillos contra oppressores suos non defendit
¶ Si nimis sumptuosus et curiosus fuit in ve
stiti et apparatu ciborum et equorum familie. cum ca
mbus. aribus. edificijs et comitijs. nam quicquid ut
hominum valeant facere. emungunt subditos sibi po
pulos. usque ad sanguinem eorum. facientes multa
iniusta. **¶** Si fecit edificare domos suas. vel a
gros aut vineas arare. et in eis laborare. aut li
gna apportari et similia per subditos suos et eis
non soluit plene de labore suo. nisi subditi ad hoc
ex debito teneantur. vel si in diebus festiuis fecerit
pro se laborare. quia mortale est. quod tamen multi
faciunt. nec subditi tenentur in hoc obedire. **¶** Si
nimis se occupavit in venacionibus et aucupijs et
quod peius est subditos suos in hominum grauavit
eos ad hoc inducens. et quod pessimum est. si hoc
fit in diebus festiuis. maxime non prius audita
missa. propter quod omnes peccant mortaliter et
ipse est reus omnium. **¶** Si propter discursus et hominum
destruxit segetes aliorum. quia tenetur de dampnis
vel si permittit accipi de feno aut blado suorum
subditorum. propter equos suos. non petita
et obtenta licentia. quia tenetur de dampno
Idem de quibuscumque fructibus. **¶** Si histri
onibus superflue dedit. vel mimos turpia re
presentantes in curia nutriuit. vel concubinas
aut meretrices aut ludentes ad aleas in curia

tenuit: que omnia sunt damnabilia. ¶ Si de honestate familie sue non curauit. sed inhoneste se habentes cum seis aut masculis in curia sua tenuit nec correxit cum posset: quod peccauit mortaliter. ¶ Si vero huiusmodi princeps est coniugatus. Intra ga ultra premissa de hijs que hntur in c. p. p. cedenti prout videtur expedire. *~~~~~* 32.

¶ Cum iudices vel quamcumque habentes auctoritatem vel iurisdictionem ordinariam vel delegatam a

Sic iurisdictionem aut potestatem aliam suam accepit symoniace. aut usurpatione quod homini potestas non dat auctoritatem iudicandi. Unde talis quotiens iudicaret peccaret mortaliter. ¶ Si excessit fines mandati siue potestatis sue: quia mortale est. et hoc si scienter aut ex ignorantia crassa. ¶ Si timore. cupiditate. odio vel amore. aut aliqua alia iniqua causa tulit iniquam sententiam aduertenter. quod mortale est et tenetur ad omne interesse parti lese. et hoc si ille pro quo lata est illa sententia iniqua non potest vel non vult satisfacere. quia ante omnia ille tenetur secundum Ray. ¶ Si per ignorantiam crassam tulit iniquam sententiam in iudicio aie: quod tenetur reuocare eam. et peccat mortaliter ut dicit Ray. debuit enim se scire insufficientem et non iudicare. ¶ Si per negligentiam: quia sufficientes erat. et si laborasset ad legendum et inquirendum: inuenisset veritatem sed quia hoc neglexit agere: tenetur ut prius

Misus tamen agitur cū eo quī per ignorantia q̄
cū eo qui ex malitia a habz lo cum in iudice ordia
tio non in delegato ¶ Si delegat⁹ iudex iudicauit
bona fide. a de consilio discretorū. vel pitorū tulit in
quā snām. non videt peccare aut teneri ad estitu
cōem leso. tū qz necitate obediētie iudicauit. tum
qz ex certa scientia. delegātis sūpt⁹ ē. cū essz igna
rus. qz videbatur bonus vir. ¶ Istud tamē verum
est. n̄ in inq̄redo consiliū fuisse negligēs. aut cul
pabilis. qz tunc peccaret a tenetur ad estitucōz
hec Guill. ¶ Si assessor inducit iudicem ad feren
dum iniquā snām. excusatur quidem iudex si sim
plex est ut predicat. cum tamē hz bonā conscientia
credens. s. snām iustā. a cum non fuit in culpa eli
gendo assessorē iustum a bone fame ac sufficientē
Sed assessor ille mortaliter peccat. a ad restitucio
nem leso tenetur. siue dolose siue ignoranter in
ducit iudicem ad iudicandum iniuste. hec Ray.
¶ Si iudex ignarus iure. secum assessorem ducit
q̄ oiter non reputat sufficiēs. s. iniqu⁹. si de consi
lio illius fert iniquam sententiā. licz eam credat
iustam. vterqz mortalitē peccat. et tenetur quisqz
ad restitucōnem insolidam ¶ Si accipit pecuniā
in iudicio. quod potest contingi quinqz modis. a
seper videtur mortale. Primo si accipit ut male iu
dicaret a contra iusticiā. et tūc illā pecuniā tene
dere illi in cuius iniuriā lata ē snā. v. q. v. i. v. t. e. q.

Secundo si accepit ut bene iudicaret. **T**ercio ut iudicaret et daret sententiam. **Q**uarto ut non iudicaret cum deberet iudicare. **Q**uinto ut non male iudicaret. **I**n hijs quatuor casibus debet fieri restitutio illi qui leditur. l. q. 1. non licet. hec Ray. Sed secundum guil. in foro conscientie potest pauperibus erogare. sicut alia turpia lucra et de consilio. ¶ Si nullo modo iudex vult ferre sententiam cui debet. et propter hoc quis perdit ius suum: mortale est et tenetur illi restituere. l. i. estimacionem. hec Ray. 23. q. 1. administratores. ¶ Si iudex accepit aliquid a pauperibus. quod nulla ab eis remia recipere debet. Vbi non quod ordinarius iudex nichil potest accipere neque etiam expensas. nisi moderata remia oblata. ut esculentum vel poculentum non tamen secundum ea plus vel minus iudicare debet. di. xi. de eulogijs. Delegatus tamen bene potest recipere expensas moderatas. et hoc quando est pauper vel quando oportet eum exire vel ex domicilio suum equitare aut ambulare per examinationem cause. vel etiam per assessorem secundum glo. Si autem propria causa alicui delegatus: non videtur quod aliquid possit petere. nec etiam expensas si sibi sua sufficiunt. nisi oportet exire et facere expensas maiores solito. hec Ray. et guil. ¶ Si iudex ecclesiasticus ordinarius vel delegatus contra conscientiam et iustitiam in gravamen alterius partium in iudicio quicquid fecit per gratiam vel per sortes puta per pecuniam: incurrit suspensionem ab executione

officij p̄ alium condemnandus ad estimacionē litis
de qua vide in summa. 2. pte. ¶ Si iudex eccl̄asti-
cus sm̄as ex̄caōnis suspensionis. vel interdicti de
facili fulminauit. aut sine monicōne premissa. vel
sine scriptis. vel alijs. contra ordinē iuris. quia ḡ
uiter peccat. de hoc habes in. 2. pte summe. ¶ Si
Iudex quicunq; dilaciones aliq̄s fecit contra ius
¶ Si ordinem iudiciariū non seruauit. ¶ Si alte-
ram pt̄ū cōi iusticiā in aliquo grauauit. ¶ Si reo
fecit questiones seu inquisitiones ad quas respō-
dere non tenebatur. ¶ Si appellacōnes legitī-
mas non admisit. ¶ Si dolose locum appellandi
dedit. ¶ Si post appellacōnem legitimam n̄lomi⁹
i causa processit ¶ Si in dubijs magis peritos nō
consultuit. ¶ Si allegacōnes friuolas admisit
¶ Si paup̄ibus uiduis orphanis a h̄mōi non
subuenit. a nō p̄uidit in aduocacōne. In quolibz
hoꝝ uidetur eē mōile cū scienter deliquit. Nō q̄ q̄
fingit fraudulenter casū aliquē. p̄ quem aliq̄s iu-
dex vadat. vel mittat ad aliquā mulierē p̄ testiō-
nio. est ex̄catus extra de Iu muliēs li. vi. ¶ Si iu-
dex illicite relaxauit penam debitam reo. quod fit
tripliciter. Primo quia non erat supremus iudex
a princeps nec ei publica potestas est plenarie cō-
missa. sed ut iudicet sc̄dm̄ leges cōstitutatas ciuita-
tis. Secundo si h̄ plenariā pt̄atē. is tñ qui passus
est iniuriā nō assentit sibi remittā. s̄ vult puniri

Tercō et si habet potestatem plenariam et lesus vult remittere tamen non subest causa utilitatis rei publice. s. nociua. s. pariens incōueniū delinqūdi hec **Th.** In quolibz horz peccat mōrliter. ¶ Si penam debitā auxit vel minuit. cū non posset. vel nō deberet. Qūdo aut possit vel nō. vide in 3. parte fūme tū. 3. c. Si etiam mutari possit. ¶ Si iudicauit in iudicō cādētis ferri vel duelli et huiusmōi quia mōrle ē de hoc vide in 3. pte fū. tū. 1. c. 3. ¶ Si iudicauit sedm allegata. et pbata condempnās quem nouit innocentē. Qui tamē vtrū peccet vel non et quō. vide in 3. pte fūme tū. c. 3. ¶ Si mīnister iudicis exūs. executus est iniustam finām nam si pro certo scit innocentē. non excusatur a peccō. hec **Rap.** Secus si dubitat. qz tūc excusatur ppter obediētiam. hec **Th.** ¶ De ceteris ptenentibus ad iudiciū habes in 3. pte tū. 3. per totum ¶ Circa aduōtos. procuratores. et nōrios. ¶

Qirca aduocatos pcuratores et notarios tales formande sūt qstiones et pmo. Si viz possunt se ad aduocandum cū in iurē phibeatur. et hoc scienter. qz vidz peccat. Prohibent aut infideles et excati maiori excoīcōne et religiosi. nisi p suo monasterio. et de licentia sui prelati. Clerici in sacris vel etiā in minoribz constituti. et beneficiati. qui tamē phibent aduocacōe in iudicō seculari. nisi in causa ppria vel pro ecclia

fua. vel pro cōmūdis a miserabilib; psonis. Sūt
a alie psonē prohibere de quibus hētur. 3. q. 1. §
tria. vbi inter alios est Jodomita. precipue noto
tius de iure. vel de facto. Jūdex vel assessor. etiam
non potest esse aduocatus in causa in q̄ est iudex
nec clericus p extraneis cōn eccliam suā. hęc Ray.
¶ Si aduocatus. vel procurator sciēter defendit
iniustā cām. peccat mōrliter. a tenet alteri p̄tium
de omī damno inde hito. hęc Tho. nisi satisfaciāt
dientul⁹ q̄ p̄ncipaliter tenet. si scit iniusticiā. qm̄
obtinēt victoriā cause. ¶ Si ignoranter inu
stam causam defendit. putās iustā. excusat s̄m
modum quo ignorantia excusari potest. s̄m tho.
vnde si ex ignorantia crassa. peccat mōrliter. ¶ Si
in principio credebat iustā. s̄ in p̄cessu cause vid;
eam iniustā. d; deserē. a nō vltari⁹ p̄ se q̄ alias ei
peccaret. Et si obtineret victoriā cāe. tenet ad sa
tisfactionē lesō. nō tñ d; cā p̄dē aduersario. vel
secreta sue cause reuelat ei. s̄ inducē diētulū suū
ad cedendū vel ad componendū cum aduersario
sine aduersarij dāno. hęc tho. Dū tamē cā ē dubia
vsq; ad finē. lē; p̄ se qui eā sine peccato. hęc Guilk.
¶ Si i aduocando vsus ē idēbito mō. viz s̄m Ray.
¶ Si p̄duxit falsos testes vel produci fecit vel
corruptos. ¶ Si induxit falsas leges. ¶ Si alias
probacōnes falsas iuris vel facti. ¶ Si men
titur. vel mentiri facit dientulum suum in iudicō

Si dilaciones non necessarias q̄rit in grauamē
ptium. **S**i appellat scientē cōi iustā, smām. In
quolibet sup̄dictorū casuū vidē mōrle. **S**i non fi
deliter causā fouet q̄ntū iustitia suadet. obmittē
do de cōtingentibus ex negligētia vel ignorantia
notabili. in quo posset esse mōrle. **S**i procacit
se habuit ut dicendo conuicia vel nimium vocife
rando. **S**i p̄didit aduersario suo secreta ptis
sue. Et si per p̄ditos modos vicit iniustā causā
tenetur leso de oi damno. hęc Ray. a hosti. **S**i
aduocatus nō adhibuit in causa iusta pauperū
p̄cōmum. et miserabiliū p̄sonaz. Nam si nouit
talē causam. a scit talē p̄ se nō posse iuuari. quia
nō habet ad soluendū. nec aliū videt velle talem
adiuuare a q̄ ex hoc videt causam illius iustam
non posse prosequi. tenet gratis iuuare si potest
alias enim peccaret mōrliter. scdm Tho. et Ray.
Si immoderatum sallariū accepit de sua aduō
cōeznam moderatam pōt petē aduocat⁹ a iuriscō
fultus. ut dicit aug⁹. 12. q. 7. non sane. Quod mo
deramen sumitur ex quatuor. scilicet q̄ntitate cause la
tore aduocandi. scia a facundia aduocati et con
suetudine regionis. Et sm hoc magis vel minus
pōt accipi. scdm Ray. vel cū ab initio fecit pactū
vel ex post facto completo. i. causa cōpleta. **S**i ex
quo causa est icepta nullū debet pactum cum litig
gatore fieri quem accepit in p̄pria; fidē. q̄ posset

esse occasio magni periculi. 3. q. 2. propterea.
¶ Item non licet pacisci de quota cum aduocato.
puta decima. vel centesima. sed de quanta licet. tamen mo-
derate secundum iura. De hac materia plene habetur in
3. parte. t. 2. ¶ Si iuris peritus exis in causa quam
nouit iniustam consuluit quomodo obtineretur. mortaliter
peccaret. Et si vincitur ex consilio suo. tenetur lesio
de damno. ¶ Si ex ignorantia crassa male consuluit
¶ Si non consuluit pauperibus non habentibus ad sol-
uendum. ¶ Si nimis peccat procurator. de hoc dice-
dum videtur sicut de aduocato. ¶ Si procurator de-
fendit scienter causam iniustam ¶ Si non fideliter
et sollicitate iustam fouet. ¶ Si pauperibus non prestet
procuratorium. ¶ Si nimis de salario peccat. De
hijis omnibus dicendum est. sicut de aduocato plene
superius habetur. ¶ Si notarius existens aduertens
falsat instrumentum. quod peccat mortaliter et tenetur de
omni damno inde secuto. ¶ Si maliciose occulta-
uit iura aliorum. seu instrumenta. et non assigna-
uit aut destruxit. vel alius dedit. aut alias non fecit
cum illis sicut debuit. quod ultra mortale tenetur de omni da-
mno ¶ Si ex ignorantia notabili vel negligentia ma-
le notauit seu dictauit instrumenta et testamenta
cum defectibus. unde oriuntur litigia et perditur bono alio-
rum. quod peccat mortaliter et tenetur de omni damno. eximie
secuto lesio. ¶ Si fuit rogatus in testamentis
eorum qui non fuerunt sui sensus scienter. tamquam

vsu ratiōis liberū hūcūm. et scripsit seu notauit
quia mōrle est et tenetur lesis de omī damno ¶ Si
instrumentis suis non est vsus solemnitatibus
legalibus. vnde validant cōtractus. et q̄ mōrle ē
et tenetur de damnis inde secutis ¶ Si fecit in
strumentum in fraudē vsurarū scient. et q̄ mōrle
est et est periurus. ¶ Si notarius ex officio salla
riatus sufficienter a iūrate. accepit etiaz ab alijs
pro quibus scripsit lrās grās. et hūmōr. vel si non
sallariatus a cōmunitate. accepit de cōsuetudine
pro suo labore vltra debitū et eq̄tatē. et q̄ peccauit
et tenetur restituere ¶ Si diebz festiuis absq; necē
tate. s; ex cupiditate fecit istrumēta. vel copiauit
aut extendit scripturas cum possit differre. quā
videtur mortale. ¶ Si rogatus vel dictauit vel
in scriptis redegit statuta contra ecclesiasticam li
bertatem. et quia mōrliter peccauit et est excoīcat⁹
¶ Si notarius ex n̄s Ep̄i pro scribendis noībus or
dinandorum vel lrīs ordinacōnū accepit pecuniā
quā si sallariat⁹ ab Ep̄o ē. symoniā omisit. si non
sallariatus satis accipit ut de lucro participet or
dinatorum. symoniā est. de quo videtur plenius
in secunda parte summe t. i. c. hoc. ~~~~~ 38.

¶ Circa magistros et doctores.
¶ primo si docens publice in legibus et
phica admittit in lectioem suā scienter
religiosos. aut presbros seculares. vel

alios clericos non sacerdotes. sed in dignitate cō
stitutos. q̄ excommunicatus ē. quēcūq; etiā predi
ctorum admittat aduertenter. simul cū scholarib⁹
suis. ut extra ne. de. vl. mo. se. se immis. neg. c. sup
specula. ¶ Item docens in quacūq; facultate etiā
theologia. si admittit ad lectionē suā religiosū ex
euntem de monasterio. cū hitu tñ. ad audiendū
sine licētia prelati sui scient. q̄ ē excommunicatus cū eo q̄
p̄cipauit in crimine. ¶ De si cū licētia p̄lati sui. sed
sine habitu talē recepit ad lectionē. ¶ Si mgi vel
scolaris existens Bonoie tractauit cū aliquo cūe
Bonomiensi de cōduciōe hospicij. irrequisitis in
quibus n̄ tps cōduciōis illi⁹ fuerit elapsū q̄
est excommunicatus extra de loca. a cōduc. a hoc nō habz
locum n̄ i Bonomia. p̄pter speciale priuilegium il
lius ciuitatis. ¶ Si quis ex pacto receptus est
in canonicum ut scolas teneat. symoniacus est
vnde a mortale. ¶ Si vacante p̄benda pōt ei anecti
hoc onus. s. docendi licite. hec hosti. a Ber. ¶ Si ali
qd exigatur vel promittat pro licētia docēdi. q̄
uis scdm hosti. non sit symonia. tñ est cōi iura
vnde a mortale. quod p̄t; ex pena prop̄ hoc im
posita. quia exactum restituit. a debēt exactores
officijs et beneficijs spoliari. extra de exact. c. 1.
scdm Ray. ¶ Si mgi festum colendum de iure vel
de consuetudine non vult concedere colendum
nisi pro pecunia. vel econtra nō colendum pro

pecunia. symoniam cōmittit s̄m Ray. ¶ Si mgē
habz beneficiū vel fallariū sufficiens p̄ docendo
si exigit aliquid a scolaribz: symoniam cōmittit
p̄cipue a paupibz: q̄ v̄dit doctrinā a tenetur
ad restituōnem sc̄dm hosti. a Ray. ¶ Si vero nō
sufficit fallarium suū s̄m exigentiā sui status: p̄t
exigere. si tamē sit p̄doneus in docendo. alias non
A paupibus etiā non debz exigē. oblata tamen
p̄t semp̄ recīpe. a multo magis si nullū vel pau
cum habet fallarium. q̄ tunc etiā p̄t exigere col
lectam p̄ labore. ¶ Si magisterium q̄rit a recipit
ineptus a valde ignorans: vidz esse mōrle. p̄pter
piculum quod sequitur: q̄ rōne magisterij dat̄
fides. in quibus requirit̄. ne nocumentū sequat̄
proximo ex malo consilio. et hoc p̄cipue in theo.
facultate. Est admittēs tales sc̄iēter ad magiste
riū: videtur peccare mōrliciter. ¶ Si q̄rit grad⁹ vel
magisteriū. non ad vtilitatem aiarū. a dei hōrem
sed ad sui ostentacōem a vanū hōnorem. quod
p̄tinet ad ambicōnem: a ideo de hoc vide supra in
c. de ambicōne q̄n mortale. a q̄n veniale sit. ¶ Si
tamē q̄rit exposicōem vel diuitias a libertatē hoc
totum videt̄ damnabile et p̄cipue in religiosis.
¶ Si docuit publice in theo. ex̄ns in mortali no
torio: peccat mortaliter s̄m pe. ¶ Si sc̄ias p̄hibi
tas legit vel didicit aut docuit. ut nigromanciā
vel artem notoriam et hmōi: mortale est. ¶ Si

notabiliter ignorās posuit se ad docendū. et erro-
res notabiles docet. quia mortale est. Si non ad-
hibuit diligētiā ad pfectū scolariū in scia et mo-
ribus quāntum debet. fatiens nimis vacacōnes. vel
non vtilia. sed curiosa docēs. vel de moribus eoz
non curans nec opescens in quib; potuit. in hmoi
notabilis negligētia videt mortale. ¶ Si iuramen-
ta vniuersitatis non impleuit. quia mortale est.
¶ Si se iactauit de doctrina. vel alijs detrahit pre-
ferendo se. vel eis inuidit. aut sectas nutriuit inter
scolares. aut scolares alterius doctoris ad se tra-
xit iniuste. vel pompose indutus est. quia mortale
est. et de hoc vide lacius supra in c. de superbia v-
bi tractatur de ambicōne. ¶ Circa scolares. 37.

Scolares non fuerunt obediētes do-
ctoribus in quibus tenentur. ¶ Si fecerunt
inter se rixas. ¶ Si min⁹ aptum
elexerunt ex causa iniusta ad legendum. ¶ Si
dimiserūt ieiunia ecclesie. cum implere potuissent
vel misse audicōem diebus festiuis. vel sacramē-
ta. ¶ Si contendit in disputacōe contra verita-
tem scienter ne videatur succumbere. ¶ Si super-
biuit ex scientia. ¶ Si aliquem malum finem pro-
posuit ex sua sciētia. ut lucra iniusta. curiositates
et huiusmodi. ¶ Si fuit negligens in studendo
vel nimis prodigus in expendendo bona pntū sibi
causa studij data vel missa. vel etiā bona propria

Et alia hic necēria queras p̄t videbit expedire
de peccātis in .1. parte .2. q. 3. ¶ Si nimis ardentē stu-
duit in libris gentilium p̄pter ornatū minus va-
cans studio vtili sibi quo ad salutem. ut sacre
scripture. p̄cipue quo ad religiosos. ¶ Vel si stu-
duit in poetria p̄pter materiam turpem in qua
delectatur. et illud ē mortale di. 28. Ideo phibet

¶ Circa medicos.

36.

Sposuit se ad practicandum in medicinā
sine sufficienti p̄cā: quia si parū vel n̄l
studuit. vidē mortale. quia exposuit se
p̄iculo occidendi hōines. ¶ Si peritus et sufficiēs
exis obmisit aliquid de cōtūgētib; cū infirmos
quos habet in cura ex negligētia: quia si ex negli-
gentia nōbili vñ secutum est magnū in cōmodū
infirmo vel sequi potuit. non bene se excusare po-
test a mortali. Si vero parua negligētia fuit scz
vbi non est p̄iculum. ut si nō sollicitē visitavit in-
firmos et h̄mōi: veniale vidē. ¶ Si dedit consiliū
vel medicinam p̄ salute corpis in p̄iculū aie. scz
quod sit contra p̄cepta. ut puta si cōsultavit q̄ quis
fornicetur. ut euadat vel euitet certas infirmita-
tes. ¶ Vel si medicinam dat p̄gnanti ad occiden-
dum fetū. etiā pro cōseruacōne m̄ris. vel si dat
potum inebriantē et h̄mōi: q̄ mortale ē et p̄hi-
betur hoc extra de pe. et re. c. cum infirmitas. ¶ Si
nō seruauit p̄ceptū factū medicis. s. q̄ iducāt

infirmos quādo primo ad eos vocantur ad faciē
dā cōfessionem. q̄ sc̄dm̄ doc. est mōrle. extra de pe.
a re. cū infirmitas. ¶ Si paupes infirmos. quos
ipse nouit non valentes solūē non visitauit gra
tis. quia ad hoc tenetur. a solūē etiā medicinas
illius si p̄t. alias ei mortale est. di. 8. in p̄ncipio
¶ Si nimis largus fuit ad inducendum debiles
ad frangendum ieiunia eccl̄ie absq; racōnabili cā
q̄s frequenter faciūt. nec est sine peccō. ¶ Si etiā
famis dissuaderent ieiunia eccl̄ie. dicentes ea esse
nocitura a h̄mōi. a sic inducerent ad frangendū
illa sine causa quia mortale ē de pe. di. noli ¶ Si
dedit medicinam dubiā mortificacōnis. vel sana
tionis. quia mōrle videt̄ ut de pe. a re. Cū infirmi
tas. Dimittere pot̄ infirmum in manu dei debet
q̄ exponere piculo medicine. ¶ De emulacōne
a detractione quas faciūt ad inuicem medici ut
frequenter interrogant videbitur expedire. et
sc̄dm̄ q̄ habes supra in capitulo de inuidia.

Circa aromatarios. ¶
In cōponendis medicinis nō posuit q̄
ordinauit medic̄ cū forsan non habet
habēt a nō ita bona ut ē necē. In quo e
tiā offendūt medici. nō faciētes a te se opoi. Nā si
ex hoc sequitur graue piculum infirmo. vel si non
opatur sanitatem. quā fecisset si bene illā opouisset
est mortale. a in medico etiā si hoc dissimulat

¶ Si docent vel vendunt ea q̄ pcurant aboifum
vel aliud ad infficiendum. vel vendunt hys ve
nena quos credunt abufuros. quia mortale est
¶ Si sophisticauit aromata. qd̄ frequenter faci
unt ponentes in eis vnū p̄ alio. ut in electuarijs
in firopis. in speciebz. in confectioibz. ⁊ alijs hmōi
facientes malas mixturas. facientes nō pura p̄
puris. quia vltra pccm mortale tenēt satisfacē
lehis. seu erogare paupibus cū incerti sūt. **¶** De
nimio pretio rerū. vel p̄uirijs ⁊ mendacijs. ⁊ di
minutis ponderibz que faciūt. **I**ntroga. put ha
bes. s̄. in c. de auaritia. vbi tractatur de fraudu
lētia ⁊ alijs vicijs ibidē **¶** Circa mercatores 38.

Mercatore querendum est. Si negocia
tus est. non p̄pter aliquē finē honestū
puta ob sustentacōnem familie sue. vel
subuencōnem pauperū. vel p̄uisionē eorū p̄ ciui
tate. ⁊ hmōi ⁊ hoc cum lucro moderato. **S**i nego
ciatus est p̄pter auaritiā. ⁊ ad thesaurandum
sibi pecunias. quod est mortale. maxime si in hoc
lucro cōstituit finem. ⁊ intendit ad lucrū per fas
⁊ nefas indr̄iter. **¶** Si concordauit cum alijs
mercatoribus q̄ nō vendāt aliquā rem minori
pretio. q̄ in eos est uentū. ut cogant homines
emere i caro foro. q̄ pccm est fm̄ hosti. ⁊ phibi
tum in legibus. **¶** Si misit nō solū arma ⁊ ligna
setiam quecūqz mercimonia alia i alexādrinā

vel partes egipti. et terras sarracenorum solda
no subiectas. q̄ excommunicatus est ex̄cōe p̄pali
si nō habz licentiā a papa. Et nota q̄ veneti ḡna
liter habent talē licentiā ¶ Si vendit merces pro
maiori pretio q̄ valeant. ex eo q̄ non solū facit
ei terminum: s̄ etiam mutuat sibi aliā pecuniā. q̄
vsuram cōmittit. ¶ Si vendendo mercētiā suas
puta lanam. vel p̄anos. et recipiendo p̄ p̄tio alia
mercimonia. ut sericum. vel aromata. vel alia. et
illa multo maiori pretio vendit q̄ si pecuniā rece
pisset. quia p̄c̄m iniustitię est et mōrle. nisi ille cui
prius vendit suas. etiā lōge maiori pretio tradat
merces ipsius. quia sic posset vnus excessus recō
pensare alium si sunt equales. ¶ Si vendit ad
terminum. plus iusto pretio ratione dilacōis. Et
de diuersis rebus cābioꝝ. et varijs mōis vsuārū
et fraudulencijs in q̄ntitate et qualitate et s̄ba re
rū interroga hic. put h̄s sup̄ i p̄a p̄te i. c. de aua
ritia. et ibi de vsurpacōe rei aliene. et de vsura ¶ Si
fraudauit vel fraudari fecit iusta pedagia. seu
gabellas. quia mortale ē. et tenetur ad ēsticōz
Secus de iniustis. vel cum nō tenent illa lō tu ta
a latromibz p̄ d̄nos locoꝝ illoꝝ. ¶ Si dedit falsas
monetas. vel diminutas scienter p̄ boīs. vel eas
diminuūt. quia p̄c̄m ē. et tenetur ad ēsticōz ¶ Se
cus si accepit monetas valentes in loco. p̄ eo q̄d
valent ibi. et mītūt illas ad locū vbi plus valent

Si faciens societate cū alijs mercatoribus nō
fideliter se habuit. aliqua lucra occulta sibi reti
nēs. q̄ tenet ad satisfaciendum. nisi certus eēt
q̄ socij tantūdem occulte subtraxissent. ¶ **S**i fe
cit p̄ alijs securitates cum fraudibz nā assicura
re sine fraude merces p̄ mare vel p̄ terrā a inde
q̄rere emolumentum plus a min⁹ s̄m quā sitatē
piculi. non videt̄ illicitū. cū constet alias de piculo
magno. Asscuratio vero pecunie per modum
satisfactionis vbi nullū est piculū a damnū non
est tutum quātū ad cōsciā. Secus si ibi etiam eēt
piculum. ¶ **S**i accepit pecuniā aliquam sub noie
depositi respondens ad rōem. 70. 80. pro cētena
rio. et cum pecunijs lucratur ip̄e mutuando. vel
alijs illicitis cōtractibus ad rōem. 10. pro cētena
rio et h̄mōir. duo mortalia cōmisit. vnū in accipi
endo. aliud in mutuando. a tenet̄ de vsura. ¶ **S**i
intromisit in **H**arocholis. **R**etrāgolis. **A**gasimis
q̄ vocabula non declaro ob breuitatem. sed de
h̄is vide in summa. li. 2. t. i. c. Quid malicie sit de
eis. **A**gasmum d̄r. cū quis gerit negotia stipen
diario r̄u. suoz dominoz laborās p̄ eis cū mutu
at eis pecunias. cū expendūt r̄cipiētes incertum
salarium quātū mereet̄ labori p̄ iustis causis. vñ
pro non bellantibz iniuste pōt accipere. rōne mu
tui nichil plus. alias vsura est. ¶ **S**i vsus est
mendac̄is in emendo et vendendo. q̄ solent esse

talibus cibis et potus. Et de hijs interroga ut ha-
bes. s. in prima parte illois suis in .c. de auaricia
Et quod in tali proposito. utendi viz menda-
cibus. periurijs. et dolis homini quoniam occurreret semper
funt in mortali. Unde non sunt absoluendi. nisi
prius disponant se abstinere velle ab illis. ¶ Si
emit res raptas vel furatas per mare vel per terram
de qua dicitur ut. s. in prima parte. in .c. de auaricia
ubi dicitur de rapina. ¶ Si emit vel vendidit die-
bus festiuis absque necessitate sed ex cupiditate
vel fecit rotina librorum vel hoc fieri fecit per alios
subditos suos. de quo vide supra in prima parte
.c. de .3. precepto. ¶ Si fuit mediator. qui dicitur
sensalis in aliquibus locis. precipue in ytaliam. contra
tractuum fraudulentorum scienter. quod mortale est
et tenetur ad restitutionem leso in hoc. ¶ Si me-
diator fuit contractus usurarii. intendens utilita-
tem usurarii. et ex sua magis quam tanquam accipiens
sub usura. mortale videtur. Et si ipse inducet ad mutu-
andum sub usura quam alias non facere cogitasset. videtur
teneri ad restitutionem. ¶ Si mediator existit in
alijs contractibus. puta vendendi domos equos. et
alia animalia. et male consulit alteri partem in dam-
num eius. et utilitatem sui et alteri. peccat mortaliter
et tenetur ad restitutionem leso. ¶ Si in matrimonijs
contrahendis mediator existens. vitatur mendacibus et
homini in nobile dandum contrahentium. peccat mortaliter

Circa mechanicos in genere 39.

Questiones mechanicas etiam Interrogaciones fiende sunt. et Primo in genere quantum ad omnes. Si scilicet facit artem cum opus est cum peccato vel ad peccatum mortale. ut facere taxillos. seruire vsura rihis in vsura. seruire militi in bello iniusto. In nauigia piratarum. in lenocinio et huiusmodi. quia oportet quod ex toto omitat illam artem. quod alias non esset absoluendus. ¶ Si artem facit cuius artificium potest esse ad bonum vel ad malum. ut facere gladios balistas. lanceas. venena et huiusmodi. Nam si veri similiter potest estimari quod velit ad malum usum tunc non potest facere vel vendere facta. ut viz. predicta in bello manifeste iniusto deseruiant. Secus si dubitat. ¶ Si aliqua fecit que sunt ad malum usum quasi semper. ut fucos facere et huiusmodi. quia peccat et debet ab illis desistere. ¶ Si vult medicari piurius dolis. malis mensuris. vel ponderibus aut aliis fraudibus in arte sua. quod mortale est. ¶ Si diebus festiuis laborat. de hoc dicitur ut scilicet in prima parte. c. de. 3. precepto. ¶ Si non ieiunauit cum potuit moderando labore. dicitur similiter ut super. *iiii. 20.*

Circa mechanicos in specie. Et primo circa lanam

Si vendidit pannum la ces. interrogat ne minus pretiosum pro magis pretioso et sub vno pretio. vel vniuersi tincture pro alia. vel habentem aliquem defectum tanquam non habentem. mil

minuens precium ppter hoc qd pecm est. et plus
vel minus scdm sb a supra. ¶ Si in festis fecit
lanam tondē sine nccitate. vel si nō plene soluit
laboratoribus a hmōiz quia in hīs pecm est pl⁹
vel minus scdm materiam. ¶ Si textorib⁹ panni
precium sui laboris nō dedit in pecunia. sed in re
bus diuersis. puta tritico. aut blado aut in alijs
rebus. maxime cum ille nō indigeat tali re. sed
oporteat illam vendere pro minori p̄cio q̄ lucra
tus est si iuste solueretur. quia peccat et tenetur
ad restitucōnem. nisi tamen prins a principio sic
conuenerint qd daret de h⁹ hmōi pro p̄cio tali
quā tunc non videtur deceptio.

Si vendidit ¶ A tabernario et hospite.
vnam speciem vini pro alia. vel limphatum
ppuro. vel ad clarificandum vinū. aut ad colo
rem suum et̄nendum a hmōi miscuit aliqua no
cua corpibus. vel non dedit plenas mensuras
vel in taberna tenuit meretrices. et ribaldos et
lusores ad carillos. vel aduertenter dedit hīs
vinum quos vidit inebriari. peccauit in quibus
dam mortaliter. et in quibusdam venialiter et
tenetur de damnis omnibus. nec debet absolui
nisi proponat ab hmōi desistere velle.

Si vendidit carnes cor ¶ A macellario.
ruptas pro bonis et recētibus: quod est
mortale. l. vnam speciem pro alia. ut caprinam

pro inuentione et hmoi. aut diminutum pondus
ut. ri. vntias p libera. qz peccauit mōlter a te
netur de damnis.

¶ A pistore.

Si fecit panem nimis porofū. ut sic emētes
decipet. vel fecit panē minoris ponderis q̄
deberet. vel si accepit bonam farinā alteri⁹ ad pi
standum panē. et cābiuit ponendo min⁹ bonaz
loco illius. vel si immiscuit nimium de fufure. pec
cauit mōlter. a tenetur de damnis.

¶ A factore

Sillud qd restabat vel superfuit de panno
vel serico dato pro vestitu faciēdo sibi resti
nuit. furando illud. qz mōle est. maxime si sit
quid notabile. nisi tamē ille diminute dedisset si
bi mercedē laboris. et illud capit tantū ad supple
mentum. vel nisi in pacto eēt cōcordatum.

¶ Itē

Si in noctib⁹. vel dieb⁹. solēpnitatib⁹. sine mag
necitate laborat. vel si facit nouas inuentiones
vanitatum.

¶ Ab aurifabro

Si vendit vel vsit auro alchimico pro puro
vel vendit aurum min⁹ purum p magis pu
ro. qz mortaliter peccat a tenet de damno. Si
emit calices sacros non cōflatos pro se. ab illis
quos non nouit iustos. vel iusto titulo eos pos
sideret. quia prohibet. a ergo mortale. Similiter
si aliqua alia ornamenta ex auro vel argento
maxime ad ecclesiastica pertinentia ad hmoi
emit.

¶ A Cerdone.

Si vendidit vnā spēm corei pro alia minus
bona p̄ sotulaibz; a alijs. ¶ A lōto ē equoz

Si vendidit ferrum p̄ calibz. vel malū ferrū
pro bono. ¶ Si scienter equū locauit peri-
culosum vel defectuosū. a hmōi. quia ultra p̄c̄m
teneatur de damnis leso. Et sic discurrere per singu-
las artes. ¶ Ab histriōe.

Si fecit representationes aut iocos in verbis
p̄ factis. turpia continentes. vel si fecit hoc in
eccl̄is vel diuinis officijs vel temporibz; in debitis
quia p̄c̄m est plus vel min⁹ scdm̄ sub et supra.

Si citharisauit aut fistula ¶ A mūico.
uit ad congregacōnes illicitas. vel in eccl̄ia
in organis pulsauit ballaras vel choreas vidi
mortale in pulsante. et in hoc procurante. ¶

¶ A seruitoribus vel collaboratoribus in quocū-
qz artificio. ¶

Si infideliter coopati sūt. non bono modo ex
p̄curia a negligentia. vel nō tantum quātū
cōmode p̄tuerunt. quia peccatum est. ¶

Si non bene cre ¶ A rusticis a agricol
didit saltem explicite articulos fidei. et alia
mysteria que comuniter solemnisat eccl̄ia.
ut incarnationem passionem et resurrectionem
et sacramenta eccl̄ie et huiusmōi. ¶ Si nescit
orationem dominicam. scz pat̄ noster a simbolū
apostolorum. et decem precepta. quia scire tene ē

¶ Si non bene seruauit festa et ieiunia eccie cum
tamē potuit. et si nō audiuit missa; ad min⁹ die
bz festiuis. et si non confessus est. neq; cōione m
recepit ad minus semel in anno; q; ad illa tenet
et ergo peccauit mortaliter. **¶** Si tenuit p̄prios
filios ad baptisum. vel cōfirmacōnē; quod est
p̄hibitum. et ergo p̄c̄m. **¶** Si mendacijs vsus
est periurijs et blasphemijs. vel ebrietatib; quā
in omib; mōrle est. **¶** Si ad mētrices accessit. et
qđ aliqui ex ipis non credunt esse mōrle. nec tñ
excusat eos ignorantia. **¶** Si decimas nō soluit
scđm cōsuetudinem loci illi⁹; q; peccauit et tenet
satisfacē de p̄terito. si sibi non remittit v̄l q̄tet
vel etiam si oblacōnes s̄m cōsuetudinē loci non
dedit nisi etiam presbiter vel curatus su⁹ sibi eas
remittet. **¶** Si excoicatus. nō curauit absolui.
s; ingessit se d̄mis. vel cōtempnit vitare excoicos. et
q; mortale est. **¶** Si nocumenta alijs fecit. per se
vel p̄ familiam suā vel aialia sua. q̄ forsan p̄misit
discurrē p̄ sata aliorum. vel intrare prata alioꝝ
ibi pascendo. vel si mutauit terminos possessio
num. vel arando addidit terrā vicinā agro suo
in h̄is peccauit s̄m q̄ntitatem damni qđ fecit
vel qđ intendebat facere. et tenet ad restitucōnē
illius. **¶** Si dolum cōmisit in agricultura. vel no
tabilem negligentiam in damnū patromi ut nō
simando. vel culcinādo vel seminādo. aut fruct⁹

terre colligendo tpe debito. ppter qđ perierunt
vel ager destructus aut desolatus est. vel nimis
fatigando boues vel equos. vnde destruuntur
et p̄cipue cum vsus est eis magis ad lucrum
suum q̄ ad lucrū p̄omi. quia mortaliter peccant
et tenetur de damno. ¶ Si tenens possessionem
ad fictum male tractauit. vel parā r̄ius non re
spondit dñis de quantitate tota eis debita. fin
gens se minus c̄collegisse. vel Si amālia tenens
ad soādam non respōdit ex integro de lana
caseo. vel feūbus et hmōi. In hīs peccatum est
mortale vel veniale scđm quātitatē dampni. et
tenetur ad satisfactōnem. ¶ Si diebus festiuis
laborauit. p̄cipue tempore messis vel v̄inde
mie sine magna nēitate. vel portauit ligna vel
alia victualia dñis suis. vehendo cum equis et
plaustris et hmōi: q̄ mortale vidē. ¶ Si vaca
uit vanitatibus a choreis. ludis vel tabernis et
hmōi. et quō a quādo. ¶ De gubernatione fami
lie scđm precepta dei a ecclie interroga. ¶ De su
persticōnibus a falsis opimōnibus que solent
habundare in eis similiter interroga diligenter
scđm quod habes supra in p̄ma pte i. c. de primo
precepto de votis implendis vel non. et de alijs
gñalibus. prout videbitur expedire. m .22.

Interrogandi sūt ¶ A pueris a puellis
pueri. de mendacijs. de periurijs. de v̄is

q̄ nō tamē obligāt si a p̄ntibz irritātur. ⁊ cū fiūt
ante annos pubertatis. **De missa non audita in fe
stis. ⁊ confessione ⁊ cōione semel in āno fienda**
De irreuerentia ad p̄ntes. **De rixis:** q̄ si verbera
uit clericum cū fuerit doli capax: est ex̄catus. **De**
furtis factis **De ēbus p̄ntum v̄l m̄ḡorū suorum**
seu etiam aliorū. **De detractioibus et turpibz v̄b**
libēter auditis ⁊ dictis. **De contumelijs adinūicē**
De inuidia ⁊ alijs put expedire videbit̄ plus v̄l
minus s̄m etatem ⁊ sensum ⁊ precipue de vitijs
carnalibus cū masculis. v̄l femellis. v̄l p̄ se ip̄os
commissis. q̄ hodie habūdant in ipsis p̄pter ma
las societates. et q̄nq; ex malis exēplis p̄ntum
seu aliorum sub quoz regimie sūt. **S; tñ h̄mōi cū**
magna cautela et a longe interrogētur ab ipsis
ne discant que ignorabāt. **Et multo magis seruā**
dum est hoc circa puellas. **De oibus predictis**
si creduntur habuisse tūc v̄sū rōis iudicandum
est de mortali vel veniali s̄m regulas predictas

Quolibz clerico. **¶ Circa clericos in cōi**
interrogari p̄t cū expedire vid̄. ut sequit̄
maxime cum p̄sona est ignota. **¶ Si v̄z accepit**
aliquem ordinē p̄ symoniā. quia p̄ hoc peccauit
mōrliter et est suspensus. ⁊ sc̄dm iura antiqua nō
p̄t ministrare in suscepto. v̄l v̄lterius p̄mouei
nisi prius p̄ papam dispenseť qđ est verū si fuit
consciūs symoie. q̄ si sic p̄t etiā p̄ aliū dispēsal

secum alias eni semp peccaret mōlīter. nec excu-
sat ignorātia iuris. hec Ray ¶ Si recepit aliquē
ordinem licz non p symoniā. tamē a symonia co-
m ordine vel dignitate. siue occulte siue manife-
ste. est suspensus et indiget dispensatione a ppa
Sed dum ignorat factū. vīpm eē symoniā. er-
cusatur a peccō exequēdo officia sua. sed cū certifi-
catur. non potest exequi sine dispensacōe. ¶ Si
suscepit aliquē ordinē a simonyaco in ordine cō-
ferendo. vel cū in beneficio. similiter ē suspēsus
Secus tamē si symonia nō est notoria. dū autē
nescit. ipē excusatur mō p dco. quādo autē certifi-
catur. tūc indiget dispensacōe pape. alias ei nō
possz exequi illum ordinē. ¶ Si recepit ordinem
hūs aliquā irregularitatē. puta quia fuit homi-
cida. mutilator. illegitīm⁹. a hmōi. a hoc absqz
dispensacōne. qz peccauit mōlīter. nec pōt exe-
quā absqz dispensatione. ¶ Si recepit ordinem
excratus. suspensus. vel interdictus. qz peccauit
mōlīter. a non habet executionem. ¶ Idē si exns
excōicatus vel interdūis ut s. a cū hūs ordinē
ministrat in illo. ut puta cātando euāgelīū. cū sit
diaco⁹ a hmōi. quādiu fuerit in aliq p dcaz s mīa-
rū. qz similiter peccauit mōlīte. a ē irregl aris fm
Ray. nisi tū ignorantia facti eum excusaret. ¶ Si
recepit aliquē ordinē in peccato mōlī scientz qz
peccauit mōlīter. ¶ Idē quotiēs exequitur officiū

alicuius ordinis in mortali ut accolitatus subdiaconatus. diaconatus ac. vel aliud sacramentum solempniter ministrando. ut baptizando. dicendo vel confessione audiendo a hmoi. hec Tho. ¶ Si exstitit publicus concubinari9. vel alias notorius fornicator. qz est suspensus ab executione officiorum suorum pcpue celebratione misse. a si exequit sic suspensus: efficit irregularis. indiges dispensatione papali. alias enim non pot exequi. hec hosti. ¶ Si non portauit tonsuram a habitum clericales ex leuitate vel lasciuia vel qua de ca. qz videt mortale ¶ Item si excurit negocia secularia. iungendo se mercatoribus faciendo ut ipi. Vel sitenuit tabernam vel lusit ad aleas vel taxillos. Vel immiscuit se turpitudinibus vel enormitatibus cum seis. ¶ Si cum exequit officium ordinis non vtit debitis ornamentis. ut subdiaconatum faciendo sine manipulo. diaconatum sine stola a hmoi: qz in quolibet horum est mortale si scienter dimittit. nec excusat eum ignorantia iuris. ¶ Si exns in sacris. s. in subdiaconatu a supra dimisit horas canonicas: quia quotiens obmisit aliquam horam. etiam beate virginis ex negligentia cum dicere potuisset: peccauit mortaliter. Secus si ex obliuione. s. tunc qnto recordatur debet obmissa recuperare. secus etiam si obmisit ex impotentia infirmitatis. ¶ Si in dicendo horas alijs exercitijs se occupauit manualibus. ut

faciendo aliqđ opus manuale: qđ non satisfecit
precepto ecclie. ¶ Si mente ad alia volūtarie va
gatur in legendo horas. hoc nō curās. a sic qua
si per totum officiū pmanēs. vidē mōle. Secus si
ppōnit intendē. sed distrahitur. a cum aduertit
displicet ei scđm De. ¶ Si recepit ordinez sacrū
ante legitimā etatē. puta subdiaconatū ante. 18.
annum diaconatū. añ. 20. annū a sacerdotalem
ante. 27. annum sufficit tamē añū inchoatū fore
quia mortaliter peccauit. nec debz exequi officiū
illius ordis ante legitimā etatē. non tñ efficitur
totaliter irregularis sñmōmūne opimionē. q̄uis
grauiter peccet. ¶ Si in cōfessione vel collatione
sacramentorū obmīsit debitā materiā vel formā
vel ritum. quia in quolibz horū est mōle. siue ex
certa scāa faciāt. siue ignorantia crassa vel nōbi
li negligentia nā inde sequit magnū periculū et
irreuerentiā magna dei a sacramētoꝝ. Dic etiā
interrogandi sunt de formis. si sciūt p̄cipue bap
tismi et eucharistie. que sunt maioris ponderis
de quibus et de alijs formis habes infra. c. vlti
mo. ¶ Si sacerdos existens commisit aliquam
symoniā. puta audiendo confessiones pro pe
cuniā habenda alias non auditurus. bap
tizando. dicendo. p̄nias. imungēdo et similia faci
endo semp pro pecuniā. similiter etiā vendēdo
sepulturas. quia semper symonia est a mortale

¶ Si notorius peccatoribus dedit sacramentū eu-
charistie vel alia sacramēta non penitentibus vel
si occultis peccatoribus quos ipse tū nouit dene-
gauit publice eucharistiam. vel alia sacramēta
quia in vtroq; videtur mortale. **¶** Si celebrauit mis-
sam cum mortali peccō non confessus. licet tū contritus
quia mortaliter peccauit. nisi aliq̄ necessitate instate
et si sacerdotis copiam tūc non haberet quia tunc
sufficeret contritio. cum proposito confitendi. s; sine con-
tritione celebrans. s; mortaliter peccat. hec Tho.
¶ Si celebrauit non dictis matutinis. q; mortale
est. **¶** Si dicēdo missam non consecrauit. ex hoc
putās euadere peccm mortales. grauissimum est
peccm. **¶** Si celebrauit ad beneficia et malefi-
cia celebranda vel fienda. q; mortale est et ḡue
¶ Si nō dixit integre s; dimisit aliqs notabiles
ptes misse. ex ignorantia. vel festinantia p̄cipue
in canone. vel si dicit verba et non intendit con-
secrare. vel si non sumpsit sacramentū. **Item** Si
non ieiunus celebrauit. **¶** Si plures missas dixit
in vno die in casu non concessio. **¶** Si nō in azimo s;
in fermentato pane consecrauit. **¶** Si cū hostia q̄si
corrupta l' vīno acetoso aut putrido celebrauit
¶ Si semper in missa occupatus est vanis co-
gitacionibus et hoc volūtarie. nichil curās de at-
tentione. **¶** Si non posuit aquā cū vīno in calicē ex
ignorantia l' certa sciā. q; In quolibz pdictorum

est mortale. ¶ Si nō diligēter seruauit eucharistiā sub sera . ppter qđ deperditur . vel a muribus deuoratur . vel si nō renouauit ut debuit . et sic efficitur hostia cōsecrata putrida . vel a uermibus corrosa . et inde uermes generantur . ¶ Si nō defert eucharistiā ad cōicandū infirmos . aperte et cū lumē ac mō debito . ¶ Si euomit eucharistiā vel ebrietate vel alia de cā . ¶ Si dedit infirmo patienti uomitum . et hoc sciēter . Si stilla sanguinis ex calice cadat in terram vel sup altare . In hijs oibus frequēter est mōrle . non tñ semper . ¶ Si mīmis raro celebrauit . precipue in magnis solemnitatibus . uidet mortale s̄m Tho . ¶ Si p̄misit alicui dicere missam recipiēs elemosinā . et non intendit facere vel negligit . quia uidetur mōrle ¶ Si hñs pollucōnem nocturnā . ex cā ubi fuit mortale . vel ubi dubitat fuisse mortale . et die sequenti immediate celebrauit . uidet mortale scđm Tho . vel s̄m pe . de pal . qñ sic incontritus celebrēt uenialiter autem peccat . si ex causa ueniali fuit frā pollucō . nisi tñ subesset aliq̄ nccitas . ¶ Si audiuit confessionē alic⁹ non hñs auctoritatem ab aliquo . q̄ mōrle est . ¶ Si absoluit a casib⁹ a q̄bz nō potuit . ex certa sc̄a seu ignorātia crassa . quia mortale est . ¶ Si intromisit se de dispensatione uotorum . vel absolucōne ab excoicacōne maiori absq̄ speāli commissione et licentiā . q̄ mōrle est

¶ Si posuit se ad audiendū confessioēs igno-
rans et nesciens discernē int̄ mōrle et veniale &
inter mortalia cōiaz: q̄ videt̄ mōrle. **¶** Si absol-
uit quē nouit ex̄catū maiori ex̄catōe a p̄cc̄is. q̄
non potuit. et ergo mōrle. **¶** Si absoluit eū qui
non vult abstinē a p̄cc̄is mortalibus. vel non
satisfacere ut debet. quia mortale est. **¶** Si re-
uela-
uit peccatum auditū in cōfessione. et maxime co-
gnoscenti illum. sine licētia illius. quia mortale ē
¶ Si nimis festinauit in audiēdo. nō sufficien-
ter interrogando. **¶** Si in perplexis casib⁹ peri-
tiores se non consuluit. **¶** Si incaut⁹ fuit in in-
gendis penitent̄is. v̄z si nimis paruas & nimis
magnas dedit. **¶** Si interrogauit de h̄is de quib⁹
non debuit. ut nomen p̄sone cū q̄ peccauit
sine causa necessaria. vel incaute de turpibus.
¶ Si predicauit i p̄ccō mortali existēs. q̄ toties
quotiens hoc fecit peccauit mortaliter. secundū
Tho. **¶** Si predicauit aduertentē mēdatia. quia
mortale est scdm̄ Tho. **¶** Si predicauit scanda-
losa vnde coincidunt sedicōes in populo. **¶** Si p̄-
dicauit indulgentias indiscretas. **¶** Si predica-
uit p̄pter pecuniam sibi p̄missam vel datā. quia
mortale est et simonia. **¶** Si predicauit p̄pter
inanem gloriā. ibi cōstituendo finē. q̄ mōrle est
¶ Si predicauit sine licētia superioris. **¶** Si dicit
nimis curiosa allegādo poetas & p̄hos frequēter

¶ Si dicit fabulosa et puocātia ad risum. **¶** Si
ab huiusmōi se non abstraxit cum potuit. sed ma
gis se immerfit: peccauit mortaliter. **¶** Si nimis
familiaris est in conuersando cum mulieribus.
visitando eas sine causa aut necessitate. propter
quod multi scandalifantur. et ipse nouit: quia
posset esse mortale. **¶** Si uisitauit monasteria
monialium sine legitima causa: et ex qua causa
hoc fecit interroga. et secundū hoc iudica. **¶** Si
cognouit carnaliter illam quam in confessione
audiuit uel baptisauit. uel confirmauit aut ma
trem suam. uel similem. quia grauissimū scelus
est. et casus reseruatus Epis. **¶** De alijs inho
nestatibus interroga. prout uidebitur expedie
¶ Si uestes sacras. calices et alia pertinentia
ad cultum diuinum non conseruauit munda. et
decenter aptata. **¶** Item Si benedictionem men
se et gratiarum actionem non dixit. quia dicere
tenetur. et di. non licet. **¶** Si non fuit mode
stus in aspectu respiciendo frequēter hinc inde
mulieres uel uana. que multum scandalifant
personas: Similiter in incessu audiu et huiusmōi
¶ Si non obediuit mandatis iustis prelatorum
suorum et sentencijs eorum. quia si contempfit
ea mortale est. **¶** De alijs peccatis singulis in
terroga. prout habes supra. 23.
¶ Circa beneficiatos et Canonicos.

SBeneficium simplex aut curatum optinet per symoniam cuius ipse fuit causa. quod non potest nisi per ipsam dispensari. quod illud retineat. Si autem eo ignorante: posset etiam per alium dispensari. non tamen per eum cum quo est commissum. Siue tamen sciat siue ignoret symoniam commississe: oportet renunciari illi beneficio. si non secum dispensatur quod alias fortuitus tenet. immo continue staret in mortali postquam hoc sciuit. nec fructus illius beneficii habere posset sed tenetur restituere. deductis expensis in utilitate beneficii. Et hoc maxime de symonia per munus a manu. Si autem simonia est notoria: suspensus est quo ad executionem ordinum. Sed dispensari potest per Episcopum si cum eo non est commissum simonia. Si est occultata est suspensus quo ad se quia sine mortali non requiritur. dum tamen tenet tale beneficium. alias est suspensus quo ad ordines. ¶ Si recepit beneficium simplex vel curatum per preces carnales. pro indigno porrectas cum esset male vite et homini. vel per obsequium temporale factum collatori ipsius beneficii. quod peccauit mortaliter. ¶ Si beneficium curatum per preces suas recepit. et si alias dignus fuit vel sit. quia tales preces estimantur pro simplici licet porrigere preces per se si alias est dignus tamen non tenetur renunciare. Pro beneficio autem commisit simoniam. unde et mortale hec Tho. forte indigno. tanquam ambicioso et presumptuoso. quia

vel etiam pro bñficio in gnali intendens ad sui sustentationem non ad curam . nec magis curatum petens q̄ aliud. ¶ Si querit vel habet beneficium non intendens clericari sed vxorari . et interim gaudere de fructib⁹ beneficij ⁊ videtur vsurpatio rerum ecciasticarū . et contra intencōnem dotancium eccias . et ideo graue peccatum ¶ Si non fuit electus a patronis vel collegio et confirmatus per supiorem ad quem spectat . siue per Ep̄m institutus . sed de mandato dñi tpalis vel per potentiam accepit . Et dicitur intrusus . quia fur est et latro . nec potest aliquid disponē de temporalibus vel spūalib⁹ . vnde nec absoluere nec sacramenta ministrare potest prochiāis talis ecclesie . sed in quolibet adu h⁹ mōi peccat mortaliter . ¶ Si enunciauit alicui bñficio quod habet . eo pacto q̄ detur consaguineo . vel ppter pecuniam sibi datā . quia simonia est ⁊ mōrle in vtroq⁹ . nec potest ille retinere tale beneficium sic sibi collatum . ¶ Si fecit cōmutacōnem sui beneficij vel ecclesie . cuius beneficium alterius vel ecclesia . conueniendo inter se absq⁹ iudicō supioꝝ ad quos spectat collatio bñficōꝝ . quia simonia reputatur . De hoc ⁊ de alijs symonijs . vide plerius in *Summa* . 3 . pte . tī . p̄mo . ¶ Si recepit beneficium existēs illegitīm⁹ absq⁹ dispensacōe . q̄ cōiura recepit . vnde hoc tenē non p̄t . p̄t tñ in hoc

dispensare de simplici beneficio Epus. de curato
autē vel dignitate solus ppa. ¶ Si fuit electus
p symoniam. qz non valet electio. vl si ipse eli
git p symoniam aliquē. vel ad Epatum vel cano
nicatum l' aliā ecclia. ut clerici collegiaray ecclia
rum faciūt. vel si eligit alias indignū ad platurā
ut ignorantem. vel publice malū. ex amicitia. et
hmōi. quia mōrle ē a grauissimum. a oia mala
que sequuntur ex hoc ei imputant. ¶ Si male
tractauit beneficium vel eccliam suā. ut edificia
eius ruere. vel possessiones inculcinari. et alias
res ei perire pmittens. qz mōrle peccat a teneē
ad satisfaciendum. si tamē omittit nōbile negli
gentiam. et sit nōbile damnū. ¶ Si fructus bene
ficii non bene expendit. vj. vltra sustentacōz suā
subueniendo cum ipsis paupibz. ¶ Si dilapida
uit fructus beneficii sui in cōiūiis turpibus vel
dedit non indigenibz cōsagneis suis. qz mōrle
ē. Secus si cōsagnei indigerent. quia ita bene fa
ceret elemosinam ipsis dando sicut alijs paupi
bus. ¶ Si plura beneficia habentia curam tenet
absqz dispensacōe. quia fur est a latro. Nam ha
bens vnum beneficiū cū cura. si recipit secundū
eo facto vacat primū ipō iure. ex de preben. de
multa. et hoc post q̄ habuit possessionē pacifi
cam scdi. vel habē potuit a fructus eius percipit
alias enī nō vacat. p̄mū. ex. de pben. sicut. li. vi.

¶ Si habens p̄bendā habētēz dignitatē . et sine cu-
ra aiarum . si recipit secūdā similit̄z vacat p̄ma . eē
de preben . de multa . Et i isto casu et imp̄ioi tenet̄
ad restitucōez fructuū si recepit . **¶** Si habens be-
neficiū vnū . violenter occupat secūdū . vel p se
scienter intrudie similit̄z primū pdit a si qd̄ ius
hēat in . 2 . etiā pdit . a vacat illud secūdū . vt eē
de preben . eū q̄ . li . vi . **¶** Itē nō pōt hēe quis dig-
tatem cū p̄benda . absqz dispensacōne sp̄e . **¶** Itē
quicūqz recipit dignitatē vel psonatū a officiū
vel beneficiū cui cura aiarū est ānexa . Si ante
obūneat simile . cum sit p̄uatus p̄mo ut didū est
¶ Si non dimittit illd̄ primū absqz mora in manū
ord̄marij in cui⁹ ep̄atu est . Ip̄o iure est priuatus
etiā secūdo . a est inabilis ad sacros ord̄nes a
ad qd̄cumqz aliud b̄ficiū . p̄ exū agan̄ . Jo . xxij .
¶ Itē absqz dispensacōe nō pōt quis tenere plu-
res eccl̄ias vel p̄bendas . q̄ tamē nō h̄nt curam
aiarū nisi in quōqz casibz . **¶** Prim⁹ qn̄ sūt ita tenu-
es eccl̄ie . q̄ neutra eaz sufficēt ad sustentacōnez
¶ Secūdo si vna dependet ab altera . **¶** Terci⁹ p̄pter
rarityatem clericorū . **¶** Qūtus si eccl̄ia ē ānexa p̄bē
de l̄ dignitatē . **¶** Qūtus si vnā h̄z int̄ulatā et aliā cō-
mendatā . **¶** Si tal̄ cōmēda de prochiali eccl̄ia non
pōt fieri . nisi illi q̄ atūgeit . xxv . ānū et fuerit sacer-
dos . et tali nō potest cōmitti . nisi vna ex euidentī
necitate vel vtilitate . que tamen cōmēdatō

non durabit nisi per sex menses. ut ex de elec. ne
mo. li. vi. ¶ Si habet plures eccias vel prebendas
habentes curā aiarū absq; dispensacōne p̄e. fur
est a latro. a continue in mōli. nec Ep̄us potest
dispensare i hmoi. Similit̄ est. si habet p̄ dispen
sacōnem p̄e. s; surrept̄e. puta quia petēdo vnū
tacuit de alio qd̄ habebat. l̄ quia se dicit habere
etatem cū non habēt. a hmoi. Idē etiā iudiciū
ē. si p̄ dispensacōez Ep̄i habet plura s; simplicia s;
ad sup̄fluitatem l̄ etiā p̄ dispēsacōz p̄e simplicia
vel curata. cum vnū sibi sufficēt. Si fuit nis facil̄
dispensādo in ieiunijs eccl̄ie. ¶ Si eleōsinas extor
sit a subditis ad q̄s non tēbāt. ¶ Si q̄stores mē
dacia p̄misit dicē i eccl̄ia sua. a qd̄ pei⁹ ē si pactū
fecit cum eis de quora. ¶ Si sc̄das nuptias be
nedixit scienter. ¶ Si p̄misit xp̄ianas nuptes ser
uire in domibus iudeorū. ¶ Si sortilegos et diuī
natores sustinuit in prochia sua. ¶ Si p̄misit
ludos vel malas consuetudines inualescē in pro
chia sua. non obuiādo illis q̄ntū potuit. ¶ Itē
Si clerici manifestis vsurarijs alienigenis aut
alijs non oriūdis de fris ip̄orū ad fenus exēndū
domos locauerint. vel alio titulo concesserint
ip̄o facto sunt ex̄cati. n̄ sint Ep̄i et sup̄. ex. de vsu.
vsurariorum li. vi. ¶ Item clerici. s. archidiaconi
decani. plebani. pp̄t̄. cantores et alij clerici perso
natum h̄ntes. ac etiā sacerdotes qui audiunt in

scolis. leges. et phificam post duos menses. si nō
dimitunt hmōi lectiones: sūt exēcati. ex. ne. de.
vel mo. se. se. immis. c. super specula. De hoc vide
plenius in. 2. pte summe. t. pmo. c. ¶ Item clerici
qui inducunt aliquē ad vouendū vel iurandū
vel fide interposita seu alias. promittendum. ut
sepulturas apud eos eligant. et iam electa; non
immutent. sunt exēcati. nec possunt absolui cā
tra sedem aplicam. nisi in articulo mortis. ex. de
pe. cupientes. Idem de religiosis ut infra. ¶ Si
sponte participauerint cū exēcatis a ppa. ¶ Item
clericus qui scienter exēcatus a ppa in officijs
eorum recipit. sunt exēcati. et absolutō illoꝝ so
lū ad papam spectat ex. de sen. ex. Significauit de
hoc etiam vide in. 2. parte Summe. t. i. ¶ Item fal
santes lrās pape vel falsis sciēter vtētes. etiā re
mouentes solum vnā lrām de bullis pape. sūt
exēcati. et absolutō eoz pape reseruatur. ¶ Itē
clerici sepelientes in ecclis vel cimiterijs exēcatus
a iure vel vsurarios manifestos. vel noiātū in
terdictos tempe interdicti. in casib; nō concessis
sunt exēcati. extra de sepul. c. i. in Cle. de. hoc
etiam vide in. 2. pte Sūme. t. i. Sepelientes etiā
illos qui se occiderunt voluntarie. vel qui in tor
neamenti mortui sunt in cimiterijs. peccant
mortaliter. sed non sunt exēcati. xxx. 22.
¶ Circa religiosos et eligiosas.

Quæra religiosos. si sunt ordinati interro-
gare potes de hijs de quib; supradictum
est. de clericis in coi. put videbitur expe-
diē. Si vero sūt bñficiati a i eccl̄is cura
tis int̄roga de hijs q̄ habes in. c. p̄cedēti. **S**; vlt̄
p̄dicta etiam de infra scriptis q̄ sunt eorum pp̄ria
interrogas. a p̄mo. ¶ Si fuit receptus ad mona-
steriū p̄ symoniam. q̄ mortale. Sed si fuit symo-
nia mentalis tantū p̄nia aboletur. Si aut̄ pecu-
nialis. s. q̄ monasterium exegit tm̄ v̄l tantū pro
ingressu illius. nolens aliter eū rec̄ipe. a ip̄i vel
p̄ntes aut̄ pp̄inqui eius tantum dederūt. v̄l etiā
min⁹ sc̄dm pactum. Nisi forte monasteriū esset
tenue. a h̄ret personas sufficientes sc̄d; faculta-
tes et redditus suos. vel esset adeo tenue q̄ ess̄
illi necē p̄uidere. nam tūc in ingressu illius licet
petē a pacisci de t̄p̄alib; de quibus debeat v̄uere
vel dicē illi. Partes fer tecum si tu vis v̄uē me-
cum. sc̄dm hosti. a āquos alios. Si aut̄ monaste-
rium est p̄igue a satis habundans. tūc v̄ltra pec-
catum sic ut p̄ferē omissum. rec̄ipiēs a receptus
vel recepta debent expelli de illo moāsterio ut ex-
de symo. qm̄. Potest tamē Ep̄us in hoc dispensaē
sc̄z ut non expellantur de monasterio. hec Ray. a
Guil. P̄cipue talis symonia solet reperiri in
monialibus modernis v̄biq; terrarū. ¶ Si ingres-
sus est religionem. nō pura intencōe. s. seruiendi

deo. si alia causa. scilicet non laborandi vel si mortalis quod non poterat nubere. vel quia parietes posuerunt ipsam ea inuita. licet enim malefecerit: potest et debet mutare intentionem suam. scilicet ut ibi velit manere ad seruendum deo. et sic erit in bono statu. quia non videtur tutus secundum conscientiam suam quod magis dissipatio est quam dispensatio. ¶ Si recipit etiam parrochiam a quocumque. cum non attingisset. xxv. annum. absque dispensatione ipse. super etatis defectu: quia nulla est concessio. et nullum ius ibi habet ex de elec. licet canon. li. vi. ¶ Item si infra annum computandum a die assumpti vel assignati sibi regimie ecclesie. non facit se ad sacerdotium promoueri: quia ipso iure est priuatus. extra. e. t. a. c. quo. s. ¶ Stud tamen non extendit ad ecclesias collegiatas et non habentes curam. nec ad assumptos ad illarum regimen. ut ex de elec. statu. li. vi. ¶ Possunt tamen etiam episcopi dispensare cum hiis qui habent ecclesias parrochiales. ut usque ad septennium litterarum studio insistentes promoueri non teneantur nisi ad ordinem subdiaconatus quem tamen non infra annum suscipiant sunt ipso facto priuati tali beneficio. Et in dicto tempore illis ecclesiis promoueat ut ex de elec. po. cum ex eo. li. vi. ¶ Si habes quodcumque beneficium simplex et quantumcumque priuilegiatum. non dixit horas canonicas omni die: quod peccat mortaliter si obmisit ex negligentia crassa. etiam si non sit in sacris ordinibus constitutus. ¶ Secus si ex infirmitate obmisit

Item tenetur residere p sonaliter in residuo beneficii
fui nisi ex causa notabili & rationabili Epus dispen
saret secum ad tempus. ¶ Si canonicus vel alius
clericus recipit cotidianas retributiones que
dantur in festibus horis cum non interfuit quia
furtum committit et tenetur ad restitutionem. ¶ Si cum
non posset p se curam ecclesie exercere non posuit ibi
loco sui ydoneum qui bene officia ret. s; malum aut
ignorantem. q; exemplo suo scandalizabat subditos
ut quia fuit notorius fornicator l. lufor et hmoi
vel qui nescit debite ministrare sacramenta et
confessiones audire: q; peccat mortaliter. q; nymmo
oia mala que sequuntur ei imputant. q; si non
potest inuenire ydoneum p se exerceat. vel si non pot
aliter providere renunciet beneficio. ¶ Item non licet
prelatis sub preno vel annuo censu concedere vices
suas seu iurisdictionem. q; spirituale est. ex ne. prela.
vi. su. c. i. et. 2. et. 3. puta ut si dicet. Concedo ut
exerceas vices meas vel talem iurisdictionem. et totum
lucrum sit tuum. s; tu dabis michi tantum. q; illicitum
est. s; committendo vices suas pure. licet constitue
ei salarium. ij. q. 2. caritatis. Puta. dicendo. da
bo tibi tantum p salario tuo. et totum lucrum sit me
um. hec Inno. ¶ Item si alienavit res ecclesiasticas
ut mobilia sicut sunt calices ornamenta et hmoi
aut immobilia. ut sunt possessiones agri et hmoi
et hoc sine necessitate vel maiori utilitate. vel non

seruata forma iuris et hmoi: q̄ grauius peccauit
Ite de exercitio cure aiarū infrogēs. quō .s. se
habuit inaudientia cōfessionū. in collacōe alioꝝ
sacramentoꝝ. et visitaōne infirmoꝝ. et hmoi
a p̄cipue si vnq̄ defecerūt eis sacramēta cū expe
diebat. Quō etiā se habuerit in amonicōne sub
ditoꝝ. in correctōe vicioꝝ p̄cipue quo ad noto
rios peccatores. vt cōcubinos. hñtes inimici
c̄ias. l. v̄furarios. a hmoi. nō cōfidentes ānuatim
a nō vicātes si ammonuit q̄ntū potuit. significan
do Ep̄o cum p̄ se eos ad hoc nō potuit inducere et
hmoi. nam oues ex negligētia pdite. ab eo requi
rentur. De quibz a sup̄dictis a alijs hmoi habes
satis in .3. parte Sūme. t̄. i. **S**i alienos prochi
anos audiuit in confessione. nō hñs auctoritatē
sp̄cialē ip̄e vel cōfiteus: q̄ non p̄t illos absol
uere. **I**te si emit aliq̄s res immobiles de fructi
bz eccl̄ie q̄ debēt remanere: vñ si emit noie alteri
ut sic possit dare vel legare cui vellet: fraus est a
furtum. a tenet ad restitucōem. **I**te si indulgēti
as p̄ se dedit cum nō possit: vl̄ plures dixit habē
in eccl̄ia sua q̄ haberet et hoc ob questū: q̄ mor
tale est. **S**i reliquias nouos exhibuit populo
venerandas. nō ab eccl̄ia approbatas. **S**i nimis
fuit facilis ad dispensandum in mōt̄i: **S**i si intra
uit monasteriū dissolutū nō viuētū ēgulariter
q̄rat sibi mutare locū cū dispensacōe si ea indigz

Si autē non pōt illud facē: maneāt. ⁊ non sequatur turbam. ⁊ alios nō obseruātes regulā. et seruet ipse vel ipa regulam suā scdm ordinē suum
Si tñ induci potest q̄ mutet locū: melius est pro eo vel ea. ¶ **S**i ingrediens monasteriū tacuit impedimenta q̄ habuit et hoc sciens. puta erat seruus vel habebat occultam infirmitatem. aut fuit alteri⁹ religionis professus. aut cōiugatus aut debitor in multis et hmoi⁹ q̄ peccauit mortaliter. p̄cipue si sciebat talem nō posse recipi vel interrogatus de hīs mendaciū dixit. Et potest ⁊ debz de monasterio expelli. si aliter p̄uideri non pōt. ¶ **S**i hēbat votum arctioris religionis. quā querē debet prius dispensacōnez si intrare vult aliam min⁹ strictā. dū tamē fuerit obseruātia in illa vel pōt ire ad aliam equalē ⁊ maiorē sine dispensacōne pape. De medicatū tñ ordine vno ad alium mendicantē. vel de mendicāte ad monachalem non pōt sine dispensacōne pape. nisi solū ad carthusiam. ¶ **S**i induxit aliquē ad religionem p̄ symoniam. vel p̄ fraudes. puta asserendo ibi bñ seruari omnia. quod tñ non fit. vel dicēdo se ad nichil vel modicum obligari. reticendo austeritatem religionis. quā alter nō intendit seruare. et hmoi⁹ q̄ mortaliter peccat. Illos etiā q̄ volentes ingredi ad locum religiosoz bñ viuētium auertūt et trahūt eū ad se. ut aquā alteri⁹

ad suum molendinū. infamātes alios et crimīā
eis imponentes. ac occupacōnes illoꝝ inutiles
asserentes suas bonas. ⁊ in terciū celū se extol
lentes. ut sic talem attrahant ad monasterium
eorum: certum est non euadere dampnacōnem
eternam. nisi acriter penituerint. quia contē cari
tatem contra iusticiā ⁊ cōtra sacram scripturam
faciunt. ¶ Quo ad votum paupertatis.

Si in religione exiis seruauit votum paupertatis. nichil proprium retinens. vel retinere deliberās
quā si habuit proprium quicūcumq; paruū est:
peccauit mortaliter. ⁊ tocies quociens habere
pponit. Dicitur autem proprium quod celatur
superiori suo. ut si habeat et teneat pecuniam vel
vestem. nesciente prelato suo. Vel si sciat tamen
contra voluntatem et licentiā ipsius. vel si de
licentiā ⁊ voluntate eius: non tñ patus est sibi
reddē et tradē ad peticōnez eiꝝ. s; recusat ⁊ recu
saret si posset de facto. Et multo peius. si non
solum mobilia. s; etiā immobilia ut redditus ⁊
pōssessiones retineat sicut propria dās ⁊ vendēs ac
donans ac dissipans ⁊ dispēs. ad placitū suum
Nec platus pōt dare licentiā sic retinendi. nec
papa in proprio dispensare. ex de sta. mo. cum ad
monasterium. ¶ Si dedit de bonis monasterij
sue conuentus. sine licentiā superioris sui. ha
bita. vel presump̄ta: ⁊ dem si aliquid recepit vel

requirendum. ¶ Si cū fuerit monialis. habuit
domesticitatem cū aliquo. vel si fuerit monach⁹
cū aliqua. a si repitur hoc esse ex causā necessitatis
prohibendum est ipis. qz alias nō eēt absoluen
di. qz impossibile quasi est talē non incidē ruiā
ut di. 22. hospiciū. a di. 81. p. totum. Scandala
etiā multa a oblocutiones ex hoc sequūtur in
populo a hmōi et ideo oīno prohibendus est
hmōi accessus consa gneoz tñ rar⁹ est accessus
S fecit contra v. ¶ Quo ad vtiū obediētia
tum obediētiē: qz sp̄ mōrle ē. Et nō qz nō solum
qn̄ aliqd agit. qd est cōn regulā suā. l. qn̄ trāsgra
diē regulam vel cōstitu cōes suas: s; etiā qn̄ facit
contra p̄cepta cōtēta i regula. vel cōstitu cōib; supi
orū suoꝝ. vel qn̄ trāsgradiē in aliquo ex contem
ptu qn̄tumcūq; etiā paruo. Rñ ergo prelat⁹ vel
prelata inūgit aliqd p̄cipiēdo sub tali mō loquē
di. viz. precipio vel mādō tibi in virtute obediētiē
vel spūs sc̄i. ut facias hoc. vel omittas illud. vel
sub pena exēcōnis a hmōi. Illud dī: p̄ceptū. cui⁹
trāsgressio semp est mortale. Item est qñdo cūq;
prelat⁹ aliqd s̄dito p̄cipet. nō tamē s̄b hīs v
bis dēclaraēt sibi tamē. qz itēdēt illū obligat h⁹
mōi p̄cepto a s̄b p̄cō mōrli tenēt s̄dit⁹. n̄ p̄ape
ret sibi aliqd illicitū. vel qz eēt cōtra regulam a cō
stitutiones. Similiter qñdo in regula vel consti
tucōne est aliquūd p̄ceptorie mandatū. vel sub

pena excommunicationis vel sub pena carceris vel sub pena
gravioris culpe vel simili locutione: dicitur censetur
obligari ad hoc sub mortali. **A**lias autem faciendo
contra ceremonias. ut frangendo silentium. tarde ve
niendo ad chorum et hymnos: reiale est nisi faceret in con
temptum. quia tunc mortale est. **E**t ideo caue ne assue
scas alicui transgressioni quia consuetudo quous ipsa
non fit contemptus: tamen contemptus inductiva est
Si non dixit horas **¶** Quo ad divinum officium
canonicas aut officium beate virginis. aut defun
ctorum. **N**am religiosus etiam si non habeat ordinem
sacrum. tenetur ex precepto ad officium. precipue tamen si
est professus. unde obmittendo aliquam horam pec
cat mortaliter. **S**i tamen obmittit ex negligentia. **N**on
autem tenetur ex precepto ad istud vel illud. quous
non debeat etiam ad placitum suum mutare officium
sed debet dicere secundum consuetudinem ordinis sui. **I**tem
Si tardavit ad dicendum. vel si non cum aliis in
ecclesia fuit. **S**i somnolenter. vel ibi dormiendo et
recuperet illud in quo dormiuit. vel aliud dicat
loco eius. si autem pro maiori parte dormiuit: totum
iteretur. vel **S**i ibi incompotus fuit. et oculis va
gis: **S**i risit vel ridere fecit aliquem. vel aliam leuita
tem operatus est: vel **S**i locutus est sine necessitate
Si mente distractus precipue quando advertere debuit
Si male legit vel cantavit. vel non inclinavit cum
debat ex negligentia. **I**n quolibet horum et si est

veniales: cōiter tamen pccm est. ¶ Si elegit prelatum per symoniā. vel etiā si non symoniace tñ scienter indignū. ¶ Si nō illum quem iudicavit meliorem ad illud officiū. sed aliū rōne amicitie vel alia intentione mundana elegit. quia mōrle est. ¶ Si accusavit calumpniosē p̄latū vel sociū de aliquo criminali. vel testificatus est cont̄r aliquem iniuste. vel alias infamavit prelatum vel subditum. dicēdo criminalia de eo. etiā si eēnt v̄a cum diceret int̄tione ifamādi peccaret mōrliter. ¶ Si secreta sui ordiis revelavit sine cā iusta et rōnabili. Et quō quis teneat ad ēstitucōz fame habes. s̄. in v̄pte. ¶ Si in visitacone p̄latoz non revelavit dicenda. que. s̄. sūt cont̄r honestatē religiōnis de prelatiis et de sociis. Et p̄cipue qñ sic cōiter servatur. q̄ fit preceptū a visitatore ut fr̄es dicant que sunt dicēda. et que indigēt correpcōne q̄ tunc obmittē aduertenter ea que dicēda sūt est mortale. Debz tamē ist̄s itelligi servato ordiine fraterne correpcōis. vnde oīno occulta a q̄bz pōt presumi emēdacō. dici nō debēt. Vbi autem nō speratur emēdacō. s̄ p̄sumit̄ recidiuacō vel aliud magnum scandalū. dici debz. nō tamē accusando. si p̄bari sufficiēter nō pōt. q̄ tūc q̄uis peccaret. Sed simpliciter denunciādo prelatō ut patri si tamen speratur q̄ p̄uidebitur. ¶ Si fecit vel cooperatus est aliquam conspirationem

cont̄ p̄latos vel inuenit. aut sectatus est p̄uali
tates in monasterio aut conuenta aut sectas et
diuisiones: q̄ mōrle est et crimen mūdānorum
puerorum. ymo demonioꝝ potius q̄ religiosoz
Item fm Ray. Interrogandi sūt de xij. abusi
omibus claustrī. q̄ fm hug. iste sūt. Prelatus ne
gligēs. Discipulus inobediens. Iuuenis ocōfus
Senex obstinatus. Monach⁹ ciual. Religiosus
cauidicus. Habit⁹ p̄ciosus. Cibus exquisitus.
Rumor in claustro. Lis in capitulo. Dissolucō in
choro. Irreuerentiā cū altaria. In hīs q̄nq; est
mōrle et q̄nq; veniale sc̄dm q̄ntitatē et qualita
tem defectus et intencōnez. Magna abusio etiā
est religiosum iurare in cōi sermone. etiā si veri
tatem dicāt. q̄ntomagis maledicē a blasphema
re. etiā si ex leuitate. **I**tem interrogand etiā
p̄cipue est de ceremonialibus p̄ncipalib; ut de
esu carnum eꝝ infirmitatē. de lineis nō vtendis
ad carnem. de lectis non plumeis. de ieiunijs re
gule. a constitucōib; de obseruacōne silenci; in
certis locis et horis. ad que oia obligantur mo
nachi et monache. p̄cipue ordinis b̄ndicti. eꝝ
de sta. mo. Cum ad monasteriū. Et etiā pluēs
religiosi aliorum ordinū ex cōstitucōib; suis. Et
lic; prelati possit in hīs dispēsare. qd̄ potest
fm Ber. q̄n fit causa rationabili et vrgēte nc̄cita
te. alias enī p̄cēm eēt dispensantū a dispensato

plus aut minus scđm transgressiones. ¶ Si obediendo male se habuit. vii; qđ obediuit in malo in dicendo mendacium. vel ex negligentia dimisit comune mandatum. vel tardus fuit ad obediendū vel nō affeduose s; querulose a dissolute nō cum maturitate obediuit. ¶ Si irreuerens erga maiores fuit egre sustinendo reprehensiones et cum indignacōne: viter est pccm veniale. nisi excessus magnus fuit. ¶ De exercitio.

Svacavit ocio qđ est sentina oim viciōrum et qñtum. ¶ Si inūtiliter tempus expendit. in faciēdo ea que sunt nullius vūlītatis. ¶ Si fecit exercitū mundanoꝝ. vt faciēdo bursas. vestes ope polimito more secularium. vt rechamatioēs. vel līnea reticulata et hmōi. vel confectioes multū preciofas vel alia gloriofa: quia magnum pccm est et abufio. et occasio multoꝝ maloꝝ. Et ideo prohibendum est hoc. p̄cipue moialib; modernis que ut frequēter in hoc offendunt. ¶ De con

Similis fuit leuis ¶ uerfacōne cū alijs. vel inducens alios ad leuitatem a risum verbis vel gestibus. vel solacens: que licet aliquñdo sine pccō fieri possunt. ad recreacōnem. vel subleuandum se vel alium ab accīdia: raro tamē h̄mōi decent religiosos. et cōiter est peccatum veniale

¶ Si murmurauit circa victum et vestitum
¶ Si impacīenter tulit mores graues alioꝝ

¶ Si se grauem alijs reddidit. **¶** Si singularita-
tem q̄huit in cibo vestitu et dormitu. et alijs. vñ
frequēter oritur in ip̄o supbia. et in alijs murmu-
racō et indignatio. **¶** Si fr̄em delinquentē fra-
terne non amonuit. vel defect⁹ alioꝝ non signi-
ficat plato ad remediandum. seruato fraterne
correpcōnis ordine. In quolibz horum pccm̄ est
cōiter veniale. **¶** De execuōne officij sibi cōmissi

S murmuāuit cōn sibi cōmittentē officiū ali-
qd̄ tanq̄ indiscretum. **¶** Si impacienter se hūit
dure loquēdo cū quib⁹ se habuit intromittere.

¶ Si non diligenter tractauit res monasterij

¶ Si nimis tenax vel nimis pdigus fuit in dā-
do. vel acceptoꝝ psonarum. sine causa rationabili
magis dans vñ q̄ alteri de rebus cōibus. Si
dedit quibus non potuit. q̄ non habuit licentiā

¶ Si p̄misit res perire ex negligentia vñ nimis
sollicit⁹ fuit ppter hoc. parum vacādo sibi ppter
multiplicaōnem tpaliū: qd̄ viciū multū hodie
regnat **¶** De studio

S non fuit diligens ad discendum ea. ad que
tenetur s̄m regulā. et cōstitutōes: q̄ peccat et trā-
sgrediens ex ignorātia nō excusat. **¶** Si sacer-
dos est: debet querē et scire q̄ debita sunt ad cele-
brandum et ministrandū. Si cōfessor est. q̄ p̄nēt
ad illud officium. et sic de alijs. Et si in hīs est ne-
gligens. p̄cipue cū p̄t: grauit peccat. Debz etiā

frequēter legere doctores exponentes scripturā
et alios libros deuotos et vtilēs. vnde instruatur
et confortetur ad bonū. Non enim leget curiosa et
inutilia. ut doctrinas gentiliū vel fictōnes poe
tarum et hmoi. que retrahūt a magis necarijs
quā pccm est curiositatis. ¶ Item q̄ vocantur
ad dirigendas moniales in electōibus et alijs
nisi ab hys p̄ que possit in eas oriri discordia se
abstineant. sūt excoīcati. ¶ De oracōne.

Si non orauit vltra dñm officū priuatim. pro
se et pro alijs consaguineis et benefcōribz. et p̄ci
pue sibi reconmendatis vuis et defunctis. sollici
te vt debuit. ¶ Si non frequitauit confessōez. dio
nem s̄m morem rēgule sue. Item moāchis migris
p̄ceptum est q̄ hoc faciant semel in mēse ext̄ de
sta. mo. ne. in agro in Cle. ¶ Si non vacauit
meditacōni que permixime deuotionē inducit.
¶ Si fuit tepidus in dilectōne dei et p̄xiimi non
ardenter affectās honorē dei et salutē aiarū ut de
cet. ¶ Si ingratus fuit ad recognoscendum et
recogitandum beneficia dei. et recōpēsandū deuo
te ei seruiendo. ¶ Si nō preparauit se ad dñm
ut debuit. hec fuit in quibus cotidie offenditur.
et ex hoc impeditur profectus. ¶ Quo ad
Similis carnaliter dilexit con ¶ cōsaguinos
saguineos nimis affectans eoz p̄speritatem. vel
gaudens de ea. aut si nimū cōtristatur de eoz

aduersitate. vel si nimis eos visitaue vel querit
et gaudet nimium visitari ab eis: ¶ Si de secula
ribus cū eis loquitur que nō expediunt & etiā cū
alijs de guerris et factis principū secularium &
frequenter hmōi interrogat. vel libentē aduertit
ad hec: vel si p̄ consaḡneis suis p̄curat bñfi t̄ia
eccīastica vel tp̄alia et precipue ad hoc nō aptis
q̄ posset esse mortale. ¶ De alijs vitijs cōibus
ut **Ira Inuidia Supbia** et hmōi. vide s̄ in .i. et
.ij. parte. ¶ De hijs que p̄ninent ad regulā suā
ultra premissa. ip̄e sibi p̄uideat. Si videlicet penas
& p̄nias sibi taxatas vel iniunctas a regula. & cō
stitucōibus vel p̄latis nō fecit ex negligentia: q̄
peccauit. Si autē nullo modo esset paratus facere
que p̄latus p̄cepit vel in regula aut constitucōe
sibi mandata eēnt: mōrliter peccaret. Si autē nō
intendit proficere in vita sp̄ualiz: attē seruat f̄
uanda. licet inuitus facit. male contentus q̄ ē in re
ligione: p̄pocrita est et in statu d̄amnacōnis.

¶ Sequuntur excaōnes religiosoz. .27.

Religiosi qui inducunt aliquem ad vouen
dum. vel fide interposita seu alias promit
tendum. ut sepulturas apud suas eccīas
eligant. vel electas non mutant. excomunicati sūt
excaōne p̄pali. ¶ Religiosi q̄ clericis vel laycis
sacramentum eucharistie. vel v̄ctōis extreme
ministrare vel m̄mōnium solemnizare. absq̄

licencia sacerdotis parrochialis speciali. vel ali
quē excoīcatum a canone. p̄t̄ q̄ in casib; a iuē ex
pressis. vel p̄ preuilegiū excessis. vel a sētencijs p̄
statuta synodalia vel prouincialia pmulgatis.
vel quenq̄ a pena ⁊ culpa absoluere presūpserit
sunt excoīcati excacone p̄pali. ¶ Religiosi p̄fessi
qui vadunt ad studia lrarum quecunq;. nisi ha
buerint licētiā a prelatīs cū consilio maioris p̄s
cōuentus. sūt excati. ex̄ ne de. vel mo. se. se ne im
mis. vt periculosa. li. vi. ¶ Religiosi quī vadunt
in scolis ad audiendum leges vel phisicā; post
duos menses. si non dimittūt. sūt excati. ¶ Re
ligiosi qui apostatant sunt excati. Et dicūtur apo
statare quī dimissa religione ⁊ habitu. non intē
dunt reuerti. ¶ Religiosi qui temere habitū sue
religionis dimittūt. q̄uis non sunt apostate. ex
hoc sunt excoīcati. ut ī p̄dicto. c. ut p̄iculosa li. vi.
¶ Religiosi etiam cuiuscūq; ordīs. cū viderit vel
sciuerit cathedralem seu matricē ecclīā; loci sua
re interdīctum qd̄cūq;. positū auctoritate sedis
aplice vel ordinarioꝝ. dñt ⁊ ipi obseruaē nō ob
stantibus q̄buscūq; appellacōib;. ātea etiā ad eā
dem sedē. ⁊ alias. aut etiā alijs inflictoib;. ⁊ obie
ctiombus. alioqn̄ sunt excati ex̄ de sen. ex̄. Ex fre
quenābus in Cle. ¶ Religiosi qui aliqua di
cunt ut audientes a decimarū ecclījs debitatum
solucōne retrahant in sermōib; suis vel alibi

funt exēcati. ex de pe. **Cupieñ. in Cle.** ¶ Religio
si qui scienter postposuerunt cōfiteñtibz sibi cōsciāz
facere de soluendis decimis. sunt suspēsi ab offi
cō cōfessiois tam diu. donec cōfessis eisdē. si cō
mode poterunt. faciānt cōsciām. qz si in dicta suspē
sione non purgata cōsciā. cōfiteant. sunt exēcati
ex de pe. **Cupientes. in Cle.** ¶ **Monachi** et cano
nici regulares non hñtes aliquā amministrazione.
si conferunt se ad curias principū. sine licētia pla
torum suorum ut inferāt damnū p̄latiis suis vel
monasteriis. sūt exēcati ut in **Cle.** ne in agro
de sta. mo. et ca. re. ¶ **Religiosi mendicātes** qui
accipiūt noua loca ad hitandum vel antiq̄ eoz
loca alienant vel pmutāt absqz licētia p̄pe. sunt
exēcati ut ex de pe. **Cupietes. in Cle.** ¶ **Qui in**
trāt monasteria monialium ordinis predicatorū
siue frēs ipsi. siue alij quicumqz mares. nisi in ca
sibus cōcessis in cōstitutōibz eaz. sunt exēcati. nec
possunt absolui nisi a p̄pa. vel a magistro ordiis. Et
aliquo alio qui sup hoc hēat auctoritatē sp̄alem
Et qui vel que hoc admittūt. etiā videntur exēcati
vel exēcate. qz p̄cipant in crimine. **Similit̄ q̄ i**
grediuntur monasteria monialium ordinis mi
norū i casu nō cōcesso sūt exēcati exēcācōe p̄ali
p̄ exuagāñ. **Qui vero ingrediuntur alia mona**
steria monialium nō sūt ipso facto exēcati de iu
re. sed exēcācādi. **In multis tamē locis propter**

cōstitucōnem synodalē etiā sunt exēcati. De hīs
igē etiā q̄re. Et de hīs etiā exēcatis plene hēs i
·2. pte summe. t. i. ¶ Cū p̄lato in vi. ·26.

P Relati interrogandi sūt in vi p̄mo. Si le
gitime assecutus est dignitatem seu pre
lationem. can viz aliq̄ irregularitate vel
sua fuerit irreatus cum fuit assumptus ad pre
laturam in q̄ non fuit secū dispensatū. vel de qua
non fuit absolutus. ut viz si fuit bigamus. si co
patus est in causa saḡnis. Si est illegit̄m⁹. si ex
cōicatus. si suspensus. aut notorius concubinari
us nam quī in quolibet horū se nosc̄t. ⁊ p̄latoz
in eis vel aliquo illoz accipitream furtive tenet
⁊ est in continuo mōrli. ¶ Itē nō q̄ illegit̄m⁹ ad
dignitatem vel b̄nificiū curatū p̄poratū in religioē
q̄ per electōnem creatur. sine disp̄sacōne ip̄e pro
moueri non p̄t ex p̄uilegio t̄n̄ magistri ordi
in causa hac p̄t disp̄sari ad p̄laturas in ordi
predicatoz. de hoc hēs in. 2. pte summe. t. i. ¶ Si ri
te absq̄ vicio symoniaco fuit electus confirma
tus ⁊ ordinatus. ¶ Si interposuit preces p̄ se p̄
curauit q̄ aliis pro eo porrigēt. q̄ symonia fuit
Et si ibi fuit symonia pactōnis. indigz dispensacō
ne pape. ⁊ atēq̄ disp̄sacōne furtive tenet dignitatē
de hoc habes in. 2. pte summe. t. i. c. i. ¶ Itē de oibz
hīs q̄ habes. s. in. c. de b̄nificiatis ⁊ in. c. de deiciis
in cōi potes hic interrogare p̄t viz debet expedire

si est p̄latus secularium clericorum. Si vero p̄latus
religiosorum: interroga de hijs q̄ sunt in c. p̄cedēti
a de hijs que sequuntur. ¶ Si aliqd̄ p̄ccm̄ ma
nifestum simulauit in subditis a non correxit. a
si non manifesta. q̄ ad eius noticiam aliquo modo
puenerint vltterius nō inq̄sui: q̄ si mere ex ne
gligētia omitteret: puto mortale quo ad crimi
nalia. Secus si ex aliqua rōne hoc omittit ut pu
ta ad euiranda maiora scandala. ¶ Si in caplo
equus iudex nō fuit. ¶ Si rerum monasterij di
lapidator fuit. ¶ Si superioribus non obediuit
¶ Si causas sibi a suis superioribus commissas nō
scdm̄ consilium peritorum determinauit. s̄ scdm̄ acce
ptacionem p̄sonarum. In oibus sup̄dictis est p̄ccm̄
mortale vel veniale. scdm̄ qualitatem excessus. et
maliciam ac negligētia. ¶ Si indignos et non
p̄doneos in officijs posuit. maxime ad curam aia
rum. quia male videt excusari a mōli. precipue si
eos quos scit malos a in mortali p̄seuerare pot̄
ad curam aiarum. cū possit repellere. nec credo q̄ ex
cuset paucitas. quia alij nō inueniuntur. etiā si il
le quem sic posuit sit multū industriosus. et bñ
sciat officiare ecclia; in exterioribus. Idē cū talē
sustinet quem ipse tñ nō posuit. licet iuridice eū
remouere pot̄. ¶ Si posuit in audientia; p̄fessio
num nōbilitate ignorantēs a ineptos vel crimio
sos: quia mōlitate peccat p̄ illā rēgulā. Qui causā

damni dat. damnum dedisse videtur. **I**dem si tales
toleret cum posset eos remouere. nisi forte a su-
pioribus suis sint ad hoc positi. **S**ed quā curam
de ipsis habebit. cum ad sui damnationem exer-
ceant tale officium audiendum est. **Q**uō autem
videatur ineptus vel nōbilitate ignorans habes
in. 3. pte Summe. ¶ **S**i fuit nimis curiosus et pō-
posus in edificijs ecclie et monasterij a ornamentis
a hōmōrū quod est extra scōm **H**ero. a **A**mbro. xxij.
-q. ij. c. **A**urum a. c. **G**loria epī vñ. **E**t tamē a mo-
dernis sunt multe supfluitates et curiositates
et pallacia. contra exempla scōrum oīm. **E**t pro
hīs amittitur multū de tempore. a deuocōne. ita
vt completis edificijs. exhausti vident. oīs spūs
et deuocō et paupes in terra moriuntur fame.
quos ipī religiosi de superfluis eorū tenent sustē-
tare. xxij. q. i. ¶ **S**i fuit nimis sollicitus circa tpa-
lia ex hoc minūs debito vacās spūalibus in se et
in subditis. et lectiōni. orōni meditationi et am-
monitiōni. vtiq; peccatum est. plus et min⁹ sūm
quantitatem excessus principalis enim intentio
seu cura debet esse. de spūalibus. ¶ **S**i nimis
per curias discurrat in liūgando cum scandalo
hominum. cum possit per alium modum magis
pacificum sua repetere. etiam si non tantum per
hoc recuperare deberet. ¶ **S**i iura et priuilegia
sue ecclie non seruauit et defendit ut debuit

Si in dispensando indiscrete se habuit. vel
quia nimis de facili et sine causa rationabili dispensauit
de ieiunijs. de esu carnis. de retinendis rebus ad
usum. **I**n penitentis tractatis secundum regulam et consti-
tutionem et homini. quod peccauit. inducendo relaxacionem. et religionis rigorē eneruando. **U**nde beatus
Benedictus in regula sua dicit. quod de omni dispensacione
habet reddere rationem. vel etiam si fuit nimis
durus in dispensando cum debuit. precipue cum debi-
libus et infirmis et homini non prouidens eis. **S**i
non fuit bonus exemplaris. in incessu moderato
in habitu non pretioso. in modestia gestus. in locu-
tione rara et graui et fructuosa. cauens discordi-
as. nutriendus pacem. omnes pacietur audire et tol-
lerans. singularitates uitae. uia sequens cum poterit
nemini blandus. affabilis cunctis susurationes
detractiones. irrisiones. contumelias. maledi-
cationes. contenciones. in se et suis eliminans. in omni-
bus circumspiciens. non delectans in praesentia. sed ti-
mens de negligentia. cum de singulis sibi commissis
habeat reddere rationem. **I**ta aliorum curam habens. ut sui
non obliuiscatur. ut docet gregorius in pastoralis. **N**am
sic tenetur quilibet prelati esse. et ita se habere. **S**i
in corrigendo fuit nimis remissus. vel nimis rigi-
dus. quod utrumque cauendum est. sicut dicit gregorius.
in moralibus. et ut habetur de disciplina. **N**am
facilitas uenie incrementum prebet delinquendi

Ambro. ij. q. 2. **E**st iniusta. Et asperitas nimia in increpatione. nec correptionem recipit nec salutem. Leo. di. xi. cum bñs. **P**recipue circa seniores debz plat⁹ in corrigendo huānus esse. et sic se hñe vt dicitur in. c. seniores. v. q. A. scdm greg⁹. nisi essent habituati in malo. quia tñc duri⁹ corripibent fm eūd vbi supra. ¶ **S**i districta fecit precepta a quibus multum debz cauere. ñ sit res ardua. Et si cogetur per preceptū l suam ad aliqd faciendum vel dicendū in quo non eēt ei subditus astrictus. vel non debēt ei obedire. nec in reuelando ei pccm: oīno esset mortale ei. In inquisitione etiam criminum in rēpōe accusacōis vel denunciacōis. vel in prolacōe snie excoīcacōis et hmōi non sit preceptus. nec pcedat. p suspicōes. s per probacōes. et p modos iuridicos. alias enī incurreret graue pccm. et aliquñ sentēcias. de hoc hēs in Summa. ¶ **S**i recepit prelatus in ordine mendicanūm aliquē ad p̄fessioē. añ añū opletum p̄ obacōis seu nouiciat⁹: est suspensus a receptione cuiusq̄ ad p̄fessionē. et debz puniri p̄ā que solet infligi. pro grauioribz culpis. vñ et mortaliter peccat. ex. de reg. et trā. ad rel. Non solū li. vi. ¶ **S**i non induxit quātum potuit verbo et exēplo. subditos suos ad obseruandum omēs ceremonias sui ordinis. ¶ **S**i malas consuetudines seu corruptelas contra regulam et decentiā religi

ois quas inuenit iam inductas. nō abstulit quā
tum potuit. ut vitium proprietatis. discursū fratrum
ad placitum familiaritatē cū mulierib; vel viris
si est monacha collationem eorum amicis. consanguī
neis. sine licentiā et rōabili causa. eū carnū sine
causa rōnabili. qđ est vniuersale omī monacho
de cōse. di. v. mō. Et similia que sunt p̄cipue cōtrē
essētia vota religionis. nullo modo deb; p̄mittere
nec etiā p̄ceptōnem aut eē recepōnem symonia
cam monialium. sicut hodie fit q̄si vbiq; q̄ si talia
non pōt remouere. nec est spes in futurū: dimit
tat curam exēplo beati B̄ndicti. ut. l. q. i. ibi. ne
quietem suā amittat et tandē cū eis damnationē
incurrat. quicumq; sit ille abbas vel abbatissa p̄
or vel priorissa vel alias quocūq; nomine. cense
atur nec sufficit q̄ prelatus corrigat vicia. que
contigerit ipsum nosse. s; diligenter agnoscere
vultum pecoris sui cōsiderādo via eius. Caueat
autem ne crimina delata sibi in foro consciē v̄l in
secreto iudicet in foro cōtentioso seu in capitulo
Ibi enim tantū manifesta corrigenda sunt. ¶ Si
hab; sub cura monasteria monialium: inquiren
dum est ut infra in. c. sequenti de h̄mōi.

Circa Ep̄os et alios superiores. *l. 21.*
Piscopi et alij superiores p̄lati. sic p̄nt in
rogari. ¶ Si videlicet nō sit tal' litteratiū
et sciē q̄ p̄ se explicare sciat que debet et

ad qđ tenetur cum ipse hēat alios super hmōi in
formare et dirigere. Nam si bonus ab oib⁹ cōiter
reputatur et sufficiens: non est necēariū nisi ipsū
audire. et si de aliquo negotio non intelligit pōt
cōfessor eum quātum poterit informare. Et si tale
quid est in quo variant opimiones. vel de quo
non potest dai lata snia. elinquendū est sue con
scientie. Item dicendū est cū alios clericos. reli
giosos. prelatos et laycos pitos et timoratos. quī
sciunt sufficienter dicē et discernē facta sua. Si ve
ro huiusmōi Epus vel alius superior. nō sit talis. s̄
indiget adiutorio interrogātis. inquitum cleric⁹
est: tunc inquiri pōt prout expedire videt. de hīs
que hēs supra. c. circa clericos in cōi. ut de officio
dīno. celebracōne. et ministracōne sacramētōrū
et de modo. et hmōi. Si vero assumpt⁹ est ex reli
gione ad Epatum. Intra de hīs que hēs in. c.
circa religiosos quo ad multa. Nā quīvis assum
ptus sit ex monasterio: tñ adhuc tenetur serua
re ordinem suū. n̄ in hīs q̄ non paciuntur officium
pastoris ut silencium. solitudo. vigilie. et h̄modi
In quātum vero fuerit beneficiat⁹ seu curatus et
prelat⁹ interroga de hīs que hēs sup̄ in. c. circa
beneficiatos. Et si recepit dignitatem seu Epatū
habens aliquam irregularitatem. vel sententiā
aut symoniace. vel per intrusionem sibi acqui
siuit prelaturam. dic ut in. c. precedēt. in. prim.

Exinde de hys que sequuntur q̄ sunt specialia of-
ficio pastoraliter interroga. ¶ Si viz. contulit ordi-
nes sacros indebite: qd̄ est vnū in quo maxime
offendunt. ¶ Si per symoniā contulit sed occulte
q̄ mortaliter peccauit. nō tñ ipse est suspensus
ex hoc quo ad alios. Sed si notoria est symoniā
suspensus est quo ad alios. Si autem in vtro q̄
casu ordinatus ab eo est suspensus et indiget di-
spensatione. ¶ Si contulit scient' ordines nō ha-
bentib' legitimam etatē: q̄ mōrle est nec potest
Ep̄us sup̄ etate dispensare. ¶ Si contulit ordines
p̄ saltum scienter. vel duos sacros simul. vel. iiii.
minores cū subdiaconatu: q̄ mōrle est. ¶ Si con-
tulit ordines sacros ex tpa ordinationum: quia
mōrle est. nisi ex dispensacōe ip̄e hoc fieret alias
enim ordinatus eēt suspensus. mōres tñ ordiēs
diebus festiuis conferre pōt. ¶ Si in ordinacōe
dimisit aliqd̄ faciendum. q̄ si obmittēt aliquid
de sbalibus ex quibus imp̄m̄t̄ caracter. oportet
totum iterare in alia solemnitate q̄tuor tpm̄. Si
vero non est sbale s̄ de simplici solemnitate: nō
deb; iterari. s̄ sup̄plere tantū omissum. i ordinacōe
cōne prima futura. nec prius añ illam sup̄pletio-
nem deb; ille sic ordinatus exercere officium ordi-
s quia alias peccaret. Ep̄us autē in h̄mōi peccat
mortaliter. si ex certa sciā vel crassa ignorantia
hoc accidat. Idem vid; si ex notabili negligētia

¶ Si ordinauit aliquem qui non fuerit sue dioc.
vel aliquem religiosum aut alium beneficiatum in aliquo
collegio sine licentia sui superioris. scienter. quia mor-
tale est. et est suspensus a collatione ordinum per
annum. **¶** Si non fecit fieri exaicationem de ordinan-
dis debitam. viz de etate. scientia. moribus. et homini secundum
iuram. quia peccauit mortaliter. **¶** Item si fecit fieri ex-
aicationem per ineptos ad homini. **¶** Item si per tales fe-
cit fieri exaicationem. quos estimauit propter eorum
malam conscientiam admittit indignos. si tamen ad
eum spectat prouidere de talibus. **¶** Si scienter admit-
tit indignum quem repellere potest ut concubinarium et
illatum. et hominorum. **¶** Si non contulit sacramentum
confirmationis quod debuit. **¶** Solum enim Episcopi possunt
conferre. et omni anno semel debet conferre et ex il-
lud tempus solitum. omni tempore anni. et omni hora. moritu-
ris potest concedere. ne sine hoc decedat quibus sine
hoc saluarentur. **¶** Committendo ergo magnam ne-
gligentiam in hoc. ut post multos annos se confer-
ret. credo esse mortale. **¶** Si non dedit secundum debitam
materiam et formam. et locum quod cuiusque sacramentum quod
mortale quod aut ieiunus offerat sacramentum confirma-
tionis non est necessarium. tamen de iure. **¶** Si bis
scienter aliquem confirmat. quod peccat mortaliter. unde
in hoc debet esse cautus ne iteret. et etiam aduertit ne ali-
quis non confirmatus teneat confirmandum. aut etiam
ne consagruere. teneat consagruere. **¶** Si in cena

dñi nō consecrauit cum potuit crisma ⁊ oleū sem
ut debuit. quia inouanda sunt talia. Et si non ser
uauit debitam materiam. formā ⁊ ritū ecclie. quia
mōrle est. ¶ Si cōsecraciones eccliarū ⁊ altarium
vel calicum. vel patenarū. ⁊ benedictiones vestiu
sacrarū non fecit ut debuit. scdm formam ⁊ ritum
ecclie. vel si aliqđ horum per simoniam cōsecrauit
Idē de benedictione abbatū ⁊ abbatissarū. Idem
de reconciliacōne eccliarū. vel cimiteriorū. qđ mōrli
ter peccauit. Moralē autē quam nouit corruptā
non de facili debz eā cōsecrare in virginem. nec tñ
debz manifestare si est occultum. s̄ mutaē nomē
virginis in castam si nō perpeditur. ¶ Si contulit
beneficia p simoniā. qđ mōrle est. Et si notoria est
suspensus est quo ad se ⁊ alios. si vero occulta fu
suspensus est quo ad se. non quo ad alios. ¶ Si con
tulit scienter beneficia indignis. siue simplia. si
ue curata. quia mortale est. Idē si acceptauit pre
sentatum a p̄omis in eptū. Idem si cōfirmauit in
dignum. ¶ Si contulit vni plura beneficia in casu
non cōcesso. aut prebendas. aut dignitates. ⁊ si cō
saguineis minus ap̄is contulit. rōe cōsaguinitatis
postponendo aptiores. quia mortale est. ¶ Si ad
misit ad beneficia habētia curā aiarū. seu ipsa cō
tulit nō habētibus. xxv. ānos. mortale est. ¶ Si
in ecclis de iurē vacātibz nō prouidit de rōre ut
debuit. sicut vacāt curata data absq; dispēsacōne

pape. hñs q̄ non cōtingunt .xxv. añū vel q̄ infra
añū ab acceptacōe huiusmōi curati nō faciūt se
ad sacerdotiū promoueri. nisi causa studiū sit ob
missum & dispensatum. de quo hēs supra i. c. de bñ
ficiatis ¶ Si vero episcop⁹ de hmōi curatis vacā
tibus infra sex menses postea nō prouiderit non
pōt post hoc se irromittere de illo. quia mōrle esset
& tunc teneretur errorem suū manifestaē. ¶ De qñ
recepto secundo beneficio. vacauit primū. de quo
habes supra ple. & in summa in .2. pte ¶ Si ordina
uit aliquem clericum ad ordinē sacrū. sine iusto
titulo & sine beneficio. vel saltem primomōio suffitiē
ti ad sui sustentacōem. quia vltra pccm mōrle te
netur ei expensas facē. quousq; de beneficio sit ei
prouisū. n̄ aliq̄s episcopus hmōi cōmississet alijs
defminādo psonas. q̄ tunc ille cui om̄issum fuit
tenetur. De quibus vide in summa in .3. pte. ¶ Si
non visitauit ep̄atū suū ut debuit. aut si in visita
cōne sua nis sūptuosus fuit. & cū magna & nimia
familia venit. Et cū equitarñs nimis. vltra pre
scriptum numerū. vel si ip̄e vel familia eius munera
accepit sup quo specialis pena est de quibus ple i
.3. pte sūme. ¶ Si in visitacōne non diligenter in
quisiuit de quib; debuūt. & maxime de vita & ho
nestate clericorū & sacerdotum & officiārum &
quō se habēt in āministracōne sacramētōꝝ & de
formis eorum. si bene p̄nunciāt. p̄cipue baptisim̄

qui est magis necēarius. de audientia cōfessionū
quō in eis se habent. quō populū amonēt. Et in
rebus ecclie precipue altaris. q̄ mundas teneāt
Si autē videt eos in hmōi nōbiliter excedē. corri
gat et emendet. quātū poterit. q̄ si nō correxit et
pūnerit excessus. vel si tales sunt incorrigibiles
et nō pūderit de alijs. grauiter peccat. Et oia mala
et damna aiarū. que inde sequūtur. ei imputandū
tamen obuiare potest et non facit. di. 83. per
totum. ¶ **S**i sustinuit in officijs et beneficijs noto
rios cōcubenarios. quos debet post ammonitōez
si non abstinuerit p̄uare beneficijs. q̄ grauiter
peccat. ¶ **S**i in alijs sceleribus et malis manifestis
ut v̄furis. tabernis. ludis in aleis. prodiōnibus
negocijs secularibus se occupātes et venacōibus
non bene se habuit circa clericos. Illos ei in hys
non puniendo. videt male posse excusari a peccato
mortali. nisi ex hmōi pūnitiōibz se queretur ma
ius malum. ut scisma et magnū scandalū. di. 70.
ut cōstituerentur. ¶ **S**i laycos sibi subditos noto
rios peccatores. quos per se nouit. vel sibi per ali
os denunciātos. ut adulteros. v̄furarios. inimī
citas exercentes manifestas. non corrigit p̄ cēsu
ras et alios modos. ut debet. peccat grauiter. nisi
obmittat. q̄ nō speātur emendacō. sed potius de
terioracio ex hoc. Et hoc tamen non videt excusa
ri sufficienter. nisi ex hoc tūmeretur aliquod ḡue

scandalum di. 22. **C**onmessaciones. ¶ Si malas
cōfuetudines quas reperit in sua diocesi nō misit
auferre q̄tum pōt. ut vendere et laborare diebus
festiuis. non cōicere et confiteri semel in anno. tri
pudiare in eccl̄is. violare eccl̄asticam libertatē
ut clerici cōueniantur p̄ debitis vel delictis coram
iudicō seculari. vel eccl̄asticam immunitatem. ut
extrahantur debitores vel malefactores per vio
lētiam de locis sacris. et huiusmōi in casibus nō cō
cessis. q̄ tenetur illis h̄mōi prohibere. Et si post
āmonitōnem nolunt desistere. excaē q̄ alias pec
cat grauiter. obmittendo hoc. ex timōe vel negli
gentia di. 23. **S**ic rector. ¶ Si fructus seu red
ditus episcopatus sui male expēdit. donādo a sa
gnis vel alijs nō indigentibus. quia peccat q̄nt
Et si distincta sūt ea que deputantur ad mensam
eius ab alijs. Et si de alijs que erogā debz clericis
vel pro reparatione eccl̄ie. vel paupibus. dat consa
gnis vel alijs amicis suis sine rācōnabili indigen
tia. tenetur restituere illa. q̄ rapinā fecit et similibz
recipiētes ab eo. Si vero non sūt distincta h̄mōi
bona. sed intelligūtur oīa cōmitū fidei sue ea q̄ suf
ficiūt ad vsū suū et familie sibi oueniētis supflua ve
ro debz paupibz erogā et alijs dādo paupibz s̄b
trahit. hec. Tho. in. 2. secunde. q. 2. et. 12. q. 2. Au
rum et gloria. ¶ Si grauauit subditos su
os indebitis collectis. ¶ Si fecit clericos suos

soluere tallias a dño tpali impositas. vel gabel
las ad instantiam eius. vel si ipse sponte dedit sine
licentia summi pontificis. qđ prohibetur. et ergo mor
tale est. ¶ Si delicta clericorum. vel laycorum puni
uit pena pecuniaria ex auaritia. et non ad magis
refrenandum. qđ phibetur. et ergo mortale est
¶ Si visitauit diocesim. vel visitare fecit magis
ppter lucrum. qđ salutē hoim. qđ mortale est ¶ Si
alienauit bona epatus sine licentia pape. et in cau
indebito. qđ mortale est. ¶ Si iura ecciarum non
seruauit. quia mortale est. ¶ Si bona vacantium
ecciarum sibi vsurpauit cu debeant successori eser
uari. quia mortale est. ¶ Si iusta debita a prede
cessoribus extra rōne ecclie. nō soluit. quia mōr
le est. ¶ Si fructus alicui⁹ beneficij ad tpus ad
se accepit. vel ptem ab eo cui cōtulit vult habere
quia rapina est. et mōrle. ¶ Si formam iuris erga
vsurarios manifestos non seruauit. sed de certa
quantitate cōtentus nō facta debita restitucōne
sibi remittit. et ad sepulturam. et ad sacra admittit.
quia mōrle est. ¶ Si incerta paupibus depu
tāda in suū vsu cōuertit sine nccitate. quia mor
tale est. ¶ Si smās excomis de facili propter lu
ctum profert. vel absolucōnem eius. quia mōrle
est. ¶ Si pmisit qstionarios vel alios pronūciāe
indiscretas indulgentias et falsas. quia mōrliter
peccauit. ¶ Si exemptos. ut frēs predicatorēs

minores heremitas sci augustini. carmelitas ser-
uitas. Cistercienses a dōs habētes p̄ priuilegiū
exempcionē iniuste molestat. nō seruando priui-
legia eorū. specialiter p̄ audientia confessionū non
admittendo sibi p̄ntatos ydoneos s̄m Cle. dud
de sepul. vel sibi retinendo nimios casus a incon-
fuetos. ut quotidie habeatur recursus ad eum.
vel ad quartam cogendo quātū ad id in quo sunt
priuilegiati vel eos ad iudiciū trahendo cum i
nullo possit eos conuenire n̄ p̄ heresi. q̄ graūiter
peccat. ¶ Si monasteria monachorum vel mona-
charum non exempta nō diligenter a honeste vi-
sitauit a eos vel eas ad seruandū regulam indū-
xit deponendo abbat es vel abbatissas p̄ relaxa-
cōne cum expedit h̄ndo curā de honestate earum
Et q̄ nō habeant familiaritatē cū clericis religiosis
vel laicis ille moniales. p̄uidendo eis de diligen-
ti clausura. de confessore securo a consciato pro-
hibendo ingressum simoniacum a cōuiuia feiaz
que ibi fiunt. a festa vana in consecracōne earū
¶ Si i iudicando in foro contētiōso sibi non te-
nuit vicariū peritum a bonū p̄cipue q̄n ex se nō
habet sufficientiam iuris. ¶ Si non seruauit or-
dinem iudiciariū debito modo. Si fuit acceptator
psonarum. ¶ Si dedit iniquas sententiās de istis
dic ut s̄. in c. circa iudices. ¶ Si nō seruauit de-
bitam formā iuris inferendo sententiās excois

suspensiones. & interdicti. qz incurrere ultra pccnt
certam penam. de qua vide in sūma. & pte p̄cipue
in causis m̄imonialibz. quia ibi oportz eē cautil
simum & p̄derofū. & specialiter cū diuortia ¶ Si
dedit licentiam dño tpali. vel iudici. verberandi &
aliter puniendi. vel incarcerandi. aut hm̄oi deri
cos suos. nisi in casu in quo essent incorrigibiles
per eum. quia efficiatur ex̄catus. extra de sen. ex. ut
fame. Reminem tamē etiā debz verberare manibz
proprijs. s; per clericum aliū faciet castigare deli
cum pro delictis & hm̄oi cum expedit. scdm iura
¶ Item a causis sagūinis debet abstinere ope cō
silio. & mandato. ¶ Si hereticos nō diligenter p
quisiuit in sua dioce. & puniuit scdm iura ¶ Si
testamenta & vltimas volūtates nō fecit implere
p̄cipue quo ad legata ad pias cās. ¶ Si dispen
sauit in votis & iuramentis in quibus non potuit
vel si potuit. tamen indiscrete. & sine causa rōabi
li. ¶ Si absoluit a sentencijs. a quibz non potuit
ut in pape reseruatis casibus. vel dispensauit i re
regularitate in qua non potuit. ¶ Si bonus exem
plaris fuit i hitu. non pretioso. supellectilibz nō
argenteis. et curiositatibus in apparatu domus
& ornatu non seculari. in victu sobrio. nō cō uiua
lis nimis. nisi cum paupibus. in visitādo ecclias in
terestendo dimis & p̄cipue diebz festiuis. qz hoc
debet facere s; iura. In solēnitatibus p̄cipuis

p se cantando missam. **I**n dicendo officium deuote
non curhuc. sed ordmate. a q dicatur in ecclia sua
debite pcurando. **I**n frequentado oracoēs priua
tas in vacando lectiomb; sacris. ut di. 36. per
totum in predicado si sit ydoneus. si scauerit. si
vero nescauerit. prouidendo gregi suo de alijs pre
dicatoribus vtilibus no curiosis. similiter de ofel
sorb;. **I**n tenedo honestam a deuota familiā sol
licitus de salute eius. **I**n vitado conuersacoē; cū
mulieribus ut pestem. in raro exitu de domo nisi
ad eccliam. **I**n conferendo a inquirendo sepe cōsi
lia cū seruis dei quō possit melius prouidere gre
gi suo. **A**dulatores ut venenum abhorredo. pa
ter pauperum. viduay. orphanorum a oppressoz
existat. et causas eorum sine expensis expedire
faciat. **I**n iniurijs proprijs no sit vindicatiū. s;
patientissimus. **I**n verbo a gestu. non sit subitus
a iracūdus. nemi multū familiaris. n̄ seruitorib;
dei superioribus obediens equalibus non inuidēs
no gaudēs de dignitate a honore sed lugens pro
exteriori occupacoē. a plebis offensis. die noctu
q; resistat cōtētiomb; maxime cōn fidē catholicā
quia si in hīs omibus diligenter a bñ se habuie
nil deo acceptū. **S**i aut presūptorie a male. nil mi
serius a dāpnabilius ep̄i dignitate. ut dic̄ auḡ
di. 2. ate omnia. **¶** De prelatīs etiā multa hēs i sū
ma. 3. parte t̄. vlti. per totum. **¶** Item ep̄i a supra

concedentes aliquam domū vsurarijs manifestis
alienigenis. ad fenus exercendum. sunt ipō facto
suspensi. ut extra de vsu. quāq̄ li. vi. Similiter si p
mittunt q̄ hmōi vsurarij alienigene exerceant
fenus in terris eorum iurisdictioni sub dijs. nisi
infra tres mēses eos expulerint. ut in prealle. c.
quamq̄ ¶ Item Qui se ingerit pro papa. electus
a minori pte. quam a duabus ptibz cardinaliū ē
ipso facto. exēatus. Et si militer cardiales q̄ talē
recepint pro papa. extra de elect. licz li. vi. ¶ Item
Omnes clerici. religiosi. layci. siue familiares cu
rie siue alij. qui aliq̄ pactum fecerit. vel aliquid
puum. vel magnum pmiserint. vel pmissiones
recepint. vel ex pacto vel promissione occulta vl
manifesta dederint vel recepint puum quid vel
magnū pro aliqua iusticia l̄ grā. p se vel p alio
in causis iuridicis vel līs aplicis. a quibuscunqz
modis. ab aplicā sede optinenda sunt ipso facto
excomunicati. i extrauagan. Boifacij. viij. Et ab
solucō pape reseruatur. hoc hz locū in cu. ro. Jo.
an. a an. de bur. eam alle.

¶ Sequitur quarta a vltia pars huius tractat⁹
que tractat de absolucōe a pnie inunctioe. 28.

Postq̄ penitens dixit ex se peccā sua vel
ex interrogacōne confessoris ut debuit.
tandem concludat dicēs. In istis pecca
m̄ a in alijs multis a de omnibus dico

De absolucōe
tractat⁹

meam culpam. Confessor vero tunc interroget si
tamen fuerit persona talis de quo hoc non dubitet
quod tunc superfluum et risibile est. Si dolz de peccatis
preteritis et proponit in futurum abstinere ab omnibus
modis. Item Si abstulit vel famam vel res alte
rius et patius sit satisfacere vel reddere. vel si iniu
riam fecit pro ea satisfactionem facere a homini et hoc
sit patius facere quanto poterit sine ulla dilacione.
Que restitucio quando sit fienda. et quo ordine quo
ad certa vel incerta. vide in 3. parte. Summe tunc pro
p totum et est ibi materia longa. quod si dicat nolle ista
facere vel non posse. cum tamen bene posset. non est absol
uendus. hec Tho. in 2. sede q. 3. tunc vera potest tamen
dicere. Misereatur tui etc. si nullo modo absoluo te
Potest etiam ei iniungi aliud bonum faciendum. non
tamen in primis declarando sibi hoc. scilicet quod infructuo
sa sit et sine remissione peccatorum. sed ad mollificand
cor eius de pe. di. v. falsas. Si autem patius est ad omnia
faciendum. tunc si esset aliqua sententia excommunicationis liga
ta. si non potes eum absolue ab illa. remittas eum
ad episcopum vel alium qui habeat super hoc auctoritatem et tu
vadas ad procurandum pro eo licentia absoluedi et abso
lucioz ipsam. et sic absolutum ab excommunicatione. tu postea
absoluas a peccatis. et non prius. hec Tho. Si autem
potes absolue hunc in hoc specialiter auctoritate si
non absoluisti in principio confessionis. quod tamen deest
fieri; tamen non est multa vis si fiat in fine dummodo tamen

ante absoluōnem a peccatis. absoluat eum isto mō
qui sequit̄ ab exēcōne. ¶ Primo exigendum ē
ab eo iuramentum. q̄ sit patus stare mandatis
ecclie. que. s. fient ei pro illa causa. Quo iuramento
prestito. iniugatur ei hoc. ut si incidit exēcōicōz
faciendo contra aliquē canonē. pponat non am
plius illud facere. puta si fuit exēcatus ppter per
cussionem clerici. pponat non amplius verberāē
hōmōi. a sic de alijs. Si p̄ offensa facta i alium p
mittat satisfacere. a nō ampli⁹ offendere. Et hoc
facto. denudatis humeris eius. Cōfessor cum di
sciplina vel virga percutiat. dicendo. psal. Mife
rere mei deus. vel alium psal. p̄mālem. dando ad
quemlibet versū vnū idū. postea. Gloria p̄n. De
inde kyriel. xp̄el. kyriel. p̄noster. Et ne nos ver.
Saluum fac seruū tuum. ē. Deus meus sperātem
in te. ver. Esto nobis dñe turis fortitudinis. Re.
A facie inimici. ver. Nichil proficiet inimicus in
eo. Re. Et filius iniquitatis nō nocebit ei. ver. dñe
exaudi. ver. Dñs vobiscum. Orō. Deus cui pprium
est misereri semper a parcé suscipe deprecationem
nrām a hunc famulū tuum. quem smā exēcōis
ligat. miseracō tue pietatis absoluat. p̄ cristum
dominum nostrum Amen.

¶ Absoluō
Auctoritate omnipotentis dei a beatorū aplōz
petri a pauli a dñi nr̄i pape vel Ep̄i si ipse commi
sit hoc michi commissā a tibi concessā absoluo te

colleā

absoluto

a vinculo excommunicationis quam incurristi propter talem
vel talem causam. puta propter manuū iniectiōem
violētam in clericum. vel religiosū. Et propter igres-
sum in monasteriū monialium. vel monachorum
si fuerit mulier in casu non concesso. a hmoi. **Et** si
in pluribus sententijs fuerit ligatus. singulas ex-
primat dicendo. **Ego** te absoluo ligatum sicut ex-
communicationis. quā incurristi propter talem causā a ta-
lem ac. vel si pluries propter eandem causam excom-
municatus est dicendum est toties quotiens incurristi
Adde. **Et** restituo te sanctis sacris ecclesie a vniuersi
a vniuersi fidelium. in nomine patris a filij a spūs sancti
amen. **Verberando** eū vsq; ad amen. **¶ Nota** tñ
q̄ ista forma licet debet seruari. ut extra de sen. ex-
nup. **Non** est tamen necessaria. quin etiā simplici
verbo fieri possit sicut per. de pal. a io. de lig. **Sicut** a
excommunicatio potest fieri simplici verbo quous fieri nō de-
beat q̄ a absolutio q̄ sequitur de hys excom. in hys ex-
de reg. iur. Ois. **Sed** si etiā eēt fienda hmoi absolu-
tio in publico et erga mulieres. forte tūc omittenda
est denudatio a verberatio ne denudet peccatū. **¶ Item**
Si quis ē excommunicatus propter re alteri ablatā quous re-
stituerit. nō tamen ē absolutus. nisi iudex q̄ tulit
sententiā absoluerit. **Et** hoc personis declarandum ē
¶ Post absolutionem huiusmodi que preponit
vel si non est aliqua sententia ligatus si habet
aliquos casus de reseruatis episcopo vel pape

Absoluas eum n̄lomi⁹ de quibus potes. sub hac
condicōne ⁊ forma. **S**i teneris aliquo vinculo ex
cōicacōis minoris. **E**go te absoluo ⁊ restituo te s̄a
ctis sacramentis ecclie. **I**n nomine p̄is ⁊ fi. ⁊ sp.
sancti amē. **M**isereatur tui ac. **F**ilius dei p̄ suā mi
sericordiā te absoluat. ⁊ auctoritate ei⁹ q̄ fūgor
ego i hac pte te absoluo ab oib; pcc̄is tuis in cō
fessis contritis. ⁊ oblitis. a quibus possum te ab
soluere. **I**n noie p̄is ⁊ fi. ⁊ sp. s. amen. **E**t peccata
a quibus non potes absolvere exp̄mas peitenti
imponens ut habeat recursum ad episcopū vel
eius vicariū. ⁊ dicat ea sibi i cōfessione. **V**el si el
set simplex ⁊ nesciret ita b̄n̄ exprimē factū suum
ut esset necē. scribat cōfessor illud vel illa in cedu
la. ⁊ det penitenti. ut portet ep̄o vel eius vicario
sub hac verborū forma vel simili. **L**atorem p̄nitū
vel latricem pro homicidio vel incestu in tali gra
du. vel hm̄oi commisso ad absoluendum. p̄mita
tū v̄ie transmitto. ut absoluōis beneficiū impen
dendo ⁊ ei p̄m̄am salutarē iniungendo ipsum vel
ipsam. sancte ecclie recōfiliētis. q̄ si ip̄e ep̄us emic
tat illum ad confessorem. auctoritate illius iterū
absoluat ab omnibus ⁊ imponat p̄m̄am pro illo
pro quo nondum imposuerat. ⁊ cautū reddat. ne
cedulam illā alteri legendam tradat. **M**elius er
go est. ut si ip̄e confessor cōmode poterit p̄sonalif
ad ep̄m vadat. pro auctoritate absolucionis si

sibi velit dare. ¶ Si vero cōfitens nō habz casum
de reseruatīs. vel si habz a cōfessor pōt de omibus
absoluere. Premissa absolucōne ab excaōe mō
ri a alijs ut supra. Misereat ac. filius dei ac. di
cat. Et auctoritate eius qua fungor ego absoluo
te ab omnibus pccis tuis in no. p. a. fi. a. sp. sancti
amen. Et faciat signum crucis sup eum cū dic. in
nomine p̄is. Nec est necāria man⁹ imposicō sup
absoluendū. ymo nec decēs s̄m Tho. precipue
sup mulierem. s̄ magis decz cōsignacō crucis. Et
postea addat ¶ Passio dñi nostri ihu cristi. a
merita beate marie virginis. a oim scōz a scārū
dei. a quicq̄d boni feceris et p̄ponis facere. ac ma
la que sustines a sustinebis sint tibi in remissioz
oim pccōz tuorum a i augmentum diuine gratie
¶ Que verba non sunt obmittenda. qz sunt magne
vtilitatis ut. s. omnia h̄mōi postea habeāt vim sa
tisfactionis etiam ex virtute clauum a sic magis
valēt hec Tho. i p̄mā inūgenda hoc maxime
attendas s̄m omēs ut talem des a inungas quā
credas omino. qz implebit quātumcūqz magn⁹
sit peccator. Et s̄m Crisost. melius ē i h̄mōi ēddē
racōez de nimia mia. q̄ de nimia iusticia. 26. q. 1.
c. alliga. Dabis etiam sibi libtatē qz cū aliqua die
obmitteret p̄mā inūctam possit in alia die
sequenti r̄cupare illam ¶ Item qñ dubitatur de
aliquo an faciāt p̄mā inūctam dicet ei qz si

non fecerit illā puta si nō ieiunauerit. q̄ talē faci
at elemosinā. vel aliud bonū m. a h̄mōi. Et de oīoi
bz per paucos dies potest sibi dari. si sciuerit ve
risimiliter. q̄ de facili poterit recidūare in crimi
nalia. Et per plures dies potest sibi dari de elimo
sinis et ieiunijs. q̄ h̄mōi etiā si fiant in mortali
non sunt iteranda. q̄ valent q̄ntum ad effectum
quem relinquunt post explecōem in satisfaciēte
cū quis reuertitur ad grām. hec Tho. ¶ Querē
dum est etiā ab eo. si p̄t illa facere. Si dubitat
q̄ tunc non est iniungenda illa. s̄ alia quā potest
facē. ¶ Declarandū est etiā pccōribus magnis
s̄m hosti. q̄ s̄m regulas ecclesie taxatas. 22. q̄
c. predicandum. pro quolibz mōrli esset septēmis
pmā iniungenda. Et ideo non reputet pccā sua
leuia. eo q̄ parua ei datur pmā. quia hoc fit ne
cadat in despacōnem. a dimittat eā. quod esset
sibi mortale. a oporteret reiterare cōfessionē. Vñ
etiā potest amoneri q̄ faciat aliq̄d memoriale. de
pmā sibi iniuncta. ut melius recordetur. a si obli
uisceretur. reuertatur ad cōfessorem. qui sibi illam
vel aliā similem reddat. ¶ Itē similiter iniungas
q̄ si post cōfessionē de aliquo criminali recordatur
q̄ tunc fuit oblitus. q̄ reuertatur ad te cōfitendo
illud q̄ cito poterit. quia alias nō p̄deset sibi cō
fessio. nec tñ necārium est ut vadat ad te. quia
potest ire ad aliū. nec tamē tenetur n̄ illud dicē

¶ De votis si que habet. que non pōt bene implē
vel dubitat. si habes in hoc specialem auctoritatē
dispensa. vel potius in aliud pium opus commu
ta. Si vero nō habes illam auctoritatē. ēmitte q̄
tum ad hoc ad episcopum & ei⁹ vicariū. **¶** Itē ca
ucas ne iniungas p̄niām per quā fiat p̄iudicium
iuris alieni. aut per quam detur alicui occasio rui
ne spūalis. aut per quam peccm occultū possit aījs
manifestari. **¶** Item p̄maxime ita cōfiteāte m̄
& in fine confessionis verbis quibus potes indu
cas ad cōtritionem. ne dicat sicut fabulam peccā
sua. sed cum detestatione. Et ut dicit Aug⁹. caute
& astute interrogando. q̄ creditur q̄ ille ex verecū
dia vellet occultare. Circa turpia non descenden
do ad p̄cūlares circumstantias. post q̄ hētur suf
ficiēter spēs peccati. & in hmōi a remotis introgā
do ne doceantur homines intelligē malitias quas
antea nesciuerant. hec tho. **¶** Ammoneas etiā m̄
sup omnia ut vitet malas societates. ut frequē
confiteatur ut sepe audiat verbum dei ut q̄rat sp̄
orationes & p̄cipationes bonorum que fiunt in
religionibus & indulgentias & huiusmodi .29.

¶ Circa infirmos.
Quia infirmos sic est agendum aut eni
talis est in articulo mortis aut non. Et
si piculum mortis nō solū q̄ est i extre
mis constitutus s̄ etiā q̄ est infirm⁹ infirmitate

et qua frequenter contingit hoies mori. et vbi me
dici dubitant. In tali eni casu pot quilibz absol
uia quolibet sacerdote. dum non p̄cise de quo
libet pccō a qualibz sentētia cū piculū ē in mora
Talis ergo infirmus. aut omisit iam loquelam
vel vsum rōnis. puta quia freneticus. aut non.
Et in primo casu. Si bene vivebat ut bon⁹ et fide
lis. a frequentabat cōfessionē a orationem a h̄mōi
quāuis sacramenta non peccerit: q̄ ex insperato
talia ei acciderunt. vel etiā si malus obstinatus
diu pseuerans in peccis. et a diu nō cōfessus. si pe
cēt p confessione sacerdotē. et ostēdit se velle fa
cere omia que debz. a ita factus mut⁹ vel freneti
cus. a piculum est in mora: debz p̄supponi orit⁹
Et faciente aliquo cōfessionē gnalez pro eo. sicut
fit in populo: sacerdos faciat ei absolucōnez ab
omni sūa et pccō. **E**t iniungere pot circūstātibus
aliquid pro eo faciend. vel heredib⁹ aut cōsan
guineis pro aīa eius si volunt acceptare. Deinde
dari debet **E**ucharistia a proprio sacerdote. quā
uis nō sit confessus. q̄ non potuit. vel ab alio sac
dote seculari. non autem religioso. nisi habuerit
licentia: ad hoc. a proprio sacerdote. **E**t Ep̄o quia
ille alias incideret in exca cōnem papalē. in isto
casu vel in simili. et hoc verū nisi timeret de ex
spiracōne vel vomitu eius. **S**ed extrema vntio
etiā si nō potuit cōicāe propter frenesim. etiā si

non pmitteret se iniungi. pōt ligari et sibi violēt
dari. ¶ Astantibz autē infirmo in hoc casu debz
credi si perhibent testimoniu. q̄ oñderit signa
contricōis ⁊ peccerit cōfessorem. ¶ Si autē a diu
non confessus vel notorius peccōr incurrit subito
amentiam vel mutitatē. nec prius nec postea oñ
dit signa contricōis: nil ei debz dari. nec sacramē
ta nec ecclīastica sepultura. ¶ Si autem nec loq̄
lā amittit. nec amentia incurrit: debet ab eo erigi
pura confessio peccōrū. plus vel min⁹. s̄m qd̄ pa
titur tpus. nam si est in extremis: de p̄ncipalib⁹
tantū interrogandū est. ⁊ p̄maxime inducēdo
ad contricōem cū spe venie. ¶ Si autē nō est ita
in extremis. et vult facere cōfessionē gnālem de
tota vita sua. sicut multū faciunt. q̄uis nō sit ne
cessarium. de hīs q̄ rite cōfessus est. facē de nouo
cōfessionem: r̄n̄ admittenda est. et tandē abso
lucō impendenda. ab oī snia excaōis et ab omī
peccō. modo sup̄ dicto i. c. p̄cedēti. Ita t̄n̄ q̄ si liga
tus eēt excaōne aliq̄. a q̄ cōfessor ex̄ piculū illud
non potuissz absolue: debz ei iniungi. q̄ si euadat
infirmitatē. q̄ citius cōmode poterit. p̄ntet se ei
ad quem ordinarie spectz absolucō excaōis illi⁹
quia alias si hoc non facēt: reimcidēt in eandem
sniam extra de sen. ex̄. Eos qui. li. vi. ¶ Si erat de
tentus aliquo peccato de casibus reseruatīs Ep̄o
non oportz q̄ iniugat ei. q̄ post sanitatē vadat

ad Ep̄m pro absoluōne. quia ad illud nō tenet
s̄ sufficit sibi illa absoluō. ¶ Nota q̄ si talis
esset vsurarius publicus: non potest tal' admi-
ti ad cōfessionem. nec ad aliq̄ sacramenta. nisi fa-
cta prius cauōne de restituōne vsurarū. l. pro-
missione ab hēdib⁹ de hmōi. In casu quo amisit
set ip̄e loquelam vel vsū rōnis post signa cōtracō-
nis s̄m formam iuris que hētur de vsu. c. quamq̄
li. vi. Hīs pactis infirmo non est iniungenda
pnia. cum non possit facē. sed innotescenda. ut
dī. 27. q. 1. a. dedarando sic talem tibi darē pnia;
si eēs sanus. q̄uis deberes facē multo maiorem
s̄m regulam iuris et ecclē. Sed quia non potes
modo. cum eris sanus: hoc vel illud facies. l. ve-
nias ad me. et tunc dabo tibi. Stud tū vltimum
non vidē securum. eo q̄ raro reuertant h̄mōi p
pnia. Sed dicat sibi. si aliter deus disposuerit de
ter: dimittas tantum pro aia tua. et pro pnia ali-
quid. Potest etiam iniungi amicis ⁊ sanḡneis
aliquid in pnia si vtriq̄ acceptant. ⁊ si creditur
q̄ pro eo satisfaciens eēt in statu grē. Sup oia te-
ne etiam auisandus est. ut si deb; aliqd alicui. l.
rōne malefici. vel cōtractus. vel depositi. vel alie
dedaret bene. ut non discedat cum alieno. ne me-
ternum damnetur. Et de restituōibus ad pias
causas et legatis pro anima sua. ita disponat ut
cogantur cito executōēs expedire. ⁊ nō plōgare

sicut cotidie faciunt quod si non vellet sufficienter dis-
ponere vel restituere non est absoluendus. huius exhor-
tandus ad contritionem. simul et confidentiam digne mi-
sericordie exemplo latronis ex meritis passionis
christi. ¶ Si non potest habere copiam sacerdotis. quibus
bonum sit in hominis periculis in mari. bello infirmi-
tate. vel morte violenta. potest layco confiteri. non tamen
est necessarium. Quod si fiat et quibus euadat tene-
tur talis iterum de illis omnibus confiteri. quia non
habet claves ecclesie. ¶ Si vero infirmus non est
in periculo mortis. et si habet casum excommunicationis. vel
casum reservatum. debet confessor ire vel mittere ad
episcopum si potest pro auctoritate hominis. modo tamen
tali. ut non prodat peccatum. nisi prius ille dederit
licentiam nominandi personam. ¶ Si autem infirmus habet
indulgentiam in articulo mortis a ipsa. appropin-
quante morte. tunc potest fieri absolutio post omnia
predicta. ¶ Pro predicta indulgentia. forma abso-
lutionis in articulo tantum mortis hominibus indulgentiam
plenariam. videlicet si illo tunc infirmus confessus est
non oportet iterare. s. Confiteor etc. Misereatur etc.
hinc sufficit dixisse illa semel in principio confessionis et
subiungat Confessor dicens. Absoluo te etc. ¶ Au-
thoritate dei et beatorum apostolorum. petri. et pauli. etc. usque
ad finem. Sed si antea non confessus fuerat. dicat
infirmus si potest Confiteor etc. Si vero non potest. di-
cat alius loco sui. Postea sacerdos cui fuerat

gñaliter confessus & specialiter dicat. **Misereat**
tui ac. **Indulgētiā** ac. **Consequēter** subiūgens
dicat. **¶** Dñs noster ihesus xpc p sua; scā; miām
te absoluat. **Et** auctoritate ipsius dei. et btorum
aplorum ei⁹ petri et pau. et scē **R. o. ecclie** m̄ i hac
pte commissa a tibi cessa. q̄ nūc fungor ego. **Ab**
soluo te ab omi snia exccōis maioris & minoris
suspensiois a interdici. si teneris. a restituo te vni
tati fidelium a scās scris ecclie. **¶** Item eadē aucto
ritate dei a btorum ei⁹ aplōꝝ pe. a pau. a scē **R. o.**
ecclie. et dñi nostri xpc m̄ i hac pte om̄issa a ē cō
cessa. in q̄tum clauēs scē ecclie se extendūt a in q̄
tum deo a possum. si ista vice morieris. **Ab**soluo
te ab oibus peis tuis. in purgatorio debitis p̄p̄
culpas et offensas. q̄s cōtra deū. a aia; tuā a pri
mum tuū om̄isisti. si nō p̄textu istius indulgētie
om̄isisti illa. et in q̄tum michi p̄mittē restituo
te innocentie. in qua eras q̄n baptisatus fuisti.
Si vero ista vice nō morieris. reseruo tibi plena
riam auctoritatē. et indulgētiā tibi cessa; a dño
p̄p̄a pro vl̄imo articulo mortis tue. **In** noie p̄ris
et filij et spūs sancti **Amen.**

absolues

absolutio

¶ Explicit Summa confessionū seu Interrogato
rium pro simplicibus Confessorib⁹ Editū Ab
Archepō florentino videlicet fr̄e Anthomino
ordinis predicatorum.

130

Incipit Sermo beati Johis Crisostomi
de penitentia.

Douida mente et profundo cogitatu
cognosci debent duo rerum distincta
negocia. id est quantum distat inter
bonum et malum. nec aliunde hec cogita
tio q̄ a primordio repetenda est. quid aliud sit
malum. q̄ peccm̄ committē. Quid sit bonū. q̄ agere
pniam pro commisso. hec est discretio vtriusq; ne
gocij. Serpens in paradiso peccm̄ suavitē Eue pniam
reclusit. et inde est boni mali ve origo. Quis deo
dignior. q̄ dauid. et tñ diliquit. qui cecidit de
culmine si non fuisset cōpunctus de scelere. Quis
sceleratior. Manasse et hunc penitentia reuouit
Penituit deum q̄ Saulē regē elegit. quapropt̄
nisi quia idē pniam ignorauit. Quis sapiencior
Salomone. sed nesciens pniam. pdidit gratia.
Et ob hoc dictum est. Concepit dolorem et pepit
iniquitatem. Concepit peccōi delicti dolorem. et si
non penituerit. pepit sibi mortē. Paruulus a te q̄
prodeat ex utero. dolor est m̄i. peccm̄ vero cōce
ptum coluber est. in p̄cordia hois parit mortem
nisi penitudine fuerit expiatum. peccōi conceptio
serpens est. in p̄cordia latens. cōfirmatū venenū
spirat et letiferum generat morbū qui peccm̄ pa
rit in iudicium cadit. et si neglexerit in ipō mane
bit. Natum suū mulier libēter placat. Natū vero

peccatum facit exitū nutriendi peccati. pater et mater
est venter incontinens et libido. captusque ducit
in utroque prodigus et profusus. peccati virtus est
profusa ebrietas et castiganda securitas. **Semi-**
narium delicti. lex est cupiditatis in membris. et
cor impenitens capiet ab eo commissum crimen
dulce est ad momentum. sed vertet profusus in
exicium. temerarius et audax festinus cecidit in
crimen. declinat autem ab eo prouidus penitendo
Nam sicut aqua ignem extinguit ardetem. sic peni-
tētia delebit crimina fontibus lacrimarum. sicut in
tenebris non est absque lucerna lumen. sic non potest
peccatum sine penitentia aboleri hoc de homine iam baptis-
ta dicit. **I**tem lector intelligat martirium penitē-
tie preteritum non egere. et sicut lux diei non querit
lucernam. sic iusticia ante deum sine penitentia lucet. po-
dus peccati deprimet desperantem prouidus autem peni-
tendo leuius pergit presumptiuo spiritu subintrat
peccatum et multiformis callidus discurrit in homines
sapiens non illi dat locum gradiendi. **I**n corde pi-
gri ut cereus ardet peccatum. **N**am in pectore peni-
tenti liquefit ut cera. peccati princeps factus est aspis
sicut in **A**dam subintravit dolus. et fecit eum intra
ligna paradisi latere confusum. **V**ocauit illum deus
non matutina sed vespertina voce. et lucifero dicens
Adam ubi es. **E**t quid ille. **V**ocem tuam audiui
et timui. quia nudus sum. et abscondi me. **T**imui

Quare. quia nudus sum. et erubui. **Q**uid ergo.
Expulsus est pater pro peccato. euocant filii pro penitentia.
Nam quod peccatum claudit. penitentia reuertit.
Et de quo ira precipitauit. pietas euocauit. **Q**ui
non penit. modo nudus manebit in umbra mortis.
Qui vero timet deum. per penitentiam illustratur. **O**
penitentia. quae cuncta miseratione deo remittis. et pauperem
reueras. **Q**uae contritum sanat huiusmodi. et tristitiam
exhilarat. vitam de interitu restaurat. et hominem
renouat. fiduciam reformat. gratiamque abundantiam
rem refundit. **O** penitentia. quid de te noui re-
feram omnia ligata tui soluis. omnia soluta. tu reser-
as. omnia aduersa tu mitigas. omnia contrita tu sanas.
omnia confusa tu lucidas. omnia desperata tu animas.
O penitentia rutilantior auro. splendidior sole.
quam non vincit peccatum. nec defectio superat
nec desperatio delet. penitentia respicit auaritiam.
Horet luxuriam. fugit furorem. firmat amorem
calcat superbiam. linguam continet. **C**ompo-
nit mores. odit malitiam. **E**xcludit inuidiam
Perfecta penitentia cogit peccatorem omnia li-
benter sufferre. **S**i violentus querat que ha-
bet. non vetat. **S**i vestem dirimat. non refra-
gatur percutientem maxillam. prebet alteram. **A**n-
gariatus. ultro adiciet. **C**astigatus. gratias
agit. **P**rouocatus. tacet. **E**xasperatus. blan-
ditur. **S**uperiori supplex est. **I**nferiori subiacet

*Inimicus dicitur
ut liberetur
in fragis
gratias*

In corde eius contritio est. in ore confessio. in ope
tota humilitas. **H**ec est perfecta et fructifera penitu
do. Sic penitenti ^{pro peccatis} presto est deus. Esurienti. nutritor
est. Siccanti potator. Sipienti quod stultum putatur
sapit: quod triste est. placet quod molle est. displicet
quod fluxum est horret. **O** penitentia misericordie
matris et magistra virtutum. magna verba tua. quibus
reos resolvit. ac reos delinquentes. lapsos re
leuas. recreas desperatos. per te nobis christus
regnum celorum appropriatum signat dicens. **P**enite
tia agite. appropinquabit enim regnum celorum. Et
ita baptista damat. facite fructus dignos peni
tentie. quoniam ecce adest regnum dei. **P**er te da
uid post flagitium. felix iterum recepit spiritum sanctum
Per te Manasses post cruenta facinora. ecce me
ruit fieri receptibilis. **P**er te Petrus apostolus
postquam ter negavit. data est ei indulgentie dextera
Per te filius prodigus regressus ad patrem. non
solum complexum osculumque paternum. sed etiam Epu
lunt vituli saginati. vestemque insignem promeruit
adipisci. **P**er te mulier fornicaria verberes stilla
vit lacrimas. sordesque sui deterfit. **P**imue civi
tas magna. populusque integer barbarum subito
deum sapivit. virtutem tuam sensit. odorem tuum acce
pit. saporem tuum sternerit. dulcedinem tuam gustavit.
Cilicium tuum stravit. cinerem tuum comedit ieiunium
tuum protravit. lacrimas tuas profudit. gemitum

tuum suspiriū q; persensit. fructūs q; vbertatis
tue abundanter exhibuit. et sic opa tua non solū
decrete mortis discrimine euasit: sed etiam vite
incognite coronam accepit. **C**ui similitudinē pe
nitencie comparemus: sic est quō ager fructifer
aut vinea secunda. aut etiā arbor fructifera. fru
ctus eius edet peccōr famelicus. et proficit in fidu
ciam dei. accepta q; emissione pinguescat in vita
Et hec sunt verba eius. **D**omine ante te desiderium
meum. et gemitus cordis mei non ē abscondit⁹
a te amorem meum. suspirium intellige. **P**a
uor peccatū sollicitat me. pondus mee conscien
cie deprimit. **N**on est michi spes viuendi. neq;
fiducia moriendi. **J**udicium tuum deus vereor
et penas timeo preparatas impijs. **A**udi me ob
secro modo dum tempus est. remitte quod ti
meo. dele quod vereor. prius q̄ abeam et am
plius non ero. tali animo penitentū emissio dat
et vita donatur. nec regnum dedit a domino tri
buendum. **Q**uid ergo times penitentia. **O** homo
etiam ab hac regula penitentie expectatū intelli
ge baptisma et martirium. sine aq̄ non est viae
nec deo placere. **C**lamat **J**heremias cōpunctus
populo. **Q**uis dabit capiti meo aquam et ocul
meis fontem lacrimarū. et flebo vulnera populi
mei. **S**ciebat enī q̄ lacrimae iuuarent populū nū
smigratum. sciebat q̄ eius fleibus subueniret

Sciebat q̄ deus cōtritionē querit .et fleib⁹ fle
ditur. **S**ciebat q̄ lugentes deus letificat. ⁊ peni
tentibus p̄sto est. ideo p̄phetandi locū remotum
q̄rebat. ut vsq; ad vallem p̄tingeret lacrimarū
quā deus amat. quā xp̄us amplectitur. **V**allis
est ēmotis fleibus secretaq; dicitur **J**osophat.
in qua **J**udex celestis populus discutit. et omnes
gentes examinat. **D**isposuit in oualle fletus. est
enim vallis remota. p̄pter iudiciū quid̄ metuē
da publica et secreta est. publica est ad futuri
iudicij penam. secreta p̄pter salubres p̄nie lacri
mas magnus profectus est lacrimarū. plorādo
seruus p̄pitiat d̄m. filius lacrimis mit̄gat pa
trem. ⁊ asperā m̄rē plorās puulus mulcet. **I**ta
ergo ⁊ pecōr̄ p̄fusis fleibus remouit iram dei ⁊
formatus in ip̄o cupit vidē **T**himotheū **P**aul⁹
p̄pter fletum desidero inq̄t videre te meōr̄ lacri
marum tuarū. **E**t dauid dicit. **V**enite adoremus
⁊ ploremus corā d̄no qui fecit nos. **E**t iterum fu
erunt michi lacrimae mee panes die ac nocte ⁊
potum meū cum fletu miscebā. **S**tratūq; meū per
singulas noctes lacrimis rigabam. **E**t iterū de⁹
vitam meā annūtiaui tibi. posuisti lacrimas me
as in conspectu tuo. tanq̄ si dicēt. **S**uscipe d̄ne
lacrimas meas qm̄ lacrimae mee sunt q̄ tradūc
rudera. ⁊ sanant vulnera. **L**acrimae sūt q̄ p̄niam
armant. ⁊ p̄niam puocāt. lacrimae sūt que celū

pulsantes crimina delēt. et consciā degrauatā
sanant in ore penitēcie verba. et mouent in pe
ctore pietatis veniam. et impletur caput aqua
tumesunt oculi. **I**rrigantur gene. decurrunt
riuuli. et deus indulgentia mentem exhilarat
Lacrime sunt que reconciliant deo. a peccatis
redimunt animam. vestem lacrime lauant. et
dant illi remissionis candorem. **N**am sicut aucū
pis homo. aut visco aut rete magno aliquo
captum tenet passerem. et manu sua subtilissi
mo funiculo ligatum retinet. et quasi dimittens
larum de manu sua dans ei liberam volandi ptā
tem. ac ille auīdus ad volandum euasūq; se pu
tans alacer alciōra appetit. **S**ed iste summi fu
niculum tenens restringit eum cum volaret. et
ad se retrahit. a spē volandi et viuendi deceptum
Ita et diabolus versutus venator per spiritum
presumpcōnis laqueo deceptū implicat hoiem
qui se semel leserit. vult quidem ab eo euelli
sed vinculum velox venator tenens. reuocat
captum semel in laqueo suo reuolutum premie
Equidem vinculum ipsum fluxum est. ac facile
potest dirumpi. sed desidia nostra et dilacio
diurna facit ut rubustum fiat et non cito rum
patur. **Q**uicquid enim durum aut rigidum
obicit. vigilantia vincitur et penitudine propul
satur. oratioibus mollitur. fletibusq; resoluatur

Nam ubi presumpcionis spiritus impat. **U**bi exclusa
penitentie sola peccati arbor fructibus suis exultat
et hec est arbor in qua deceptus prothoplastus
in mortem defluxit. h. restat lignum vite in paradiso
dei repositum. quod nunc per penitentiam repetit homo
Recurre o homo. recurre ad arborem vite. quid
tardas manducare fructus eius ut maneat in
eternum. quid times penitentiam. nihil durum est quod
delectat. **N**unc cum gustaveris. tunc presenties quam
suavis sit odor eius in naribus. et sapor in faucibus
penitentiae sapor est ieiunium pro peccato. quoniam per se
tam arripueris abstinentiam. et compellentis castitatis
strimargie cupiditatem superas continendo. penitudo est.
Quando persuadens gula libidinem a vino
potando vincas. et iam aqua parcissime uteris.
penitudo est. **Q**uando te somnus premit et vincas
eum. penitudo est. **Q**uando efuriens feneras. penitentia
vite est. Vestire nudum. **P**ascere peregrinum. et cum
indigentibus mense habere consortium. **S**criptum est
enim quod **E**lemosina animam a morte liberat si non ha
bet huius vituperationis meritum. quod dicit **E**lemo
sina cum iniquitate acquisita. ab hostiatio est co
ram deo. illa est precium vite perpetue **S**i oraue
ris et ieiunaveris et elemosinam iustam feceris
complesti precium. redimisti peccata tua. remissa
sunt crimina. reparata est vita tua. **D**uo era
minuta mulier vidua misit in area dei. et prelatam

castitas
castitas
gula

parapla

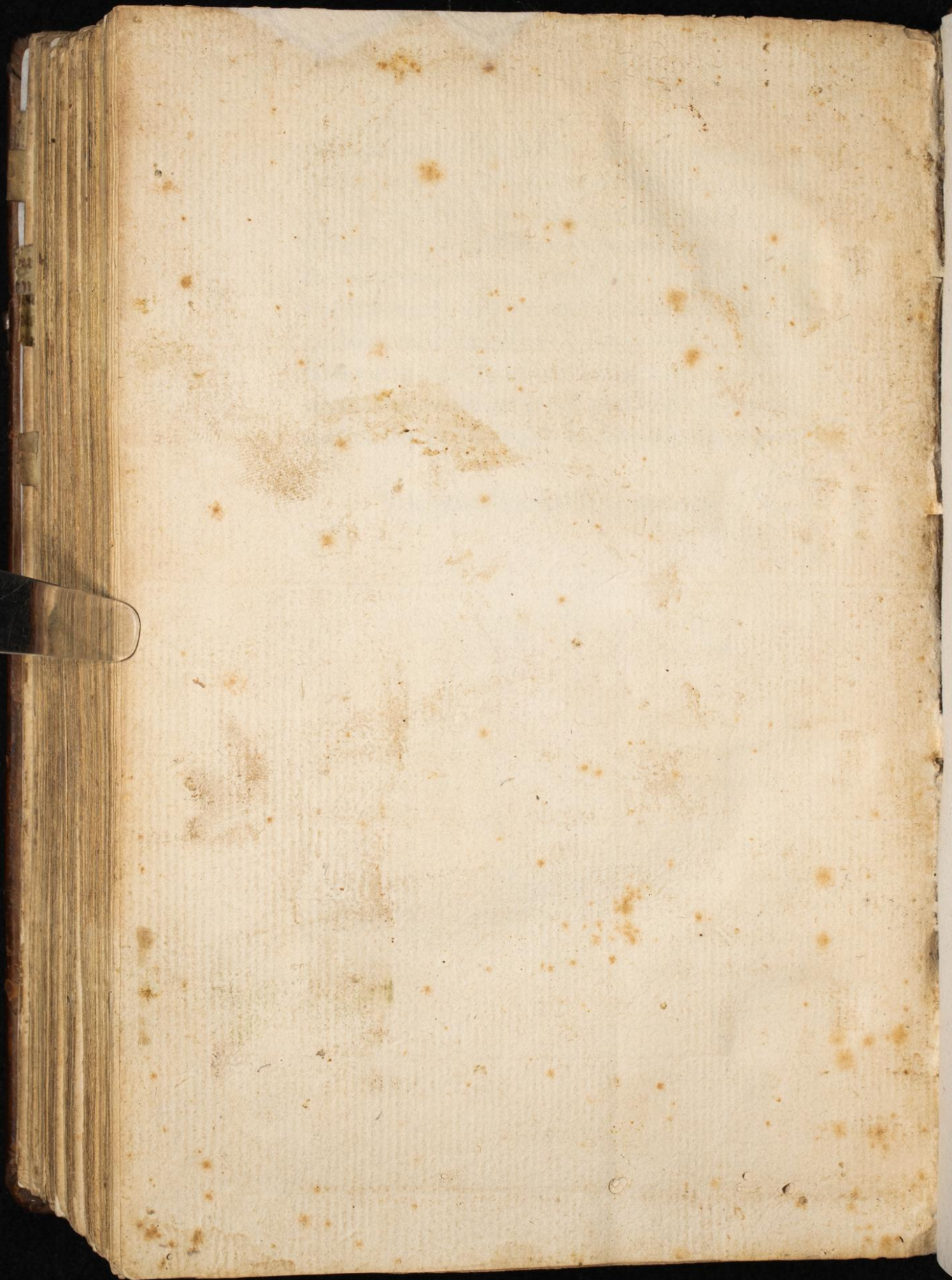
143

^{vite}
est opulentis. Et quid de duobus minutis dico
quādo calix aque frigide potectus non vacat ad
precio vite ergo non expauescas penitentiam
sed esto in processu eius promptior. in opere pa
ratior. in amore ppenfior. Risum fuge. linguam
contine mores cōpone. vitia vince. virtutem dili
ge. sc̄tatem sequere. promissa male loquenciam
damna. et plena penitentia tua atq; perfecta p
merebitur indulgenciam. prestante vero dño
nostro ihu xp̄o in secula seculoz bñdicto Amen

Explicit sermo de penitentia

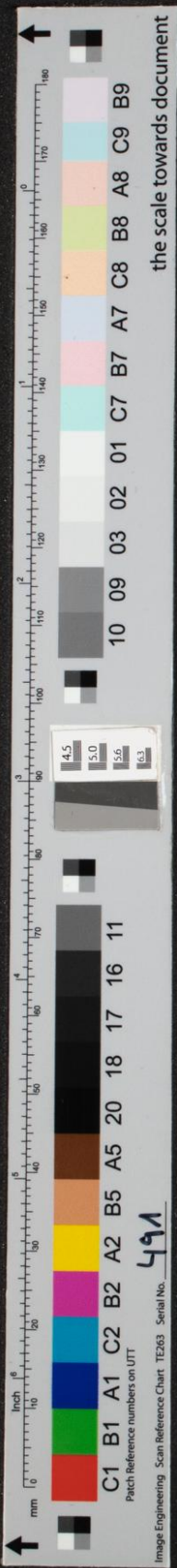
P. End 41

the scale towards document

spūs impat. **V**bi exdusa
arbor fructibz suis exupat
na deceptus prothoplastus
cestat lignū vite in paradiso
per penitēciā repetit homo
urre ad arborē vite. quod
fructus eius ut maneat in
pniam. nihil durum ē qđ
ustaueris. tunc p senties qđ
n raribus. et sapor in fauci
umium p peccato. qđ per fe
tinentia; et cōpellentis ca
em supas cōtinendo. peni
adētis gule libidimē a vīno
m aqua parāssime vteris.
o te somn⁹ premit a vīces
uādo efuriētā feneras. p cū
um. **P**ascere pegrinū. a cū
hōre consortiū. **S**criptum ē
am a morte liberat si nō ha
bōnis meritū. qđ dicit **E**lemo
sequisita. ab hoiatio est co
um vite perpetue **S**i oraue
elemosinam iustam feceris
imisti peccata tua. remissa
ata est vita tua. **D**uo era
amisit in area dei. a prelata

148

